

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Coat of arms of
BREdA

E
BIBLIOTHECA
[C]ONGREGATIONIS FRATRUM
[T]ILBURGI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

68. J. De la Geneste. 1857.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

144
E 30
niet plakken
(BOEKBANDNR. 1772 D III)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Trajecti ad Rhenum
apud. GUILIELMUM VANDE WATER. Typogr. 1696.

Hoet delin. I. Mulder Fec.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

7504

DE ROMANA REPUBLICA,

SIVE DE
Re Militari & Civili

ROMANORUM,

Ad explicandos Scriptores antiquos.

Auctore
PETRO JOSEPHO CANTELIO
è Societate JESU.

Editio quarta priore correctior, & quamplurimis æneis figuris ornata.

ULTRAJECTI,
Apud { FRANCISCUM HALMAM,
GULIELMUM van de WATER.
M. DC. XCVI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

SERENISSIMO PRINCIPI

LUDOVICO

DUCI BORBONIO.

ROMANORUM bella & prælia offero tibi, Serenissime Princeps; *tenue quidem & exiguum mole ſua munus, futurum tibi tamen opinor non injucundum; quid enim Condæi nepoti & Anguiani filio bellis & præliis jucundius eſſe poſſit. Crebra tibi fuerunt hactenus de eruditionis gloria in literario ludo certamina; nec rariores certaminibus, quæ ſumma ingenii tui laus eſt, palma & victoria: nunc in campo & in acie, cùm per ætatem jam liceat, bellica tibi quærenda laurus. Naſcenti tuæ gloriæ ut ego, quoad poſſum, inſerviam, clariſſima fortitudinis militaris exempla & artis bellicæ rudimenta quædam hoc in libello complexus ſum: ſi forte meâ, quantulacunque ea eſt, induſtriâ ad ſcientiam militarem perdiſcendam*

* tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

tibi opis aliquid afferri queat. Ne quid verò peccem in hac arte, cujus rudis ego ſum, tibi tradenda; è veteri Romanorum annalium memoria revocavi peritiſſimos militaris rei duces, Scipiones, Pompeios, Caſares: è Gracia, ex Aſia, ex Africa clariſſimi quique Imperatores iis ſeſe ultro comites addidere; qui te nullo prope labore tuo, nullo ſane periculo, ad omnes belli gerendi artes erudiant. Sua quiſque tibi narrabit bella, prælia, victorias, triumphos: ex iiſque diſcere tibi licebit; quo ordine pro locorum natura inſtruenda acies; quæ munera cuique tum duci tum militi præſcribenda; qua ratione & pedite pugnandum & equite; qua audacia oppoſiti & hoſtes aggeres perrumpendi; quando bellica fraus, quando vis adhibenda. Quamquam vereri ſubit, ne illorum præcepta aut parum tibi proſint, aut nihil: ſi enim eadem es, qua Condæus, uti es profecto, ad bella gerenda indole, non alienis ſive exemplis ſive inſtitutis, ſed tuis imperiis, haud aliter ac Condæus, in primo ætatis flore ſummus eris Imperator. Quod ſi quibus tamen aut præceptis egeas aut exemplis; unde certiora & illuſtriora quam à Condæo & Anguiano petas? Nihil te docebit Thauſimenus, Cannæ, Pharſalus, nobilitata Romanorum cladibus nomina; quod non te Rupes Regia, Friburgum, Northlinga, Lentium, Limburgum, Seneffus edoceat. Sed quamvis hujusmo-

juſmodi veterum documenta nihil te admodum juvent, cui domeſtica ſuppetant; tibi tamen injucundum eſſe non poteſt in ſuperiorum temporum heroibus Condæum intueri, illiuſque virtutes bellicas in Annibale, in Scipionibus, in Cæſare adumbratas cernere: an non & gratiſſima tibi hæc erit, quæ inter legendum ſæpe occurret, cogitatio, Condæum inter & veteres Imperatores hoc unum intereſſe; quod in his omnibus non omnia decora, ſed in ſingulis ſingula eluceant, Condæus verò quod defuit ſingulis, in ſe uno ita expreſſerit, ut alii in alia virtute Imperatoria, ipſe in omnibus excellat? Neque verò te minus ad cognoſcenda priſcorum heroum facta debet accendere, & Condæi & Anguiani ſingularis amor in literas. Gentis enim Condææ proprium eſt non ingenii minus quàm animi florere laudibus; nec modo literarum monumentis digna gerere; ſed quæ de ſummis viris memoriæ prodita ſunt, etiam cognoſcere. Gravis tibi, SERENISSIME PRINCEPS, *parata adverſaria eſt Avi & Patris gloria. Dum erant ea, qua nunc es, ætate; eadem in illis, quæ nunc in te, enitebant ornamenta; excellens ad ſcientias capeſſendas ingenium, nata ad maxima quæque indoles, nobiles animi ad gloriam impetus: tuum eſt & avitas & paternas virtutes, quarum in te ſemina effinxit natura, tam ſtudioſe conſectari, ut qui nunc ſunt, tu aliquando futurus ſis.*

Si libellus iſte hujuſmodi eſt, ut ad eximias & animi & ingenii tui dotes excolendas conferre aliquid poſſe arbitreris; erit ſane, quod operam in eo ſcribendo noſtram rectè poſitam gratulemur. Hujus certe libelli, qui nomini tuo inſcribitur, munus erit duplex: alterum, ut teſtetur poſteris Ducem Borbonium, quantus quantus olim futurus eſt, noſtræ alumnum diſciplinæ ad omne decus Principe dignum in hac Academia adoleviſſe: alterum, ut Societatis noſtræ nomine gratias agat, primum Condæo & Anguiano, quod ſuæ erga nos voluntatis te veluti obſidem inſtitutioni noſtræ addixerint; deinde tibi, quod tot abhinc annis noſtras ædes, ad quas diſcendi cauſa ultro accedere quotidie ſolebas, non præſtantia minus ingenii quam generis claritate ornaveris. Quibus erga nos meritis cùm pares referre gratias non poſſimus, ſumma quæque, quod unum nobis licet, optare tibi non deſiſtimus: votorum vero noſtrorum hæc fere ſumma eſt: ut, quem in ſolemni ludorum apparatu laurea redimitum non ſemel mirata Lutetia eſt, matura poſt ætate clariſſimis nobilem victoriis te aliquando miretur Gallia: ut Condæi, ut Auguiani virtutes, & belli & pacis artibus utrique par, virtutibus tuis repræſentes: ut non tam laudibus ſuis uterque, quam te & nepote & filio gaudeat.

ILL. C. T.

Addictiſſimus PETRUS JOSEPHUS
CANTELIUS è Societate JESU.

ARGUMENTUM

Primæ Partis.

IN Latinis, tum Oratoribus, tum Poëtis, quos in Scholis prælegi mos eſt, occurrunt ſæpe multa, quæ ad Romanorum vel inſtituta vel bella pertinent; eaque res legentibus, hæc ſi neſciant, moleſtiam interdum objicere ſolet. Cujus incommodi ut pars aliqua per me tolleretur; feci non invitus ſtudioſæ juventutis cauſa, ut Romanæ hiſtoriæ epitomen facili digeſtam ordine contexerem; Romanorumque bella, prælia, militiam, provincias, jura, & alia id genus perbrevi libello complecterer. Quod non adoleſcentibus modo, ſed iis etiam, qui humaniores colunt literas, aut oblectationi aut uſui eſſe poterit: res enim Romanas cognoſcere homini liberaliter inſtituto, nec injucundum eſt, nec inutile: ſed de inſtituti noſtri ratione paucis admonendus es, amice lector: ut quænam ſit hujus libelli partitio; quo ſpectent Diſſertationes ſingulæ; & quæ cujuſque ſumma ſit, intelligas.

Hunc libellum in partes duas tribuimus: prior continet ea, quæ ad rem militarem ſpectant; poſterior, quæ ad civilem. In prima parte ſex omnino ſunt Diſſertationes, in ſecunda totidem; de poſteriori parte viderimus poſtea, de priori nunc agamus breviter.

Prima Diſſertatio *Romanorum bella* complectitur: ubi diligenter annotatum à nobis eſt,

quæ

quæ cujuſque belli cauſa fuerit: quot prælia; quis exitus; quæ deviƈtis gentibus imperatæ leges; penes quos fuerit belli & ſuſcepti & confeƈti gloria; & quo anno ſingula geri bella & cœpta ſint & deſita.

Ex illa verò infinita prope præliorum multitudine illuſtriora quæque ſelegimus, quæ in Diſſertatione ſecunda perſequimur paulo uberius. Summa nobis cura fuit obſervare, quis militum utrinque numerus fuerit; quo & loco & anno, quibuſve ducibus pugnatum ſit; qua arte inſtruƈta acies; cujus vel imprudentiâ accepta clades, vel fortitudine relata viƈtoria; quot ex utraque parte milites & cæſi ſint & capti. Adſcripta etiam ex antiquis petita ſcriptoribus Imperatorum ſeu in prælio ſeu poſt viƈtoriam præclarè diƈta; ne quid nobis excidat, quod ad ſummorum virorum gloriam quoquomodo pertinet; quibus acceſſit brevis appendix de expugnatione clariſſimarum olim urbium, quæ à Romanis vi captæ ſunt, vaſtatæ, incenſæ, dirutæ.

Hanc Diſſertationem excipit tertia *de Romanorum illuſtrium mortibus*. Hiſtoriæ enim, quam ſcribimus, ordo poſtulat: ut, poſtquam de Romanorum bellis & præliis diximus, agamus de iis Imperatoribus, quorum auſpiciis & confeƈta hæc bella ſunt & partum Romæ orbis imperium eſt. Ne vero longiores ſimus, hæc à nobis adhibita eſt cautio. Non omnes, qui vel militari gloria vel obitis honoribus Romæ floruerunt, in hanc Diſſertationem temere & nullo deleƈtu adſciti: ſed ii tantum, quorum interitus habet aliquid ad poſteritatis memoriam ſingulare: ſive ipſi ſibi mortem conſciverint, ſive hoſtium forti-

titu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

titudine in prælio, ſive inimicorum ſcelere domi, perierint. Teſtimonia etiam ex primæ claſſis auctoribus excerpta apponere libuit; quibus illorum & expreſſa forma eſt & indoles: habet enim voluptatis nonnihil, quo ſummi Imperatores & ingenio fuerint & corporis habitu, cognoſcere.

Secundum hæc *de provinciis Romanorum* diſſeritur: ubi breviter, quoad fieri potuit, perſtringimus, quid ab iis ducibus tot bellis & præliis actum ſit; quot armis ſubactæ provinciæ; quæ domitæ gentes; quæ ſingulis nationibus leges impoſitæ; à quibus in provinciæ formulam deſcriptæ; quibuſque terminis quæque provincia definita ſit. Unde cuivis intelligere licebit; quam latè patuerit Romanum Imperium; & quâ ratione tot gentes, quæ ab Euphrate ad Britannicum uſque Oceanum pertinebant, in Romanorum ditionem conceſſerint.

Huic Diſſertationi ſuccedet alia ipſi cognata & affinis *de variis Romanorum juribus*. Provincia enim omnis in Romanorum poteſtatem venit, vel armis, vel fœdere. Quare ſolemne fuit, tum ſociis ex initæ ſocietatis conditionibus, tum domitis gentibus pro victoris arbitrio & imponere onera & jura concedere: unde ex varia vel victoriæ vel fœderis lege varia jura manarunt, *Romanorum*, *Latii*, *Italicum*, *Provinciarum*; quorum aliud alio & commodius erat & honeſtius. Ex iis verò juribus, jus Coloniarum, Municipiorum, Præfecturarum temperatum erat: quæ cujuſque juris origo ſit, ſive privati, ſive publici; quibus datum populis, à quo, quo tempore, quave de cauſa; quis apud Romanos ingenuus, liber, ſervus, libertus, &c. quid jus ſacrorum, cenſus, militiæ, ſuffragii, honorum

& im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

& imperii; quid colonia, municipium, præfectura, &c. diſputamus.

Ne quid verò, quod ad rem militarem ſpectet, omittamus, ſubjecta à nobis eſt ſexta Diſſertatio de *Romanorum militia* In qua accuratè, quoad licuit, exponitur, primum quænam fuerit & legendi militis & dimittendi ratio; deinde quot partibus conſtaret exercitus; quid legio, cohors, manipulus, ala, turma, cornu, & ejuſdem generis alia; tum quot militum ordines, qui Velites, Haſtati, Principes, Triarii, Evocati, Ablecti; poſt, quam varia ducum genera, qui Centuriones, Tribuni, Præfecti, Legati, Imperator; deinde quam multiplex aciei inſtruendæ forma; denique ad extremum, quæ ſigna, arma, ſtipendia, pœnæ, præmia tum militum tum Imperatorum; ubi ovationis & triumphi diſcrimen ac pompa deſcribitur. Hæc fere in priori parte continentu.

ARGUMENTUM

Secundæ Partis.

ALia hujus partis ac primæ conditio eſt. Prima nec Urbem nec Italiam tantum, ſed univerſum Romanum orbem complexa fuit: huic verò parti anguſtiores multo terminos præſcripſimus: iiſdem enim erit, quibus Urbs ipſa, circumſcripta finibus; nec illam extra hos limites longius vagari patiemur. In ſex Diſſertationes itidem ac prima deſcripta eſt, quarum argumenta ſunt hæc.

Primæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Primæ Diſſertationis tria ſunt veluti membra: Romanorum enim *nomina*, *varios ordines*, *comitia* explicat. Ne quis enim ejuſdem ſive gentis ſive familiæ homines nominum ſimilitudine inter ſe confundat, primum de nominibus diſputamus: nomine enim gens à gente, cognomine familia, prænomine frater à fratre diſtinguitur. Quærimus, an Romani omnium primi pluribus uti nominibus cœperint; quæ fuerint illa prænomina, nomina, cognomina, & unde ſumpta ſint; quæ lex fuerit in fœminis, filiis adoptivis, libertinis, ſervis; an eadem fuerit nominum ratio, ſtante everſaque Republica. Deinde exponimus varios populi Romani *ordines*; quando & à quibus diviſus ſit in Tribus, Curias, Claſſes, Centurias, Plebem, Equites, Senatores; quæ illarum vocum notio ſit; quæ cujuſque ordinis dignitas, privilegia, inſignia; quid Eques à Plebeio; quid ab Equite Senator differat. Denique agimus de *comitiis*; quotuplex eorum genus fuerit; ubi, qua de cauſa; & quando habita; quorum fuerit & illa vocare & illis intereſſe; qui in ſingulis creati tum Magiſtratus tum Pontifices; & qua ratione quæque celebrata ſint.

Cùm verò publicæ rei adminiſtratio duabus potiſſimum rebus contineatur, & Magiſtratuum auctoritate, & religionis cultu: in ſecunda Diſſertatione *Romanorum Magiſtratus*, in tertia *Sacerdotia* complexi ſumus. Non nobis tamen propoſitum eſt dignitates omnes ſive profanas, ſive ſacras perſequi, ſed præcipuas tantummodo; cujuſmodi ſunt inter civiles *Dictatura*, *Conſulatus*, *Cenſura*, *Prætura*, *Ædilitas*, &c. inter ſacras verò *Collegia Pontificum*, *Augurum*, *Flaminum*, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

&c. Cætera enim ut plurimum vel inutilia ſunt vel levia. Cur & quando hæ dignitates & inſtitutæ ſint & abolitæ; quæ cujuſque poteſtas fuerit, onera, jura, ita expreſſum eſt, ut quoddam veluti ſingularum ſtemma à prima origine ad finem uſque deductum texuerimus.

Subjuncta eſt *de Romanorum familiis* Diſſertatio longe uberior. In qua de Patriciis primum agitur: quid diſcriminis fuerit inter Patricios & Plebeios, inter nobiles & homines novos; quot Patriciorum fuerunt genera; cujus fuerit Romanum civem in Patriciorum ordinem adſciſcere; quî contigerit interdum, ut quis vel ex Patricio Plebeius fuerit, vel ex Plebeio Patricius. Deinde appoſita nobiliſſimarum ſtemmata, ſive Patriciæ fuerunt, ſive Plebeiæ. Si qua familia plures & belli & pacis artibus inſignes viros protulit, ſubjectum eſt illius ſtemma integrum; ſi unum tantum alterumve, non item: ſed clariſſimi quique ſuo ordine appellati. Annus etiam, quo quiſque Conſul fuit, annotatus eſt, & præfixi numeri, qui perpetuam familiarum ſeriem indicent.

Diſſertatio quinta *de Romanorum Anno, Menſibus, Feriis* diſputat; qua forma fuerit annus à Romulo inſtitutus; quo modo à Numa primum, deinde à C. Cæſare, tum ab Auguſto caſtigatus; quid dies feſtus, profeſtus, intercisus, faſtus, nefaſtus, & alia hujuſmodi.

Diſſertatio ultima, quæ de induſtria in hunc locum rejecta eſt, varia Romanorum inſtituta continet de *Veſtibus*, *Conviviis*, *Ludis*, *Funeribus*; quam multiplex ludorum genus, tum Scenicorum, tum Circenſium; quis uſus, quæve figura Pallii, Tunicæ, Togæ ſive prætextæ, ſive virilis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ive pictæ, &c. Ubi etiam de lato clavo Sena-orum, de Equitum annulo, de Puerorum bulla gitur; quot apud Romanos ſumendi cibi tem-ora; unde mos ad menſam accumbendi flu-erit, &c.; quo ritu, quave pompa funebri, ubi uis obierat, cadaver elatum, combuſtum, ſe-ultum. Hæc poſterioris partis ſumma eſt.

Ne hujus libri moles nimium excreſceret, uo, intra quos coerceretur, ipſi præſcripti li-nites, ab urbe condita ad annum 722, quo de-ictis ad Actium Antonii partibus Octavius Cæ-ar rerum unus potitus eſt. Tempus verò illud omne, quod à Romulo ad Auguſtum uſque flu-it, in multas ſive ætates ſive epochas tribui-nus: quo & memoriæ imbecillitati quam ma-ime ſerviremus, & Diſſertationes ſingulæ in aria veluti membra diſtractæ minus haberent aſtidii. Appoſitæ ubique & temporum & loco-um notæ; ut id, quo de agitur, his caracteri-us inſignitum fiat illuſtrius.

Præterea adſcriptæ interdum, ubi opus fuit, ariæ de re eadem hiſtoricorum ſententiæ: ut t res teſtatior ſit, & fontes ipſos, unde eadem lla uberius licet haurire, ſi lubet, lector con-ulat. Hæc de inſtituti noſtri ratione & navata n hoc libello opera præfari & admonere te, ector, voluimus: animus quidem erat idem de ræcis, quod de Romanis, præſtare, Græco-umque & res geſtas & inſtituta in hujuſmodi pitomen redigere: ſed id, ſi Deus dederit, lias pertexemus. Interim his in anteceſſum ruere & fave.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

DE ROMANA
REPUBLICA

PARS PRIMA.

De Re Militari Romanorum.

DISSERT. I. Bella.
DISSERT. II. Prælia.
DISSERT. III. Mortes illuſtres.
DISSERT. IV. Provinciæ.
DISSERT. V. Jura.
DISSERT. VI. Militia.

PARS SECUNDA.

De Re Civili Romanorum.

DISSERT. I. Nomina, Ordines, Comitia.
DISSERT. II. Magiſtratus.
DISSERT. III. Sacerdotia.
DISSERT. IV. Familiæ.
DISSERT. V. Annus, Menſes, Feriæ.
DISSERT. VI. Veſtes, Convivia, Ludi, Funera.

ORI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

EXPLIÆ.

1. ATrium libertatis in Aventino.
2. Inſula in Tiberi non pr. ab Aventino.
3. Pons Ceſtius } ab utroque Inſulæ latere.
4. Pons Fabricius }
5. Velabrum inter Avent. & Capit.
6. Spes vetus ad P. Eſquil.
7. Circus maximus inter Avent. & Palat.
8. Circus Flaminius juxta Capit.
9. Circus caſtrenſis non pr. a via Appia.
10. Theat. Balbi intet Capit. & villam publicam
11. Theat. Tauri in Palatino.
12. Theat. lapideum non pr. a P. Eſquil.
13. Amphitheat. Veſpaſiani ad Cœlimontium.
14. Amphitheat. Tauri non pr. a monte Citorio
15. Amphitheat. caſtrenſe in mœnibus non pr. a
16. Meta ſudans inter Palat. & Eſquil.
17. Ludus matutinus in Cœlimontio.
18. Ludus Gallicus ibidem.
19. Ludus Magnus ad Cœlimontium.
20. Ludus Dacicus in Eſquilino.
21. Ludus Mamertinus ad Eſquil.
22. Forum Cæſaris ad Palatinum.
23. Forum Auguſti ad Capitolium
24. Forum Nervæ inter Capit. & Quirinalem.
25. Forum Boarium inter Capit. & Palat.
26. Forum Piſcarium non pr. ab Inſula Tiberis.
27. Therm. Agrippæ non pr. ab eadem Inſula.
28. Therm. Titi in Eſquilino.
29. Therm. privatæ Trajani in Aventino.
30. Therm. Commodianæ non pr. a Cœlimont
31. Therm. Varianæ in Avent. non pr. a muris.
32. Horti Terentiani ad portam Capenam.
33. Horti Fallantiani a dextra P. Eſquilinæ.
34. Horti Torquatiani à ſiniſtra P. Eſquilinæ.
35. Horti Galbæ non pr. a via Portuenſi.
36. Sepulchrum Metellæ ad viam Appiam.
37. Colum. Antonini juxta montem Citorium.
38. Septizonium Severi ad Palat.
39. Uſtrinum non pr. a monte Citorio.
40. Sepulchra antiqua in omnibus viis extra urbe
41. Arcus Druſi Neronis non pr. a P. Capena.
42. Arcus Titi ad Palatinum.
43. Arcus Trajani non procul a P. Capena.
44. Arcus L. Veri paulo longius.
45. Arcus Marci & Veri inter Quirin. & mont. C
46. Arcus Severi ad Capitolium.
47. Arcus Severi Boarius non pr. a Capitolio.

iſtram P. Querquetulanæ
m ad P. Aureliam.
am publicam.
Vaticano.
P. Eſquilina.
Quirinalem.
linam & Collat.
montio.
t. & collem Quir.
n Aventinum.
Portuenſi.
canum.
Portuenſi.
Eſquilino.
P. Collina.
Aureliam.
P. Eſquil.
rtuenſi.
n.
P. Flumentana.
urelia.
a P. Septimiana.
onte Palatino.
m Aventinum.
phalem.
num.
pr. a monte Citorio.
nam.
ulorum.

m & Palatinum.
e hortulorum juxta mœn
iam Nomentanam.
ab inſula Tiberis.
na Janiculenſem.
ventinum non pr. a mœn
a Janiculo.
uirinali monte.
le Viminali.
nte Eſquilino.
m Eſquilinum.
oximo pontis Janiculenſi
a porta Capena in Aventi
o monte.
relia.
erquetulanæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

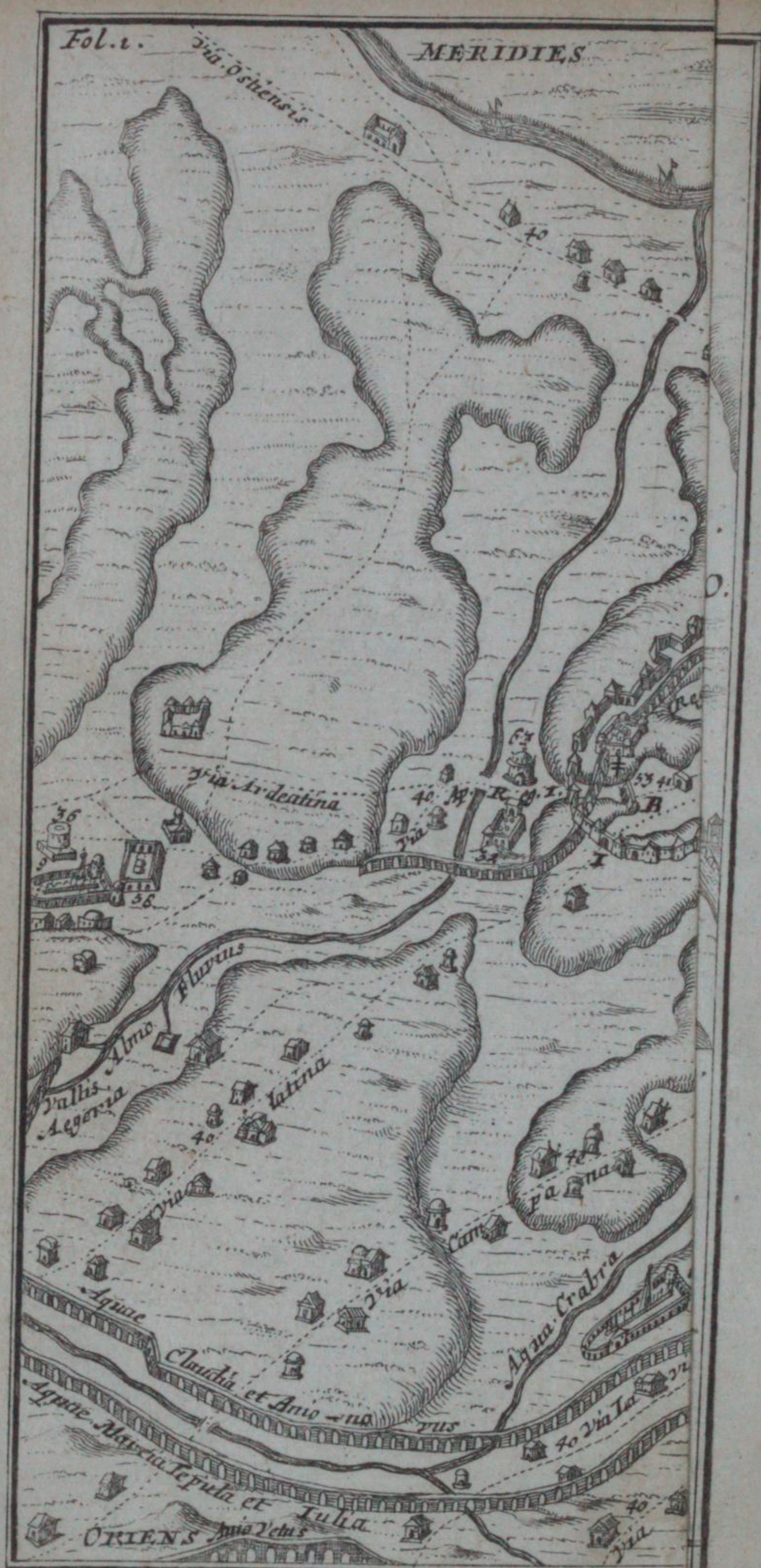
EXPLICATIO ÆDIFICIORUM ROMÆ.

1. ATrium libertatis in Aventino.
2. Inſula in Tiberi non pr. ab Aventino.
3. Pons Ceſtius) ab utroque Inſulæ latere.
4. Pons Fabricius)
5. Velabrum inter Avent. & Capit.
6. Spes vetus ad P. Eſquil.
7. Circus maximus inter Avent. & Palat.
8. Circus Flaminius juxta Capit.
9. Circus caſtrenſis non pr. a via Appia.
10. Theat. Balbi intet Capit. & villam publicam.
11. Theat. Tauri in Palatino.
12. Theat. lapideum non pr. a P. Eſquil.
13. Amphitheat. Veſpaſiani ad Cœlimontium.
14. Amphitheat. Tauri non pr. a monte Citorio.
15. Amphitheat. caſtrenſe in mœnibus non pr. a P. Eſquil.
16. Meta ſudans inter Palat. & Eſquil.
17. Ludus matutinus in Cœlimontio.
18. Ludus Gallicus ibidem.
19. Ludus Magnus ad Cœlimontium.
20. Ludus Dacicus in Eſquilino.
21. Ludus Mamertinus ad Eſquil.
22. Forum Cæſaris ad Palatinum.
23. Forum Auguſti ad Capitolium
24. Forum Nervæ inter Capit. & Quirinalem.
25. Forum Boarium inter Capit. & Palat.
26. Forum Piſcarium non pr. ab Inſula Tiberis.
27. Therm. Agrippæ non pr. ab eadem Inſula.
28. Therm. Titi in Eſquilino.
29. Therm. privatæ Trajani in Aventino.
30. Therm. Commodianæ non pr. a Cœlimontio.
31. Therm. Varianæ in Avent. non pr. a muris.
32. Horti Terentiani ad portam Capenam.
33. Horti Pallantiani a dextra P. Eſquilinæ.
34. Horti Torquatiani à ſiniſtra P. Eſquilinæ.
35. Horti Galbæ non pr. a via Portuenſi.
36. Sepulchrum Metellæ ad viam Appiam.
37. Colum. Antonini juxta montem Citorium.
38. Septizonium Severi ad Palat.
39. Uſtrinum non pr. a monte Citorio.
40. Sepulchra antiqua in omnibus viis extra urbem.
41. Arcus Druſi Neronis non pr. a P. Capena.
42. Arcus Titi ad Palatinum.
43. Arcus Trajani non procul a P. Capena.
44. Arcus L. Veri paulo longius.
45 Arcus Marci & Veri inter Quirin. & mont. Citorium.
46. Arcus Severi ad Capitolium.
47. Arcus Severi Boarius non pr. a Capitolio.
48. Arcus Gordiani inter Capit. & montem Citorium.
49. Arcus Conſtantini ad Palatinum.
50. Arcus Arcadii & Honorii non pr. a P. Aurelia.
51. Arcus Novus non pr. a monte Citorio.
52. Janus inter Avent. & Capitolium.
53. Aqua Appia ad P. Capenam.
54. Caſtellum. Aquæ Appiæ inter Avent. & Tiberim.
55. Caſtellum Anionis veteris, ibidem paulo inferius.
56. Caſtellum Aquæ Juliæ in Eſquilino.
57. Fons Lollianus inter Avent. & Cœlimontium.
58. Caſtrum ad viam Appiam.
59. Senatulum in Capitolio.
60. Horologium juxta montem Citorium.
61. Templum Jovis Capitolini in Capitolio.
62. Pantheon non pr. a monte Citorio.
63. Templum Martis extramuranei ad viam Appiam.
64. Templum Divi Claudii in Cœlimontio.
65. Templum Iſidis Serapidis non pr. a Quirinali.
66. Ædes Veneris verticordiæ ad P. Collinam.
67. Templum Veneris Ericinæ ad dextram viæ Collinæ.
68. Templum Quietis ad ſiniſtram ejuſdem viæ.
69. Templum Silvani ad Viminalem.
70. Templum Junonis Lucinæ in Eſquilino.
71. Templum Jovis fagutalis in Viminali.
72. Templum Æſculapii, ibidem paulo ſuperius.
73. Ædes malæ fortunæ, ibidem paulo ſuperius.
74. Ædes Felicitatis in colle Viminali.
75. Ara Jovis Viminei in colle Viminali non pr. a Quir.
76. Ædes Veneris placidæ in Eſquilino.
77. Sacellum Deæ Næniæ ad viam Nomentanam.
78. Templum Salutis in Quirinali.
79. Templum Serapis in Quirinali.
80. Templum Apollinis & Clatræ in Quirinali.
81. Templum Quirini e regione præcedentis.
82. Temp. Minervæ Flavianæ in Quirinali.
83. Temp. Fidei, ibidem paulo inferius.
84. Temp. Floræ in Quirinali.
85. Temp. Lunæ in Aventino.
86. Temp. Dianæ, ibidem.
87. Temp. Bonæ Deæ, ibidem.
88. Temp. Junonis Reginæ, ibidem.
89. Ædes Victoriæ, ibidem.

a. Aqua Alſietina non procul à Tiberi.
b. Aqua Sabbatina non pr. a P. Septim.
c. Aqua Virgo ad collem hortulorum.
d. Arcus Gallieni in colle Eſquilino.
e. Caſtra peregrina in Cœlimontio.
f. Caſtrum prætorium ad ſiniſtram P. Querque
g. Circus Adriani extra urbem ad P. Aureliam.
h. Circus Agonalis juxta villam publicam.
i. Circus Caj. & Neronis in Vaticano.
l. Circ. Caſtrenſis non pr. a P. Eſquilina.
m. Circ. Floræ juxta collem Quirinalem.
n. Circ. Saluſtii inter P. Collinam & Collat.
o. Domus Laterani in Cœlimontio.
p. Forum Trajani inter Capit. & collem Quir
q. Horti Aſiniani ad montem Aventinum.
r. Horti Cæſaris non pr. a P. Portuenſi.
s. Horti Domitiæ juxta Vaticanum.
t. Horti Getæ non pr. a via Portuenſi.
u. Horti Mecenatis in colle Eſquilino.
v. Horti Saluſtiani non pr. a P. Collina.
x. Mauſolæum Adriani ad P. Aureliam.
y. Minerva medica non pr. a P. Eſquil.
z. Navalia non pr. a porta Portuenſi.
aa. Naumachia altera, ibidem.
bb. Naumachia altera non pr. a P. Flumentana.
cc. Pons Ælius non pr. a P. Aurelia.
dd. Pons Janiculenſis non pr. a P. Septimiana.
ee. Pons Palatinus non pr. a monte Palatino.
ff. Pons Sublicius juxta montem Aventinum.
gg. Pons Vaticanus ad P. triumphalem.
hh. Salinæ ad montem Aventinum.
ii. Sepulchrum Auguſti non pr. a monte Cito
ll. Sep. C. Ceſtii ad P. trigeminam.
mm. Sep. Neronis in colle hortulorum.
nn. Sep. Numæ in Janiculo.
oo. Suburra inter Cœlimontium & Palatinum.
pp. Templum Fortunæ in colle hortulorum jux
qq. Templum Robiginis ad viam Nomentanam
rr. Theatrum Marcelli non pr. ab inſula Tiberis.
ss. Theat. Pompeii infra pontem Janiculenſem.
tt. Therm. Antoninianæ ad Aventinum non pr.
uu. Therm. Aurelianæ non pr. a Janiculo.
vv. Therm. Conſtantini in Quirinali monte.
xx. Therm. Diocletianæ in colle Viminali.
yy. Therm. Olympiadis in monte Eſquilino.
zz. Therm. Philippi ad montem Eſquilinum.
† Therm. Septimianæ in proximo pontis Jan
‡ Therm. Severianæ non pr. a porta Capena in
* Therm. Trajanæ in Eſquilino monte.
‖ Villa publica non pr. a P. Aurelia.
§ Vivarium ad dextram P. Querquetulanæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

erquetulanæ
liam.
a.

llat.

Quir.
n.

tana.

iana.
o.
um.

e Citorio.

inum.
um juxta mo
entanam.
Tiberis.
enſem.
non pr. a mo
o.
onte.
li.
lino.
inum.
ntis Janiculen
apena in Aven
.

anæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ORIGO URBIS ROMÆ.

ANNO mundi 2800. ante Chriſtum circiter 1184. à Græcis Troja proditione capta eſt. Quæ belli cauſa fuerit, quæ ducum nomina, prælia, victoriæ, docet vel hiſtoria, vel fabula: ſed hæc nihil ad nos. Proditionis autores fuiſſe perhibentur Antenor & Æneas; à quibus vel Scæa porta aperta Græcis eſt, ut vult Dares; vel equus ligneus armato gravis milite in urbem invectus, ut viſum eſt aliis. Trojæ rudera ambo incolere permiſſi, at paulo poſt uterque inde pulſus; alius aliò, aliaque de cauſa. Æneas vel ab Agamemnone ejectus eſt, ut placet Dareti, quod Polyxenam pro felici reditu à Græcis immolandam apud ſe occultaſſet; vel ab Antenore, ut Dictys autor eſt, quod vicinos in eum populos concitaret. I. Æneas Phrygia pulſus.

Ut ut eſt ex Aſia pulſus Æneas, claſſe navium duarum & viginti felicibus auſpiciis in Latium appulit. Latio tum præerat Latinus, Fauni filius: cum eo Æneas accepta in matrimonium Lavinia filia fœdus iniit, Turnum Rutulorum Regem vicit. Turnus & Latinus occiſi, utrique ſuperſtes Æneas triennio poſt contra Mezentium Tyrrhenorum II. Regnat in Italia.

rum Regem fortiter dimicans occubuit. Hunc excepit Aſcanius, à quo condita Alba eſt. Qua in urbe à quatuordecim poſt Aſcanium Regibus ad Romulum uſque imperatum eſt.

III. Numitorem Amulius regno ejicit.

Procas Sylvius Albanus Rex ab Ænea decimus tertius duos ſuſcepit filios, Numitorem & Amulium; ambo æquis partibus hæredes moriens inſtituit: tum Amulius, ſi Dionyſio credimus, regnum opeſque patris ita partitus eſt, ut ex una parte regia poteſtas eſſet, ex altera prædia, villæ, aliaque id genus. Numitor, cui optio permiſſa erat, privata bona regno prætulit; ita regium decus ſortitus eſt Amulius. Scriptores tamen cæteri Numitorem una cum Amulio primum regnaſſe prodiderunt, deinde ab eo ejectum: cujus etiam ſcelere Ægeſtus filius Numitoris necatus eſt, Rhea ipſius ſoror Veſtæ ſacerdos fieri juſſa.

IV. Romulus & Remus Numitoris nepotes.

Rhea duos ex Marte, ut fabula eſt, filios peperit, Romulum & Remum; de quo ut allatum eſt ad Amulium, Rhea continuo aut occiſa eſt, aut conjecta in carcerem; aliis enim aliter videtur: pueri, quod Tiberis aquarum copiâ late reſtagnaſſet, ad Pallantii montis radices depoſiti in alveo vimineo: qui impactus ſaxo effudit infantes. Iis, dum in luto vagiunt, lupa mammas præbuiſſe dicitur, diſtentis à recenti partu uberibus. Sub hæc illos ibi offendit paſtor Amulii Fauſtulus, uxorique Accæ Laurentiæ nutriendos detulit.

V. Amulium occidunt.

Ubi uterque adolevit, ortâ inter Amulii & Numitoris paſtores rixâ, victa pars Numitoris ad dolos converſa eſt. Remum abſente Romulo inſidiis intercipit, eumque de vi illata apud Amulium criminatur. Permotus juvenis periculo Fauſtulus, Romulum, & quo genere ortus ſit, edocet, &, ut liberet fratrem, hortatur. Continuo in Amulium conſpirant paſtores, iis ſe ducem præbet Numitor: oppreſſi primo impetu Amulii cuſto-

cuſtodes, deinde & Amulius ipſe obtruncatus, & reſtitutus in regnum Numitor.

Secundum hæc Numitor, ſive ut ditionem propriam daret nepotibus, ſive ut fautores Amulii à ſe removeret, agros, pecuniam, arma, mancipia, aliaque id genus, illis, quo novam conderent urbem, indulſit; familiaſque quinquaginta, quæ ab Amulio ſteterant, eo migrare jubet. Sic Roma ædificari cœpta eſt feſtis Palilibus, quæ Pali Paſtorum Deæ ſacra erant. Quo vero creſceret civium multitudo, Romulus aſylum aperit. Eo ex finitimis populis turba omnis, inquit Livius, ſine diſcrimine, liber, an ſervus eſſet, avida novarum rerum perfugit, idque primum ad cœptam magnitudinem roboris fuit. VI. Urbem Romam condunt.

Vix jacta Urbis fundamenta, cum Romuli & Remi animum regni cupido inceſſit: Remus collem Remuriam muniendum contendit, Romulus Pallantium: judicium Diis permittitur, uter auſpiciis vinceret alterum. Sex vultures primus vidit Remus: duodecim paulo poſt Romulus: utrumque ſua multitudo Regem ſalutat, inde uter vicerit, oritur contentio: pugnatur; Remus in turba ictus cecidit: ita Dionyſius. Sunt tamen, qui Remum juſſu Romuli necatum velint, verbo, quod per contumeliam muros Urbis tranſiliiſſet, revera, quod regni ſocium habere nollet. Ex tam parvis initiis profecta Romana res primum iiſdem, quibus Urbs ipſa, definita eſt terminis: deinde & Italiam integram & præcipuas Europæ, Aſiæ, Africæque regiones complexa eſt. VII. Remus occiſus.

DE ROMANA REPUBLICA

PARS PRIMA.

DE RE MILITARI ROMANORUM.

DISSERTATIO PRIMA.

ROMANORUM BELLA.

CAPUT PRIMUM.

Bella à Regibus & contra Reges geſta.

I. Bella geſta à Romulo.

QUINQUE bella Romulus geſſit, Cæninenſe anno Urbis 4. Sabinum anno 5. Camerinenſe & Fidenatenſe anno 16. Veientinum anno 21. Bello Cæninenſi & Sabino cauſam præbuit Sabinarum virginum raptus, cæteris nimia novæ urbis potentia. Victi ſunt Cæninenſes, Rexque illorum Acron à Romulo obtruncatus. Fugatus primum à Sabinis Romulus illos paulo poſt fudit; tum Sabinæ commiſſum ſua cauſa prælium dirimunt; percutitur inter duces fœdus; Sabini commigrant Romam. Devicti Camerini Romæ habitare permiſſi, urbſque eorum direpta. Fidenates parte agri mulctati: Fi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

denas deducta colonia eſt. Veientes ſemel atque iterum fuſi, eorum caſtra capta, naves cum commeatu interceptæ, ager ademptus, quinquaginta imperati obſides: ſicque fœdus in annos centum utrinque pactum eſt. Tres de hoſte victo triumphos in Urbem invexit Romulus, primum de Cæninenſibus & Antemnatibus, alterum de Camerinis, tertium de Fidenatibus & Veientibus.

Romulum excepit Numa Pompilius; Pompilium Tullus Hoſtilius; ille otii quam belli ſtudioſior; hic pacis inſolens & ad bella factus: qui finitimis bellum indixit, Albanis an. 84. Fidenatibus an. 85. Sabinis an. 88. Dum Romana Albanaque acies ad pugnam inſtructæ ſtarent, placuit utriuſque paucorum certamine decerni, utri utris imperarent: victoria Horatii virtute penes Romanos fuit; Albani in Romanorum ditionem redacti. Fidenates & Sabini paulo poſt acie devicti, Metiuſque Suffetius perfidiæ convictus actis equis in diverſa diſtractus eſt, Albaque diruta. II. A Tullo Hoſtilio.

Ancus Martius Numæ nepos bellum & Latinis an. 115. & Veientibus an. 126. intulit: utriſque felici exitu; multa Latinis adempta oppida, multa Latinorum millia in Urbem adſcita; Veientes ſemel atque iterum victi. III. Ab Anco Martio.

Plura Tarquinii Priſci bella memorantur. Latinum an. 139. Sabinum an. 140. Veientinum an. 143. Etruſcum an. 144. Prælio fuſi Latini: Sabini tribus affecti cladibus ſe ſuaque Tarquinio permiſerunt: domiti Veientes: Etruſci commiſſa ad Eretum pugna ſubacti; in eos tamen nec gladio nec exilio ſævitum eſt, nec imperatum vectigal. Tarquinio permiſſa ſumma in omnes poteſtas, delataque principatus inſignia, corona aurea, ſella eburnea, ſceptrum, aquila, purpurea tunica auro diſtincta, duodecim ſecures, ſingulæ à ſingulis Etruriæ populis miſſæ. Hæc Dionyſius & Livius. IV. A Tarquinio Priſco.

V. A Servio.

Sub Servio bellum adverſus Etruſcos anno 177. & adverſus Veientes anno 185. renovatum. Etruſci tribus præliis fugati, terque de illis triumphatum, Veientes nullo negotio debellati.

VI. A Tarquinio Superbo.

Varia & pro Romanis & contra Romanos bella geſſit Tarquinius cognomento *Superbus*, Sabinum an. 223. Volſcum an. 225. Gabinum an. 232. Ardeatinum an. 242. Romanum an. 245. Sabini & Volſci multis ab eo præliis conciſi: Gabii, cum vi non poſſent, Sex. Tarquinii dolo capti: Ardea obſeſſa: tumque Tarquinius Urbe pulſus bellum Romanis infert: in ipſo conflictu Brutus quidem occubuit; ſed victus eſt Tarquinius. Accitus à Tarquinio in auxilium Porſenna an. 247. & Horatii fortitudine & Scævolæ audacia territus pacem ultro petiit. Denique Latinum omne nomen cum Tarquiniis conjuravit, ſed adverſus illos ad lacum Regillum à Poſthumio feliciter an. 258. dimicatum eſt, in eaque pugna Tarquinii ſpes omnis concidit: miſſi enim à Latinis Romam legati, qui pacem ſupplices peterent, iique captivos dimittere juſſi ſunt, dare perfugas, exules ejicere: tumque renovatum fœdus. Is belli, quod contra Tarquinios per annos 14. geſtum eſt, exitus fuit.

CAPUT II.

BELLA.

Volſcum, Etruſcum, Gallicum, Latinum, Samniticum, Tarentinum.

Bella.

HACTENUS pro libertate contra Tarquinienſes & Latinos pugnatum erat: pro finibus deinceps adverſus Volſcos, Æquos, Sabinos, Etruſcos certatum eſt; multæ utrinque & illatæ & acceptæ clades; ſed hæc, quia ut plurimum leviora ſunt, breviter perſtringimus.

Volſcos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Volſcos, quod Latinis in bello Tarquinienſi faviſſent, P. Servilius an. 259. bello petit, victoſque caſtris ſpoliat: funditque iterum an. 260. Annius Virginius: illorumque oppida capit an. 261. Poſthumius. Sed eorum rem afflictam recreavit pulſus e patria Marcius Coriolanus: is enim dux bello delectus victis ſæpe Romanis Urbi imminebat, cum matris precibus lacrymiſque flexus an. 266. cœpto deſtitit. Sub hæc ſæpe Volſci & Æqui fugati ſunt, alii ab aliis ducibus, quos appellare longum eſt: at nihil Quinctii Cincinnati victoria fuit illuſtrius; qui ab aratro ad Dictaturam vocatus Q. Minutium Conſulem ad Algidum obſeſſum ab Æquis liberavit an. 296. eoſque ſub jugum miſit: & iterum rebellantes à Romulio Conſule an. 299. à Quinctio Capitolino an. 308. victi ſunt, & à Geganio an. 311. ſub jugum miſſi: quod bellum ex intervallo ſæpe repetitum ad annos plures propagatum eſt. I. Volſcum.

Gravius etiam cum Etruſcis, maxime cum Veientibus, bellum fuit, quod anno circiter 269. cœptum eſt. An. 274. Manlio & Fabio Conſulibus acriter dimicatum; Conſulum alter necatus, vulneratus alter. An. 277. Fabia gens, quæ bellum illud ſibi depopoſcerat, & Veientes ſæpe vicerat, ab iis per inſidias ad Cremeram pene deleta eſt: ſed Fabiorum cædem ulti ſunt & Servilius an. 278. & Virginius an. 279. & maxime Æmilius Dictator an. 317. quo in prælio Tolumnius Veientium Rex Cornelii Coſſi manu occubuit. An. 319. à Servilio Priſco Fidenæ dirutæ; & an. 328. Veii ab Æmilio capti & direpti: qui, cum iterum defeciſſent, an. 349. obſeſſi; quæ obſidio decem annos tenuit: capta urbs tandem an. 358. à Camillo Dictatore: qui Faliſcos etiam juſtitiæ & fidei opinione ad imperium adjecit. II. Veientinum & Faliſcum.

Veientinam cladem Gallicum bellum excepit. III. Galli-

cum. Galli in obſidione Cluſii à Q. Fabio populi Romani legato irritati, omiſſo Cluſio Romam an. 364. advolant; primo impetu fuſi ad Alliam, qui obviam iverant, Romani. Urbs deinde capta, & Capitolium, quo ſe flos civitatis receperat, obſeſſum; ſed indicio anſeris à T. Manlio ſervatum. In anguſto Romana res erat, cum Camillus exul Dictator appellatus, collectis copiis Gallos primum Urbe pellit, deinde ad octavum lapidem fundit. Nec quievêre tamen poſt hæc Galli: iterum victi ſunt à Camillo in agro Albano an. 386. tum à T. Quinctio Pœno an. 392. ad Anienem: poſt an. 404. à L. Camillo Conſule in agro Pomptino: in quibus præliis & T. Manlii & M. Valerii Torquati virtus enituit: deinde juncti Etruſcis & Umbris an. 457. à Q. Fabio Rulliano fugati in Etruria, ubi Decius filius ſe devovit: denique ad lacum Vadimonis à P. Dolabella magna clade conciſi, ſuiſque pulſi ſedibus an. 470. agerque Gallicus inter cives Romanos deſcriptus eſt.

IV. Latinum. Cum Samnitibus & Latinis interea negotium fuit: cum Latini jus civitatis ſocietatemque Imperii poſcerent, ad arma ventum eſt; an. 413. victi Latini à Conſulibus Torquato & Decio: quo in bello id ſingulare fuit; quod Conſulum alter filium, quia injuſſu ſuo pugnârat, ſecuri percuſſerit: alter ſe pro exercitu devoverit. Mulctati agro Latini iterum rebellârunt; ſed alii à Q. Publio Philone, alii à C. Mænio, alii à L. Camillo Coſſ. an. 415. domiti; paxque data omnibus. Par Sabinorum, qui ſe Latinis adjunxerant, & fortuna & conditio fuit; fuſi enim à Curio Dentato in amicitiam an. 463. recepti.

V. Samniticum. At nihil hæc præ Samnitico bello, quod 410. pro Campanis cœptum per annos 72. vario præliorum exitu propagatum eſt. Samnites Sidicinis bellum intulerant: hi tanto hoſti impares ad Cam-

panos

panos confugiunt; victi à Samnitibus ſemel atque iterum Campani ſe ſuaque permittunt Romanis. Miſſi continuo ad Samnites legati, ut pro veteri amicitia à Campanorum agro injuriam abſtinerent; à quibus cum ferociter reſponſum eſſet, juſſi ambo Conſules, alter in Samnium, in Campaniam alter exercitum ducere. Valerio Corvino occurrunt Samnites, atroxque utrinque facta cædes; ſub veſperam Samnites fuſi. Hæc prima de iis victoria fuit; de quibus tricies & ſemel, ut ex faſtis intelligere licet, triumphatum eſt. Belli confecti gloria penes Fabios & Papirios potisſimum fuit: inſignis præ cæteris ad Furcas Caudinas Romanorum clades memoratur: tandem an. 482. cum Samnitibus bellum geri deſitum eſt, iiſque leges pro populi Romani arbitrio impoſitæ. Apuli, Brutii, Lucani ejus belli contagione ſubacti ſunt.

Necdum erat bellum adverſus Samnites confectum, cum Tarentinum ob violatos populi Romani legatos excitatum eſt. L. Valerius claſſi Romanæ præfectus in portum Tarentinum forte appulerat: Tarentini claſſem contra ſe miſſam ſuſpicati illam invadunt: quinque navibus ægre per fugam elapſis, reliqua claſſis direpta eſt; præfecti navium trucidati, omnes bello utiles cæſi, alii pretio venditi. Miſſus Roma, qui de injuria expoſtularet, L. Poſthumius: is deriſus à Tarentinis, & ejectus e theatro, dum ſcurra illius veſtes lotio reſpergeret: *Ridete*, inquit, *dum vobis per tempus licet, nam poſthæc diu flebitis, dum veſtes has multo ſanguine eluetis.* Ita bellum anno Urbis 471. Tarentinos inter & Romanos exarſit. At Tarentini viribus impares Pyrrhum Epirotarum Regem auxilio evocant. Ter Pyrrhus cum Romanis conflixit; ſemel cum Lævino Conſule inter Pandoſiam & Heracleam an. 474. iterum cum VI. Tarentinum.

Decio & Sulpitio ad Aſculum an. 475. tertio cum Curio an. 478. ad Beneventum: primo prælio vicit Pyrrhus; altero dubia victoria; tertio victus eſt Pyrrhus & ejectus ex Italia, anno poſtquam venerat ſexto. Pyrrho fugato Tarentini & Samnites anno 481. in populi Romani ditionem venerunt anno hujus belli decimo.

CAPUT III.

Bella Punica.

I. Bella Punica. Primum. PULSO ex Italia Pyrrho domitiſque Samnitibus efferre ſe Romana res cœpit, bellumque extra Italiam adverſus Pœnos geſtum eſt. Belli cauſa fuit utriuſque civitatis ambitio, & alterius alteri ſuſpecta potentia: occaſionem dedêre, qui Meſſanam occupaverant, Mamertini. Hi ab Hierone Syracuſanorum Rege victi à vicinis populis petunt auxilia; ſed alii ab aliis, pars à Carthaginenſibus, pars à Romanis: unde arx Pœnis tradita, urbs Romanis an. 489. Ejus belli anceps diu fortuna fuit, Pœnis mari, Romanis terrâ ut plurimum vincentibus: in Sicilia, Sardinia, Africa, & Siculo mari vario præliorum exitu ſæpe dimicatum eſt. Primum Appius Claudius Hieronem ad Meſſanam vicit an. 489. Hannibalem ad Agrigentum an. 491. L. Poſthumius & Q. Mamilius: Annibalem iterum navali pugna an. 493. C. Duillius, qui primus è Romanis rem nauticam attigit, & navalem egit triumphum. L. Manlius & M. Attilius an. 498. Hannonem & Amilcarem: ſuperavit Aſdrubalem an. 499. in Africa Attilius: L. Metellus ad Lilybæum an. 502. eumdem Aſdrubalem. At victi à Xantippo in Africa an. 489. Attilius terreſtri certamine, navalibus præliis P. Claudius Pulcher & L. Junius an. 504. ille ab Adherbale, hic à Cartalone. Tandem Lutatius Catulus an. 511. navali

li pugna Carthaginenſium opes fregit, pacemque his conditionibus dedit: *Pœni univerſa Sicilia excedunto; cum Hierone bellum ne gerunto; Syracuſanos armis ne petunto; captivos omnes ſine pretio Romanis reddunto; argenti talenta Euboica bis mille & ducenta pendunto.* Nonnihil tamen à Romanis in hoc fœdere immutatum: tum illud præcipue, quod Pœni inſulis omnibus, quotquot inter Africam & Italiam ſunt, excedere juſſi. Hic finis belli Punici primi fuit an. 512. poſt annos 24.

Eadem belli Punici ſecundi cauſa, quæ ſuperioris, gentis utriuſque ambitio, & in Annibale ſive impatientia ſervitutis, ſive vindictæ cupiditas. Is Saguntum (amica Romano nomini civitas erat) an. 534. obſidet; & poſt ſeptem menſes capit: cives partim hoſtili gladio, partim flammis, partim ſuapte manu perierunt. Saguntus everſa initium belli fuit: quod in Italia, Sicilia, Hiſpania, & Africa variâ fortunâ geſtum eſt; læta quidem Pœnis primordia fuerunt, ſed triſtior exitus. II. Secundum.

Annibal tranſgreſſus Alpes P. Cornelium ad Ticinum vicit, & Sempronium ad Trebiam an. 535. ad Thraſymenum an. 536. Flaminium, & an. 537. Terentium Varronem ad Cannas: multa ſub hæc commiſſa per Italiam leviora prælia, in quibus Annibal, quem jam Q. Fabius victoriis exultantem an. 536. cunctando repreſſerat, modo victor, modo victus fuit: fuſus enim eſt à M. Marcello ſemel atque iterum ad Nolam an. 537. & 539. deinde à C. Hoſtilio in Salentinis, & à Claudio Nerone ad Grumentum an. 546. cæſuſque cum ingenti exercitu an. 546. ab eodem Nerone & Livio Salinatore ad Metaurum flumen Annibalis frater Aſdrubal. III. In Italia.

Lætior in Sicilia Romana res erat. Hierone mortuo Hieronymus regni, non fidei hæres ad Pœnos defecerat; quare Marcellus tranſmittit in Siciliam an. 539. Leontium expugnat, Megaram diruit, vi- IV. In Sicilia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ctiſque Pœnis Syracuſas obſidet non minus Archimedis ingenio, quam civium armis defenſam; & tertio tandem obſidionis anno noctu an. 542. ex improviſo capit, fuſiſque iterum Pœnis in monte Albano triumphat.

V. In Hiſpania. Ut in Italia, ita in Hiſpania varia belli fortuna fuit: ſumma rerum ibi permiſſa Publio & Cneio Scipionibus. ambo fratres erant Conſulatu, clementia, & bellica laude clariſſimi. Ab iis victi ad Illiturgum an. 536. Aſdrubal, Mago, & Amilcar, cæſaque uno die Carthaginenſium 60. millia; deinde Hanno ad Incibile ſuperatus; iterum Mago & Aſdrubal, primum ad Illiturgum, tum ad Mundam, denique ad Auringem fugati: ſed tandem Publius à Magone & Aſdrubale ad Incibile occiſus eſt an. 541. & audita fratris nece, victus & ipſe Cneius in prælio occubuit. L. Marcius Romanus eques labantem rem ſuſtinuit, cujus ductu unâ nocte & die expugnata ſunt bina caſtra, & 37. hoſtium millia an. 542. interfecta. P. Scipio 24. annos natus patris ac patrui ultor in Hiſpaniam mittitur, cujus auſpiciis omnia Romanis prona fuerunt: novam enim Carthaginem in eaque variarum gentium obſides an. 543. capit; Aſdrubalem vincit ac fugat an. 544. ad Bœtulam; denique victis ad Salpiam an. 547. Aſdrubale & Magone totâ Hiſpaniâ Pœnos anno quinto, quam venerat, ejicit.

VI. In Africa. Secundum hæc revocatus in Italiam P. Scipio, ut hærentem in viſceribus Italiæ Annibalem abſtraheret, in Africam an. 549. tranſportat exercitum: Hannonem cum exercitu cædit; Syphacem Mauritaniæ Regem, qui auxilio venerat, cum Aſdrubale bis ſuperat an. 550. victumque operâ Lælii capit: tandem an. 551. cum Annibale, qui ex Italia redierat, acie congreſſus illum vincit, &, qui Pœnis auxilium tulerat, Syphacis filium

Vermi-

Verminam; paciſque leges an. 552. Carthaginenſibus dicit auctore Senatu Populoque Romano: fuerunt verò hujuſmodi. Ut Carthago ſuis legibus viveret: iiſdem, quibus ante bellum, ditionis finibus uteretur: perſugas, fugitivos, captivos redderet: bellum extra Africam nunquam, in Africa injuſſu populi Romani ne faceret; penderet decem talentûm millia: daretque fidei cauſâ centum obſides. Scipio domita Carthagine rediit in Italiam, ubi ſummo honore exceptus, triumpho nobiliſſimo in Urbem invectus eſt, & ex devicta Africa *Africani* cognomen deportavit.

Bello Punico tertio ex Maſſiniſſa quæſitus color. Pœnis crimini datum, quod Maſſiniſſam fines ipſorum invadentem armis repellerent: cautum enim erat pacis legibus, ne in ſocios populi Romani bellum gerere illis liceret. Iis igitur bellum infertur ſuaſore Catone Cenſorio; cui ſolemne fuit, cùm ſententiam diceret, addere *hoc cenſeo, & delendam eſſe Carthaginem.* An 604. ambo Conſules L. Marcius Cenſorinus & M. Manilius Nepos in Africam cum exercitu tranſmittere juſſi: ab iis ſpe pacis objecta deluſi Carthaginenſes. Iis enim imperant Conſules, ut dent obſides trecentos, dederunt; ut claſſem incendant, incenderunt; ut arma omnia tradant, tradiderunt; denique ut urbem ipſam diruant funditus: tum poſt inanes gemitus & irritas preces, omnes in furorem acti bellum adverſus Romanos parant; ſervi ad libertatem vocati, Aſdrubal belli dux appellatus; ferri inopiâ arma ex argento auroque conflata; claſſis conſtructa ex domorum ruinis, funes ex mulierum crinibus; Romanorum claſſis aduſta; hoſteſque à muris civium fortitudine prohibiti; bellumque Calpurnii Piſonis, qui Cenſorino ſuffectus erat, ſegnitie per quatuor annos obtinuit. Quare P. Scipio Æmilianus contra leges immatura ætate

VII. Tertium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Conſul eligitur, eique extra ſortem decreta eſt Africa; à quo, eodem quo Corinthus die, anno belli quarto capta & incenſa Carthago eſt. Scipionis triumphum captivus Aſdrubal aliique nobiles Pœni cohoneſtarunt, & *Africani* cognomen, quod jam ab avo hæreditarium erat, Scipio per ſe partum habuit: Senatûs decretò vetitum eſt, ne quis in poſterum inſtauraret Carthaginem.

VIII. Singulorum cauſa & exitus.

Ut paucis complectar, tria Punica bella fuerunt. Primi cauſa fuit auxilium Mamertinis datum; ſecundi Sanguntus deleta ab Annibale; tertii bellum à Pœnis illatum Maſſiniſſæ. Primum ab anno Urbis 489. ad annum 513. geſtum eſt; alterum ab an. 536. ad an. 553. tertium ab an. 605. ad annum 609. Primum poſt annos 24. Q. Lutatius Catulus confecit; ſecundum poſt annos 17. P. Scipio Africanus major; tertium poſt annos 4. P. Scipio Africanus minor. Primo bello Carthaginenſibus ademptæ omnes, quæ Africam inter & Siciliam ſunt, inſulæ; ſecundo Hiſpania & pars Africæ; tertio Carthago deleta.

CAPUT IV.

Bella Macedonica.

I. Bella Macedonica.

TOT Macedonica bella numerantur, quot Punica. Primum contra Philippum fuit; alterum adverſus filium ejus Perſeum; tertium contra infimæ ſortis hominem nomine Andriſcum.

II. Primi cauſa.

Romanos & ad Thraſymenum & ad Cannas ab Annibale victos ut audiit Philippus Macedoniæ Rex, legatos impulſore Demetrio Phario ad Annibalem miſit; qui cum eo ita pepigerunt: ut cum ingenti claſſe primum Rex in Italiam, deinde Pœni in Græciam trajicerent: ubi vero debellatum foret, Italia omnis cum Urbe Roma Carthaginenſibus, Græcia

Græcia cum iis, quæ adjacent, inſulis Philippo Regi cederet. Ita Livius, Eutropius, & alii. Verum ad Philippum dum redeunt legati, à Romanis intercepti, alii Romam perducti ſunt, alii fuga dilapſi pervenerunt ad Philippum. Continuo M. Lævinus Prætor juſſus eſt in Græciam cum claſſe tranſmittere, ut Philippum in regno contineret. Ita bellum utrinque geri cœptum eſt an. 539. cujus, ut fines, ita & initia Philippo infauſta fuerunt.

III. Prælia.

Primum enim ad Apolloniam à Lævino ſubita eruptione fuſus eſt; ipſius milites pro victoris arbitrio cæſi, caſtra amiſſa, ipſe vix ſeminudus refugit ad claſſem: quam, ne in Romanorum poteſtatem veniret, ultro incendit. Nec felicior an. 545. adverſus Sulpitium Prætorem fuit: dum vexat Eleos, intra Elim admiſſi Romani milites in Macedonas erumpunt: Philippus dum in Romanam cohortem fortiter incurrit, effuſus equo vix poſt acrem pugnam receptus à ſuis evaſit: qua gemina clade caſtigatus pacem Epirotarum operâ obtinuit. At bellum haud multo poſt iterum exarſit; quod Athenienſes Romani nominis ſocios infeſtaret. Bis juſto prælio à T. Quinctio Flaminino pugnatum eſt, ſemel ad Apſum an. 555. iterum ad Cynocephalas an. 556. utrobique victus Philippus, pacem denuo petit, filiumque Demetrium mittit obſidem.

IV. Exitus.

Hæ à Romanis imperatæ Philippo leges; ut captivos Romanis redderet & transfugas; ut omnes Græcæ civitates ſive Aſiæ ſive Europæ eſſent liberæ; mille talenta Romanis penderet; præterea Corinthus Achæis daretur; aliaque id genus. T. Quinctius confecto bello in ludis Iſthmicis hæc verba per præconem recitari juſſit: *Senatus populuſque Romanus & T. Quinctius Imperator, Philippo Rege Macedonibusque devictis, liberos, immunes,*

nes, ſuis legibus eſſe jubet Corinthios, Phocenſes, Locrenſes, &c. Quod tantus repente clamor excepit, ut ſupra ſtadium volantes corvi, ſi Plutarcho credimus, in terram deciderint: tum Græci ſummis laudibus efferre Romanam gentem, quæ pro aliorum libertate bella gereret, idque unum ſtuderet maxime, ne quod in orbe terrarum injuſtum eſſet imperium.

V. Secundum. Duo Philippo erant filii, Perſeus natu major ex matre impari, & Demetrius; quem & Romanorum amicitiâ & Perſei calumniis ſuſpectum necari juſſit; ipſeque paulo poſt dolore moritur. Philippum excepit Perſeus, ut regni, ita paterni in Romanos odii hæres. Quod Baſternos, Thraces, aliaſque gentes ad bellum excitaret, ipſi bellum à Romanis anno 582. indicitur: quod quarto anno poſt & ipſius & regni Macedonici clade finitum eſt. Læta quidem Perſeo belli initia fuere; Licinium Craſſum primo congreſſu vicit: ſed paucis poſt diebus parem prope, quam intulerat, cladem accepit: ſecunda etiam fortuna contra Mancinum uſus eſt, varia adverſus Marcium Philippum: donec an. 585. ab Æmilio Paulo ad Pydnam devictus fugit Amphipolim, indeque Samothraciam: ubi captus ab Octavo ad Conſulem perductus eſt.

VI. Æmilii triumphus. Ab Æmilio Macedonia quatuor in partes deſcripta, facta provincia eſt: trium dierum triumphus Æmilio permiſſus; infinita vis auri, argenti, vaſorum, ſtatuarum, & alia hujuſmodi delata; quibus ſuccedebat currus Perſei & arma; iiſque impoſitum diadema, illius liberi, ipſeque Perſeus pullo amictu tectus: ſecundum hos Æmilius curru ornatiſſimo invectus eſt, purpura inſignis, dextera frondem lauri tenens: poſt currum Imperatoris exercitus lauro coronatus ſequebatur.

VII. Tertium. Andriſcus infimæ ſortis homo cum ſe pro Philippo Perſei filio gereret, à Demetrio Rege Syriæ

in-

in vincula conjectus: ſed inde clam aufugiens Macedonas ad ſuas partes allicit. Juventium Prætorem an. 604. vincit, occiditque. Juventii necem ultus eſt Q. Metellus, qui duobus præliis Andriſci fregit audaciam. Andriſcus amiſſo exercitu à Byzo Thrace proditus in Metelli poteſtatem venit, cui *in malis id indulſit fortuna, ut de illo populus Romanus, quaſi de vero Rege, triumpharet.* Ita recepta an. 605. Macedonia eſt, & *Macedonici* cognomen Metello partum.

Tria igitur Macedonica bella fuere: primo cauſam præbuit à Philippo pacta cum Annibale ſocietas; ſecundo clam ſollicitata à Perſeo cæterarum gentium auxilia; tertio Andriſci temeritas. Primum duravit ab an. 539. ad 557. per annos 18. alterum quatuor annis ab an. 582. ad 586. tertium duobus ab an. 604. ad 606. Philippum devicit T. Quinctius Flamininus; Perſeum L. Æmilius Paulus; Andriſcum Q. Metellus Macedonicus. VIII. Singulorum cauſa.

Eadem Gentii Illyriorum Regis, quæ Perſei, fortuna fuit; is enim à Perſeo per fraudem inductus in periculi ſocietatem ab L. Anicio Prætore eodem anno victus eſt, captus & in triumphum ductus; & Illyricum itidem ac Macedonia in provinciæ formam ceſſit. IX. Illyricum.

CAPUT V.

BELLA.

Antiochenum, Ætolicum, Arabicum, & Aſiaticum.

E Bello Macedonico bellum aliud adverſus Antiochum Syriæ Regem ortum eſt. Pacis cum Philippo initæ conditionibus cautum erat, ne Græcis civitatibus ſive Philippus in Græcia, ſive Antio- I. Belli Antiocheni cauſa.

Antiochus in Aſia noceret; omneſque ſuis legibus uterentur. Monitus à Romanis Antiochus, ut

II. Prælia.

Græcas urbes liberas dimitteret, reſpondit; *Aſiam nihil ad Romanos pertinere; nec magis iis inquirendum, quid Antiochus in Aſia, quam Antiocho, quid in Italia populus Romanus faciat.* Stimulos Regi addebant & Thoas Ætolorum dux & fugitivus ex Africa Annibal. Ita bellum exarſit, in quo Polyxenidas Antiochi legatus quater navali prælio decertavit, bis contra Rhodios, bis adverſus Romanos: ſemel & Rhodios vicit & ab iis victus eſt an. 563. Bis à Romanis Prætoribus fugatus, ſemel à Livio an. 563. iterum ab Æmilio an. 563. primo prælio naves tredecim à Romanis cum milite & remige captæ, decem demerſæ: in altero vel captæ vel incenſæ 42. Antiochus ipſe bis terreſtri prælio ſuperatus eſt, primum à M. Acilio Glabrione an. 562. ad Thermopylas, deinde à L. Cornelio Scipione an. 563. ad Magneſiam, quæ ad montem Sipylum eſt.

III. Pacis conditiones.

Continuos legatos de pace miſit, quibus eædem, quæ ante victoriam, præſcriptæ ſunt leges, prædicante Africano. *Neque Romanis, ſi vincantur, animos minui; neque, ſi vincant, ſecundis rebus inſoleſcere. Europa*, inquit, *abſtinete; Aſiaque omni, quæ cis Taurum eſt, diſcedite: pro impenſis deinde in bellum factis quindecim millia talentorum Euboïcorum dabitis.* Juſſus etiam eſt Antiochus & elephantos & naves tradere & 20. obſides, maxime Annibalem & Thoantem Ætolum. *Benignè ſibi à populo Romano factum dixiſſe* fertur Antiochus, *quod magna cura liberatus modicis regni finibus uteretur.* E civitatibus Aſiæ Eumeni aliæ

IV. Gallogræcum & Ætolicum.

ceſſerunt, aliæ Rhodiis, aliæ ſui juris factæ.

Ex relata de Antiocho victoria belli contra Gallogræcos & Ætolos gerendi petita occaſio eſt.

An-

Antiocho auxilia tulerant Ætoli; Galli tuliſſe dicebantur. An. 564. miſſi contra illos ambo Conſules, Cn. Manlius Vulſo adverſus Gallos, adverſus Ætolos M. Fulvius Nobilior. Galli in montibus, quo ſe receperant, gemino prælio à Manlio victi, primum Toliſtobogii & Troëmii, deinde Tectoſages: pax victis data, ſed negatus victori triumphus: quod cauſa belli Senatui non probaretur. A Fulvio Ambracia, regia olim Pyrrhi, tum gentis caput, obſeſſa eſt, iiſque legibus ſancita pax; ut Ætoli arma, equos, captivos, & perfugas traderent, quingenta Euboïca talenta ſolverent, eoſdem cum Romanis & amicos haberent & hoſtes.

Achaïcum bellum vel ex nimia Achæorum potentia, ut viſum eſt Juſtino, vel ob legatos ſuperbius appellatos, ut placet Ciceroni, conflatum eſt. Achæi cum in unum Reipublicæ corpus multos Græciæ populos allicerent, Lacedæmonios in eandem ſocietatem ademptis legibus invitos compulerunt: queſti ſunt apud Romanos Lacedæmonii: miſſi à Senatu Corinthum legati, qui non modo Lacedæmonem, ſed Corinthum etiam, Argos, Heracleam ab ea ſocietate divellerent: agente Critolao orta repente ſeditio eſt: in peregrinos omnes ſævitum, maxime in Lacedæmonios: Romani fuga ſibi conſuluerunt: dux appellatus eſt ab Achæis Critolaüs, illique ſuffectus Diæus: ſed uterque à Q. Metello victus, ille ad Thermopylas, hic in Phocide an. 606. Sublectus Metello Mummius bis cum Diæo conflixit: primum ab eo per inſidias fuſus; illum deinde victoria exultantem ad Leucopetram devicit: Diæus in domum refugit, eam incendit; conjugem ferro, ſe veneno enecat: Corinthus à Mummio capta & incenſa, ſublatum Græciæ concilium: miſſus quotannis juris dicendi cauſa Prætor: Græciaque omnis, cui tum

V. Achaïcum.

tum Achaiæ nomen teſte Zonara inditum, in deditionem accepta eſt: ejuſdem belli contagione Theſſalia & Epirus Imperio adjuncta.

VI. Aſiaticum. Achaïcam victoriam bellum Aſiaticum excepit: Attalus Pergami Rex populum Romanum moriens hæredem ſcripſerat, quod cùm ipſius cognatis ægre eſſet, tum maxime Ariſtonico: is ſive Eumenis ex pellice filius, ut tradit Juſtinus, ſive mentitus regiam ſtirpem, ut ſcribit Velleius, urbes Aſiæ multas; quà vi, quà deditione, occupat: mittitur adverſus illum an. 622. P. Licinius Craſſus Mutianus, qui prædæ Attalicæ attentior quàm bello, ab eo victus eſt, & dum fugit à Thrace, cujus in oculum virgam impegerat, cæſus: homo, ut tum ferebatur, feliciſſimus, quod *ditiſſimus* eſſet, quod *nobiliſſimus*, quod *eloquentiſſimus*, quod *Pontifex maximus*. Nec diu tamen Ariſtonico victoria frui licuit; ut enim auditum eſt Romæ periiſſe Craſſum; Perpenna Conſul in Aſiam advolat, Ariſtonicum fugat: & Stratonicæ, quo fugerat, ad deditionem cogit. Mortuo Perpennæ ſubrogatus M. Aquilius belli reliquias confecit an. 624. cui tamen id crimini datum eſt, quod præter fas moreſque majorum fontes veneno infecerit: ſic *Aſia facta Romanorum provincia*, inquit Juſtinus, *cum opibus ſuis vitia quoque Romam tranſmiſit.*

CAPUT VI.

BELLA.

Liguſticum, Gallicum, Celtibericum, Numantinum, Luſitanicum, & Viriathicum.

I. Liguſticum. CUM Liguribus anno Urbis 515. quod infeſtarent Etruriam, bellum geri cœptum eſt. A multis

multis Conſulibus T. Sempronio Graccho, L. Poſthumio Albino, Q. Fabio Maximo, M. Æmilio, & P. Furio Philo cæſi ſunt. Tum ſocietatem & fœdus an. 535. ineunt cum Annibale: quare fugatis ex Italia Pœnis renovatum an. 556. in eos bellum eſt: cumque in multas gentes diſtracti eſſent, alii ab aliis Conſulibus devicti; à Q. Minutio Iluates, Apuani à C. Flaminio, à M. Lepido Briniates. Ingauni à L. Paulo ſuperati, & paulo poſt ad 40. milia an. 573. à P. Cornelio Lentulo & M. Brœbio tranſlati in Samnium: necdum tamen quievêre Ligures, à quibus Q. Petilius ad montem Lætum cæſus eſt; quare M. Popilius multa eorum millia vendidit an. 580. diruit oppida, agros ademit: quæ tamen cum præter jus facta viderentur, Senatus reſcidit. Sub hæc victi ſæpius à M. Claudio Marcello, C. Sulpicio Gallo, M. Fulvio Nobiliore, denique an. 638. M. Æmilii Scauri victoria domiti: regio in provinciæ formam redacta: ipſique Romano Prætori parere juſſi. Ita bellum cum Liguribus annos 123. tenuit; quod an. 516. cœptum, ab Æmilio Scauro an. 638. confectum eſt.

Devictis, uti dictum eſt ſupra, Gallis Senonibus an. 525. C. Flaminius Tribunus plebis legem tulit, ut ager Picenus & Gallicus viritim divideretur. Boii, cum ſe injuriæ proximos cernerent, cum vicinis Inſubribus fœdus ineunt; Gallos evocant Geſſatas, (ita enim à mercede, qua conducti erant, dicti ſunt) irrumpunt in Etruriam an. 528. contra quos, ſi tamen Polybio adhibenda fides, peditum millia ſeptingenta, equitum ſeptuaginta conſcripſère Romani, à quibus Æmilio Pappo & Attilio Regulo Conſulibus Galli ad 40. millia cæſi ad Fæſulas; victi etiam à Quinto Fulvio an. 526. tum à M. Marcello an. 532. à quo Viridomarus Geſſatarum Rex ſingulari certamine occiſus. Ita

II. Gallicum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Boii & Inſubres in Romanorum ditionem venerunt: eorumque regio facta provincia eſt. Sed paulò poſt deficiunt ad Annibalem, quo ex Italia pulſo, miſſus contra eos an. 554. P. Ælius, deinde an. 555. Inſubres, Boii, & Cenomani à L. Furio Purpureone ad Placentiam ingenti clade victi; alternis deinde & victoriis & cladibus propagatum bellum eſt, donec an. 562. P. Cornelius Naſica Boios ad deditionem compulit: an. 566. à M. Æmilio Lepido Gallia citerior in formulam provinciæ iterum deſcripta eſt.

III. Celtibericum. Ejectis ex Hiſpania Carthaginenſibus, regio omnis in varias gentes diſtracta eſt: aliæ Romanis parere juſſæ: cum aliis fœdus initum: cum aliis non item. Unde varia exarſère bella. Cum Celtiberis fœdus erat; iis tamen, quod auxilio Turditianis adverſus Romanos venerant, bellum indictum eſt. Primum à M. Catone, qui citeriori Hiſpaniæ præerat, victi ſunt; deinde à M. Fulvio, tum à Q. Fulvio Flacco, denique à Ti. Sempronio Graccho: à quo pacis in poſterum ſervandæ ipſis præſcriptæ leges; ut certam pecuniæ ſummam quotannis tributi nomine ſolverent; ut mitterent auxilia; ne urbes conderent: unde bellum 26. annis poſt renovatum eſt. Segedani, potens erat Celtiberorum civitas, traductis ad ſe multorum oppidorum civibus, an. 600. murum ambitu 40. ſtadiorum ducere inſtituunt: de quo ut Romam allatum eſt; miſſus, qui illorum coërceret audaciam, Q. Fulvius. A Segedenſibus Carus vir bello ſtrenuus dux eligitur; primo congreſſu Romani ad ſex millia cæſi; deinde totidem cum Caro Celtiberi; paucis poſt diebus iterum pugnatum eſt, fuſi Romani, quorum quatuor millia, dum alii aliò diffugiunt, à Numantinis trucidata. Unde Numantinum bellum exarſit. Sub hæc à Q. Metello Macedonico fractæ Celtiberorum vires

captaque

captaque Contrebia an. 611. ubi pulſas præcipiti loco cohortes eodem protinus ſubire jubet, *nec propoſito deterritus quod milites velut ad certam mortem ituri in procinctu teſtamenta facerent; militem, quem moriturum miſerat, victorem recepit.*

Parta victoria Numantinis jubet, ut & Segedenſes & fugitivos dedant, & arma deponant; utrumque detrectant. Exinde, licet & numero & opibus longe impares, multas Romanis clades intulerunt. Q. Pompeius, dum Numantiam obſidet, an. 614. ſæpe ab iis fuſus; cæſus an. 615. Popilii exercitus; triginta Romanorum millia ſub Mancino à quatuor Numantinorum millibus fugata: paxque ea clade turpior accepta, quæ à Senatu cum eſſet reſciſſa, Mancinus Numantinis manibus poſt tergum revinctis traditus, deſertuſque à ſuis, & ab hoſtibus non receptus, lacrymabile utriſque ſpectaculum fuit. Subrogatus Mancino P. Scipio Africanus minor Numantinos fundit, & intra urbem obſidet: cives pars ferro, alii veneno, alii flammis perierunt; urbs nullo ſuperſtite ſolo æquata, anno Urbis 621. Ita finitum Scipionis virtute bellum Celtibericum eſt, anno poſtquam cœperat 21. & Numantinum anno nono poſtquam Numantia defecerat. IV. Numantinum.

Ex Celtiberia in Luſitaniam belli contagio pervaſerat, ſæpeque ulterioris Hiſpaniæ Prætoribus cum Luſitanis negotium fuit, à quibus Punico duce fuſi an. 599. Manlius & Calphurnius Romani Prætores, deinde duce Cæſare an. 600. Mummius, qui tamen eos victoria exultantes ad 20. millia cecîdit: ab Attilio Oxthraca gentis caput an. 601. vi capta, multique in deditionem accepti: ſed ab eo cum paulo poſt defeciſſent, ut Servilius Galba ſucceſſor Attilii advenit, ad eum de pace legatos mittunt an. 602. Benigne illos excipit Galba, terram ubi habitent feraciorem daturum ſe ſimulat, V. Luſitanicum.

tum

tum gentem in tres partes dividit, omneſque ſeparatim trucidari imperat. Evaſêre tamen ex illis pauci, quos inter Viriathus fuit, qui ex venatore latro, ex latrone Dux atque Imperator, gentis ſuæ cladem ultus eſt.

I. Viriathicum.

Viriathi in bello gerendo induſtria cum ſæpe aliàs, tum maxime adverſus C. Vetilium enituit, à quo in locum iniquum compulſus, primum deluſo hoſte exercitum an. 603. eduxit incolumem: deinde Vetilium ſtructis inſidiis cum quatuor Romanorum millibus cecîdit: Tithos, qui Romanis auxilio venerant, occidione delevit: C. Plautium ſemel atque iterum vicit: Claudium Unanimum cum exercitu delevit: C. Nigidium cum ſuis oppreſſit. Nec ſecunda tamen ſemper fortuna uſus eſt: à C. enim Lælio an. 608. à Q. Fabio Maximo Æmiliano an. 609. à Q. Fabio Serviliano an. 611. fuſus eſt. At Eriſanem urbem dum Fabius obſidet, eruptione facta Romanos vertit in fugam, Prætoriſque exercitum in loca prærupta compulit; cumque facilis eſſet victoria, ſibi ſuiſque in futurum proſpiciens, pacem petiit, obtinuitque an. 612. quam, licet à Senatu rata eſſet, reſcindi curat Servilius Cæpio, & Viriathum dolo per ſuos anno belli undecimo interimit, ingenti Romani nominis dedecore. Junius Brutus perſecutus belli reliquias Callaïcos, qui auxiliis Viriathum juverant, cæſis hominum 50. millibus perdomuit an. 617. & *Callaïci* cognomen adeptus eſt.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT VII.

BELLA.

Jugurthinum, Cimbricum, Mithridaticum, Allobrogicum, Gallicum, Parthicum.

JUgurtha Maſſiniſſæ ex Manaſtabale filio nepos à Micipſa una cum filiis, ne quid eis noceret, teſtamento hæres appellatus erat: at Micipſa mortuo ipſius filios, dolo Hiempſalem, Adherbalem per vim enecat an. 640. Bellum Romæ, agente Memmio Tribuno plebis, in Jugurtham decretum eſt; miſſusque in Africam cum exercitu Conſul Calphurnius Beſtia, qui multas urbes pugnando capit, ſed ab eo Jugurtha, ut in deditionem accipiatur, impetrat: cultu quàm maxime miſerabili Romam venit: ubi Maſſivam Maſſiniſſæ nepotem interficit: quare Italia decedere juſſus, multis artibus Sp. Albinum Conſulem an. 644. deludit, Aulumque ipſius fratrem aggreſſus, Romanum exercitum ſub jugum mittit, & intra decem dies Numidia excedere imperat. Suffectus Albino Metellus an. 644. Romanam rem reſtituit: ab eo Jugurtha ſemel atque iterum victus eſt. Thala capta, multa oppida direpta; Numidæ multi in ſervitutem abducti. Nec felicior adverſus Marium Jugurtha fuit, à quo an. 646. debellatus eſt, & proditione Bocchi Mauritaniæ Regis, ad quem fugerat, Syllæ traditus, Mariique cohoneſtato triumpho in carcere necatus eſt. I. Jugurthinum.

Inter hæc cum Cimbris & Teutonibus bellum erat, a quibus multæ Romanis illatæ clades. Gens ab extremis Galliæ partibus profuga, inquit Florus, quod ipſius terras inundaſſet Oceanus, cum II. Cimbricum.

ſedem certam non haberet, agrum, quem inco-
lat, à Senatu petit: quod cum non impetraret,
Papyrium Carbonem an. 640. cum exercitu fun-
dit: pari clade Silanus an. 644. ab iis victus eſt:
fugatus itidem an. 645. Aurelius Scaurus: fœdior
etiam an. 646. L. Caſſii Conſulis calamitas, qui à
Tigurinis cum exercitu cæſus eſt; Legatorum al-
ter L. Piſo Conſularis interfectus, alter Q. Publi-
lius, ne reliqua pars exercitus deleretur, & obſi-
des dare & mediam rerum omnium partem co-
actus eſt: ſed hæc cladis à Cæpione acceptæ
præludia: fama fuit eo prælio 80. Romanorum
millia, ſociorum 40. calonum & lixarum 60. tru-
cidata. Aurelius Scaurus Conſularis cæſus, cæſi
duo Manilii Conſulis filii: bina caſtra ab hoſtibus
capta, veſtis captiva diſciſſa, aurum & argentum
projecta in flumen; equi fluvio immerſi; homi-
nes ſuſpenſi ex arboribus; nihil ut prædæ victor,
nihil miſericordiæ victus agnoſceret: decem tan-
tum cladis nuntii ex tanto exercitu ſuperfuerunt.
Abrogatum Cæpioni imperium eſt, delatum Ma-
rio una cum Conſulatu, qui primum Teutonas &
Ambrones ad Aquas Sextias an. 651. ſolus delevit,
cæſis 200. millibus, captis 20. deinde cum Catu-
lo Collega Cimbros ad Vercellas an. 652. interfe-
ctis 150. millibus. Ita bellum Cimbricum C. Ma-
rii virtute duodecimo poſtquam cœperat anno fini-
tum eſt.

III. Mithridaticum.

Inter Romana bella, Mithridatica à Scriptori-
bus maxime celebrantur, ſive ob diuturnitatem,
ſive ob ducum, à quibus geſtum eſt, præſtantiam,
ſive ob rerum magnitudinem. Tria cum Mithri-
date bella fuerunt, alia ex aliis orta; primum con-
fecit Sylla, alterum Muræna, tertium Lucullus &
Pompeius.

IV. Primum.

Ariobarzanes & Nicomedes è ſuis regnis, ille
è Cappadocia, hic è Bithynia, à Mithridate ſemel
atque

tque iterum ejecti; bis invito Mithridate reſtitu-
ſunt, primum à L. Sylla, deinde à M. Aquilio;
ujus conſiliis Nicomedes in Mithridatis ditionem
rumpit: de injuria apud Romanos cum fruſtra
ueſtus eſſet Mithridates, Nicomedem rurſus Bi-
ıynia expellit; ita bellum ne conſulto quidem Se-
atu cœptum eſt. Primo congreſſu victi Roma-
i, captus Oppius, M. Aquilius belli auctor aſino
er Aſiam circumvectus: ſub hæc Mithridatis juſ-
ı, ſive Romanorum, ſive Italicorum hoſpitum
50. millia per Aſiam trucidata; bona partim Re-
i, partim percuſſoribus ceſſerunt; ſervo libertas
ata, ſi herum occideret; debitori, ſi creditorem,
ecuniæ media pars. Deinde ipſe Macedoniam,
'hraciam, Græciam, Athenas in poteſtatem re-
igit. Contra hunc miſſus Sylla Conſul Athenas
ıpit, & Archelaüm Mithridatis ducem gemino
rælio vincit, primo an. 666. ad Chæronæam,
ltero an. 667. ad Orchomenon; deinde tranſmit-
t in Aſiam, Fimbriam exercitu ſpoliat; Mithri-
atem minis territum ad pacis conditiones adigit,
umque jubet Aſia, Bithynia, Cappadocia dece-
ere.

Renovati adverſus Mithridatem belli invidia **V. Secundum.**
enes Murænam fuit. Contra Boſphoranos dum
arat claſſem Mithridates, Archelaüs, cui jam
iffidebat, fugit ad Murænam Aſiæ Proconſu-
em, ipſique auctor eſt, ut Mithridati prior bel-
ım inferat; ne ſua claſſe contra Romanos ute-
etur: continuo Murænam in Cappadociam irrum-
it ân. 671. monituſque à Senatu ut à fœderato
ege injuriam abſtineret, non paruit, quare in
lum movet Mithridates, eumque magna clade
fficit; tum Muræna juſſus eſt à Sylla arma depo-
ere: ita fœdus cum Mithridate iterum percuſſum
t an. 672.

Nec diuturnum tamen Mithridatis ambitione **VI. Tertium ſub Lucullo.**

B 2 fœdus

fœdus fuit; dum enim adulatores ipſum cum Pyrrho, Sertorium, cujus tum ingens fama erat, cum Viriatho conferunt; inita belli ſocietate cum Sertorio 140. millia peditum, 16. equitum comparat, & Bithyniam, quæ Nicomedis interitu Romanis ceſſerat, invadit; miſſi adverſus illum ambo Conſules L. Licinius Lucullus & M. Aurelius Cotta; alter ut cum Mithridate bellum gereret, alter ut Bithyniam tueretur. Cotta, ne Lucullus eſſet triumphi particeps, cum Rege ſolus confligit, & vincitur: at Lucullus Mithridatem bis victum ſemel an. 679. ad Cyzicum, iterum an. 680. ad Æſopum flumen in Pontum compulit: deinde inter anguſtas montium fauces an 681. & caſtris & exercitu ſpoliatum fugavit in Armeniam ad Tigranem: quem Lucullus cum 200. peditum millibus, equitum 60. an. 683. ultra Euphratem ingenti prælio devicit, cæſis hoſtium centum millibus: poſt Tigranocertam urbem regiam & Niſibim capit, ubi inventa infinita vis auri argentique, denique à militibus ſuis deſtitutus, tot victoriarum fructum Pompeio cedere coactus eſt an. 687.

VII. Sub Pompeio. Luculli laboribus facilem nactus victoriam Pompeius Mithridatem nocturna pugna ſuperatum in Scythiam an. 687. fugere compulit: tum Tigranes duos patrem & filium ſupplices accipit, patrem adempta Syria contentum ſola Armenia eſſe jubet, filium, quod ſuperbius reſponderet, conjicit in vincula: Artocen Iberorum & Oreſen Albanorum Reges an. 688. & ſuperato Tauro Antiochum Comagenum, devictos in amicitiam recipit: Darium Medum, Aretam Nabathæum, Ariſtobulum Judæum vincit: pacem inter Phraatem Parthorum & Tigranem Armenorum Reges conciliat: occupat ditionem omnem Mithridatis: multoſque in Aſia Reges an. 691. conſtituit, A-

rio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

obarzanem Cappadociæ, Antiochum Comage-
um Seleuciæ, Pamphiliæ Attalum, Ariſtarchum
olchorum, Boſphori Pharnacem filium Mithri-
atis, qui undique pulſus, dum in Gallias fugam
ieditatur, & exercitûs & Pharnacis ipſius defe-
tione perterrefactus veneno ſibi mortem conſci-
it an. 690. Ipſius morte bellum Cicerone Conſu-
terminatum eſt poſt annos 46. ex Juſtino, 40.
x Floro & Eutropio, 30. ex Oroſio, vel, quod
erius putem, poſt annos 26. Cœptum enim eſt
n. 664. ante Syllam Conſulem, & an. 690. quo
Conſul Cicero, finitum eſt. Secundum hæc, in
taliam Pompeius rediit, & triumpho ſplendidiſ-
imo in Urbem an. 692. invectus eſt, totius orbis
omitor, tribus triumphis, ex Africa, ex Europa,
x Aſia longe clariſſimus.

Ultra Alpes duo à Romanis bella geſta ſunt, VIII. Allobrogicum.
rius Allobrogicum dictum eſt, poſterius Galli-
um; Allobrogici hæc cauſa fuit. Erant in Gal-
ia Romanorum ſocii Maſſilienſes & Ædui: illos
nfeſtabant Salyes, gens erat Ligurum, hos Ar-
erni & Allobroges. Quare miſſi in Galliam
n 628. M. Fulvius Flaccus, & an. 629. C. Sex-
ius, à quibus Salyes perdomiti: an. 632. Cn. Do-
nitius Ænobarbus, & an. 633. Q. Fabius Maxi-
nus Æmilianus, à quibus Arvenorum Rex Bi-
uitus bis ingenti ſuorum clade victus eſt, primum
à Cn. Domitio ad Vindalium ſive Undalum oppi-
lum, deinde à Fabio ad Iſaram: ubi cæſa ho-
tium 150. millia ex Oroſio, vel 120. ex Liviana
Epitome; Bituitus per fraudem captus Albam
niſſus eſt, gens Allobrogum in deditionem ac-
cepta, Fabioque cognomen *Allobrogici* inditum
eſt.

Cæſar Pompeii Craſſique amicitia omnium- IX. Gallicum.
que ordinum gratia fretus, duas Gallias Ciſalpi-
nam & Narbonenſem an. 695. obtinuit, novem-

que annorum ſpatio regionem omnem, quæ Alpibus, Pyrenæis montibus, Rheno, Rhodanoque fluviis continetur, in provinciæ formam redegit. Res illi primum fuit cum Helvetiis, quos an. 695 ad Ararim concidit, deinde cum Arioviſto Germanorum Rege, quem prælio victum fugavit ultra Rhenum; deinde & Belgæ ad Axonam an. 696. & Veneti an. 697. navali prælio devicti; cæſi Senatores, reliqui ad terrorem ſub corona venditi: Lexovii à Sabino, à Craſſo Aquitanii, Subalpini à Galba, Menapii & Morini ab ipſo Cæſare perdomiti. An. 698. iterum cum Germanis negotium fuit: qui ſuis pulſi ſedibus, dum vagantur per Gallias, magna ſtrage cæſi ſunt; pons ſubinde Rheno impoſitus, fugati Sicambri: tentata ſemel atque iterum, quo nullus Romanorum hactenus penetraverat, Britannia, factaque vectigalis: Ambiorix & Vercingentorix in Galliis defectionis auctores diverſis præliis fracti: & an. 699. & 701. Velodunum, Gennabum, Noviodunum, Avaricum, Alexia, nobiliſſima tum Galliarum oppida, vel capta, vel diruta; excitati per hiemem Gallorum motus an. 702. compreſſi, Galliaque omnis in deditionem accepta.

X. Parthicum.

Parthici belli ut cauſa, ita etiam exitus longe diſpar fuit. M. Craſſus iterum cum Pompeio Conſul ita cum Cæſare & Pompeio pactus erat, ut eorum alter Gallias, alter Hiſpanias, ipſe Syriam ſortiretur: ut venit in Syriam homo jam ſenex contra jura cum Parthis inita injuſſus bellum Orodi indicit, de quo illud Dejotari fertur non illepidum, ad quem cum ex itinere divertiſſet Craſſus, eumque jam ſenio confectum ædificare offendiſſet, *Duodecima hora*, ait Craſſus *ædificare incipis:* cui ſubridens Dejotarus, *Atqui neque tu*, inquit, *matutinus admodum Imperator contendis in Parthos.* Anno igitur 699. tranſit Euphratem, in

n Meſopotamiam penetrat, ditionis Parthicæ op-
ɔida aliqua diripit, tum redit in Syriam, ubi tem-
ɔlum Hieroſolymitanum ſpoliat: ſpretis tum Ar-
nenii Regis, tum ſuorum conſiliis, iterum in Par-
hos movet: occurrit cum Parthorum exercitu
ſurenas; primo congreſſu Craſſi filius occiditur,
pſe cum reliquo exercitu fugit, obſidetur Carrhis,
ınde proditore duce fugiens circumvenitur à Par-
his, quos dum adit ſpe pacis, ab iis perimitur.
Nec ipſius morte extinctum bellum eſt: victores
Parthi irruunt in Syriam, jamque laborabat in Orien-
e Romana res, niſi Q. Caſſius Quæſtor Parthis
ſumma virtute obſtitiſſet.

CAPUT VIII.

BELLA.

Servilia, Sociale, Piraticum, Balearicum, & Creticum.

EUNUS quidam natione Syrus, fanatico furore I.
ſimulato, ſervos in Sicilia quaſi Syriæ deæ im- Bella
ɔerio ad libertatem an 618. vocat, & 60. amplius Servilia.
nillium colligit exercitum, ſi Floro credimus: il- Primum
ius exemplo Cleon itidem ſervus, ut Livius auctor Euni.
ɛſt, 70. ſervorum millia contraxit. Ab his Præ-
orum quatuor Manilii, Lentuli, Piſonis, & Hy-
ɔſæi ſæpe fuſi exercitus, caſtraque direpta: donec
ı Rutilio vel Rupilio, (aliter enim vocatur ab a-
iis) vi Tauromenium, proditione Enna capta an.
521. ſervorumque alii in prælio ceciderunt, pars è
upibus acti præcipites, pars ſuppliciis necati. Cleon
eruptione facta fortiter dimicans occubuit: Eunus
ı Romanis captus in carcere periit. Hæc Diodorus.

II. Secundum Salvii.

Aliquanto poſt, Servile bellum an. 645. recrū duit. Adverſus Cimbros dum bellum gerit Marius, à Nicomede Rege Bithyniæ petit auxilia, i reſpondet Bithynos à publicanis in ſervitutem majori ex parte abſtractos: quare Senatusconſultum editum eſt; ne quis ingenuus ex populi Romani ſociis in provincia ſervituti addiceretur. Licinius Nerva in Sicilia Prætor intra paucos dies 800 ſervos libertati reſtituit, cæteri, quibus negata libertas erat, conſpirant: alii à Prætore cæſi ſunt, alii Salvium quemdam tibicinem Regem appellant: qui Morgantiam continuo obſidet, Romanos fundit: Athenionem, qui ab aliis Rex electus erat, adſciſcit militiæ principem: regiaque ſumit inſignia, & Tricalam regni ſedem conſtituit. L. Licinius Lucullus contra illum miſſus 20. ſervorum millia cecidit. Salvio mortuo à ſervis ſublectus eſt Athenio: quem M. Aquilius an. 652. inſigni prælio devicit, & ſingulari certamine interemit: cæteri vel cæſi vel capti, Romæque contra beſtias pugnare juſſi: quibus bellis centum ſervorum myriades periiſſe tradit Athenæus.

III. Tertium Spartaci.

Tertium ſubinde bellum in Italia an. 680. excitavit Spartacus genere Thrax, qui Romanam alias militiam ſecutus, tum ex ſervo gladiator 70. ſociis perſuaſit, ut pro ſua potius libertate pugnarent, quam pro civium voluptate. Lentuli, qui eos alebat, ludus continuo effractus, arma & Capuanis & viatoribus erepta: Duceſque appellati, Spartacus, Ænomaüs, & Crixus. Ab iis Clodius Prætor exutus caſtris, ſæpe fuſus P. Varinus: L. Gellius Conſul, qui Crixum vicerat, à Spartaco itidem victus eſt, à quo etiam fugatus Conſul Lentulus an. 681. jamque Urbem cum 110. peditum millibus victor petebat, cum occurrit M. Craſſus, à quo ſemel atque iterum ſuperatus eſt: in ſecunda pugna Spartacus tragula femur traje-

ctus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ctus, vel in genu ſubſedit ex Appiano, vel per tela & vulnera Craſſum petens, Centuriones duos interemit, ex Plut. Denique ſuis in fugam effuſis, dum ipſe locum tenet, acriter pugnans cecidit: multi ex prælio in montes elapſi à Romanis cæſi ſunt, ad ſex millia capti, qui per viam, qua Romam itur à Capua, pependerunt. Hæc fere Appianus.

Huic bello multiplex nomen fuit, *Sociale*, *Italicum*, *Marſicum*, quod à Sociis, ab Italis, à Marſis geſtum ſit. Belli auctores vulgo feruntur Silo Popedius & M. Druſus, dum alter Italos ad ſpem civitatis erigit; alter ad bellum, niſi civitas detur, excitat. Hæc igitur una belli cauſa fuit, quod jus civitatis poſcerent Itali, negaret Senatus: bellum Aſculi cœptum eſt, ubi Servilius Proconſul ipſiusque Legatus Fonteius interfecti, alii Romani cives trucidati, bonaque eorum direpta an. 662. Ubi in apertum bellum odia eruperunt, inſtitutus eſt ab Italis Corfinii Senatus, creati Conſules itidem ac Romæ Q. Popedius Silo & C. Aponius Motulus, variæ utrinque & acceptæ & illatæ clades: Sex. Julius Cæſar duo ſuorum millia amiſit; quatuor Licinius Craſſus; fuſus Perpenna; Cn. Pompeius Firmum fugere coactus; ingenti clade conciſus Sexti Cæſaris exercitus; Cæpio & Rutilius ciciderunt in prælio, ille contra Popedium, hic adverſus C. Papium. Hæc quidem an. 663. ſed lætior multo Romanis fuit annus 664. Cn. Pompeii Strabonis & L. Porcii Catonis auſpiciis. Itali alii ab aliis ducibus domiti ſunt; cæſa enim octo millia à L. Cæſare, 23. à Cn. Pompeio, 30. ad Nolam à L. Sylla, ubi Cluentius periit, 15. à Coſconio cum Trebatio duce, multa etiam à Catone, qui paulo poſt occubuit: Marſi, Marrucini, Veſtini à Cn. Pompeio ſubacti, Apuli à Metello, contra quem Popedius

IV. Sociale ſive Italicum.

cecidit: cæteri à C. Coſconio domiti pacem an. 665. petierunt: civitas omnibus cum pace data. Præcipuum in hoc bello victoriæ decus meruerunt Cn. Pompeius Magni pater & L. Cornelius Sylla poſtea Dictator.

V. Piraticum.

Servili bello affine quodammodo eſt Piraticum, alia tamen alii origo fuit. Victus à Sylla Mithridates Piratas immiſiſſe dicitur, qui Romanam claſſem vexarent: hi primum numero pauci, deinde belli diuturnitate aucti viribus prædas agere, invadere oppida, in belli ſocietatem Syros, Pamphylos, Cyprios, Ponticos adſciſcere: maria, portus, ſinus omnes à Syria ad columnas uſque Herculis infeſtare: Cilicia, regio aſpera & opportuna latrociniis, ſedes belli conſtituta; naves erant pluſquam mille, ex Plut. Ab iis intercepti ſæpe commeatus, 400. capta oppida, Prætores multi fuſi fugatique ſunt: eos quidem vicit P. Servilius an. 677. illorum oppida Phaſelin & Olympon diripuit, arcemque Ciliciæ munitiſſimam Iſaurum cepit, unde *Iſaurici* cognomen retulit: nec his tamen cladibus fractæ Cilicum vires: quare an. 686. bellum hoc tam late fuſum A. Gabinii lege Pompeio decretum eſt: data 120. peditum millia, equitum quinque: naves vel 270. vel 500. ut refert Plutarchus: Legati Senatores 25. ex Appiano, 24. ex Plut. 14. ex Floro: inter quos maria in 13. ſortes deſcripta ſunt, ſua cuique aſſignata ſedes. Dum Pompeius Piratas ingenti claſſe perſequitur: alii tanti apparatus magnitudine territi in ſuas ſe arces recipiunt: alii levibus præliis ad 10. millia cæſi, eorum naves expugnatæ 72. deditæ 306. capta oppida 120. omneſque Pompeii clementiæ & fidei arma, naves, captivos, prædas, ſeipſos permiſerunt. Ita contra Piratas, ne una quidem amiſſa navi, unius anni ſpatio ex Dione, tribus menſibus ex Plut. 40. diebus ex Floro, debellatum

ɔellatum eſt. *Bellum*, inquit Cicero, *extrema ieme apparatum, ineunte vere ſuſceptum, media ſtate confectum.*

Eadem prope & Balearici & Cretici belli cauſa, quæ Piratici fuiſſe perhibetur: Balearibus datum rimini, quod piraticam exercerent, Cretenſibus, quod faverent Mithridati: utrumque bellum Metelli duo confecerunt, unde alter *Balearici*, alter *Cretici* cognomen ſortitus eſt. Sed difficilior de Cretenſibus victoria fuit: M. Antonius Triumviri pater, qui victoriæ ſpe plures in navibus catenas, quam arma tulerat, ab iis an. 685. victus eſt: Metellus inſulam igni ferroque populatus, illos præliis aliquot fregit, multas cepit arces, inſulamque omnem redegit in provinciæ formulam an. 687. quæ vix tribus annis difficili bello perfecta ſunt. VI. Balearicum & Creticum.

CAPUT IX.

Bella Civilia.

A Sociali bello ad Civile ventum eſt, cujus occaſio Marii ambitio fuit. Bellum Mithridati indictum erat duce L. Sylla: C. Marius tantam gloriæ ſegetem Syllæ Legato olim ſuo invidens, per Sulpitium Tribunum plebis eam ipſi provinciam eripuit, & in ſe tranſtulit: quare commotus Sylla an. 665. Urbem occupat, occiſoque Sulpitio Marium fugat, qui poſt errores varios in Africam ſe recipit. An. 666. Cornelius Cinna Conſul, quod faveret Marianis, ab Octavio Collega Urbe pellitur: ſed ab exercitu, qui circa Nolam erat, receptus Marium revocat ex Africa, junctisque viribus Urbem obſident: eaque deditione capta principes civitatis obtruncant, in veſte & ſede Conſulari Octavium Conſulem, illius Collegam Me- I. Bella Civilia. Syllanum; illius cauſa.

rulam, M. Antonium Oratorem, duos Cæſares Cajum & Lucium, Q. Catulum, alioſque, quorum alii alio mortis genere perierunt: leges Syllæ abrogatæ, domus diruta, bona publicata, ipſe hoſtis judicatus, *nihilque illa victoria fuiſſet crudelus*, inquit Velleius, *niſi mox Syllana eſſet ſecuta.*

II. Et prælia. Sub hæc mortuo jam Mario, Sylla ex Aſia victor an. 669. in Italiam rediit: habebat ſub ſignis vel 30. militum millia ex Velleio, vel 40. ex Appiano; Mariani ducenta prope millia; quorum princeps Cornelius Cinna à ſuis militibus, quod eos haberet paulo durius, cæſus eſt. Ambo Conſules L. Cornelius Scipio Aſiaticus & C. Norbanus an. 670. movent contra Syllam; ſed ille ad Teanum ſpoliatus eſt exercitu, hic ad Canuſiam amiſſis ſuorum ſex millibus fugatus: unde Carbo, *cum leone & vulpe ſibi rem eſſe*, dixit. Inde omnia Syllæ prona fuerunt: 50. legiones à Lucullo ad Padum conciſæ: à Sylla Marius junior ad Præneſte victus, cæſis 20. millibus: apud Cluſium ambo Conſules an. 671. Norbanus & Carbo; Carinas bis fugatus, ſemel à Metello, iterum à Pompeio & Craſſo: bis itidem Marcius à Pompeio primum circa Senas, deinde ad Ariminum: denique Carinatem, Marcium Damaſippum ad portam Collinam Sylla devicit: & Pompeius Carbonem in Sicilia, in Africa Domitium necat: Regemque Numidum Hiarbam prælio victum capit.

III. Syllæ crudelitas. Sylla profligatis Marianis Urbem & Italiam ſtragibus complet: primum ſex Marianorum millia prope ædem Bellonæ, ubi tum habebat Senatum, occidi jubet: deinde Dictator appellatus 80. cives proſcribit, poſtero die 220. tertio non pauciores; alii per vicos, per templa, per porticus nec opinantes oppreſſi: alii ſublimes correpti, & ad Syllæ pedes raptati: ex ipſo equeſtris ordinis flore duo mil-

millia proſcripta: qui fuga elapſi ſunt, bonis ſpoliati: nec cædibus in Urbe modus erat: donec victores admonuit Furfidius *vivere aliquos debere, ut eſſent quibus imperarent*. In ſocios etiam ſævitum eſt, qui Marianos ope, conſilio, milite juverant: alii alio abducti, alii mulctati pecunia, alii ſub haſta venditi. Illud etiam de Q. Aurelio, homo dives erat, proditum eſt, quod cum inter proſcriptorum nomina ſuum etiam legiſſet, nihil tale ſuſpicatus, quod neutri parti faviſſet: *Væ mihi miſero*, inquit, *fundus Albanus mihi procurat necem*: paulumque inde progreſſus necatus eſt. Ita Plutarchus. Sylla tot tantiſque ſtragibus editis Dictatura ſponte ſe abdicavit; quodque magis mirere, privatus vixit incolumis, quæ abdicatio Dictaturæ ita grata populo accidit, ut ejus funus incredibili & pompa & frequentia celebraverit.

Ex belli civilis ſcintilla ingens in Hiſpania extitit incendium. Sertorius, *vir ſummæ ſed calamitoſæ virtutis*, inquit Florus, proſcriptus à Sylla in Hiſpaniam profugit an. 670. ubi populos lenitate ſibi conciliavit; ſed C. Annio, qui adverſus ipſum miſſus erat, viribus impar bis in Africam trajecit: unde revocatus à Luſitanis exigua militum manu graves Syllanis ducibus clades intulit, Cottam navali pugna, terreſtribus præliis Aufidium & Domitium ſuperavit: Thoranium & Aquinum Metelli legatos oppreſſit, Metellum nova belli gerendi ratione ſæpe deluſit an. 674. Pompeium, qui Metello an. 675. auxilio venerat, bis vicit, primum ad Sucronem, deinde in campis Saguntinis: ſub hæc & Romanorum & Hiſpanorum animos à ſe alienat Sertorius: quod à Metello proſcriptus Celtiberico ſe ſtiparet ſatellitio, & Perpenna graviora ab Hiſpanis tributa ipſius nomine exigeret: quare & à Pompeio ſæpe fuſus eſt, & Perpennæ ſcelere à ſuis occiſus. Anno illius belli decimo, Perpen- IV. Sertorianum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

na auſus cum Pompeio confligere victus eſt, & illius juſſu necatus: epiſtolas à viris Conſularibus ſcriptas ad Sertorium Pompeius ne lectas quidem concremari juſſit: ne novis indiciis novarum calamitatum auctor fieret. Ita Sertoriano bello an. 681. finis impoſitus eſt.

V. Pompeianum; illius cauſa.

Poſt Craſſi in Oriente cædem, cum neque parem Pompeius neque ſuperiorem Cæſar ferre poſſet, civile inter illos bellum exortum eſt: fama tum erat æs alienum Cæſarem prope infinitum contraxiſſe, legibus ſolutum eſſe velle, largitione milites, magiſtratus, populi ſuffragia corrumpere, Dictaturam etiam affectare: unde Euripideum illud uſurpare interdum ſolebat teſte Cicerone, *Si violandum eſt jus, regnandi cauſa violandum eſt, aliis rebus pietatem colas.* Petebat à Senatu, ut abſens fieret Conſul: ſin minus, ut Galliam Ciſalpinam & Illyricum cum duabus legionibus retineret, ne inimicorum vel calumniis pateret vel inſidiis: utrumque à Senatu negatum eſt: creati Conſules Lentulus & Marcellus; Gallia L. Domitio Proconſuli data.

VI. Et prælia.

Cæſar Romam infeſto agmine contendit: Flaminia, Piceno, Samnitibuſque potitus Pompeium fugat ex Italia: Africanum & Petreium in Hiſpania ſpoliat exercitu, Maſſiliam per D. Brutum in deditionem recipit: Romæ init Dictaturam, deinde in Græciam tranſgreſſus quinque victorias de hoſtibus retulit: primam an. 705. de Pompeio ad Pharſalum; alteram ad Alexandrinam an. 706. de Ptolemæo & Ægyptiis; tertiam de Pharnace in Ponto; quartam ad Thapſum in Africa an. 707. de Juba & Scipione; quintam de Pompeii filiis an. 708. ad Mundam in Hiſpania. Ita triumphis quinque Cæſaris ex Gallia, ex Ægypto, Ponto, Africa, & Hiſpania civile bellum an. 709. cum Reipublicæ ruina reſtinctum eſt.

Poſtquam Cæſar à conjuratis in curia confoſſus VII.
ſt, alia ex aliis bella exorta ſunt: primum exci- Muti-
vit M. Antonius Conſul, qui in funere Cæſaris nenſe.
ebem in patriæ liberatores commovit; nefarias
ges per vim tulit; invaſit Galliam Ciſalpinam;
. Brutum Mutinæ obſedit. Quare auctore Cice-
one bellum à Senatu contra illum decernitur an.
10. miſſi ad liberandum Brutum ambo Conſules
irtius & Panſa, itemque Octavius adoleſcens,
iem ex dodrante ſibi hæredem Cæſar ſcripſerat:
ollatis ſignis victus quidem Antonius; ſed cæſi
mbo Conſules; unde tres exercitus uni paruerunt
ctavio; qui natus annos 20. Conſulatum per vim
torſit, dumque Senatus tentat eum paulatim co-
ere in ordinem, cum Antonio & Lepido in pa-
iam conſpirat, unde Triumviratus extitit, & gra-
a ſubinde bella.

A Triumviris cum multi Romani cives, tum VIII.
enatores 130. proſcripti, è quibus præſtabat Ci- Philip-
ero, cujus caput & manus pro Roſtris affixa, penſe.
einde Romanus orbis triſariam diviſus; Oriens &
ræcia Antonio; Lepido Africa; Italia & Occi-
ens Octavio obvenit. Sex. Pompeio, qui claſſe
lurimum valebat, Sicilia permiſſa: poſt, per-
uſſores Cæſaris Brutum & Caſſium bello perſequi
riumviri cœperunt; ad Philippos (urbs erat in
lacedoniæ & Thraciæ confinio ad radices Pangæi
iontis) pugnatum eſt: utrinque cornua dextra
icerunt, utrinque direpta caſtra, Caſſii ab Anto-
io, Octavii à Bruto: utrinque par clades erat,
um error fecit imparem: Caſſius victus victum
uoque Brutum ratus, mortem ultro ſibi conſci-
it: Brutus altero quoque prælio haud multo poſt
iperatus, ſua ipſe manu occidit, & cum eo Rei-
ublicæ ſpes omnis. Percuſſores Cæſaris intra
iennium omnes ſublati morte violenta; alii ta-
nen alio mortis genere; quidam etiam eodem,

quo

quo Cæſarem confoderant, pugione ſeipſos inte
fecerunt.

IX. Peruſinum. In Italiam vix redierat Octavius, cum ipſi n
gotium fuit cum L. Antonio Triumviri fratr
Octavius militibus agros diſtribuerat: antiqui po
ſeſſores ad optimates, maxime ad Antonium Co
ſulem, confugere, eorum implorare opem; flan
mas etiam incendio ſubdebat Fulvia M. Anton
uxor: cauſa Cæſaris inviſa populo, quare L. A
tonium contra ipſum Imperatorem appellat; ſe
is viribus impar Peruſiam an. 712. ſe recipit: u
ab Octavio obſeſſus ad deditionem an. 713. con
pulſus eſt.

X. Siculum. Longe difficilior de Pompeio, qui Siciliam te
nebat, victoria fuit: cum oras Italiæ omnes i
feſtaret, prohiberetque annonam: fremente p
pulo de pace primum juxta Puteolos an. 713. co
ventum eſt; aderant Antonius, Cæſar, Pomp
ius: iis legibus ſancita pax, ut præter Siciliam Pon
peio Sardiniam & Corſicam Cæſar, Antonius P
loponneſum cederet. Tum placuit ſingulis, u
quiſque viciſſim alios convivio exciperet. Dur
apud Pompeium in nave Cæſar & Antonius a
menſam aſſident, Menodorus Pompeium clam ac
monet; *Ut patris fratriſque necem ulciſcatur:*
funem, quo illigatur ancora, abſcindi jubeat, pen
ipſum fore orbis imperium. Cui Pompeius, *Ut*
nam, inquit, *inconſulto me id peregiſſet Menodo*
rus: nam Menodoro perjuro eſſe licet, Pompe
non licet: paulo poſt, quod Peloponneſum Pom
peio non traderet Antonius, violatum eſt fœdus
biſque navali prælio an. 715. dimicatum: par u
trinque & accepta & illata clades: ſed Octavii na
ves ita ventis æſtuque quaſſatæ ſunt; ut Pompei
pateret Italia, ſi fortunâ uti ſciviſſet. An. 717
claſſis Octavii ſemel atque iterum tempeſtate ve
diſperſa vel demerſa: tandem ingenti prælio, A

grippa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

rippæ potiſſimum virtute, victus Pompeius in A-
am fugit: ubi juſſu Antonii interfectus eſt. Le-
idus, qui ex Africa in Siciliam trajecerat, priva-
s imperio, ipſiuſque legiones ad Cæſarem ſigna
anſtulerunt.

Vix Pompeius victus erat, cum aliud bellum XI. Actiacum.
)ctavium inter & Antonium exarſit. Erat, cur
ter alterum criminaretur. Ægre erat Antonio,
uod Octavius & provincias tum Lepidi tum Pom-
eii uſurpaſſet; & ex Italia, quæ utrique communis
rat, milites unus conſcriberet: Octavius cum mul-
ı alia, tum hæc potiſſimum in Senatu objecit An-
onio; Pompeium à ſe dimiſſum ipſius juſſu ne-
atum: Artavaſdem Regem Armeniæ per fraudem
aptum, repudiatam ſororem Octaviam; Cæſa-
onem Cleopatræ filium in Cæſaris familiam ado-
tatum; quare abrogatus Antonio Conſulatus, bel-
ımque verbo Cleopatræ, reipſa Antonio indictum
ſt an. 721. Commiſſo apud Actium prælio nava-
i an. 722. cum æquo Marte pugnaretur, refu-
gientem temere Cleopatram Antonius ſequitur,
leſertâ pugnâ, in qua de orbis Romani imperio
limicabant: partâ victoriâ Cæſar hoſtem inſecutus
n Ægyptum, equeſtri pugna ab Antonio victus
ſt; pedeſtri paulo poſt victor extitit; quare re-
ous deſperatis Antonius gladio, admotâ aſpide
Cleopatra, ſibi mortem conſciverunt. Is tandem
bellorum civilium an. 723. exitus fuit, quo Octa-
vius Cæſar rerum unus potitus eſt.

DIS-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT I.

Prælia à Regibus & contra Reges commiſſa

I. Prælia Romuli contra Acronem.

CUM à finitimis populis connubia novo populo Romulus non impetraſſet, extorſit. Conſualibus ludis Sabinas aliaſque virgines, quæ Romam ſpectandi ſtudio confluxerant, capi jubet: de quo ut ad Sabinos aliaſque civitates allatum eſt, continuo Cæninenſes in agrum Romanum irrumpunt: fit obvius cum exercitu Romulus, an. Urb. 4. hoſtes fundit fugatque, fuſos perſequitur, Regemque Acronem cum valida manu occurrentem obtruncat, ſive ſingulari certamine, ut à Valerio & Plutarcho proditum eſt, ſive tumultuaria pugna, ut tradunt Livius & Dionyſius. Hoſti cæſo ſpolia detrahit, eaque vel ex ramis arboris, vel è feretro ſuſpenſa, ipſe quadrigis invectus, indutuſqne purpura, ſi Dionyſio credimus, in Capitolium detulit: cumque ad quercum Paſtoribus ſacram ſpolia appendiſſet, deſignavit Jovis templo fines, cognomenque addidit Deo. *Jupiter Feretri*, inquit, *hoc tibi victor Romulus Rex regia arma fero, quæ regibus ducibuſque hoſtium cæſis me auctorem ſequentes poſteri ferent.* Ea erant opima ſpolia, quæ dux duci detraxiſſet. Tres tantum opima ſpolia Jovi Feretrio tulerunt; omnium princeps Romulus ex Acrone cæſo: alter Cornelius Coſſus an. Urb. 317. ex Tolumnio Fidenatum duce: tertius M. Marcellus an. 533. ex Viridomaro Gallorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

[…]rum Rege, quanquam opinatur Servius prima […]idem ſpolia à Romulo fuiſſe Jovi dicata, ſed […]era Marti à Cornelio Coſſo, tertia Quirino à […]arcello.

Cæninenſe prælium Sabinum excepit. A Sa[…]his legati primum miſſi ad Romanos, qui rap[…] virgines repeterent. At nihil cum impetra[…]m eſſet, Tatius Sabinorum Rex 25. millia pedi[…]m, equites fere mille in prælium educit an. 5. […]imum arx Romana Tarpeiæ virginis proditione […]cupata eſt: deinde fuſi primo impetu Romani. […]d Romulus Jovi Statori votum nuncupat. Ro[…]ani continuo aciem repetunt: utrinque pugna[…] acriter, donec utraque pars prælio feſſa diſce[…]. Tum Sabinæ mulieres ſparſis crinibus diri[…]ere infeſtas acies, hinc patres, hinc viros orare, […] ſe ſanguine nefando ſoceri generique reſperge[…]nt: inter ambos Reges ictum fœdus eſt iis con[…]ditionibus; ut Sabini Romam dimigrarent, utri[…]que Regi par eſſet poteſtas. Urbs à Romulo *Ro[…]ma*, cives à Quiribus (Tatii patria erat) *Quiri[…]tes* dicerentur. II. Contra Tatium.

Orto Romanos inter & Albanos bello an. 84. […]etius Suffetius Albanorum Dictator author eſt […]ullo Romanorum Regi, ut ineatur aliqua via, […]a abſque multo utriuſque populi ſanguine diſ[…]erni poſſit, uter imperet alteri. Erant in utro[…]que exercitu tergemini fratres, nec ætate diſpares, […]ec viribus, Horatii & Curiatii: hi apud Albanos, […]ud Romanos illi. Cum his agunt ambo Reges, […] pro ſua quique patria ferro dimicent: nihil re[…]ſatur: tempus & locus convenit: icto fœdere […]rgemini arma capiunt: datur ſignum; concur[…]nt infeſtis armis: conſertiſque manibus duo Ro[…]ani alius ſuper alium vulneratis tribus Albanis […]rruunt. Superſtes Horatius forte integer fuit, […] univerſis ſolus nequaquam par, ſic adverſus III. Horatiorum & Curiatiorum.

ſingulos

ſingulos ferox: quare capeſſit fugam, Curiatii i
ſequuntur, ut quemque vulnus ſinit: ut vidit H
ratius eos magnis intervallis inſequentes, prox
mum invadit, & antequam alter alteri auxilio eſ
poſſit, unum & alterum, deinde tertium æqua
Marte conficit. Hæc fere Livius.

IV. Tulli Hoſtilii contra Veientes.

Contra Fidenates & Veientes bellum Tull
Hoſtilius gerebat an. 86. Metius Suffetius cu
Albanis ex pacto fœdere ſocius aderat: ad Tyb
rim pugnatum eſt. Romani Veientibus, Fid
natibus Albani oppoſiti. Metius, qui belli ſuſc
piendi Fidenatibus aut ſuaſor aut auctor fuera
ſenſim cum ſuis ad montes ſuccedit, & copia
ut tempus tereret, explicat, nudumque Roma
exercitus latus hoſtibus exponit: rem eques Tu
lo nunciat: is, ne Romani caderent animis,
ſuo juſſu factum ſimulat, ut hoſtis ſimul &
fronte & à tergo cæderetur: quæ cum ordines ob
quitans identidem ipſe iteraret, rediit Roman
animus, hoſtes fuſi, fugatique; pars undis per
ere. Sequenti die advocata concio eſt: Albani i
ermes juxta Regem conſtitere: inde Romanæ l
giones, quæ ſub amictu gladios geſtare juſſæ
rant: tum Tulli Hoſtilii juſſu Metius flagris fœ
de laceratus eſt, bigis humi raptatus, moxqu
diſcerptus; Alba diruta; cives Romam tranſlati
nobiles inter patricios allecti; cætera plebs diſtr
buta in curias.

V. Horatii Coclitis contra Etruſcos.

Pulſus ex Urbe Tarquinius ad Porſennam Clu
ſinorum Regem an. 246. confugit; qui juncti
copiis cum Octavio Mamilio, (is Tarquinii gene
erat) Romam infeſto exercitu petit: Janiculun
primo impetu occupat: tum ad manus cum Ro
manis ventum eſt: diu & acriter utrinque pugna
tum. Tandem poſt multam cædem Romani ſau
ciis ducibus Valerio & Lucretio in Urbem refu
giunt: hoſtes à tergo magna vi inſtant: at Hora
tius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

tis Cocles primum cum Sp. Largo & T. Her-
mio, deinde iis etiam dilapſis ſolus illorum im-
pum ad pontem Sublicium ſuſtinet; *Rem auſus*,
uit Livius, *plus famæ habituram ad poſteros,*
qm fidei. Ubi vero pontis extrema pars poſt
gum abrupta aditum in Urbem hoſtibus prohi-
bt: tum Horatius & armatus, & femur trajectus
ſittâ, ſeſe projicit in fluvium, ad ſuoſque per-
nit incolumis: armata ex ære ſtatua in foro illi
ſita eſt: cumque è vulnere nonnihil claudica-
r, idque per jocum ſive ſerio exprobraret neſcio
is: *At ego*, inquit, *per ſingulos gradus admoneor*
umphi mei.

VI. Mutii Scævolæ contra Porſennam.

Dum Porſenna Urbem obſidet, C. Mutius
rdus, cui *Scævolæ* cognomen poſtea fuit, in
tra Etruſcorum penetrat. Ad Prætorium ut
nit, Scribam Regis, proceritate corporis & pur-
ra inſignem, ratus eſſe Regem, ſtricto ferro
erficit: continuo comprehenſus ad Regem du-
ur, fatetur ſe ipſius occidendi cauſa veniſſe,
tum mori, ſive res ex animi ſententia ſuccede-
, ſive ſecus. *Romanus ſum civis*, inquit, *ho-*
hoſtem occidere volui: nec ad mortem minus ani-
eſt quam ad cædem fuit; & facere & pati fortia
manum eſt. Dumque Rex ignem minatur,
conſcios proderet, ipſe dexteram in foculum
ro injicit, tandiuque ardere permiſit, dum
rſenna attonitus rei miraculo, juvenem ab igne
noveri imperat, liberumque dimittit. *Tu vero*,
, *abi in te magis, quam in me hoſtilia auſus: ju-*
em macte virtute, ſi pro mea patria iſta vir-
ſtaret: nunc jure belli liberum intactumque di-
itto. Cui Mutius, *Quandoquidem*, inquit, *eſt*
ud te virtuti honos: trecenti conjuravimus prin-
es juventutis Romanæ, ut in te hac via graſſa-
mur: mea prima ſors fuit, cæteri ſuo quiſque
dine aderunt. Sub hæc, dum quærit à ſuis Por-
ſenna,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſenna; *Qua ratione ſibi à Romanorum caveret in-ſidiis?* Reſpondit filius; *Non quærendum quomodo ſe contra illorum muniret inſidias: ſed quo pa-cuſtodiis non indigeret.* Tum percontanti Re, qui id fieri poſſet? *Si viros iſtos*, inquit, *ex hoſti-bus amicos feceris.* Et continuo Porſenna in urbem de pace legatos miſit, datique utrinque obſi-des.

VII. Clœliæ virginis. Tum Clœliæ virginis, quæ obſes Porſen-data erat, fertur inſigne facinus: de nocte egreſ-cuſtodiam, equum conſcendit: & trajecto flumi-ne rediit Romam; de quo cum quereretur Por-ſenna; remiſſa quidem ad eum Clœlia eſt: ſe-Rege vel parte obſidum, ex Livio, vel eo-bellatore ex aliis donata fuit, à Romanis vero ſta-tua equeſtri. De qua in conſolatione ad Marciam Seneca: *Equeſtri inſidens ſtatuæ in ſacra via Clœ-lia exprobrat juvenibus noſtris pulvinum adſcenden-tibus, in ea illos urbe ingredi, in qua etiam fœmi-nas equo donavimus.*

VIII. Poſthumii Regillenſis contra Tarquinios. Aliquanto poſt, Latium omne pro Tarquiniis adverſus Romanos conſpirat: ad Regillum lacum in agro Tuſculano an. 258. pugnatum eſt. Qu-in prælio id ſingulare perhibetur, quod duces omnes ſingulari inter ſe certamine contenderint. Tarquinius Superbus, quanquam ætate jam & viribus gravis, Poſthumium Dictatorem aggreſſus eſt, M. Valerius Publicolæ frater L. Tarquinium, Octavium Mamilium primum Ebutius Magiſter equitum, deinde T. Herminius Legatus. Tar-quinius, in latere ictus, à ſuis receptus in tutum eſt: M. Valerius temere invectus in exulum aciem cecidit. Ebutio brachium trajectum: Mamilio percuſſum pectus & latus ab Herminio transfixum. Herminius ipſe, dum Mamilii corpus ſpoliat, transfoſſus occubuit. In dextro cornu vicit Poſthu-mius, in ſiniſtro acre certamen erat, variaque

pugna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

-gna: donec occiſo Mamilio equites Romani di-
-ſſis equis in primam aciem advolant, tum un-
-que facta fuga, multaque cædes, & præda ingens
-ota eſt: è quadraginta Latinorum millibus vix
-cem millia domum rediere. Caſtorem & Pol-
-lem pugnaſſe referunt Cicero, Dionyſius, &
-utarchus; quod à Poſthumio, ut ſuis animos
-deret, excogitatum ſcribit Frontinus.

CAPUT II.

PRÆLIA.

Contra Æquos, Veientes, Gallos, & Samnites.

I. L. Quintii Cincinnati adverſus Æquos.

-ABINI & Æqui à Romanis deſecerant an. -296. Nautius contra Sabinos movit; adverſus -quos Minucius. Is in caſtris dum ſe præ metu -ntinet, ab hoſtibus ita obſeſſus eſt, ut nec pu-gare, nec inde egredi liceret: de quo ut Ro-um allatum, L. Quintius Cincinnatus Dictator ab -ero Conſule dicitur. Operi ruſtico tum ille -entus legatos ut vidit, togam è tugurio affer--jubet: continuo in hoſtes advolat: eorum ca-a noctu invadit: tum Æqui ad preces verſi -c Dictatorem, inde Conſulem orare, ut in--nes abire ſinerent: Gracchum, Clodium, alioſ-e duces vinctos ad ſe Dictator adduci jubet; -pſque & illorum milites ſub jugum mittit. -eda omnis Quintii militibus ceſſit: Minucianis -il datum: quos increpans Quintius, *Carebis*, -uit, *parte prædæ miles, ex eo hoſte, cui prope -da fuiſti; & tu L. Minuci, donec Conſularem -mum incipias habere, Legatus his legionibus præ-s.* Paruit Minucius, & abdicato Conſulatu -exercitum Legatus manſit: Quintius peracto trium-

triumpho ad boves redit die decimo quarto; *triu- phalis agricola, ut feſtinaſſe Dictator*, inquit Fl- rus, *ad relictum opus videretur:* de quo elegan- Plinius l. 18. c. 18. *Quænam tantæ ubertatis cau- erat; ipſorum tunc manibus Imperatorum colebant agri: ut fas eſt credere gaudente terra vomere la- reato, & triumphali aratore: ſive illi eadem cu- ſemina tractabant, quâ bella; eâ denique dilige- tiâ arva diſponebant, quâ caſtra; ſive honeſtis m- nibus omnia lætius proveniunt, quoniam & cur- ſius fiunt.*

VII. A Cornelii Coſſi contra Tolumnium.

Par A. Cornelii Coſſi adverſus Veientes feli- tas fuit, major etiam gloria. Ob cæſos à Tolu- nio Legatos bellum ortum erat; trans Aniene pugnatum eſt an. 317. Dextrum cornu Veien- tenebant, ſiniſtrum Faliſci, medii erant Fidenat- Mamercus Æmilius Dictator adverſus Faliſc- contra Veientes Quintius Capitolinus ſigna intu- ante mediam aciem proceſſit Magiſter equitum- ceſſerunt undique legiones Etruſcæ; eques maxi- reſiſtebat. Suis Tolumnius Rex & verbis addet- animos & exemplo, quem regio habitu inſignem- conſpexit Cornelius Coſſius Tribunus militum *Hiccine eſt*, inquit, *ruptor fœderis humani, vio- torque gentium juris: ego hanc mactatam victima- Legatorum manibus dabo.* Tum infeſta cuſpide- eum fertur; equoque dejectum in terram affig- & detracta ſpolia caputque victor gerens terro- cæſi Regis hoſtes fundit. Dictator triumphum eg- Coſſus quadrigis in Urbem invectus opima ſpo- in æde Jovis Feretrii alter à Romulo dono fixit. I- tamen cur Coſſum tum fuiſſe Conſulem ſuſpice- id enim & inſcriptus ſpoliis titulus, teſte Livi- præ ſe ferebat; & ea tantum ſpolia dicta ſunt *op- ma*, quæ dux duci detraxiſſet.

VIII. T. Manlii Torquati contra Gallum.

In præliis adverſus Gallos cum multorum vi- tus enituit, tum maxime T. Manlii & M. Valer-

etia-

eum tum juvenum. Ad Anienem an. 392. ca-
ſi poſuerant Galli, ex altera fluminis ripa Di-
ctor T. Quintius Pœnus conſederat: pons inter
oſque medius erat. Tum mira corporis pro-
citate Gallus in pontem proceſſit, Romanorum-
e fortiſſimum ad ſingulare certamen provocat.
Manlius ad Dictatorem pergit. *Si tu permittis,*
uit, *volo ego illi belluæ oſtendere, me ex ea fa-*
lia ortum quæ Gallorum agmen ex urbe Tarpeiæ
ecit. Tum Dictator, *Macte virtute, hac pie-*
e in patrem patriamque, T. Manli, eſto: perge,
nomen Romanum juvantibus Diis præſta. Ar-
s continuo inſtructus ad pugnam progreditur.
i conſtitere inter duas acies, Gallus Manlii ar-
n ſcutumque ingenti ſonitu percutit, Manlius
ius ſcutum elevat, hoſtique propior factus uno
eroque ſubinde ictu illum confodit: ipſique
quem detrahit, & collo induit cruore reſperſum:
de illi ipſiuſque poſteris honoris ergo *Torquati*
gnomen inditum: Manlius à Dictatore & ſum-
s pro concione ornatus eſt laudibus, & corona
rea donatus: tantus hoſti ex hac victoria inje-
is eſt terror, ut relictis de nocte caſtris diſceſ-
it.

T. Manlii audaciam M. Valerius haud multo IV. M. Valerii Corvini contra Gallum.
ſt æmulatus eſt: L. Camillus Conſul ut Gallos
opulationibus arceret an. 404. ſtativa in agro
mptino delegerat: ubi cum ſtationibus quieti
npus tererent: Gallus & armis inſignis & robo-
in medium proceſſit; unumque è Romanis, qui
um ferro decernat, ad certamen popoſcit. Tum
Valerius Tribunus militum Conſulis ſciſcitatus
luntatem in prælium deſcendit. Jam conſeren-
manum corvus repente in galea conſedit; & os
loſque hoſtis roſtro & unguibus appetit, do-
c prodigio territum Valerius obtruncat: at dum
rat Gallum ſpoliare, utrinque concurrunt acies,

ſuiſque Conſul Valerium oſtentans, *hunc imita miles*, aiebat, *& circa jacentem ducem ſterne Ga lorum catervas.* Fuſi victique Galli, Valerius d cem bobus aureaque corona à Conſule donatu *Corvini* cognomen ſibi ſuiſque peperit.

V. T. Veturii contra Samnites ad Furcas Caudinas.

Nonnullâ interdum clade Romanorum contı Samnites dimicatum eſt: at præ cæteris nobilis e eſt, quam Pontius ad Furcas Caudinas an. 43 intulit. Non procul à Benevento ſaltus duo al anguſtique ſunt, montibus perpetuis inter ſe junct jacet inter eos ſatis patens campus, per quem m dium iter eſt. Hic Pontius Samnitium dux c ſtra quam occultiſſime locat: tum rumorem ſpa gi jubet; Samnites Luceriam circumſedere, ne procul abeſſe quam vi capiant. Conſules T. Ve turius Calvinus & Sp. Poſthumius Albinus, Lucerinis quam primum opem ferrent, per Fu cas Caudinas viam, quæ brevior erat, ſequuntu quo ut ingreſſi, alterum exitum arboribus & ſa xis, alterum Samnitium armis clauſum reperiun Pontius patrem Herennium per litteras ſemel a que iterum conſulit; is primum filio author eſt *ut Romanos omnes inviolatos dimittat*: deinde *u omnes ad unum interficiat; quo vel perpetuam cun Romanis tanto beneficio firmaret pacem, vel de leto tanto exercitu bellum multos in annos differret* Neutra ſententia probata Pontio eſt: omnes ſu jugum mitti placuit: nec diſſenſere Romani du ces: quia nulla ſive pugnæ ſive fugæ ſpes erat primum ſexcenti equites obſides dati: deinde Conſules prope ſeminudi ſub jugum miſſi: tum alii duces, ut enim quiſque gradu proximus erat, ita ignominiæ objectus: denique ſingulæ legiones. Poſtquam è ſaltu evaſerunt, à Capuanis omni humanitatis officio excepti ſunt; militibus commeatus, Conſulibus ſua inſignia, faſces, lictores, arma, equi, veſtimenta miſſa: at Romani dejectis oculis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

olis præ pudore aſpicere neminem. De hac cla-
dit Romæ nunciatum eſt, clauſæ continuo taber-
n, juſtitiumque in foro cœptum: lati clavi an-
nique aurei poſiti; ipſoque exercitu mœſtior ci-
vis: milites duceſque captorum habitu vultuque
reſſi ſero in Urbem, & in ſuis quiſque ædibus
ſe abdidit, ut nec poſtero die nec ſequentibus
bus ullus in foro viſus ſit.

ecundum hæc M. Valerius Corvinus Inter-
re Q. Publilium Philonem & L. Papyrium Cur-
em Conſules creat: ii de pace Caudina ad Se-
am referunt, & Publilius Poſthumii Exconſu-
ſententiam rogat; qui Senatui perſuadet, ut
n ipſe, tum alii fœderis cum Samnitibus ſpon-
es, nudi vinctique dedantur Samnitibus: conti-
o & ipſe abdicato Magiſtratu & reliqui fœde-
iſponſores traduntur fecialibus. Caudium omnes
ducti, datique Samnitibus: ſed ab iis non rece-
i, & vinculis ſolvi juſſi in caſtra Romana li-
atâ fide redierunt; jam enim Conſul uterque
n gemino exercitu vènerat, Caudium Publi-
n, Papyrius Luceriam: ad Caudium primo pu-
tum eſt, deinde ad Luceriam. Utrobique vi-
Samnites an. 433. & in eos à Romanis maxime
Luceriam ſævitum eſt: inermes juxta ac arma-
æſi ſunt, ſervi, liberi, puberes, impuberes,
nines, jumenta; maxima pars prædæ irâ mili-
corrupta; capta Luceria; Samnites ad ſeptem
lia ſub jugum miſſi, quos inter Pontius erat:
epti equites, qui ad Caudium dati erant obſi-
: utrique Conſuli decretus triumphus. Ita
etum eſt ad Furcas Caudinas contractum de-
us.

VI. L. Papyrii Curſoris contra Samnites.

nter Romanos duces celebre Q. Fabii Rulliani
ætate nomen erat; cujus victoriæ de Samniti-
duæ præ cæteris inſignes memorantur; alteram
m tum juvenis, alteram admodum ſenex re-

VII. Q. Fabii Rulliani contra Samnis.

 tulit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

tulit. L. Papyrio, cui *Curſoris* cognomen fi,
tum Dictatori Q. Fabius Rullianus datus eſt Ma-
ſter equitum. Incertis auſpiciis in Samnium I
ctator an. 429. venerat, quare monitus a Pulla
auſpiciorum cauſa Romam revertitur; ſimulq
Magiſtro equitum denunciat, ne ſe abſente man
cum hoſte conſerat. Fabius tamen cum Sam
tibus ſpe rei bene gerendæ conflixit. Iſque pra
fuit exitus, ut viginti hoſtium millia eo die ca
eſſe dicantur. Sub hæc in caſtra redit Papyriu
Fabium continuo nudari paloque alligari jube
cæteri duces omniſque exercitus orant Dictatore
ne in juvenem & nobilitate & victoria florente
ſæviat. Interim Fabius clam dilapſus Romam
git: Senatus, Tribunorum, populi opem imp
rat. Romam paulo poſt Papyrius advenit, & S
natus precibus repudiatis Fabium prehendi jube
ſedetque pro tribunali: cumque populus univer
Tribunique plebis pœnam deprecarentur, & Fab
ipſe ipſiuſque pater Dictatura & tribus Conſula
bus nobilis ad Dictatoris genua procumberent: tu
Papyrius facto ſilentio, *Bene habet*, inquit, *Q*
rites; vicit diſciplina militaris; vicit imperii m
jeſtas; non noxæ eximitur Q. Fabius; ſed no
damnatus donatur populo Romano; donatur T
bunicia poteſtati. Vive, Q. Fabi, felicior l
conſenſu civitatis ad tuendum te, quam qua pa
lo ante exultabas victoria. Hic ille eſt Q. Fabiu
qui Conſul quinquies, ter Dictator, ſemel Ce
ſor, Princeps Senatûs, tribus triumphis clariſ
mus, primus è gente Fabia *Maximi* cognom
adeptus eſt.

VIII. Q. Fabii Rulliani ſenis contra Samnites.

Nec minor jam ſenis gloria fuit, quam juven
fuerat. Fabius Gurges ipſius filius re adverſ
Samnites male geſta in Urbem refugerat. I
abrogando ipſi imperio frequens Senatus conveni
tum Fabius pater hanc filio deprecatus infamian

ſi be

belli iterum gerendi facultas detur, Legatum filio iturum pollicetur: aſſenſere omnes; quod-ce receperat, præſtitit; & victoriam filio virtu-ſua peperit imbellis ſenex. Ubi enim ad pu-am an. 461. ventum eſt, Samnites pulſis Ro-nis Conſulem invadunt: filii periculo commo- pater in medium ſe injecit agmen. Romani ites illius exemplo illuc tota acie incumbunt, c fruſtra, Conſul Conſuliſque pater liberati; ſi hoſtes; Pontius eorum dux captus; cæſa mnitium viginti millia, capta quatuor: honor umphi Fabio Gurgiti permiſſus, cujus currum ter equo inſidens ſecutus eſt, *ſibique ſummæ riæ duxit triumphantem filium comitari, quem ſe parvulum in triumphis ſuis geſtaverat.*

CAPUT III.

Prælia contra Pyrrhum.

Yrrhus Epirotarum Rex accitus à Tarentinis exercitum an. Urbis 474. in Italiam trajicit, bebat equitum tria millia, peditum viginti duo, gittarios quingentos, elephantos viginti. Ut au-it Valerium Lævinum Romanum Conſulem va-are Lucaniam, ad eum caduceatorem miſit, *pla-retne Romanis uti ſe diſceptatore & judice*, cui onſul reſpondiſſe fertur, *populum Romanum ne-e diſceptatorem Pyrrhum cupere, neque reformi-are hoſtem.* Ita Plutarchus. Continuo Lævinus lverſus Pyrrhum movet, qui Pandoſiam inter Heracleam conſederat. Is Romanorum exerci-m contemplatus, Megaclem appellans, *Megacle,* quit, *ordo hic barbarorum barbarus non eſt:* m mutato cum Megacle habitu in Romanos ir-it: Romani Megaclem, Pyrrhum eſſe rati, poſt cre certamen perimunt, Pyrrhumque in acie I. Lævini.

cecidiſſe clamitant: dum Pyrrhus nudato ca
aciem obequitat, ſuoſque voce & manu ad pugn
hortatur. Interea Romanorum equi elephan
rum odorem non ferentes, ſeſſores transver
agere, turbare ordines, omnia tumultu miſce
Unde, *Romanos jam vincentes*, inquit Juſtin
*inuſitata ante elephantorum forma ſtupere prin
mox cedere prælio coëgit:* quam victoriam c
Pyrrho gratularetur neſcio quis; *ſi denuo*, ſub
cit Pyrrhus, *ita vicerimus, actum de nobis e*
tum, *quam facile erat*, inquit, *orbis imperium
cupare aut mihi Romanis militibus, aut me R
Romanis.* Florus. Ad Romam occupandam du
Pyrrhus properat, obviam proceſſit cum exerc
Ti. Coruncanus, ſecutus eſt à tergo auctis cop
Lævinus; à quibus ſibi metuens Pyrrhus, *hyd
inſtar*, ait, *Romanorum legiones cædendo renaſcu
tur*, deinde pugnam fugitans captivos Tarentu
reduxit.

I. Decii. Miſſi ſub hæc de captivis redimendis ad Py
rhum Legati C. Fabricius & Q. Æmilius: capt
vos Fabricii fidei Pyrrhus credidit eâ lege, ut i
los, pacem ſi repudiaret Senatus, ad ſe remitt
ret. Romam venit Cyneas: de ineundo fœder
in Senatu actum eſt; ſed diſcuſſa auctore Appi
Cæco pacis conſilia; iterumque ad arma ventur
eſt. Ad Aſculum dimicatum eſt an. 475. Roma
nis tranſmittendi fluminis poteſtatem fecit Pyrrhus
ut æquis utrinque viribus certaretur. Romano
rum equitatus elephantorum metu actus eſt in fu
gam: vicerunt pedites; Conſul Decius avi pa
triſque exemplo ſe devovit; cæſa Romanorum
quinque millia, hoſtium viginti, ſi Eutropio &
Oroſio credimus. Pyrrhus ipſe vulneratus Ta-
rentum victo ſimilis diſceſſit. Tum venit ad Fa-
bricium Conſulem vel Timochares, ut ſcribit
Gellius, vel Nicias, ut vult Zonaras, petitque
ab

eo præmium, ſi Regem veneno enecet. Fabricius Pyrrhum continuo monet, ut ſibi ab amicis caveat. Epiſtola erat hujuſmodi. *C. Fabricius & Q. Æmilius Conſules Romani Pyrrho Regi ſalutem. Videris neque in amicis, neque in hoſtibus dicandis felix. Etenim lectis noſtris ad te literis gnoſces, bonis te & juſtis viris bellum facere; alis & injuſtis credere: neque vero hæc tibi in tam gratiam indicamus; ſed ne tuus caſus calumniam adverſus nos excitet, & videamur bellum, cum virtute non poſſemus, fraude confeciſſe.* Hæc Plut. paulo aliter Gellius: *Communis exempli & fidei cauſâ viſum eſt, uti te ſalvum velimus, t eſſet, quem vincere poſſimus.*

Evocatus in Siciliam Pyrrhus prælia aliquot ſecunda adverſus Pœnos fecit: unde reverſus in Italiam an. 478. tertium cum Romanis conflixit. Ad Beneventum M. Curius conſederat: in hunc Pyrrhus, priuſquam Collega ſubveniret, fortiſſimos quoſque milites immiſit: Curius eductis copiis primam adortus aciem, multis cæſis, captiſque aliquot elephantis, terrorem Græcis incuſſit. Tum aperto Marte undique certatum eſt: in uno cornu acti in fugam Græci, in altero belluarum impetu Romani. Ut ad caſtra perventum eſt, Romani ex locis editis in elephantos undique tela conjicere; belluæ confixæ telis, fuga retrò per ſuos deferri, turbareque ordines; quæ res Romanis & de Pyrrho victoriam dedit & orbis imperium. *Eædem feræ*, inquit Florus, *quæ primam victoriam abſtulerant, ſecundam parem fecerant: tertiam ſine controverſia tradidere.* Cæſa hoſtium ex Eutropio 23. millia, 33. ex Oroſio; capti elephanti quatuor, hoſtes mille trecenti. III. Curii.

CAPUT IV.

Prælia contra Carthaginenſes, bello Punico primo.

Prælia contra Pœnos.
I. Appii Claudii.

UBI à Senatu decretum eſt, ferendum Mamertinis auxilium, Appius Claudius cum claſſe Meſſanam miſſus eſt. Is in urbem ut appulit, Mamertinis perſuadet, ut Hannonem, qui à Pœnis arci præfectus erat, accerſerent: venit Hanno, & à Romano milite comprehenſus in carcerem conjicitur. Tum Carthaginenſes caduceatorem mittunt, qui jubeat Romanos & urbe & inſula intra certum tempus excedere: cumque non parerent Romani, Meſſanam continuo an. 489. obſident. Claudius reditum in Italiam ſimulat, & Meſſanam de nocte reverſus Hieronis, qui Pœnis auxilio venerat, caſtra aggreditur; eumque ea celeritate vicit ut ille fateretur, *prius ſe victum quam hoſtem vidiſſet*. Claudius relicto Meſſanæ præſidio, in Italiam redit; primumque de Pœnis agit triumphum.

II. C. Duillii.

Poſt Claudii triumphum ſummam in bello Punico laudem C. Duillius an. 493. adeptus eſt. Claſſi Romanæ præfectus erat Cn. Cornelius Aſina. At is Liparæorum oppidum dum invadere per inſidias tentat, in portu concluſus, Carthaginenſibus vel deditionem fecit, ut ſcribit Polybius: vel à Pœnis ſimulato colloquio captus eſt, ut tradit Florus: de quo ut audiit C. Duillius, qui terreſtribus copiis præerat, ad claſſem illico trajicit. Erat illa quidem rudi adornata artificio, ſed ferreis manibus ſive *corvis* inſtructa, quibus & alienas naves invadere facilius, & firmiore veſtigio pugnare poſſent. In eum Annibal dux hoſtium triginta naves immittit; quæ corvis illiga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

: à Romanis captæ ſunt, quinquaginta aliæ de-
erſæ, cæteræ fugatæ. Victus Annibal Cartha-
nienſium Senatum adiit diſſimulata fuga, omneſ-
ıe interrogat, *pugnandumne, an ſecus?* cunctis
pugnaret acclamantibus; *feci*, inquit, *& vi-
us ſum.* Sic pœnam crucis effugit: *puduit quip-
punire quod ipſis auctoribus factum eſſet*; ita
urelius Victor. C. Duillius ingenti plauſu Ro-
ıæ exceptus maritimum primus egit triumphum:
ti, ut ait Florus, *non contentus unius diei trium-
ɔo, per vitam omnem, ubi à cœna rediret, prælu-
re funalia & præcinere ſibi tibias juſſit, quaſi
uotidie triumpharet.*

Nullius laus in eo bello major quam Attilii III. M. Attilii Reguli.
ıit: qui Pœnorum duces maritima pugna ſemel,
errestribus ſæpius ſuperavit. Erant in Romana
laſſe an. 498. naves 330. in Punica 350. Ro-
nanis præerant ambo Conſules, L. Manlius &
M. Attilius Regulus; Pœnis Amilcar & Hanno.
Propoſitum Romanis erat Carthaginem belli ca-
put petere: Pœnis navali prælio decernere. Pri-
num fugam Pœni ſimulant, deinde ſigno ab Amil-
are dato Romanos invadunt; paribus diu viribus
ertatum eſt: alii enim alia laude præſtabant. Pœ-
ni navium celeritate & uſu rei nauticæ; Romani
pugnandi audacia & corvorum apparatu. Tan-
dem fugato Amilcare, victoria penes Romanos
tetit. Amiſſæ naves 24. hoſtium, 30. demer-
æ, captæ 63. Claſſem dum reficit Amilcar, Han-
nonem ad Romanos mittit, ut eos ab Africa ſpe
pacis prohiberet: quem cum retinendum clamita-
rent Romani milites, quod Cornelium Conſulem
Pœni pari fraude cepiſſent, *Si iſtud*, inquit, *fece-
ritis, Afris nihilo jam præſtantiores eritis*: qua adu-
latione evaſit incolumis. Romana interim claſſis
Clypæam Africæ oppidum appulit; capta Clypæa,
aliæque urbes bene multæ, qua vi, qua deditione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

occupatæ; caſtella trecenta direpta, mancipioru
viginti millia ad naves abducta. Tum Roma
cum victrici claſſe Manlius rediit, manſit in Afri
Attilius.

IV. M. Attilii Reguli. Adverſus Attilium tres à Pœnis creati duce Aſdrubal, Boſtoarus, & Hamilcar: ii, dum Ad oppugnat Attilius, copias educunt; pugna con miſſa, ſed loco ita incommodo, ut Attilii indu ſtria nec equi Pœnis uſui fuerint, nec elephan ti: victi itaque Pœni: cæſa millia octodecim, quin que millia capta, & octo elephanti, ut refert Eu tropius. Sub hæc octoginta duo oppida dedit ex Oroſio, ducenta ex Aurelio Victore; centum urbes ex Euſebio: cumque Carthagini jam im mineret Attilius, ſcripſit ad Senatum, *ſe metu ob ſignatas habere portas Carthaginis.*

V. M. Attilii Reguli. Inter hæc miſſi à Carthaginienſibus, qui militem in Græcia mercede conducerent. Omnibus præfectus eſt Xantippus Lacedæmonius, vir militiæ peritiſſimus. Is Carthaginienſes è tumulis in planitiem deduxit, inſtructaque acie, Romanos adortus equitatum vertit in fugam an. 499. triginta millia ex Eutropio, viginti ex Oroſio, occidit, quindecim capit, una cum Imperatore Regulo: quingenti tantum Romani capti, ſi Polybio & Floro credimus. Reguli virtus in calamitate magis quam in victoria enituit, de quo poſtea.

VI. L. Cæcilii Metelli. Poſtquam Romana res & Attilii clade & duobus naufragiis afflicta eſt; Aſdrubal Carthaginienſium Imperator Lilybæum appulit an. 502. Habebat in exercitu elephantos centum triginta, equitum peditumque triginta millia: ad Panormum, ubi erat L. Cæcilius Metellus, caſtra ponit. Cæcilius intra muros de induſtria ſe continet, manumque expeditam in foſſis collocat, quæ beſtias telis obruat, nec eum ſpes fefellit: dum enim rectores bellua-

rum

m in primam aciem irrumpunt, belluæ telis, ſtis, piliſque confoſſæ in ſuos ſævire cœperunt. ım Metellus eductis copiis latera hoſtium inva-, eoſque magna ſtrage fugat: capti elephanti & viginti ex Eutropio, 60. ex Diodoro, 104. Oroſio: occiſa Carthaginenſium viginti millia, ephanti 26. cæteri per Italiam deducti jucundum ilicis gentibus ſpectaculum præbuerunt.

Hanc victoriam gemina clades excepit an. 504. tera Claudii Pulchri, Junii Pulli altera: quo-m utrique ob neglecta auſpicia data crimini eſt. dherbalem nec opinantem cum opprimere vellet laudius, auſpicia de more petiit: quodque pul-s non exire de cavea Pullarius nunciaſſet, in ma- projici imperat. *Bibant*, inquit, *quia eſſe no-nt: qui riſus*, ut ait Cicero, *claſſe devicta mul-s ipſi lacrymas, magnam populo Romano cladem tulit.* Ad Drepanum pugnatum eſt: initio an-eps aliquandiu fuit prælii exitus, tandem peritia emigum, & Adherbalis fortitudine, res Pœno-ım ſuperior fuit: Claudius cum 30. navibus au-git. Naves ſeu captæ ſeu demerſæ 73. ex Po-bio, 90. ex Oroſio, 117. ex Diodoro: octo Ro-nanorum millia cæſa, viginti amiſſa, ſi Oroſio redimus. VII. Claudii Pulchri.

Eo etiam triſtior Junii clades fuit, quod abſque ugna victus ſit. Iis, qui Lilybæum obſidebant odem anno, ferebat annonam, cum navibus lon-gis 120. onerariis 80. aliiſque 60. cum illi occur-it miſſus ab Adherbale Carthalo. Junius pugnam ommittere non auſus, naves in loca aſpera ſen-im ſubducit: ubi orta tempeſtate, fluctibus & axis ita afflicta claſſis eſt, ut ne tabula quidem, quæ uſui eſſe poſſet, ſuperfuerit: ita Polybius, à quo nonnihil Diodorus diſſidet. VIII. Junii Pulli.

Romanam rem his cladibus pene perditam re-ſtituit an. 511. Lutatii Catuli diligentia & felicitas: quo IX. Q. Lutatii Catuli.

quo auctore decretum eſt ut pro facultatum mod ſinguli vel bini vel terni unam quinqueremen adornarent: ita naves aut 200. ex Polybio, au 300. ex Eutropio inſtructæ ſunt: ad Ægades inſulas dimicatum eſt. Romanis Lutatius præerat Pœnis Hanno. Ea fortitudine & audacia à Romanis inita pugna eſt, ut primo impetu naves Pœnorum 50. vel fractæ ſint vel demerſæ, 70. captæ, reliquæ fugatæ, decem millia hoſtium interfecta: ita Polybius; ſed cladem more ſuo auget Oroſius, qui Punicas naves 63. captas numerat, merſas 125. cæſa hoſtium millia 14. & 32. capta. Fugato Hannone ſumma rerum à Pœnis permiſſa eſt Amilcari, cui pacem petenti iis, quas diximus antea, conditionibus Lutatius indulſit.

CAPUT V.

Prælia contra Carthaginenſes, bello Punico ſecundo.

I. Contra Annibalem, P. Cornelii Scipionis, ad Ticinum.

INter duces Romanos, qui ab Annibale victi ſunt, principem locum obtinet P. Cornelius Scipio, & relatis poſtea in Hiſpania victoriis, & Africano filio clariſſimus. Is ad Ticinum amnem, qui in Padum influit, an. 535. occurrit Annibali: uterque de nocte cum equitibus & jaculatoribus dum ad caſtra hoſtium ſpeculanda tendit, alter alteri fit obvius: conſtitit utrinque agmen, ad manus continuo ventum eſt. Anceps aliquandiu certamen fuit: fuſi tandem Romani, gravique vulnere confoſſus Scipio; quem ut filius etiam tum adoleſcens ab hoſtibus circumventum vidit, ſuos illico turmales hortatur, ut Conſuli opem ferant: cumque illi cunctarentur, in circumfuſos hoſtes ipſe irruit, patremque liberat. Præſenti ereptus periculo Scipio filium ſalvatorem ſuum palam ſalutavit,

ſutavit, & triplici donandum corona pronuncia-
r; *quod & Civem, & Imperatorem, & Pa-
m ſervaſſet.*

Victus ad Ticinum Scipio Placentiam verſus II. Sempronii, ad Trebiam.
pxima nocte diſceſſit. Annibal trajecto Pado
em ad pugnam inſtruit. Tum duo Gallorum
illia ad ipſum deficiunt: defectionem cæterorum
ritus Scipio tacito agmine ad Trebiam flumen
iit: huic venit auxilio, rebus in Sicilia bene ge-
s, Collega Sempronius. Cornelius rem trahi
alebat: Sempronius fuſa hoſtium manu ferocior
ugnam cupiebat. Erant in caſtris pedites Ro-
ani ad 16. millia, ſocii ad 20. equites ad 4. mil-
a: habebat Annibal peditum 20. millia, decem
quitum. Is Magonem fratrem cum equitibus
ille, & totidem peditibus, in inſidiis locat: tum
empronium ut alliciat ad pugnam, Numidas equi-
es Romanorum portis obequitare jubet. Sem-
ronius avidus pugnæ primo equitatum, deinde
edites educit: at refugientes Numidas dum inſe-
uitur per aquas, occurrit à fronte Annibal, in-
tat à tergo cum ſuis Mago: immota aliquandiu
cies ſtetit; ſed cædes & fuga mox facta undique:
lecem Romanorum millia perrupta hoſtium acie
Placentiam ſe receperunt; alii dum caſtra repe-
unt, pars hauſti fluctibus, pars ab hoſtibus cæſi
an. 535. Haud multo poſt, adverſus Sempro-
nium duodecim peditum millia, equitum quinque,
ad Placentiam ducit Annibal: nec certamen de-
trectat Sempronius. Primo congreſſu vincunt Ro-
mani, at hoſtium caſtra dum temere oppugnant,
Annibal emiſſis dextra lævaque equitibus ipſe cum
peditum robore è caſtris erupit: atrox tum orta
pugna eſt, ſed nocte dirempta; & pari utrinque
clade diſceſſum eſt.

III. Flaminii, ad Traſymenum.

Annibal ſuperato Apennino, ut ad Traſyme-
num lacum prope Peruſiam pervenit, locum ibi
offen-

offendit aptum inſidiis. Inter montes geminos anguſta via eſt; deinde paulo latior pateſcit campus, tum colles aſſurgunt. Ibi caſtra in aperto locat Annibal, ubi ipſe cum Afris Hiſpaniſque conſedit: Baleares levemque armaturam poſt montes, equites ad fauces ſaltus conſtituit, ut, ubi intraſſent Romani, omnia clauſa eſſent, equitatu, lacu ac montibus. Romanis præerat C. Flaminius Conſul iterum, homo plebeius, ingenio ferox, conſiliiſque præceps. Is patribus cum ſe inviſum ſciret, nullo peracto ſacrificio in provinciam abiit an. 536. cumque paulo ante pugnam nunciaret ſignifer ſigna loco ſuo convelli non poſſe: *Num literas quoque à Senatu affers*, inquit, *quæ me rem gerere vetent? abi, nuntia, ſignum effodiant, ſi ad convellendum præ metu manus obriguerunt:* cumque Pullarius prælium differret, quod pulli non veſcerentur; *Præclara*, inquit, *auſpicia; ſi eſurientibus pullis res geri potuiſſet, ſaturis nihil gereretur:* ita Cicero. Sub hæc inexploratis locis in montium anguſtias ſe conjecit Flaminius; quem ut lacu montibuſque clauſum vidit Annibal, dat ſuis pugnæ ſignum, undique irruunt Pœni; pugnatum eſt à Romanis acriter: dum aut viam aperire ferro, aut fortiter mori ſatagunt, tantaque contentione ardoreque animorum, trium horarum ſpatio, dimicatum eſt: ut terræ motum, quo nonnullæ urbes everſæ ſunt, nemo pugnantium ſenſerit. Circa Flaminium acrior pugna erat: & ipſe quacunque in parte premi ac laborare ſuos videret, ferebat opem: cum Inſuber, Ducario nomen erat, illum ex armis & facie agnoſcens, *Conſul*, inquit, *hic eſt, qui legiones noſtras cecidit: jam ego hanc victimam Manibus peremptorum fœde civium dabo*; ſubditiſque equo calcaribus per confertiſſimam hoſtium turmam impetum facit, obtruncatoque prius armigero, Conſulem lancea tranſ-

ansfixit. Inde fuga undique fieri cœpta eſt. ..omanorum quindecim millia cæſa, ſex millia ..ipta, decem millia ſparſa per Hetruriam fugâ ..omam diverſis itineribus petiere.

Annibalem victoriis exultantem cunctando re- ..reſſit Q. Fabius, qui ſub Flaminii cladem Dicta- ..or an. 536. appellatus eſt. Is per alta loca agmen ..ucere, in caſtris continet militem, impetus An- ..ibalis levibus præliis retundere, certus illius frau- ..es & vim omnem conſilio & conſtantiâ eludere: ..icet Magiſter equitum Minucius illius tarditatem ..arperet. Interim rediturus Romam Fabius pre- ..atur obnixe Minucium, ne ſe abſente cum Anni- ..bale prælium committat: at ille pugnæ impa- ..iens, hoſtes aggreſſus ſex millia cecidit. Quare, ..agente Tribuno plebis, plebiſcitum Romæ invito Senatu factum eſt, quo jus Magiſtri equitum cum jure Dictatoris æquaretur. Deinde duas in partes deſcriptus eſt exercitus, altera Minucio attributa, Fabio altera. Suos in planitiem deduxit Minucius, in montibus ſe Fabius continuit: paulo poſt Minucium aggreditur Annibal: certaque jam erat Romanorum clades, cum Fabius, *O Dii immortales*, inquit, *quanto celerius, quam timui, ſerius tamen, quam cupivi, perdidit ſe Minucius: nunc milites, ſi quis meminit M. Minucii, properet: vir enim eſt egregius & amans patriæ; aliud jurgandi ſuccenſendique tempus erit: nunc ſigna extra vallum proferte, victoriam hoſti extorqueamus, confeſſionem erroris civibus.* Ut deſcendentem è collibus Fabium conſpexit Annibal, receptui cecinit, dum diceret *à ſe Minucium, ſe à Fabio victum, eamque nubem, quæ ſedere in jugis montium ſolita ſit, tandem cum procella imbrem dediſſe.* Liberatus Minucius ad caſtra Dictatoris cum ſuis properat, ſignaque ante ipſius tribunal conſtitui jubet. *Parentibus*, inquit, *meis, Dictator, vitam tan-*

IV. Q. Fabii Cunctatoris.

tantum debeo: tibi cum meam ſalutem, tam omnium bonum: duplicem victoriam obtinuiſti: virtute de hoſtibus, conſilio & humanitate de Collega. Ita Livius.

V. Terentii Varronis, ad Cannas.

Dictatori Fabio ſublecti ſunt Conſules duo L. Æmilius Paulus & M. Terentius Varro; alter alteri, ut generis nobilitate, ita rei militaris ſcientiâ longe inferior: Æmilius jam Conſulatu & triumpho nobilis erat. Terentius plebeius homo popularibus artibus ad honores irrepſerat: qui ut Conſulatum adeptus eſt, cum nobiles omnes, tum maxime Fabium Maximum carpere inſtituit: *bellum in Italiam accerſitum à nobilibus, hæſurumque diu in Reipublicæ viſceribus, ſi plures Fabios imperatores haberet.* Ante diſceſſum, Æmilium monet Fabius, *ne cum Annibale dimicet, Collegæ obſiſtat.* Paruit quidem Æmilius, ſed fruſtra: ut enim ad Cannas ventum eſt, Varro, penes quem eo die imperium erat, nihil conſulto Collega an. 537. pugnæ ſignum proponit: Conſules cornua tenuerunt, Terentius lævum, dextrum Æmilius; Servilio media acies tuenda data. Annibal Gallis Hiſpaniſque Aſdrubalem in lævo cornu præficit, Numidis in dextro Maherbalem, ipſe cum Magone fratre mediam aciem tenuit. Numerus peditum, qui tum ſteterunt in acie, millium fuit quadraginta, decem equitum: Romanis peditum erant 80. millia, equitum novem: ita locati erant ut ſplendor ſolis & pulvis, qui plurimus ibi eſſe ſolet, Romanorum ora verberarent. Clamore ſublato initum prælium eſt: fuſi Romani equites; pedeſtris pugna longe acrior. Dum ingentibus animis utrinque dimicatur, Numidæ perfugium ſimulant: & in mediam aciem recepti in Romanorum terga ſævire cœperunt: unde tumultus, pavor, & fuga. Terentius Varro cladis auctor cum 50. equitibus Venuſiam fugit; ſeptem

millia

illia in minora caſtra, duo millia in oppidum annas: cæſa ſunt 40. millia peditum, 2700. quites, pari prope civium ſociorumque numero: in his Conſulum alter Æmilius, duo præcentis anni Conſules, Quæſtores duo, Tribuni ilitares 21, multi & Prætorii & Ædilitii, 80. æterea Senatores: capta tria millia peditum, quites trecenti, *nulluſque ſuperfuit*, inquit Lius, *niſi quem hoſtis cædendo feſſus reliquit. Documenta cladis fuerunt*, ex Floro, *cruentus aliquaniu Aufidius, pons de cadaveribus juſſu Ducis fa-us in torrente Gello, duo modii annulorum Carbaginem miſſi.* Sunt tamen qui unum modium; int etiam qui tres modios miſſos fuiſſe velint, ut 'alerius & Eutropius.

Sub prælii exitum dum cæteri duces gratulanır Annibali; ſuadentque, ut aliquid temporis uieti daret; contra Maherbal auctor eſt, ut quamrimum Romam petat; *die quinto*, inquit, *in Capitolio epulaberis*; *ſequere cum equite, ut prius eniſſe te, quam venturum ſciant:* Annibal, *vountatem ſe laudare Maherbalis*, ait; *ad conſilium enſandum temporis opus eſſe*; tum Maherbal, *non mnia nimirum eidem dii dedêre: vincere ſcis, Anibal; victoriâ uti neſcis.* Mora ejus diei urbi atque imperio ſaluti fuit. Auctor etiam eſt Livius, cum poſt hac Cannarum veniret in mentem Annibali, ſuam hac voce negligentiam incuſare ſolitum, *O Cannæ, Cannæ*, quod etiam uſurpaſſe dicitur tum cum aliquanto poſt ad Urbem inſtructas acies fœda tempeſtas ſemel atque iterum diremiſſet; apud Deos conqueſtus: *potiundæ urbis Romæ modo mentem ſibi non dari, modo fortunam.* Duo etiam illi tum ægre fuerunt, alterum, quod dum ad Urbis mœnia armatus ipſe conſideret, milites ſub vexillis in Hiſpaniæ ſupplementum miſſi ſint, alterum, quod per eos dies ager, in quo ipſe

caſtra

caſtra haberet, non minori, quam ſi abiiſſet, pretio venierit. Id vero adeo ſuperbum ipſi viſum eſt, ejus ſoli, quod bello ceperat, inventum Romæ eſſe emptorem; ut vocato præcone tabernas argentarias, quæ circa forum Romanum erant venire juſſerit: at, qui eas emeret, invenit neminem.

VI. Sempronii Gracchi, ad Calonem.

Gemina ſubinde clades illata eſt Pœnis; altera ad Beneventum, ad Metaurum flumen altera. Beneventum juſſu Fabii occupaverat Sempronius Gracchus; Hanno ad Calonem fluvium cum 17. millibus Pœnorum conſederat. Gracchus volones ſuos ſpe libertatis ad prælium accendit, qui caput hoſtis retuliſſet, eum continuo liberum fore; qui loco ceſſiſſet, in eum ſe ſervili ſupplicio animadverſurum. Poſtero die ad Prætorium volones conveniunt, prælium conſeritur an. 539. quatuor horis dubia victoria fuit, quod capita hoſtium, pretia libertatis facta, propugnantes retardarent: quare Gracchus capita projici jubet, hoſtemque invadere, *teſtatam jam eſſe virtutem, non dubiam ſtrenuis viris fore libertatem*; cumque incertus eſſet etiam tum prælii exitus, pronunciat Gracchus: *Nihil eſſe cur libertatem ſperarent, niſi fuſi hoſtes fugatique eſſent.* Unde tanta vi in hoſtes irruunt, ut fuga undique hoſtium fieri cœpta ſit. Duo tantum millia per avios colles dilapſa, cæteri vel cæſi ſunt, vel capti: Gracchus volones omnes liberos eſſe juſſit.

VII. C. Claudii Neronis & Livii Salinatoris, ad Metaurum.

Hanc cladem longe gravior excepit. Ambo Conſules hoſtibus obviam ire juſſi, Annibali C. Claudius Nero, Livius Salinator Aſdrubali, qui cum ingenti exercitu fratri veniebat auxilio. Non procul a Senis aberat Aſdrubal, cum Claudius, qui jam Annibalem juſto prælio vicerat occiſis Pœnorum octo millibus, educit equites mille, peditum ſex millia; jubetque legatis ut eædem in caſtris

ris & vigiliæ & ſtationes agerentur: ipſe magnis
neribus ad Collegam tendit: ne quid vero Aſ-
ubali de adventu alterius Conſulis ſuboleat, Tri-
inus Tribunum, eques equitem, peditem pedes
oud ſe noctu excipit. Ut illuxit, ſignum pugnæ
oponitur, cornu dextro præerat Claudius, Li-
us ſiniſtro. Oppoſitus erat Livio Aſdrubal,
laudio Galli & Ligures. Gallos fudit Claudius:
ter Livium & Aſdrubalem inita eſt atrox pugna,
m' Claudius cohortes aliquot è dextro cornu
ibducit, & mira celeritate incurrens in ſiniſtrum
oſtium latus ſuis peperit victoriam: Aſdrubal &
nperatoris & militis munere egregie perfunctus
oncitato equo ſe in Romanam cohortem immiſit,
bi, ut *Amilcare patre & Annibale fratre di-
rum erat, pugnans cecidit.* Cæſa ſunt, ut tra-
it Polybius, Pœnorum decem millia, ſi Livio
redimus, quinquaginta ſex, capta quinque, red-
iitaque Pœnis æqua Cannenſi clades. Poſtero die
um nunciatum eſſet Livio Gallos ſine duce, ſine
ignis fugere, ſi una equitum ala mittatur, poſſe
leleri. *Superſint*, inquit, *aliqui nuncii & ho-
ſtium cladis & noſtræ virtutis.* Nero eadem no-
cte citatiore, quam venerat, agmine caſtra re-
petit: caputque Aſdrubalis ante ſtationes hoſtium
projici jubet, captivoſque Afros partim vinctos,
it erant, oſtendi; partim ſolutos ire ad Anniba-
em, qui & publico & domeſtico luctu afflictus
agnoſcore ſe fortunam Carthaginis dixiſſe fertur.
Decretus utrique Conſuli triumphus: quos inter
ita convenit; ut Livius, cujus in provincia res
geſta erat, quadrigis in Urbem proſequente exer-
citu, Claudius equo ſine milite inveheretur. *Ita
conſociatus utrique triumphus glorioſus fuit*, inquit
Florus: *ſed ejus magis gloriam auxit, qui tantum
honore ceſſerat Collegæ, quantum illi & nobilitate
& merito anteibat.*

Poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

VIII. In Hiſpania L. Marcii contra Aſdrubalem.

Poſt Scipionum in Hiſpania cædem, Roma res duorum juvenum virtute reſtituta eſt. Alt L. Marcius fuit Romanus eques; alter P. Corn lius Scipio Publii filius. L. Marcius juvenis in piger, & ad omnes militiæ artes à Cn. Scipior edoctus, poſt cæſos duces, Romanos milites alic è fuga revocat, alios è præſidiis educit: juncti que cum T. Ponteio Scipionis Legato viribus du militari ſuffragio eligitur. Sub hæc, Aſdruba Giſconis filius ad delendas belli reliquias an. 541 Iberum tranſit: at Romani milites à luctu in fu rorem verſi, imperatorum ulturi cædem, in hoſtem irruunt; acti in fugam primo impetu Pœni, dum mirantur unde repente Romanis & exercitus & dux extitiſſet: fœdaque eorum cædes fuiſſet, niſi Marcius receptui dediſſet ſignum. In caſtra ut Marcius rediit, omnia apud hoſtes neglecta eſſe comperit: ſuiſque perſuadet ut de nocte bina hoſtium caſtra invadant: ad propiora caſtra continuo itum eſt; nulla ſtatio erat pro portis, nullæ in vallo cuſtodiæ. Romani, pars portas occupant, ne quis eſſet fugæ locus, pars in caſtra irrumpunt: hoſtes cæſi ad unum omnes. Marcius rei bene geſtæ famam prægreſſus, eadem nocte alia caſtra oppugnat: atrox intra portas prælium fuit: ſed cruenta Romanorum ſcuta & indicium alterius cladis & terrorem hoſtibus objecerunt, factaque undique & fuga & fugientium cædes. Ita Pœni una nocte & geminis exuti caſtris, & ad 37. millia cæſi. Magnum ſubinde apud omnes fuit L. Marcii nomen.

IX. P. Scipionis contra Aſdrubalem ad Bætulam.

Duæ etiam P. Scipionis inſignes de Aſdrubale in Hiſpania victoriæ memorantur, altera ad Bætulam, ad Salpiam altera. Captâ novâ Carthagine nobiles Hiſpanos & humanitatis & liberalitatis famâ ad partes ſuas Scipio allexit, quorum auctus auxiliis movit adverſus Aſdrubalem. Is ad

Bæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ætulam urbem erat an. 544. qui ut ſenſit adven-
ıre Romanos, copias in tumulum recipit, inde
luminis ripa, hinc alta crepidine munitum. Ro-
nani nihil loci aſperitate territi, tumulum magno
npetu invadunt, dum Scipio à lævo cornu, à
extro Lælius nuda hoſtium latera petunt. Perie-
unt hoſtium octo millia, decem peditum capta,
uo equitum: Aſdrubal ante pugnam fuga dilapſus
ſt: Hiſpani omnes ſine pretio dimiſſi: Afri ven-
iti: Maſſiva puer, Maſſiniſſæ nepos, ornatus mu-
ıeribus ad avunculum cum honore remiſſus: præ-
la omnis permiſſa militi.

X. P. Scipionis contra eundem, ad Salpiam.

Victus Aſdrubal 70. peditum, 4. equitum mil-
ia armat an. 547. Scipio habebat ſub ſignis 45.
peditum millia, tria equitum ex Romanis, ex ſo-
ciis, ex barbaris. Primo concurſu fuſi in omen
victoriæ Pœni; deinde commiſsâ ad Salpiam pu-
gnâ, victi & Romanorum virtute & Scipionis
prudentia: qui & ordinem aciei mutavit præter
expectationem hoſtium, & ſuos paſtos in aciem
eduxit, pugnamque de induſtria extraxit in mul-
tam diem, ut hoſtes & jejuni & feſſi labore, æſtu,
fame deficerent. In caſtra refugerunt Pœni: ſed
deficientibus ſociis, cum ſuis fugit Aſdrubal, clau-
ſoque Boëtis tranſitu, flectit ad Oceanum: ſed
quod à tergo & à lateribus inſtarent Romani, cum
ſeptem millibus in proximos colles evaſit. Unde
ſuorum defectionem veritus ipſe relicto exercitu
nocte Cades profugit. Milites partim ad Roma-
nos tranſierunt, partim fuga in vicinas civitates
dilapſi, alii alio: ita ejecti ex Hiſpania Cartha-
ginenſes.

XI. In Africa P. Scipionis contra Syphacem.

Major etiam in Africa fuit P. Scipionis felicitas,
ubi Pœnos illorumque ſocios tribus ingentibus
præliis devicit. Carthaginenſibus venerat auxilio
Syphax Mauritaniæ Rex cum peditum 50. milli-
bus, 10. equitum. Aderat etiam Aſdrubal cum 30.
mil-

millibus peditum, equitum tribus. De pace ſancienda dum agitur, miſſi ſæpe utrinque legati; & inter eos à Scipione calonum loco primi ordinum milites, qui aditus omnes formamque caſtrorum curioſius inſpicerent. Ut accepit Scipio caſtra vel lignea eſſe vel contexta arundine, pacis conditiones repudiat, & adverſus hoſtes movet an. 550. Lælius & Maſſiniſſa Syphacis caſtra, ipſa Aſdrubalis oppugnat: gemina ſimul caſtra incendio abſumpta ſunt: cæſa vel hauſta flammis 40. hoſtium millia, ſex millia capta, ſigna militaria 178. Senatores multi, elephanti ſex: hæc Polybius & Livius.

XII. Contra eoſdem. Poſt cladem Aſdrubal novum in urbe agriſque delectum habet, quatuor Celtiberorum millia mercede conducit; redit cum novis Numidarum copiis Syphax. Uterque exercitus triginta ferme millium armatorum erat: ad Magnos Campos (loco id nomen erat) eodem anno pugnatum eſt. Pœni iterum fuſi fugatique ſunt: Celtiberi ad internecionem cæſi: continuo Lælius & Maſſiniſſa juſſi ſunt Syphacem & Aſdrubalem perſequi. Ut perventum in Numidiam eſt, illis Syphax occurrit, qui dum Romanorum turmis obequitat, equo graviter icto effuſus capitur: vinctus Cirtam regni caput à Maſſiniſſa deducitur: urbs à Romanis capta: Syphax à Scipione Romam miſſus, ut ipſius triumphum cohoneſtatet.

XIII. Contra Annibalem. Secundum hæc, ex Italia revocatus Annibal Adrumetum appulit. Primum exploratores miſit ad hoſtium caſtra: ſed ii capti à cuſtodiis Romanis juſſu Scipionis per caſtra circumducti à Tribunis, ut omnia diligentius explorarent, muneribus etiam donati, ut tradit Polybius, ad Annibalem remiſſi ſunt: deinde de pace ineunda actum eſt: locus inter caſtra delectus, ubi ambo duces ſummotis pari ſpatio armatis congreſſi ſunt. Pau-

lïſper

lier alter alterius conſpectu admiratione mutuâ
ppe attoniti conticuere: tum Annibal pacis con-
dones proponit: illas reſpuit Scipio, durioreſque
iperat: *Alioqui*, inquit, *bellum parate, quoniam*
pem pati non potuiſtis. Quis igitur, ait Anni-
l, *orationis noſtræ finis erit? Nimirum*, ſubjicit
pio, *ut vos patriamque veſtram fidei noſtræ per-*
ttatis, aut prælio dimicantes vincatis. Ita in-
ta pace ad ſuos uterque rediit, militeſque hor-
ar ad certamen, in quo victoriæ præmium ter-
um orbis futurum ſit. Poſtera die acies u-
nque ſcientiſſime inſtructa eſt an. 551. Anni-
l ad primum terrorem 80. elephantos in fron-
collocat. In prima acie auxilia Ligurum, Gal-
um, Maurorum, in ſecunda acie Afros & Car-
ginenſes, in ſubſidiis Italicum militem. Sci-
o læto vultu, ut jam viciſſe crederes, Roma-
rum more primos haſtatos inſtruit, poſt eos
incipes, denique triarios: cavetque imprimis,
inter ſingulos ordines ſpatium eſſet, quo ele-
anti hoſtium accepti nihil nocerent: Lælium in
iſtro cornu, in dextro Maſſiniſſam curare jubet.
principio pugnæ tantus editus eſt clamor, ut
ephanti alii irruerint in ſuos, alii inter ordines
cepti telis confoſſi ſint. Fuſi primum à Roma-
s Galli & Ligures. Ut ad ſecundam aciem,
æ Afrorum erat, perventum eſt, difficile &
uentum initum eſt prælium: ſed tandem fugato
ſtium equitatu Lælius & Maſſiniſſa in Afro-
m terga ſævire cœperunt, tumque cædes & fu-
Pœnorum undique fieri cœpta eſt. Perierunt
ſtium ſupra 20. millia, par prope numerus ca-
us, cum ſignis militaribus 133. & elephantis
ndecim: Romanorum ad duo millia ceciderunt.
nnibal primum Scipioni, deinde Maſſiniſſæ ob-
iam factus, utrumque haſta congrediens ex equo
ejeciſſe dicitur; poſt cum paucis equitibus ela-

pſus

pſus Adrumetum perfugit, deinde Carthaginem, ſexto ac trigeſimo poſt anno, quam puer inde profectus erat. Sapientis Imperatoris laudem ab ipſo Scipione Annibal, & ab ipſo Annibale Scipio adeptus eſt, quod uterque ſingulari arte aciem eo die inſtruxerit. Continuo terra marique à Scipione obſeſſa Carthago eſt: venit quidem auxilio Syphacis filius Vermina, ſed continuo amiſſo exercitu in Numidiam refugit: paulo poſt, auctore Annibale inter utramque gentem pax ſancita eſt.

CAPUT VI.

Prælia contra Macedonas & Antiochum.

I. T. Quintii Flaminini contra Philippum.

UT Romanos à Macedonia Philippus arceret, fauces ad Antigoniam, quibus *Stena* nomen erat, inſedit an. 555. montiumque juga occupat. Quintius verò Conſul dum levibus eum præliis diſtinet, quinque peditum millia per montium amfractus paſtorem ſequi jubet: ab his ad ſumma montium tertio die perventum eſt, ſignumque fumo Conſuli datum, qui hoſtium caſtra continuo aggreditur; dumque contentione ſumma utrinque certatur, exortus à tergo clamor Macedonas in fugam vertit: deleri totus exercitus poterat, niſi per aſpera loca gravis armis miles tardaretur. Rex ad quinque millia progreſſus caſtris amiſſis ſuos collegit.

II. Contra eundem.

Altera cum Philippo pugna inter tumulos, quos ob ſimilitudinem *Cynocephalas* vocabant, caſu commiſſa eſt an. 556. Uterque exercitus altis diſtinctus collibus, alter alterum videre cum non poſſet, biduum eoſdem tumulos inſedit. Quare Romani velites dum caute explorant loca imprudentes ob diei tenebras in Macedonum ſtationes incurrunt: inter illos oritur pugna, ſuis uterque auxilia ſubmittit;

mittit;

ittit: modo Macedones cedere, modo Romani: onec utraque acies ad pugnam educitur. Ingenclamore concurſum eſt: dextra Romanorum ies vicit, victa ſiniſtra eſt; at Tribuni unius udentia victoriam Romanis peperit. Is Philipm ut vidit longe ultra reliquum cornu progreſm, cum viginti ſignis in terga victorum ſævire feſtus cœpit; cumque phalanx prælium viritim peſſere non poſſet, projectis armis fugam arriit; Philippus fugit verſus Tempe; ipſius caſtra repta: octo millia militum cæſa, quinque capta. æc fere Polybius & Livius.

Longe L. Æmylii Pauli de Perſeo victoria ilſtrior an. 582. Ubi in conſpectum venerunt mbo exercitus, ſuos ad pugnam eduxit Perſeus: Æmylius poſtquam ſuam inſtruxit aciem, ne os & via & æſtu defeſſos integro hoſti objiceret, aſtra metari imperat; pugnamque in poſterum iem differri: quod cum multi ferrent ægrius, im maxime Naſica, qui unus ex omnibus auſus ſt monere Conſulem, *vereri ſe ne nocte hoſtis beat, ſequendus maximo labore ac periculo in inima Macedoniæ: ſe magnopere ſuadere, dum in ampo patenti hoſtem habeat, aggrediatur, nec obatam occaſionem vincendi amittat.* Conſul nihil ffenſus libera admonitione tam clari adoleſcentis: *Et ego,* inquit, *animum iſtum habui, Naſica, quem tu nunc habes: & quem ego habeo, tu haebis; multis belli caſibus didici, quando pugnanlum, quando abſtinendum pugnâ ſit: non operæ ſit anti nunc in acie docere, quibus de cauſſis hodie quieſcere melius ſit, rationes aliàs repoſcito; nunc uctoritate veteris Imperatoris contentus eris.* Caſtris permunitis C. Sulpitius Gallus, Tribunus militum, Conſulis permiſſu milites ad concionem evocat, illoſque monet nocte proxima lunam defecturam eſſe, ne quis id pro portento accipiat;

ſtatis temporibus id ſciri ante & prædici poſſe. Editâ horâ luna deficit. Romani milites Galli ſapientiam mirari; Macedones vero triſte prodigium tanquam gentis perniciem portendens averſati inſolitos clamores edere. Poſtera die fortuna certamen contraxit. Inter utrumque exercitum flumen erat: erant utrinque poſita præſidia: jumentum à Romanis in alteram ripam evadit: ſequuntur Romani tres; ne reducant, duo Thraces prohibent: fit rixa; Thrax unus occiditur: continuo Thraces octingenti, ut illius mortem ulciſcantur, fluvium tranſgreſſi, mox omnis exercitus in aciem proceſſit: idem factum à Romanis: commiſſa pugna. Conſulis virtus Romanis ſaluti fuit: dum enim celſo & læto ore aciem obequitat ſine galea & lorica, videt Pelignos à phalange diſperſos: tum diſciſſo paludamento per hiantem certis in locis phalangem ſuos immiſit, aditumque aperuit victoriæ. Dum phalanx cæditur, equitatus Macedonum prope integer pugna exceſſit; princeps fugæ Rex erat: cæſa dicuntur Macedonum 20. vel 25. millia, capta undecim: è Romanis centum ex Poſſidonio, 80. ex Naſica ceciderunt.

IV. Contra Antiochum M. Acilii Glabrionis.

Nec difficilior de Antiocho victoria fuit. Poſtquam in Græciam Conſul appulit an. 562. M. Acilius Glabrio: Antiochus, & à ſociis in Græcia & à ſuis in Aſia deſtitutus, intra ſaltum Thermopylarum ſe recipit: fauces ipſe occupat, juga montium Ætoli; caſtra communit vallo, foſſa, muroque duplici. Habebat ſub ſignis peditum decem tantum millia, & equites quingentos, ſi Polybio credimus; ſi Valerio Antiati, 60. militum millia. Conſul M. Catonem & L. Valerium Flaccum Conſulares cum duobus peditum millibus adverſus Ætolorum caſtella in jugis poſita immittit: dum ipſe prima luce inſtruit aciem. Primum mag-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

nagno utrinque impetu certatum eſt, tum in ju-
is, tum ad caſtra, quo reſugerat Antiochus: at
bi M. Cato vel cæſis vel pulſis Ætolis apparuit
a collibus, tantus hoſtes invaſit terror, ut abje-
tis armis undique fuga fieri cœpta ſit; Antiochus
apide in os ictus excuſſiſque dentibus Elateam fu-
it, inde Chalcidem, poſt Epheſum: ipſius caſtra
irepta ſunt, cæſa ad decem millia ex Polybio, vel
x Valerio Antiate quadraginta.

Acilium excepit an. 563. L. Cornelius Scipio V. L. Cornelii Scipionis.
fricani frater: ambo Conſules Scipio & Lælius
ræciam cupiebant: res non ſorti, ut mos erat,
ed Senatui utriuſque conſenſu permiſſa: cumque
enatus pars major faveret Lælio; P. Scipio Afri-
anus dixit, ſi L. Scipioni fratri ſuo Græciam de-
reviſſent, ſe legatum iturum; hæc vox audita
ertamen ſuſtulit: *experiri libebat utrum plus Regi*
ntiocho in Annibale victo, an in victore Africano,
onſuli Romaniſque legionibus auxilii foret. Græ-
ia continuo Scipioni, Lælio Italia decreta eſt;
antaque Africani apud omnes gratia erat, ut quin-
que ſive Romanorum ſive ſociorum millia, qui
merita jam ſub ipſo habebant ſtipendia, præſto
uerint exeunti Conſuli, & nomina dederint. Per
ræciam, Macedoniam, & Thraciam ad Helleſ-
pontum perventum eſt: unde Eumenis Pergame-
ni opera tranſmiſſus in Aſiam exercitus. Tum ad
Africanum Antiochus legatos miſit; ſi per eum
pacem impetraſſet, & auri pondus ingens pollici-
us, & filium abſque pretio redditurum: is enim,
ive dum Helleſpontum trajicit, ſive dum hoſtium
tationes ſpeculatur incautius, captus erat. Ad ea
cipio. *Ego*, inquit, *ex munificentia regia maxi-*
num donum filium habebo, aliis deos precor ne un-
quam fortuna egeat mea; animus certe non egebit:
ro tanto in me munere gratum me eſſe in ſe
entiet, ſi privatam gratiam pro privato beneficio

deſiderabit; publice nec habebo quidquam ab illo, nec dabo: quod in præſentia dare poſſim, fidele conſilium eſt, abi, nuncia meis verbis, bello abſiſtat, pacis conditionem nullam recuſet. Et paulo poſt, ubi audiit Antiochus Scipionem ægrum delatum Elæam, eo legatos, qui filium ad eum reducerent, miſit: illis Scipio, *Renunciate*, inquit, *gratias Regi me agere, referre gratiam aliam nunc non poſſe, quam ut ſuadeam, ne ante in aciem deſcendat, quam ut in caſtra me rediiſſe audierit.* Morem geſſit Antiochus, & circa Magneſiam, quæ ad Sipylum montem eſt, caſtra poſuit, eaque, ne cogeretur ad pugnam, vallo duplici circumdedit. Conſul & Cn. Domitius, quem ſuo loco æger Africanus reliquerat, ut vident detrectari certamen, duces cæteros in conſilium advocant: inſtare hyemem, aut ſub pellibus habendos milites, aut bellum in æſtatem differendum; contemptu hoſtis conclamatum undique eſt, *ducerent extemplo, paratos eſſe per foſſas, per vallum hoſtes invadere.* Tertio die poſt, Conſul aciem inſtruit: Antiochus ne ſuis animos minueret, copias educit: erant Conſuli 28. militum millia ex Livio, 30. ex Appiano: Antiocho 70. peditum millia tribuit Appianus; 12. millia equitum Livius addit. Ut ad manus ventum eſt, dextrum Romanorum cornu vicit, & fortitudine & induſtria Eumenis, qui falcatos Antiochi currus territis equis avertit: ſiniſtrum vero victum eſt: jamque in caſtra effuſo curſu fuga erat: cum M. Æmylius Tribunus militum, qui præſidio caſtris relictus fuerat, fugientibus occurrit; iiſque mortem, ni ad pugnam redeant, intentat: hîc major timor minorem vicit: in pugnam redeunt, ipſeque Æmylius acriter reſiſtit ſequenti Antiocho: qui ut vidit novam è caſtris aciem, aliamque à dextris victricem ingruere, in fugam vertit equum, Sardeſque, deinde

inde

ıde Apameam, denique in Syriam refugit. Ad ɔ. peditum millia eâ die periiſſe perhibent, quaıor equitum; mille præterea & 400. captos; cederunt è Romanis plus 300. pedites, 24. equites. ɩomanos, dum in ſua caſtra redeunt, illud proɜrbii loco uſurpaſſe refert Appianus, *fuit Rex ɩntiochus magnus.*

CAPUT VII.

Prælia contra Gallos Gæſatas, Jugurtham, Teutonas, & Cimbros.

VIrdomarus Gallorum Gæſatarum Rex an. 532. Claſtidium obſedit, de quo ut ad Marcellum ɔonſulem allatum eſt, Cornelium Collegam ad ɩcerras dimiſit, ipſe cum equitatu & peditibus aucis magnis itineribus in hoſtem pergit: & eum, ɜallis licet equite & pedite multo inferior, aggreɩitur. Virdomarus & armis & corporis proceriɩate inſignis Marcellum ad ſingulare certamen proɩocat, nihil cunctatus Marcellus in illum invitus equo facit impetum, mediumque lanceâ transɩixit: tum detracta oſtentans ſpolia, *Arbiter inſigɩium factorum*, inquit, *Jupiter Feretrie, te teſte Dux Ducem, Conſul Regem, manu mea tertius go hunc confoſſum interfeci: tibi conſecro opima polia:* terrore cæſi Regis fuſi Galli, & magnâ ſtraɩe conciſi. I. M. Marcelli contra Virdomarum.

Dum Metellus Jugurthæ verbis pacem nunciat, eipſa bellum gerit: Jugurtha ex loci opportuniɩate in ſpem victoriæ adductus Romanos an. 644. ɩdoritur: Metellus pro loco & tempore copias inɩtruit: Rutiliumque, ut caſtris locum capiat, præɩnittit. Interim Numidæ alii poſtremos cædere, ɩars à ſiniſtra ac dextera tentare; ſicubi vero Romanorum turma inſequi cœperat, non confeſtim II. Contra Jugurtham, Q. Metelli.

 fuge-

fugere, ſed alii alio quam maxime diverſi: facies totius negotii varia & incerta: pars cedere alii inſequi, ubi quemque periculum ceperat, ibi reſiſtere. Ut videt Metellus Numidas minus inſtare, milites in collem ſubducit, reſtituitque ordines. Interea Bomilcar Rutilium invadit; ſed continuo fuſus fugatuſque eſt; plerique abjectis armis collis & noctis beneficio integri abeunt; quatuor elephanti capti, 40. cæſi.

III. C. Marii contra Bocchum & Jugurtham.

Jam fractus à Metello Jugurtha Bocchum Numidiæ Regem in auxilium evocat; à Mario, qui Metello ſublectus erat, uterque ſemel atque iterum victus an. 646. Primum ſub veſperam in Romanos incurrunt: Romani quamvis improviſo metu trepidi, virtutis tamen memores arma capere, alii obviam ire hoſtibus, omnes ſine ſignis, ſine ordinibus pugnare: tum Marius vicinos colles occupat, ibi per noctem maximum ſilentium haberi jubet, ne ſigna quidem canere: dum Barbari plerumque noctis lætari, exſultare, & Romanis inſultare. Ut lux advenit, defeſſis jam hoſtibus, tubicines ſimul omnes canere Marius imperat, milites clamorem tollere, & portis erumpere. Numidæ horribili ſonitu repente exciti, neque fugere, neque arma capere poterant: omnes fuſi fugatique, arma & ſigna militaria pleraque capta, pluresque eo prælio quam ſuperioribus interempti.

IV. Contra eoſdem, ad Cirtam.

Nec lætior Jugurthæ inita ad Cirtam pugna fuit: ubi copiis in quatuor partes diſtributis Romanos undique invadit, ipſe equitibus, Bocchus peditibus præerat. Dum Marius apud primos agit, Jugurtha clam cum paucis ad pedites ſe convertit, ibi Latine exclamat, *fruſtra illos pugnare, paulo ante Marium ſua manu interfectum*, ſimul gladium ſanguine oblitum oſtendere, ſimul Barbari animos tollere: atrocitate rei contra terreri Ro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

omanos: jamque paulum à fuga aberant; cum nc Sylla, inde Marius profligatis iis, quos adrſum ierant, accurrunt auxilio ſuis, tam fuga à umidis fieri undique cœpta eſt, multaque millia ıcidata.

V. Contra Teutonas, ad Aquas Sextias.

Partam in Africa gloriam Marius duabus de mbris & Teutonibus victoriis cumulavit. Dum aliam Cimbri per Noricum petunt, & Teutos per Galliam, Teutonibus ad Rhodanum Mas occurrit: quod vero Barbarorum & multituo & proceritas terrorem incuteret militi, ſe in ſtris continuit: unde Barbari per ludibrium à omanis quærebant identidem, *Ecquid mandare llent uxoribus ſuis, brevi eas ſe viſuros.* Ubi ve- ſenſit Marius milites, & aquæ inopia laborare, pugnam ultro expoſcere; flagitante aquam excitu, fluvium, qui ultra hoſtes erat, oſtendit: *ri*, inquit, *eſtis, en illic habetis.* Continuo tan- audacia contra hoſtem itum eſt an. 651, ut mbrones ad unum omnes conciſi ſint. Plus cum eutonibus negotii fuit, qui dum magno impetu unt ad collem, quem Romani inſederant, hinc Mario, inde à Marcello magnâ ſtrage cæſi ſunt: 0. millia trucidata ex Plut. 200. ex Oroſio, 0. ex Velleio: capta vel 80. vel 90. millia, ex iviana Epitome: vix tria millia evaſerunt: Rex eutobocchus, qui tanta erat agilitate corporis, ſenos equos ſaltu tranſiliret, captus, Marii po-a triumphum cohoneſtavit: cæſorum oſſibus runt vineas à Maſſilienſibus multo poſt circumptas.

VI. Contra Cimbros, ad Vercellas.

Non par Catulli contra Cimbros fortuna fuit. d Atheſim conſederat, ut tranſitum hoſtibus ohiberet; at Cimbri mira feritate ſaxis, rupiıs, arboribus replere amnem: unde tantus Romaos terror invaſit, ut fugam plerique caperent; quos m retinere non poſſet Catullus, quo illorum pudori

conſuleret, præmiſsâ aquilâ, ſe fugæ ducem præbuit. Sub hæc, de Teutonibus victor Marius venit auxilio: petit ab eo Boiorix Cimbrorum Rex, ut die & loco prodiret in aciem: dies ab eo tertius, & campus ad Vercellas, cui Raudis nomen erat, delecti ad pugnam an. 652. Habuit ſub ſignis Catulus militum 20. millia, Marius 32. In orientem ita converſa eſt Romanorum acies juſſu Marii, ut pulvis in oculos hoſtium ferretur & galearum ſplendore ardere cœlum Cimbris videretur: hoſtium fortiſſimi quique conciſi ad 140. millia ex Plut. 60. millia capta ex Eutropio, & 33. ſigna militaria: Beleus Rex in acie dimicans nec inultus cecidit, ex Floro; plures Regulos numerat Oroſius; e quibus Lucius & Boiorix cæſi; Claudius & Cæſorix capti: prædam Marii milites diripuerunt, ſpolia, tubæ, ſigna militaria, relata in caſtra Catuli, penes quem partæ victoriæ laus fuit. Nec minor fuit cum mulieribus pugna, cum objectis undique plauſtris deſuper quaſi è turribus, contis, lanceiſque pugnarent: cumque nec libertatem, nec ſacerdotium à Mario impetrarent, in furorem actæ, pars maritos, parentes, filios fugientes è pugna occîdere; pars parvulos propriis elidere manibus: omnes denique vel mutuis ſe confecerunt vulneribus; vel vinculis è crinibus factis ex arboribus jugiſque plauſtrorum pependerunt. Eodem die quo geſta res eſt, juvenes laureatos pro æde Caſtoris literas dediſſe perhibent: Marius tertius Romæ conditor appellatus; ipſique & ſextus Conſulatus & honor triumphi delatus eſt, quem tamen cum Catulo communicare voluit.

C A-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT VIII.

[P]rælia contra Mithridatem & Tigranem.

ARchelaum Mithridatis ducem bis Sylla devicit, primum ad Chæroneam, deinde ad Or[ch]omenon: habebat Archelaüs militum 120. mil[li]a, Sylla ne tertiam quidem partem. Quare ad [l]oci temporiſve occaſionem intentus, ablatam ſibi [a]b Archelao pugnam ſæpe detrectare inſtituit, do[n]ec ad Chæroneam ventum eſt, ubi ob loci an[g]uſtias nihil juvat multitudo, & propter rupes [n]ullum victis patet effugium: hic hoſtes Sylla tan[t]o militum ardore invadit, fundit, cædit, ut è 120. [m]illibus vix 10. millia effugerint: è Romanis mi[l]itibus, quod vix quiſquam ſibi perſuadeat, decem [t]antummodo ceciderunt, an. 666. I. Contra Mithridatem, Syllæ ad Chæroneam.

Mithridates per hyemem novos milites ad 80. millia conſcribit, quibus Dorylaum præficit, ut [a]d Archelaum duceret. Ad Orchomenon Bœotiæ [o]ppidum an. 667. pugnatum eſt. Cum Romani equitum multitudine territi ſegnius pugnam capeſſerent; nec Sylla quidquam precibus miniſve proficeret: deſiliit ex equo, & arrepto ſigno inter duas acies procurrit clamitans, *Si quis vos rogarit, milites, ubinam Syllam Imperatorem veſtrum prodideritis? reſpondete pugnantem ad Orchomenon:* tum Præfecti, Tribuni, milites victi pudore ſe ipſos invicem hortari & in hoſtes certatim irruere. Eâ die 15. millia hoſtium cæſa, poſtero die expugnata caſtra, factaque magna ſtrages: ipſe Archelaüs dies aliquot in palude delituit, unde naviculâ profugit Chalcidem: ducentis annis poſt, ſi Plutarcho credimus, loricæ, galeæ, & alia id genus in cœno reperta. II. Ad Orchomenon.

Tribus Mithridatem præliis fregit Lucullus, III. Luculli ad Cyſicum.

cujus in eo eluxit ſcientia militaris, ut ipſe ſemper, nuſquam Mithridates omnibus viribus decertaret. Erat Mithridati infinita prope militum multitudo, Lucullo 30. peditum millia, & 1600. equites: quare bellum ducere, detrectare pugnam, & hoſtes fame vincere inſtituit; ad certamen cum eum elicere non poſſet Mithridates, Ciſycum amicam Romano nomini civitatem obſidet an. 679: tum Lucullus advocatâ concione palam dicere non dubitavit: *ſe paucis diebus victoriam iis incruentam daturum*, nec eum ſpes fefellit; vexatus inedia Mithridates, primum copiarum partem in Bithyniam ad hyberna, deinde ſolutâ obſidione cæteros milites Lampſacum dimittit: omnes ſeperatim aſſecutus Lucullus magnâ ſtrage concîdit, cepit equorum ſex millia, virorum quindecim. In Pontum poſtea penetrat, ubi equeſtri prælio bis à Mithridate fuſus eſt: at hoſtilem equitatum tandem in montium faucibus delet an. 681: unde tantus & Mithridati & ipſius ducibus incuſſus terror, ut omnes deſertis caſtris fugam ceperint: quo vero Romanos retardaret Mithridates, ſarcinam muli aurum ferentis de induſtria concîdi jubet, ita ſparſos per viam nummos dum colligunt Romani, ipſe elabitur, & ad Tigranem fugit Armeniæ Regem.

IV. In Ponto.

V. In Armenia, contra Tigranem.

Jam ad Tigranem Metrodorum Sceptium præmiſerat Mithridates, ut eum in belli ſocietatem alliceret. Sceptium rogavit Tigranes, quidnam ipſe conſilii de auxilio contra Romanos mittendo daret? *ut legatus*, inquit ille, *conſulo: ut conſiliarius deterreo.* quod cum Mithridati paulo poſt Tigranes aperuiſſet, Sceptium occîdi juſſit. Sub hæc advenit à Lucullo Appius Claudius, qui Mithridatem Romanis tradi poſceret; negavit Tigranes; nec Lucullum titulo *Imperatoris* ornavit, quod ille non *Regem Regum*, uti mos erat in Syriâ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſia, ſed Regem tantummodo in epiſtola ipſum
pellaſſet. Erant Tigrani peditum 250. millia,
. equitum, ex Appiano: ſcribit Plutarchus ſa-
gariorum & funditorum fuiſſe 20. millia, equi-
m 55, peditum gravis armaturæ 150, reliquo-
m ad varia miniſteria 35. millia: unde tam cer-
aulicis victoriæ ſpes erat: ut *inſignem ducem*
e Lucullum dicerent, ſi Tigranem opperiretur
heſi, & non ſtatim ex Aſia profugeret. Is ta-
n relicto ad regendam provinciam Sornatio,
e cum 12. peditum millibus, tribus fere equi-
m tranſmiſſo primum Euphrate, deinde Tigri,
granocertam Armeniæ caput obſidet an. 683.
niſſe Lucullum nemo Regem monere audebat;
od neſcio quem, qui primus monuerat, auli-
m ſuſpendi juſſiſſet; Regem tamen ut ſibi ca-
ret Mithrobarſanes admonuit; quare continuo
ſus eſt à Rege Lucullum ſibi vivum adducere,
obterere cæteros: at is ſive à Lucullo, ſive à
xtilio legato cum ſuis oppreſſus eſt. In Lu-
llum tandem movit Tigranes, ne Mithridates,
i aberat, in gloriæ ſocietatem veniret; Roma-
rumque paucitatem conſpicatus, erant enim tum
cullo undecim tantum militum millia, cæteris
Tigranocertam relictis, *ſi hi legati ſunt*, in-
it, *multi ſunt, ſin autem hoſtes, perpauci.* Id-
e unum ægre ferebat, quod cum uno ſibi Lu-
llo, non cum omnibus Romanorum ducibus
certandum eſſet. Ex alia parte dum Lucullus
iem inſtruit, illum monent cæteri duces, ne
gnet die nefaſta, qua cæſus à Cimbris cum ex-
citu Cæpio fuerat; quibus ille, *hæc dies*, inquit,
ctoriâ noſtrâ deinceps fauſta Romanis erit. Tum
frontem immiſit equites, qui hoſtem laceſſe-
nt & ultro cederent, dum pedites ipſe ad tumu-
m circumducit: ut vero conſpexit hoſtes quaſi
m victores in perſequendo diſperſos, exclama-

 vit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

vit, *Vicimus milites*, & continuo in jumenta, quæ intra tumulum erant, irruit: illa confoſſa telis in pedites incurrunt; hi in equites, moxque effuſa undique facta fuga eſt, neſcientibus Armenis, unde eſſet cladis initium: in hoſtes ſævitum eſt per 120. ſtadia; è quibus ceciderunt pedites ſupra centum millia, equitum 40. millia: è Romanis centum vulnerati, quinque tantum cæſi, ex Plut. quamvis, ut Livius auctor eſt, ne vigeſimus quidem bellatorum pro Romanis pugnaret.

VI. Cn. Pompeii Magni, contra Mithridatem in Ponto.

Subrogatus Lucullo Pompeius bellum unâ nocte confecit anno 687. Poſt aliquam equitum velitationem preſſus inopia Mithridates in regni interiora ſe recipit: ſequitur Pompeius. Rex vicum occupat circumquaque munitum rupibus: dum utrinque ſtationarii de nocte per declivia dimicant; primum regii equites, deinde Romani ſuis quique opem ferunt injuſſi: dumque utrinque pugnatur, duo Mithridaticis fraudi fuerunt; unum, quod cum luna à tergo Romanis eſſet, ii umbras hoſtes eſſe rati cuncta in irritum tela fuderunt; alterum, quod dum equites regii Romanis numero impares caſtra præcipiti curſu repetunt, cæteri eos caſtris captis fugere arbitrati, continuo abjectis armis ipſi fugiunt; alii, quod exitus ad fugam non pateret, deſiliunt in præceps; alii à Romanis interfecti; Rex per rupes elapſus ad Colchos fugit. E Romanis vulnerati mille, necati 40. è regiis decem millia cæſa, caſtra cum omni apparatu direpta; eaque nocte cum Mithridate debellatum eſt.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT IX.

Prælia C. Cæſaris contra Gallos & Germanos. Et Craſſi, contra Parthos.

PRimum Cæſari bellum cum Helvetiis fuit, qui in Galliam irruperant anno 695. contra il- I.
os in Æduis pugnatum eſt; ubi Cæſar, ut æqua- C. Julii Cæſaris,
o periculo ſpem fuga tolleret, primo ſuum, dein- contra Helve-
e omnium equos removet: tum cohortatus ſuos, tios in
n hoſtium phalangem facit impetum; qua disje- Æduis.
ta, in montem hoſtes ſe recipiunt, unde redintegrata pugna diu ancipiti prælio dimicatum eſt ſeptima hora ad veſperam: tandem Helvetii ulneribus defeſſi pars ad Carros, pars ad montem iterum ſe conferunt; ubi ad multam noctem ertatum eſt; Romani tandem Carris potiti ſunt, ugientes Helvetii rerum omnium inopia adducti leditionem faciunt, quos Cæſar in fines ſuos, unle profecti erant, reverti juſſit.

Partam de Helvetiis victoriam altera eodem an- II.
no de Germanis excepit. Arioviſtus Germanorum Contra
Rex Æduos Romanorum ſocios vexabat: per le- Germa-
gatos ab eo petit Cæſar, ut locum medium utri- nos.
uſque colloquio deligeret; reſpondet Arioviſtus, *ſi quid ipſi à Cæſare opus eſſet, ſeſe ad eum venturum; ſi quid ille à ſe velit, illum ad ſe venire oportere.* His reſponſis commotus Cæſar imperat, ut hoſpites, quos haberet ab Æduis, redderet; ne illos injuriâ laceſſeret: utrumque negat Arioviſtus, quare ad arma ventum eſt. Sed Romani milites ab hoc bello vehementer abhorrebant: alii lacrymari, alii in tabernaculis ſuum fatum queri; vulgo totis caſtris teſtamenta obſignare; quem timorem ubi oratione ſua Cæſar depulit, in Arioviſtum movet. Dies continuos quinque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Cæſar aciem inſtructam habuit; tandem copias è caſtris eduxit Arioviſtus: ita utrinque concurſum eſt, ut ſpatium pila in hoſtes conjiciendi non fuerit, cominus gladiis pugnatum: ſiniſtrum Cæſaris cornu vicit, in dextro laboratum eſt vehementer; donec P. Craſſus tertiam aciem præſidio miſit: ita reſtitutum prælium eſt, hoſtes tandem terga verterunt; pauci cum Arioviſto lintribus Rhenum trajecerunt; cæteri à Romanis trucidati.

III. Contra Nervios, ad Sabim.

Secundum hæc, dum Cæſar in citeriori Gallia agit, Belgæ cum vicinis populis in Romanos conjurant; diebus quindecim Cæſar ad Belgarum fines advolat an. 696. Noviodunum & Bellovacum deditione accipit; Ambiani ſe ſuaque tradunt, Belgæ ad Axonam fluvium conciſi; plus cum Nerviis negotii fuit. Dum Cæſariani milites ad Sabim caſtra communiunt; Ædui, qui intra ſylvam ordines conſtituerant, omnibus copiis provolant; pulſi primo impetu equites: cæteri undique oppugnatio legi, nona & decima è colle ad flumen compulſæ; multi Centuriones vel occiſi, vel vulnerati: reſque in anguſto erat, cum Cæſar ſcuto militi detracto in primam aciem proceſſit: cujus exemplo ſpe illata militibus, paulum hoſtium impetus tardatus eſt: cæteræ legiones, ut nunciatum eſt, quanto in periculo & caſtra & exercitus & Imperator verſaretur, undique auxilio advolant; unde tanta rerum commutatio eſt facta, ut qui confecti vulneribus procubuiſſent, ſcutis innixi prælium redintegrarent; calones etiam inermes armatis occurrerent; equites, ut fugæ dedecus virtute delerent, pugnarent omnibus in locis: ita victi tandem Nervii, quorum gens & nomen pene ad internecionem hoc prælio deletum eſt: ex 600. enim Senatoribus tres tantummodo, ex hominum millibus 60. vix 500. ſuperfuerunt, quos Cæſar ſuis finibus & oppidis uti juſſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

IV. Contra Germanos.

Par prope clades Germanis aliquanto poſt illata. Ad 600. millia à Suevis pulſi Rhenum tranſierant an. 698. Amiſſis ſedibus petunt à Cæſare, ut ejectis domo agros attribuat, poſſe Romanis eſſe utiles amicos: à Cæſare ad Ubios remiſſi ſunt. Interim Cæſar, ne quid fraudis ſubeſſet, equitatum evocat, qui dum conveniunt, 800. Germani equites in quinque Cæſarianorum millia nihil hoſtile timentium impetum faciunt; & 72. perimunt; deinde Germani, quaſi criminis purgandi cauſa, majores natu mittunt ad Cæſarem: illos Cæſar retinet; copias omnes educit, priuſque ad hoſtium caſtra pervenit, quam quid ageretur Germani ſentire poſſent: in caſtra undique irrumpitur; pauci inter carros & impedimenta reſiſtunt, reliqua multitudo fugam capit: pars ab equitatu Cæſaris oppreſſi, pars Rheno ſubmerſi perierunt.

V. Contra Ambiorigem.

Illuſtrior etiam C. Cæſaris de Ambiorige victoria an. 699. Is Eburonum Princeps, Sabino & Cotta per fraudem oppreſſis, Q. Cicéronem in caſtris obſidet: unam tantum legionem habebat Cicero: 60. militum millia Ambiorix caſtra magnâ vi undique oppugnat, à Romanis diu noctuque ingenti audacia reſiſtitur: nulla ægris, nulla vulneratis facultas quietis datur: cæſa Romanorum illorumque impedimenta incenſa; nullus tamen, ut flammam extingueret, de vallo deceſſit: eoque die plurimi hoſtes vulnerati. Erant in legione Centuriones duo fortiſſimi viri; iis perpetua contentio erat, uter præſtaret alteri. Ex iis Pulſio, *quid dubitas*, inquit, *Varene, aut quem locum probandæ virtutis tuæ expectas; hic dies de noſtris controverſiis judicabit:* hæc quum dixiſſet, procedit extra munitiones, & in hoſtes confertiſſimos irrumpit, pilum in eos mittit, unumque ex multitudine trajicit: in eum univerſi tela conjiciunt; ſcutum tranſfigi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

figitur, verutum in balteo defigitur; tum ſuccurrit illi, qui ſubſecutus erat, Varenus: ad hunc ſe confeſtim à Pulſione omnis multitudo convertit, is dum gladio rem gerit inſtatque cupidius, in locum inferiorem dejectus concidit, huic rurſus fert ſubſidium Pulfio, atque ambo incolumes multis interfectis ſumma cum laude ſeſe intra munitiones recipiunt, ita alter alteri inimicus auxilio ſalutique fuit, nec judicari potuit, uter utri virtute anteferendus videretur. Interea de Ciceronis periculo Cæſar factus certior, venit in Nerviorum fines, Galli re cognita ad Cæſarem omnibus copiis contendunt: Cæſar caſtra communit in loco, quam poteſt, æquiſſimo; eoque hoſtes timoris ſimulatione allicit, qui ſpe victoriæ pronunciari jubent, *ſeu quis Gallus ſeu Romanus velit ante horam tertiam ad ſe tranſire, ſine periculo licere: poſt id tempus non fore poteſtatem.* Tunc Cæſar omnibus portis eruptione facta celeriter hoſtes dat in fugam, magnumque ex iis numerum occidit, atque omnes armis exuit, eodem die pervenit ad Ciceronem, eumque pro merito legionemque collaudat.

VI. M. Licinii Craſſi contra Parthos.

Non eadem Romanorum adverſus Parthos felicitas. M. Craſſus Orodi bellum ſine cauſa intulerat an. 698. tranſmiſſoque Euphrate, quadrato agmine procedebat, cum Parthi ſigno dato Romanos invadunt: alii primos telis configere, pars à ſiniſtra ac dextera intrare, undique infeſti adeſſe; ſi vero Romanorum turma eos inſequi cœperat, non confeſtim pugnare, nec in unum ſe recipere, ſed uti docti erant à Surena, alius ab alio quam maxime diverſi. Ubi videt Craſſus eminus ſauciari ſuos, nec contra feriendi & cominus pugnandi copiam eſſe, filium advocat; jubet cum hoſte manum conſerat; tum Parthi ſimulare fugam, Publius inſequi imprudentius; poſtquam enim à patre longius abſtractus eſt, Parthi prælium inſtaurant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſtaurant, alios ſagittis, alios contis transfodiunt; magnamque equitum edunt ſtragem: Publius trajectâ telo dexterâ invitatus ab amicis, ut fugæ ſibi conſuleret, negavit deſerturum eos, qui ſua cauſâ perirent; tum ab armigero latus gladio transfigi juſſit. Continuo Parthi illius caput haſta ſuffixum oſtentant; patrique ad auxilium filii properanti occurrunt: *Quo patre, qua gente natus ſit Publius, per ludibrium quærunt: nec enim Craſſi patris ignaviſſimi tam fortem filium fuiſſe.* Poſt iteratum prælium ſub veſperam tandem ſe recipiunt, cum dicerent *Craſſo largiri ſe unam noctem ad filium lugendum.* Craſſus de nocte primum Carrhas, deinde Syriam verſus longius fugit; ſed à Parthis circumventus, cæſus eſt. Amiſſaque hoc bello Romanorum 20. millia.

CAPUT X.

PRÆLIA in Bello Civili Marii & Syllæ.

MArianos inter & Syllanos multa quidem prælia ſummo publicæ rei damno commiſſa ſunt; at illud præ cæteris inſigne, quod ad portam Collinam datum eſt an. 671. Præerant Marianis Carinas, Marcius, & Damaſippus: Syllanis ipſe Sylla, multarum palmarum Imperator. Summa utrinque vi concurſum eſt: poſt acre diuturnumque certamen, dextrum Syllæ cornu vicit; ſiniſtrum fuſum eſt: in quo dum pugnat Sylla ſummo vitæ diſcrimine, ſigillum Apollinis aureum Delphis ſublatum, quod ſemper in ſinu ferebat, tum deoſculatus dicitur, atque ita precatus: *Felicem me Cornelium Syllam, Pythi Apollo, quem tot decoraſti victoriis, hoc loco adduxiſti, ut in patriæ foribus*

I. L. Cornelii Syllæ contra Carinatem & Marcium ad Portam Collinam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

bus cum civibus ſuis caderet. Hoc prælio, in quo de ſumma rerum certatum eſt, 50. utrinque hominum millia periiſſe perhibent: qua clade Marianornm vires conciſæ ſunt.

II. Cn. Pompeii, contra Hiarbam & Domitium in Africa.

Habet vero id præcipui de Hiarba & Domitio Pompeii victoria, quod & ſumma celeritate & à juvene parta ſit. Juſſus à Sylla Pompeius Domitium bello perſequi in Africam, quo fugerat, ſeptem legiones ducit an. 672. Domitium & Hiarbam Numidiæ Regem magna ſtrage vincit. Cæſis hoſtium 17. millibus, illorum caſtra expugnat; ubi cæſus Domitius, captus Hiarbas; urbes multæ partim vi, partim deditione captæ; ſubacta Africa; quæ intra dies 40. Pompeius annos natus 24. præſtitit. Tum demiſſo, juſſu Syllæ, exercitu, Romam venit: cum omnes civitatis principes, tum ipſe Sylla proceſſit obviam; qui Pompeium amice complexus, *Salve*, inquit, *Magne Pompei*; quod ille cognomen tanquam ſpolium ex Africa cepit, ait Plinius. Triumphum petenti negavit primum Sylla ob ætatem immaturam: at ubi reſpondit Pompeius, *plures orientem ſolem quam occidentem adorare*, juvenis audaciam admiratus Sylla, *triumphet*, inquit, *triumphet.* Animus erat curru elephantis juncto in Urbem invehi; ſed quod porta erat anguſtior, tranſiit ad equos; nec in Senatum prius admitti voluit, quam triumphaſſet, quia & ipſi ad gloriam illuſtrius erat, & plebi jucundius, equitem triumphare.

III. Sertorii, contra Pompeium ad Socronem.

Non eâdem Pompeius adverſus Sertorium fortunâ uſus eſt an. 676. Lauronem Hiſpaniæ oppidum dum Sertorius obſidet, advenit ex Italia cum exercitu Pompeius: ſcribitque civibus bono eſſent animo, ſpectarentque è muris obſidentem Sertorium obſideri; quod ut nunciatum Sertorio eſt, riſit, & *diſcipulum Syllæ docturum ſe ait Imperatoris*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ris munus: & ſimul è caſtris ſex millia militum
ocat, qui Pompeium à tergo adorirentur: qua-
Pompeius ne obſideretur ipſe à Laurone receſſit
ngius. Ad Sucronem haud multo poſt juſto
ælio pugnatum eſt an. 677. præcipiti jam in veſ-
ram die; veriti enim ambo, ne ſuperveniret
etellus: Pompeius ut ſolus, Sertorius ut cum
o dimicaret. Alterum cornu regebat Pompe-
, Afranius alterum; oppoſitus Afranio Serto-
us, Pompeio Perpenna: cornu ſiniſtrum urgen-
Pompeio labare cœpit; continuo inclinatæ
iei ſuccurrit Sertorius: ſuos confirmat, Pom-
iumque vertit in fugam; qui amiſſo equo, ac-
ptoque vulnere pene oppreſſus eſt, vix, de equo
phaleris dum altercantur Afri, fuga dilapſus.
terim Afranius oppoſitum cornu vincit, caſtra
ripit; cum victor in ipſum Sertorius irruit; in-
ntoſque prædæ milites cædit fugatque. Ut il-
xit, copias Sertorius iterum educit in aciem:
ubi Metellum advenire audiit, inde abiit, cum
ceret; *hunc ego puerum, niſi anus illa ſuperveniſſet,*
rberibus caſtigatum Romam dimiſiſſem.

CAPUT XI.
PRÆLIA
In Bello Civili Pompeii & Cæſaris.

Poſtquam Cæſar ad pugnam elicere Pompeium
apud Pharſalum diu fruſtra tentaſſet; ex hoc I.
co caſtra movere conſtituit: jamque ſigno dato C. Cæ-
gmen in portis erat, cum animadverſum eſt lon- ſaris ad
ius à vallo eſſe Pompeii aciem progreſſam. Tum Pharſa-
æſar, *differendum eſt*, inquit, *iter in præſentia* lum con-
bis, & de prælio cogitandum: confeſtimque ex- tra Pom-
editas copias educit an. 705. in ſiniſtro cornu M. peium,
Anto-

Antonium curare jubet: in dextro P. Syllam; in media acie Cn. Domitium; ipſe contra Pompeium conſtitit: ne vero dextrum cornu ab equitatu hoſtili circumveniretur, ex tertia acie ſex cohortes detrahit: & ex iis quartam aciem conſtituit; monuitque ejus diei victoriam in earum cohortium virtute conſtare. Tum Craſtinus evocatus, vir ſingulari virtute, *faciam*, inquit, *hodie*, *Imperator, ut aut vivo mihi, aut mortuo gratias agas.* Hæc cum dixiſſet, primus in dextro cornu procurrit. Pompeius paulo ante ſuis victoriam pollicitus erat, & T. Labienus juravit ſe niſi victorem in caſtra non reverſurum; idemque juravit Pompeius, cæterique duces. Ita inſtructa Pompeii acies erat: ſiniſtrum cornu regebat Pompeius, Afranius dextrum, mediam aciem Scipio: habebat ſub ſignis 110. cohortes, hoc eſt militum 45. millia; Cæſar cohortes 80. id eſt 22. millia: inter utramque aciem tantum erat relictum ſpatii, ut ſatis eſſet ad concurſum: Cæſariani de more ad medium uſque ſpatium procurrunt; Pompeiani non item: pilis primum certatum eſt, deinde gladiis: Pompeianorum impetum equitatus Cæſaris non tulit; jamque Pompeiani Cæſaris aciem circuire cœperant, cum Cæſar quartæ aciei ſignum dedit; quæ tanta vi in Pompeii equites incurrit, ut omnes primo impetu in montes verſi ſint; deinde eædem cohortes ſiniſtrum Pompeii cornu adoriuntur, tertiamque aciem Cæſar procurrere jubet: ita cum recentes atque integri defeſſis ſuccederent, Pompeiani fuſi ſunt. Pompeius ut equitatum, cui maxime fidebat, pulſum videt, aliis diffiſus acie exceſſit: & ſe in caſtra equo contulit; ubi Centurionibus, *Tueamini*, inquit, *caſtra, ſi quid durius acciderit; ego reliquas portas circumeo, & caſtrorum præſidia confirmo.* Tum in tentorium ſe recipit, ubi aliquandiu ſedit attonitus; cumque mag-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ngnam hoſtium manum fugientium tergo inhæ-
ntem vidiſſet; *etiamne in caſtra?* dixit; & de-
ſitis Imperatoris inſignibus fugit à caſtris; &
eo citato Lariſſam contendit. Caſtris Cæſar po-
us eſt, & ſcriniis Pompeii, cujus litteras incen-
jussit; ne quid in quemquam gravius ſtatuere
geretur. Erant in caſtris triclinia ſtrata, ma-
um argenti pondus expoſitum, multaque præ-
ea, quæ nimiam luxuriam & ſpem victoriæ in-
arent. Ceciderunt ex Cæſarianis 200. non am-
us milites, è quibus 30. Centuriones, & Cra-
nus ille, de quo modo meminimus, gladio in
adverſum conjecto: è Pompeianis 15. millia
Appiano & Hirtio, 6. millia ex Plut. 24. millia
ditione capta, ſigna militaria capta 180. Cæſar,
ait Appianus, parci civibus juſſerat, & in ſola
vire auxilia: dedititios legionibus adſcripſit ſuis;
mque cæſorum corpora conſpiceret: *hoc volue-
nt*, inquit, *tantis rebus geſtis C. Cæſar condem-
atus eſſem, niſi ab exercitu petiiſſem auxilium.*
Ex Pharſalica victoria novum Cæſari bellum or- II. Ad Alexandriam contra Ptolemæum.
m eſt. Ptolomæus Dionyſius, etiam tum puer,
Ægypto ſolus regnabat; Alexandriam ut appu-
Cæſar, ex patris Auletis teſtamento par Cleopa-
e imperium detulit: quod cum multis, tum
axime Pothino Ptolomæi nutritio ægre fuit. Is
pias è Peluſio evocat, quibus Achillam præfixit;
æſar viribus inferior intra oppidum ſe continet:
portu acriter pugnatum eſt; 120. naves hoſti-
n incenſæ, tectis etiam ignes injecti, quibus ce-
bris illa Philadelphi bibliotheca deflagravit an.
06. Auxilia Cæſar accerſit ex Aſia: commiſſo i-
rum prælio penes Cæſarem victoria ſtetit; naves
oſtium partim captæ, partim demerſæ, fugata-
ue reliqua claſſis. Inſulâ potiri dum Cæſar niti-
r, ipſius navis nimio pondere ſubmerſa eſt, ipſe
e madefactis quidem, quos ſiniſtra manu tenebat,

libel-

libellis, natando incolumis evaſit; quamvis & ... ſte gravaretur, & jaculis peteretur ab Ægyps... Sub hæc ab Alexandrinis de pace actum eſt: ... quidem, quem apud ſe habebat Cæſar, ab eo... miſſus: ſed bellum mox renovatum eſt; auxilio ... nerunt Cæſari & Mithridates Pergamenus & Jud... Antipater. Continuo Cæſar tranſmiſſo fluvio ... ſtium caſtra expugnat; cæſa 20. millia, capta... Rex ipſe, dum fugit, exceptus ſcaphâ merſus ... occupata Alexandria; Ægyptus data Cleopa... Hæc fere Hirtius, Appian. Plut.

III. In Ponto contra Pharnacem.

Rebus Ægypti compoſitis Cæſar per Syri... Pontum petit an. 707. Pharnaces Mithridatis ... lius, dum Romanos civili bello diſtractos vi... Armeniam minorem & Cappadociam occupat; ... mitius Calvinus Aſiæ præfectus à Cæſare illum ... troque regno decedere jubet, non parentem b... perſequitur: at inita pugna victus eſt; Cæſ... tamen adventu territus Pharnaces veniam pe... Legatos benigne excipit Cæſar, ut ſpe pacis, ... quit Dio, incautum evertat: quod ſubveritus Ph... naces Cæſarianos, dum caſtra ad Scotium me... tur, invadit. Romani omiſſo opere arma capiu... hoſtem fundunt, caſtra expugnant; Pharnaces c... paucis equitibus profugit; quæ tanta celerit... præſtita ſunt, ut ad Anitium amicum ſcripſi... Cæſar tria tantum verba hæc, *veni*, *vidi*, *v...* Ita Pontus receptus, regnumque Boſphori Mit... dati Pergameno conceſſum.

IV. Ad Thapſum contra Jubam & Scipionem.

Hæc dum geruntur in Aſia, Pompeiani bell... in Africa reparant. Eorum principes erant M. ... to, Afranius, Labienus, Petreius, Fauſtus Sy... & præerat omnibus ſpe victoriæ Scipio Pom... ſocer, quaſi fatale eſſet Scipionibus in Africa v... cere. Romam ut rediit Cæſar, media hye... trajicit in Africam: cum primum terram atti... prolapſus eſt; & quaſi de induſtria procubuiſ...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

erram oſculatus exclamavit, *teneo te Africa*. Primùm illi res fuit cum Labieno & Petreio; utrumue vicit gemino prælio, alterum altero, ut reert Hirtius. Deinde acceptis ex Italia copiis, creris velitationibus hoſtes vexare inſtituit an. 707. tque illos alliceret ad pugnam, Thapſum amicam lis civitatem obſedit: eo etiam tendit Scipio, i Cæſar perite aciem inſtruit, cohortes ſelectas ephantis opponit, ſingulosque milites blande ompellans ad prælium hortatur; tum à multis aimadverſum eſt trepidare hoſtes, circa caſtra paidos concurſare: quare legati obſecrant Cæſarem, e dubitet ſignum dare: qui dum dubitat, diuıſque ſuſtentat aciem; in dextro cornu tubicen militibus coactus canere cœpit, & continuo à ngulis cohortibus ſigna in hoſtes inferri cœpta: uare Cæſar ſigno felicitatis dato contra principes e contendit. Ab elephantis & cladis & fugæ iitium factum eſt; qui lapidum & fundarum ſtriore perterriti ſuos proterere cœperunt; ubi mitis, cujus ignotum nomen eſt, virtus enituit; is rmatus furenti elephanto concurrere auſus, & iſius proboſcide elatus in ſublime gladio proboſdem, qua erat circumdatus, cædere non deſtit: donec dolore adductus elephas, abjecto mili, maximo ſtridore ad reliquas beſtias refugit. Ab lephantis protriti principes fugam capeſſunt; ſtant Cæſaris legiones, valloque potiuntur: tum ilites Scipionis amiſſis caſtris in collem ſe reciiunt; fidemque Cæſaris implorant; ſed à veteinis, Cæſare vel invito, ut ait Hirtius, vel ıctore, ut ſcribit Dio, ad unum omnes cæſi ınt; equites fugerunt Uticam, unde à Catone um Fauſto Sylla dimiſſi; Scipio captus à Sittio, uba excluſus Numidia ſibi mortem conſciverunt: ylla & Afranius in militari ſeditione cæſi; Peeius à Juba necatus, dum inter ſe pugnant, ut

uter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

uterque aliena manu caderet. Cæſar trinis potit
caſtris Jubæ, Scipionis, Afranii, decem hoſtiu
millibus interfectis ex Dione, 50. millibus
Plut. ſubacta Africa Romam rediit; ubi de Ga
lia, de Ægypto, de Ponto, de Africa quat
triumphavit.

V. Ad Mundam contra Pompeii filios.

Nec diu tamen à bello otium fuit, poſt Th
pſenſem cladem Pompeii filii Cneius & Sextus o
cupaverant Hiſpaniam: ad Mundam Bæticæ o
pidum omnibus viribus an. 708. dimicatum e
Pompeianorum exercitus præter auxilia conſt
bat 13. aquilis, & ſex millibus equitum levis a
maturæ: acies Cæſariana 80. cohortibus,
8. equitum millibus. Primo conflictu ſociorum a
xilia ex utraque parte terga verterunt: à Rom
nis legionibus ſumma contentione pugnatum e
poſt anceps & diuturnum certamen, factum utri
que ſilentium eſt: tum veterani Cæſaris poſt 1
annorum victorias retro gradum tulerunt, inqu
Florus; adeo ut pudore magis, quam virtute re
tineri viderentur; quare Cæſar equo dimiſſo, re
jectaque galea ut agnoſcerent, in primam acier
procurrit, prenſatque fugientes, confirmat, ora
ne ſe poſt tot victorias pueris prodant; oculos, manu
vocem per totum circumfert agmen; *denuncia
que militibus veſtigio ſe non receſſurum*; *proina
videant quem & quo loco deſerant Imperatorem*.
Victus tamen erat, niſi Labieni imprudentia, ip
ſaluti, Pompeio exitio fuiſſet: is tum forte pe
riclitantibus caſtris cohortes quinque præſidio mi
ſit; quas fugere Cæſar, aut credidit ipſe, aut ſui
ſane perſuaſit: quare in eas invectus, & ſuorum
erexit animos, & hoſtes perculit. Poſt multam
cædem acies Pompeii verſa in fugam, partim i
oppidum refugit; ceciderunt hoſtium 30. millia
ex Hirtio, in quibus Labienus & Attius Varus,
equitum tria millia: ex Cæſarianis ſive equite
ſive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ve pedites circiter mille. Poſt pugnam amicis ixit Cæſar, *ſæpe ſe pro victoria, in præſentia vero o vita primum dimicaſſe.* Cæſus in fuga Cn. ompeius, recepta Hiſpania, & de civibus præter iorem à Cæſare triumphatum eſt.

CAPUT XII.

PRÆLIA in Bello Civili Triumvirorum.

I. Octavii Cæſaris, ad Mutinam contra Antonium.

NEc cæde Cæſaris extingui civile bellum potuit, duaſque iterum in factiones diſtracta t Romana res: unius principes erant ambo Conles Hirtius & Panſa, & Octavius Cæſar; alteıs M. Antonius. Ad Mutinam initum prælium t an. 710. Dum Panſa Collegæ venit auxilio, M. ntonius duas robuſtiſſimas legiones ponit in inſiis; Panſæ Octavius & legiones Martiam & Prærianos miſit: Panſa veruto per ilia tranſfixus, ætoriani Cæſaris ad unum cæſi; ſub hæc cum alra legione Hirtius advolat, Antonius pro tempore ſtaurat ordines; feſſi tamen à recentibus fuſi, & agna pars interfecti; aquilæ duæ captæ, ſigna xaginta: ne unum quidem militem Hirtius emi-, ſi Ciceroni credimus. Haud multo poſt, conacta iterum pugna, in Antonii caſtra Hirtius irrut, & circa Prætorium pugnans cecidit: Octavius ſtris primum potitus eſt, mox pulſus eſt ab Antoo: in armis uterque pernoctavit: at veritus Annius, ne ab Octavio vallo cingeretur, ſoluta ſidione fugit ad Lepidum.

II. Octavii Cæſaris & M. Antonii

Poſtquam Octavius Cæſar cum Antonio & Ledo ſocietatem iniit; Antonius & Octavius Brum & Caſſium bello perſequi cœperunt: erant uto & Caſſio 80. peditum millia, equitum 17.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ad Philippos contra Brutum & Caſſium.

Triumviris equitum millia 13. peditum 90. U ventum eſt ad Philippos, an. 711. Cæſariani ad certamen provocare hoſtes; illi contra bellum ducere, & commeatus inopiâ Cæſarianos vincere. Antonius clanculum ad Caſſii caſtra viam per paludem ſtruxerat, quam Caſſius interrumpi imperat; ut iis, qui paludem tranſierant, nullus ad ſuos receptus eſſet: quare Antonius copias ad oppugnanda Caſſii caſtra convertit: quod Bruti milites indecorum rati, abſque imperio in eos ex latere irruunt, pleroſque occidunt, deinde vertunt ſe in oppoſitam Cæſaris aciem, conjiciunt in fugam; caſtra potiuntur: tum fortè aberat Cæſar & ægritudinis & ſomnii cauſâ, cujus lectica à Brutianis pugionibus confoſſa eſt. Interim Antonius ingenti audacia in adverſum clivum evaſit; dumque Caſſiani extra caſtra capit ac diripit, Caſſianorum cæſa ſunt octo millia, Cæſarianorum duplo plura: ita æquata ferme utrinque damna, cum Caſſius Brutum itidem ac ſe victum ratus, ſibi mortem conſcivit. Tum Brutus advocata concione milites collaudat, hoſtes fame premi edocet, præliumque vitare conſtituit: quod ægre militibus fuit, quaſi eorum virtute diffideret Imperator: quare Brutus ſubveritus, ne tranſirent ad Cæſarem, eos invitus producit in aciem; ordineſque obequitans, ſingulos admonet, *ut quoniam ab invito Imperatore pugnam extorſiſſent, darent operam, ut ne vel ducem vel milites pugnæ pœniteret.* Ea tum virtute, tum victoriæ cupiditate pugnatum eſt, ut par prope fuerit & apud victores & apud victos cæſorum numerus; dextrum cornu, in quo pugnabat Brutus, ſiniſtrum hoſtium impulit; at ſiniſtrum verſum eſt in fugam. Cæſariani viam, quæ ducebat ad caſtra, magno & periculo & damno occupant, dum Antonius magnam hoſtium edit ſtragem: diſperſas copias & inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

interclusum ad caſtra regreſſum ut vidit Brutus, in montes cum quatuor legionibus ſeceſſit; quas cum fruſtra hortatus eſſet ut per hoſtes erumperent, à Stratone occidi ſe juſſit. His præliis 150. fere hominum millia cæſa fuiſſe perhibent.

III. Octavii Cæſaris in Sicilia, contra Sext. Pompeium.

Poſt partam de Bruto victoriam, Octavium inter & Sext. Pompeium bellum exarſit; eventu vario ſæpe certatum erat, cum de rerum ſumma dimicare an. 717. inter utrumque convenit. Erat utrique & navalis & terreſtris exercitus; claſſe pugnatum eſt, dum terreſtres copiæ ſpectant è littore. Ex turrium coloribus, quod ſolum inter utramque claſſem diſcrimen erat, ut vidit Agrippa plures Pompeii naves periiſſe, & ſuos proximos quoſque cohortatus, majori impetu in hoſtes irruit, & obvios quoſque vertit in fugam; tum Cæſaris & claſſis & terreſtris exercitus ingenti jubilo victoriam ſignificat; ingemuit Pompeianus; Pompeius ipſe, qui mox trecentis præerat navibus, vix ſeptem navibus fugit in Aſiam; dum reliqua claſſis deditionem facit, terreſtreſque copiæ ad Cæſarem deficiunt.

IV. Ad Actium contra M. Antonium.

Sub hæc orto inter Octavium & Antonium bello, ingens utrinque apparatus ad prælium fieri cœpit: Italia, Gallia, Hiſpania, Sicilia, Sardinia, Africa parebant Octavio: Antonio Græcia, Macedonia, Aſia omnis, Ægyptus, & imperio Romano ſubditi Reges undecim. Habebat Antonius naves 500. centum peditum millia, 12. equitum: par Cæſari equitum numerus, peditum 80. millia, naves 250. Duobus præliis ultimæ pugnæ proluſum eſt; altero navali, terreſtri altero: utroque victus eſt Antonius an. 722. quare ſuorum virtuti diffiſus, redire in Ægyptum conſtituit: at claſſico dato dum ex portu Actiaco claſſem educit Cæſar, ſuos ad pugnam parat, graveque prælium vel invito Antonio contractum eſt: navium

magnitudine vincebat Antonius, celeritate Cæſar. Dum æquo Marte certatur, Cleopatra, quæ ſtabat in anchoris, in Ægyptum vela facit: abeuntem ſubſequitur Antonius; *fugientiſque Reginæ*, inquit Velleius, *quam pugnantis militis comes eſſe maluit*. Nec ceſſere tamen Antoniani milites, donec à Cæſarianis pugnari cœptum eſt incendio, quo naves multæ perierunt, cæſa hominum 5. millia, naves captæ trecentæ; terreſtris exercitus 19. legionum ſe dedit Cæſari. Eaque die Octavius ſummum Romani orbis imperium adeptus eſt.

CAPUT XIII.

Urbes à Romanis captæ.

I. Urbes à Romanis captæ. Veji à Camillo.

UT Trojæ, ita Vejorum decennis obſidio fuit; tumque primum à Romanis ſub pellibus hyematum: multæ utrinque & acceptæ & illatæ clades, donec à Camillo cuniculus in arcem hoſtium agi cœptus; tum multis locis urbs oppugnata, tumque Vejentes Romanos à muris prohibent, delecti milites per cuniculum irrumpunt an. 358. Vejentes, qui in armis erant, cæſi, inermes in deditionem accepti; præda data militi. Camillus urbis calamitatem miſeratus illacrymaſſe fertur, deinde precatus eſt ſuperos: *ut ejus rei invidiam quam minimo & ſuo privato publicoque incommodo lenirent*; quæ haud multo poſt & ipſius exilio, & urbe Gallis incensâ, rata fuerunt. Ipſe ſumma civium lætitia juncto equis albis curru urbem invectus eſt; ſed crimini aliquanto poſt ipſi datum eſt, quod decimam prædæ partem voviſſet Apollini; ipſique dies dicta à Tribuno plebis. Verum is in exilium ſponte abiit, precatus ſuperos, *ut ſi hæc ſibi innoxio fieret injuria, ingrata*

grata civitati ſui deſiderium quamprimum facerent; quod & aliquanto poſt contigit, cum capta urbe Dictator abſens appellatus eſt.

Poſt cladem Cannenſem Capua à Romanis defecit ad Annibalem; quare ubi primum Romana res reſtitui cœpit, Q. Fulvius Flaccus Capuam obſidet; auxilio venit Annibal; nec tamen aut Romanos elicere ad pugnam, aut urbem obſeſſam liberare licuit. Cum igitur nulla præterea auxilii ſpes eſſet, urbs Romanis dedita eſt an. 542. mœnia diruta; domus magna pars incenſæ; civitas à ruſticis tantum & vinitoribus habitari permiſſa: populus aliò migrare juſſus; Senatores 25. Cales, 32. Theanum in cuſtodiam miſſi; de quorum ſupplicio ad Senatum ſcripſit Ap. Claudius Fulvii Collega: de quo ut ſuboluit Fulvio, homo paulò ſeverior, illico de media nocte cum equitum duobus millibus Theanum advolat, & Campanos Senatores cædi virgis & ſecuri percuti imperat: inde citatis equis Cales pervenit, jamque in tribunali conſederat, cum ecce à Senatu afferuntur litteræ; tum univerſa concio fremere Senatorum ſupplicium ad Senatum deferre: at Fulvius rem, uti erat, ſuſpicatus, litteras clauſas in gremio reponit: Campanoſque à lictoribus necari jubet: ubi Jubellii Taureæ facinus memoratur; qui ultro ſe Fulvio obtulit, *quoniam*, inquit, *Fulvi, cupiditate tanta hauriendi noſtri ſanguinis teneris, quid ceſſas in me cruentam ſecurim diſtringere; ut gloriari poſſis, fortiorem aliquanto virum, quam ipſe es, tuo juſſu eſſe interemptum; aſpice oculis tuis quidem gratum, animo verò tuo majus opus edentem.* Tum interfectis & conjuge & liberis, gladio incubuit.

II. Capua à C. Fulvio Flacco.

Syracuſarum & Capuæ par & in Romanos levitas & calamitas. Poſt Hieronis obitum auctore Hieronymo Rege ad Annibalem deſciverat. Miſſus in

III. Syracuſæ à M. Marcello.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

in Siciliam M. Marcellus; qui fuſis ſæpe & Pœnis & Siculis urbem obſidione cinxit. Ex quinque veluti urbibus conſtabat, Inſula, Neapoli, Tyche, Epipoli, Acradina, quæ ceteris & arte & natura loci firmior erat. Producta in annum tertium obſidio eſt, tum Siculorum virtute, tum Archimedis maxime induſtria; qui lapidibus, telis, miſſilibus Romanos ſæpe ab urbe repulit: ita ut Marcellus interdum diceret, *næ ille fabuloſos Centimanos ſuperat, qui tantam telorum vim ſimul conjicit.* Tantusque timor Romanos inceſſerat; ut ſi vel funiculum, vel lignum ex muro conſpicerent, continuo Archimedem inclamantes aufugerent. Nulla Romanis capiendæ urbis ſpes erat, cum Damaſippus Lacædemonius à Marcello captus eſt: tum ad Trogilorum portum utrinque miſſi, qui de ejus redemptione paciſcerentur: ibi dum paulisper ſubſiſtunt Romani milites, muri altitudinem æſtimant, rem Marcello deferunt: clam ſcalæ comparantur; dumque cives aut vino madidi, aut obruti ſomno jacent die Dianæ ſacro, Romani evadunt in murum an. 541. Terrendi hoſtis causâ ſignum captæ urbis tubâ datur: Marcellus fracto hexapylo copias in urbem inducit, quam è ſuperiori loco contemplatus illacrymaſſe dicitur: illiusque juſſu à civium cæde, tectorumque incendio temperatum eſt; cætera prædæ data; nec rapinis ante modus fuit, quam diuturna felicitate cumulatas opes Romanus miles diripuit. Id Marcello præ cæteris ægre fuit, quod præter ipſius voluntatem interfectus ſit à militibus Archimedes: de cujus morte alia aliorum ſententia eſt; vel enim domi confoſſus eſt à milite, dum ducit lineas, illumque orat obnixe, ut ſuſtineat paulisper, ne quod quærebat, relinqueret imperfectum; vel juſſus à milite Marcello ſe quamprimum ſiſtere, dum horologia, ſphæras, aliaque id genus abſcondit

it ſub veſte, à militibus, qui aurum ab eo occultari putabant, trucidatus eſt.

Eadem fraude, quâ Syracuſæ à Marcello, à cipione capta in Hiſpania Carthago eſt. Scipio aternæ cædis ultor, in Hiſpaniam ut appulit, noam Carthaginem regionis caput obſidet terra arique. Primum fuſi ad muros Pœni, deinde rbs undique oppugnata; quod vero ſcalæ aut reviores eſſent aut nimio pondere fractæ, Scipio eceptui ſignum dat: tum recentes & integros mites ſcalis admovet, dum ipſe delectos pedites per aludem ad murum ducit; nulla ibi hoſtium ſtao erat; urbem inopinatus invadit an. 543. & in erga hoſtium, qui ad portas pugnabant, ſævire œpit: Mago, qui urbi præerat, refugit in arem, ſeque paulo poſt dedidit. Prædæ ſumma oo. talentorum fuit, naves captæ 113, civibus liertas data, bona etiam illis ſua cuique conceſſa, ætera ſervorum multitudo remigio addicta: aliaum civitatum legati ad ſuos cum honore remiſſi; eneriori etiam ætati data munuſcula. Mago & Seatores 15. Romam miſſi in vincula: cumque iner duos milites contentio eſſet, uter muralem coonam obtineret, uterque corona donatus eſt: at ihil ad Scipionis laudem illuſtrius, quam ipſius & uvenis & victoris continentia.

IV. Carthago nova à P. Scipione.

Par prope Ambraciæ obſidendæ cauſa fuit, at aptæ etiam lætior conditio fuit. M. Fulvius Nobilior ſortitus Ætoliam, Ambraciam Epirotarum conſilio obſidet an. 564. Eupolemus in urbem cum mille expeditis militibus ſe proripit: Nicander vicinam regionem populatur. Eruptio ſæpe ab obſeſſis facta eſt cum Romanorum clade: pars operum incenſa, repulſi ſæpe à mœnibns Romani. Quod tamen nulla ſpes eſſet auxilii; orant per legatos Conſulem, ut gentis quondam ſociæ miſereatur; ille ut equos armaque tradant imperat,

V. Ambracia à M. Fulvio Nobiliori.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

rat, dena quingenta Euboïca talenta, eoſdemque cum Romanis amicos hoſteſque habeant. Iis legibus ſe ſuaque cives permittunt Conſuli. Signa tum ænea tum marmorea, tabulæ pictæ, quibus præ cæteris Græciæ urbibus ornata civitas erat, à Romanis ſublata, devectaque Romam: nihil præterea damni ſive urbi ſive civibus illatum eſt.

VI. Carthago vetus a P. Scipione Æmiliano.

Sortem Carthaginis novæ Carthago vetus aliquanto poſt experta eſt; eoque durior illius conditio fuit, quod à Scipione altero & incenſa fuerit & diruta. Pœni à Romanis, uti dictum eſt, deluſi, ſervos ad libertatem vocant, Aſdrubalem appellant Imperatorem; ferri inopiâ arma conflant ex argento & auro, claſſem ex domorum ruinis conſtruunt, nectunt funes ex mulierum crinibus, Romanam incendunt claſſem, eaque audacia pugnant, ut eorum fortitudine Calpurniique Piſonis ſegnitie obſidio in tertium annum propagata ſit. Quare Scipio Æmilianus contra leges fit Conſul immaturâ ætate, eique extra ſortem decreta eſt Africa. Ab eo reſtituta diſciplina militaris: Megara (locus erat ſpatioſus muris contiguus) occupata; caſtra hoſtium incenſa, obſtructus portus urbis; Nepheris vi capta; ibique cæſa hominum 70. millia: tandemque urbs ipſa Carthago an. 607. arxque Byrſa, quo cives fugerant, oppugnata: tum ædibus ſubjectus ignis vix poſt dies 17. extingui potuit. Pœnis tamen à Scipione datum eſt, ut ex arce, qui vellent eſſe ſalvi, excederent: exiiſſe ferunt virorum & mulierum 50. millia; cæteri cum Aſdrubale, illius uxore, liberis, & transfugis in ſummam arcem ſe proripiunt: unde Aſdrubal cum oleæ ramis ad Scipionem confugit; illum Scipio ad ipſius pedes aſſidere juſſum oſtentat civibus: cujus fuga acti in urorem transfugæ templo ſubjiciunt ignem; at

uxor

xor Aſdrubalis Scipioni bene precata in maritum
ıulta probra congerit; duos, quos ex ipſo ſuſ-
eperat, filios coram ipſo jugulat; & eos in ignem
eque inſuper abjicit. Præda militi conceſſa, præ-
er aurum, argentum, & donaria: multa ſociis
eſtituta; 4470. pondo argenti delata in ærarium.
a Carthago poſt 700. annos, ex quo condita
uerat, flammis abſumpta eſt; cujus cladi illacry-
maſſe Scipio dicitur, veritus ne urbs Roma pa-
i aliquando clade deflagraret.

VII. Corinthus à Mummio.

Eodem anno Corinthus, quo Carthago, dele-
a eſt. Victus, uti aliàs diximus, apud Leuco-
etram à Mummio Diæus, domum refugit; il-
am incendit, conjugem perimit, ipſeque veneno
ccidit. Corinthii, qui urbis mœnia tuebantur,
omnes periiſſe rati, urbem deſerunt; quam civi-
ɔus vacuam Mummius occupat, diripit, incendit
præcinente tuba; arma, dona templorum, tabu-
las, ſigna, aliaque ornamenta Romam deferri ju-
bet. Quantas opes abſtulerit vel cremaverit, in-
quit Florus, hinc ſcias, quod quidquid Corinthii
æris toto orbe laudatur incendio ſuperfuiſſe com-
perimus: nam æris notam pretioſiorem ipſa opu-
lentiſſimæ urbis fecit injuria, quia incendio per-
miſtis plurimis ſtatuis atque ſimulacris, æris, au-
ri, argentique venæ in commune fluxere. Scri-
bit Polybius vidiſſe ſe tabulas in ſolum projectas,
& milites ſuper iis ludentes talis, quas inter Bac-
chus erat, pictus ab Ariſtide; de quo illud, *nihil
ad Bacchum.*

VIII. Numantia à P. Scipione Æmiliano.

Numantiam, Hiſpaniæ munitiſſimum oppi-
dum, ſub hæc tempora idem, qui Corinthum,
exitus excepit. Fuſis ſæpe Romanis Imperato-
ribus ſumma erat Numantinorum gloria; cum
populus Romanus belli diuturnioris pertæſus, Sci-
pioni Æmiliano nec ambienti nec præſenti & al-
terum conſulatum detulit, & extra ſortem Hiſ-

ſpaniam. Is ut venit ad exercitum, militarem diſciplinam ita reſtituit: milites ſingulos & frumentum ad 30. dies & ſeptenos vallos ferre jubet; & militi ægre propter onus incedenti, *cum gladio*, inquit, *te vallare ſciveris*, *vallum ferre deſinito*; ſi quem extra ordines deprehendiſſet, ſi Romanus erat, vitibus, ſi extraneus, virgis cædi imperat: jumenta omnia vendi, lectos removeri, nova ſubinde caſtra & munire & demoliri, foſſas ducere, muros exſtruere & diruere. Ubi patientes laboris milites reddidit, propius Numantiam promovit caſtra, oblatum ſæpe ſibi à Numantinis prælium refugit, cum diceret ſibi vitio datum iri, ſi cum hominibus omnium rerum deſperatione efferatis mallet confligere, quam incluſos fame expugnare. Numantini tandem fame vexati, cum nec pugnæ copia fieret, nec ulla ſpes ſupereſſet vel pacis vel fugæ; in rabiem furoremque converſi an. 620. duces ſuos, ſe, patriamque ferro, veneno, ſubjectoque igne peremerunt; ne unus quidem fuit, qui in vinculis duceretur, prædaque ut de pauperibus nulla, triumphuſque tantum de nomine, inquit Florus. Aliis tamen aliter ſuper hac re viſum eſt. Scribit Oroſius ſe potu & ſemicrudis carnibus ingurgitaſſe, deinde atroci contra Romanos prælio dimicantes periiſſe: ſunt etiam, qui deditionem ab iis factam velint, armaque Scipioni tradita; alioſque poſtea ſibi conſciviſſe mortem, alios in eum, quo juſſi erant, locum fœdo corporis habitu ſe contuliſſe: ut ut eſt, deleti penitus Numantini, & ſolo æquata Numantia eſt.

IX. Athenæ à Cornelio Sylla.

Duæ urbes munitiſſimæ bello Mithridatico à Romanis captæ ſunt, Athenæ & Tigranocerta: illa literarum ſtudiis, hæc opibus celebris: primam cepit Sylla, Lucullus alteram. Orto Romanos inter & Mithridatem bello, Ariſtio ſive Athenio (aliter enim ab aliis appellatur) Athenas

occu-

occupavit: in Atticam ut appulit Sylla, Athenas à parte copiarum obſideri imperat, ipſe Pyræeum cum altera petit, ubi vario eventu ad hyemem certatum eſt. Interim fame laborabatur Athenis, quibus auxilium ferre tentavit Archelaüs, at monitus à proditoribus Sylla ſemel atque iterum commeatum avertit: cumque egeret pecuniâ, ſacros è tota Græcia theſauros corradit, ea tamen lege ut omnia confecto bello redderet: cumque Caphis, quem Delphos miſerat, auditum ex adyto citharæ ſonum ſcriberet, vererique ſe ne Deus Syllæ cladem minaretur; reſcripſit Sylla mirari ſe Caphim, qui non intelligeret, gaudentis Dei eum ſonitum eſſe, non indignantis: ne ergo capere dubitet, propitio & largiente Deo.. Sub hæc Athenas ſcalis & arietibus oppugnat; urbemque poſt longam obſidionem noctu capit an. 666. In cives nulla habita ætatis ſexusve ratione ſævitum eſt: erat enim iis infenſus Sylla, quod & ad barbaros nulla cauſa defeciſſent, & ipſum è muro laceſſiſſent convitiis. Ariſtio in arcem refugit, ubi diu Curionis, quem obſidioni Sylla præfecerat, eluſit impetus, donec fame ſitique vexatus ſe dedit: eoque & die & pene momento maximus imber è nubibus in arcem decidit.

X. Tigranocerta à Lucullo.

Tigranocerta à Tigrane Armeniæ Rege condita fuit; ornata Regis palatio, hortis, piſcinis, & valida arce munita: hanc urbem ſuperato Euphrate Lucullus obſidet. Regiam extra mœnia ſitam diripit, urbem arcemque foſſa valloque cingit; quodque Tigranes cum infinita barbarorum multitudine obſeſſis veniret auxilio, Murenam obſidioni præficit, ipſe cum undecim Romanorum millibus Regi occurrit: commiſſâ pugnâ Tigranes vincitur. Audita clade Mancæüs, qui urbi præerat, mercenarios milites, ſive Græci fuerint, ut ſcribit Appianus, ſive Cilices, ut placet Dioni,

arma ponere jubet: tum eos cum armatis barbaris invadit: at ii nihil territi brachiis veſtibus vice clypei obvolutis, fuſtibus inſtructi, in barbaros irruunt, vertunt in fugam, armis ſpoliant, turres aliquot occupant, in eaſque Romanos evocant. Ita Romani intra mœnia urbemque recepti ingenti præda potiti ſunt, an. 684. urbs direpta, pars diruta, Græci cum viatico in patriam remiſſi; octo millia talentûm pecuniæ ſignatæ inventa; inſuper octingentæ drachmæ in ſingulos milites diviſæ; ſcenici ad ludos & ſpectacula reſervati; plerique barbari, qui Tigranis juſſu migraverant Tigranocertam, in ſuas quiſque urbes redire juſſi: ita multæ urbes una ſpoliata reſtauratæ.

XI. Avaricum à C. Julio Cæſare.

Dum in Gallia Ciſalpina ob Clodii cædem Cæſar diſtinetur, Galli de bello conſilia ineunt: defectionis initium à Carnutibus factum eſt: ii dato ſigno Gennabum concurrunt; Romanos, qui negotiandi cauſa ibi conſtiterant, interficiunt: fama ad Arvernos celeriter perfertur; ubi Vercingentorix ſummæ potentiæ adoleſcens clientes ad bellum accendit; in agris delectum habet; Rexque à ſuis appellatur. Cæſar magnis itineribus in Lingones prius advenit, quam de ejus adventu hoſtibus nunciari poſſet: Vellaudunum & Noviodunum recipit, Gennabum diripit & incendit, Avaricum obſidet an 701. Subſequitur Vercingentorix, locumque caſtris non procul deligit: ut Romanos à pabulatione & frumentatione prohiberet: tanta erat difficultas rei frumentariæ, ut plures dies & frumento & pecore caruerint; nulla tamen vox eſt ab iis audita tot indigna victoriis: quin etiam cum Cæſar oppugnationem dimiſſurum ſe diceret, ſi inopiam ferrent acerbius: univerſi ab eo, ne id faceret, petere; præſtare omnes perferre acerbitates, quam non civibus Romanis, qui Gennabi cæſi fuerant, parentare. Interim

Cæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Cæſar aggerem apparare, vineas agere, turres exſtruere cœpit: contra obſeſſi aggerem cuniculis ſubtrahere, crebris eruptionibus aut aggeri ignem inferre, aut milites in opere occupatos adoriri, & Romanos pice & ſaxis à muris prohibere. Romani 25. diebus aggerem latum pedes 330. & altum 80. exſtruunt: hunc Galli tentant incendere, alii faces atque aridam materiem, alii picem in aggerem jacere; alii è portis erumpere, & Romanos cædere. Reſtincto tandem aggere, Cæſar poſtero die turrim promovet, quodque paulo incautius ob coortum imbrem cuſtodias in muro diſpoſitas videret; jubet ſuos languidius in opere verſari, legiones intra vineas in occulto collocat; iis, qui primi murum aſcendiſſent, præmia proponit: dato ſigno milites evolant, murumque celeriter complent. Galli abjectis armis in ultimas urbis partes refugiunt; parſque ibi à militibus, pars jam egreſſa portis ab equitibus eſt interfecta: nec fuit quiſquam qui prædæ ſtuderet: nec ſenibus, nec mulieribus, nec pueris parcitum eſt: ex 40. civium millibus vix 800, qui primo clamore audito ex oppido ſe ejecerant, incolumes ad Vercingentorigem pervenerunt.

XII. Aleſia à C. Julio Cæſare.

Cladem Biturigum gravior Galliæ fere totius defectio excepit; mali auctores fuerunt, qui in officio hactenus perſtiterant, Hedui. Hi petunt à Vercingentorige, ut ad ſe veniat, rationeſque belli gerendi communicet. Totius Galliæ concilium Bibracte indicitur: ad unum omnes Vercingentorigem probant Imperatorem: collectis undique copiis jurare jubent equites, ne tecto recipiatur, ne ad liberos, ne ad parentes aditum habeat, qui non bis per hoſtium agmen perequitaſſet. Continuo equeſtre certamen committitur, vincuntur Galli: Vercingentorix Aleſiam verſus, quod Mandubiorum oppidum erat, iter facere cœpit;

ubi iterum equeſtri certamine funditur: quare equitatum à ſe dimittit, mandat, ut civitatem ſuam quiſque adeat, omneſque ad bellum cogant: ipſe in oppidum ſe cum peditibus recipit: quod circumvallare Cæſar inſtituit. Munitionis circuitus erat undecim millia paſſuum, caſtella opportunis locis 22. facta, omneque opus variâ arte munitum. Interim Galli collectis equitum 12. millibus, peditum circiter 250, ad Aleſiam perveniunt; ſæpe inita equitum certamina, ſæpe oppugnatæ munitiones, dum Vercingentorix ex urbe erumpit, ſemper fuſi Galli: tandem omnibus prope viribus pugnatum eſt: jamque vallum & lorica reſciſſa erant à Gallis, cum Romanis venit auxilio Labienus, accurrit ipſe Cæſar: clamore ſublato ad conſpectum Imperatoris renovatur prælium; miſſis pilis, gladiis res geritur: hoſtes terga vertunt; occurrunt fugientibus equites: fit magna cædes, & continuo è caſtris Gallorum fuga; magnus numerus capitur, reliqui in civitates diſcedunt: poſtero die Vercingentorix concilio convocato ad utramque rem ſe offert, ſive morte ſuâ Romanis ſatisfacere, ſeu vivum tranſdere velint: mittuntur de his rebus ad Cæſarem legati an. 701. jubet arma tranſdi, principes produci: ipſe in munitione pro caſtris conſedit; eò duces producuntur, Vercingentorix deditur, Cæſar captivos prædæ nomine militibus diſtribuit; tum & Ædui & Arverni, quæ imperaret, facturos ſe pollicentur, ita iterum pacata omnis Gallia eſt.

DISSERTATIO TERTIA.

MORTES ILLUSTRIUM ROMANORUM.

CAPUT I.

Mortes illuſtrium Romanorum, ab urbe condita ad Reges exactos.

DE Romuli morte alia ab aliis traduntur. In eo tamen plerique conveniunt, quod à Patribus, quibus erat propter impotentiam inviſus, diſcerptus ſit, an. regni 37. ſive in curia, ut vult Valerius; ſive in æde Vulcani, ut placet nonnullis apud Plutarchum; ſive potius, quæ Dionyſii & Livii ſententia eſt, ad Capreæ paludem, dum concionem haberet aut recenſeret exercitum. *Orta tempeſtas ſoliſque defectio*, inquit Florus, *conſecrationis ſpeciem præbuere. Cui mox Julius Proculus fidem fecit, viſum à ſe Romulum affirmans auguſtiore forma, quam fuiſſet; mandare præterea, ut ſe pro Deo colerent, Quirinum in cælo vocari. Abi, nuncia,* inquit, *Romanis, Cæleſtes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum ſit: proinde rem militarem colant.* Mortes. I. Romuli.

Ut Romulus bello, ita Numa pace Romanam rem auxit: nec enim quoad vixit, aut inteſtina ſeditio, aut externum bellum civitatis otium turbavit; *id conſecutus*, inquit Livius, *ut & ſubditi eum amarent, & finitimi æmularentur, & poſteri honorifica memoria celebrarent. Integris ſenſibus annum vitæ agens octogeſimum, nullo conflictatus* II. Numæ.

ctatus infortunio, facillimâ morte abſumptus eſt, V. C. an. 81. ne corpus ſuum de more cremaretur, prohibuit: corpus in una arca conditum eſt, ipſius libri incluſi in altera: aliquanto poſt arcæ ſive ab agricolis effoſſæ ſunt, ſive aquarum impetu è tumulo avulſæ: quæ titulum Regis ſepulti habuerat, inanis inventa abſque ullo veſtigio humani corporis: in altera vel lapis repertus, ut vult Plinius l. 13. c. 13; vel duo faſces, ut Livius l. 40, & in ſingulis ſeptem libri non integri modo, ſed recentiſſima ſpecie: librorum alii alium numerum produnt: Livius & Valerius quatuordecim, apud Plinium duodecim Varro, Valerius Antias quinque tantum numerat, quos tradit Pythagoricos fuiſſe partim Græcos, partim Latinos. Valerius illos, quod ad ſolvendam religionem pertinerent, crematos ſcribit; hos vero ſumma ſervatos diligentia: combuſtos omnes Livius & Plutarchus memorant.

III. Servii Tullii. Tullia Servii Tullii filia Tarquinio, cui poſtea Superbo nomen fuit, per ſummum ſcelus nupſerat: cum ipſa maritum, ille uxorem veneno ſuſtuliſſet. Tarquinius ſumptis regni inſignibus in comitium prodiit an. 219. tum Patres vocari in Senatum jubet: convenêre alii rerum novarum ſpe, alii metu, ne non veniſſe fraudi eſſet. Trepido nuncio excitatus Servius accurrit, & a veſtibulo curiæ, *quid hic*, inquit, *Tarquini, rei eſt? qua tu audacia me vivo vocare auſus es Patres, aut in ſede conſidere mea? quum ille ferociter ad hæc; ſe patris ſui tenere ſedem; multo quam ſervum potiorem filium Regis regni hæredem*; tum clamor ab utriuſque fautoribus oritur, & Servium Tarquinius arripit medium, & per curiæ gradus in comitium dejicit: ſub hæc advenit Tullia, Tarquiniumque prima Regem ſalutat: Tullius prope exſanguis domum repetebat, cum ab iis, qui à

Tar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Tarquinio miſſi erant, occiditur: creditur admonitu Tulliæ id factum; quæ recenti cadaveri ſupervenit; dumque horrore commotus hæreret auriga, illum Tullia ſcabello petit inclamans, *non pergis, ſceleſte, vel per mortuum:* ipſe vi mulos per cadaver egiſſe fertur: unde hic vicus *ſceleratus* dictus eſt.

IV. Filiorum L. Bruti.

Exul apud Etruſcos Tarquinius Romam legatos miſerat, qui bona ipſius repeterent: hi cum multos è civibus, tum Bruti filios Titum & Tiberium ad ſuas partes alliciunt an. 245: in ædes Aquiliorum conveniunt conjurati: interim pincerna quidam nomine Vindicius Valerium admonet: ille continuo cum amicis advolat: capit conjuratos, eoſque ante Conſules ſiſtit. Tum Brutus filiis dicendi, ſi quid vellent, poteſtatem facit: cum uterque fleret, indicto ſilentio capitalem in eos pater profert ſententiam: *Exuit patrem*, inquit Valerius, *ut Conſulem ageret; orbusque vivere, quam publicæ vindictæ deeſſe maluit.* Continuo juvenes pro tribunali virgis cæſi, & relegati ad palum ſecuri percuſſi ſunt: *quum inter omne tempus pater, vultuſque & os ejus ſpectaculo eſſet, eminente animo patrio inter pœnæ publicæ miniſterium.*

V. L. Junii Bruti.

Tarquinio inſidiæ cum male ceſſiſſent, ad apertam vim progreſſus exercitum an. 245. contra Romanos ducit: venienti occurrunt Romani, & trajecto fluvio copias inſtruunt: dextro cornu præerat Valerius, ſiniſtro L. Brutus. Provectus ex acie Etruſca Aruns Tarquinius convitiis Brutum inceſſit; *ille eſt vir qui nos extorres expulit patria; Dii Regum ultores adeſte:* eumque ad ſingulare certamen vocat. Probrorum impatiens Brutus procurrit extra ordines; tantoque uterque impetu alter in alterum ruit, ut certo uterque ictu confoſſus ſit, cuſpide alter in coſtas, alter in

in ilia impactâ: equi etiam colliſis pectoribus in poſteriores pedes erecti ſeſſores excuſſerunt. Valerius Bruti Collega, fuſis hoſtibus, illius corpus in forum deferri juſſit, & funebrem orationem habuit.

IV. Valerii Poplicolæ. P. Valerius, cui à ſingulari in populum Romanum amore *Poplicolæ* cognomen fuit; patriciâ dignitate, pulſis ex urbe Regibus, quatuor intra ſeptennium Conſulatibus, bellis duobus confectis, totidem triumphis clariſſimus, an. urbis 251. obiit. Ea fuit viri illius continentia, ut moriens non haberet, unde pro patricii dignitate ſepeliretur; quod ut per urbem vulgatum eſt, eximius in ipſum civium ſuorum amor enituit, Senatus impenſas in ſepulturam ex ærario decrevit; ipſiuſque corpus intra urbem præter morem ſepeliri prope forum juſſit: quo honore, inquit Dionyſius, præterea dignatus eſt neminem: mulieres quoque communi conſenſu depoſitis auro & purpura eum per annum luxerunt; quod ſummo ipſi honori ac decori fuit.

CAPUT II.

Mortes illuſtrium Romanorum, ab exactis Regibus ad bella Punica.

I. M. Coriolani. M. Coriolanus, cujus virtus tum in bello contra Volſcos, tum in Coriolanæ urbis expugnatione enituerat, injuriâ damnatus ad Volſcos confugit: Volſcorum copiis præficitur; Romanos ſæpe vincit; urbem denique obſidet an. 266. Miſſi ad eum legati, deinde ſacerdotes cum infulis: ſed fruſtra: tum Veturia illius mater uxorque Volumnia caſtra Volſcorum petunt: Coriolanus quum ferret matri obviæ complexum, mulier in iram ex precibus verſa, *ſine, priuſquam*

com-

eplexum accipio, ſciam ad hoſtem an ad filium *verim?* tum eam complexus Coriolanus, *viciſti,* uit, *mater, quod nec tibi, nec mihi bene vertet:* *triam quidem ſervaſti, pium vero filium perdidi-* Ubi copias ab urbe reduxit, invidia oppreſ- u à Volſcis ferunt : ſed alii alio mortis gene- lapidibus obrutum Plutarchus, ſibi mortem con- ciſſe Cicero in Lælio, Fabius Pictor apud Li- m ad ſenectutem perveniſſe refert : eumque cta ætate hanc ſæpe uſurpaſſe vocem; *Multo* *ſerius ſeni exilium eſſe.*

Spurius Caſſius triplici Conſulatu & duplici mpho inſignis, à quæſtoribus Cæſone Fabio II. Sp. Caſ- L. Valerio ambitæ tyrannidis poſtulatus anno ſii.). è rupe ſpectante populo præceps actus eſt; lis ædes dirutæ, bona fiſco addicta, filiique hæ- itate privati. Sunt qui patrem, cognita domi ſa, eum necaſſe velint.

Dum cives Romæ fame laborant, Sp. Melius III. equeſtri ordine, ut illis temporibus, prædives, Sp. Me- mento privata pecunia empto largitiones fa- lii. e inſtituit: cumque & ambire regnum & in mum arma conferre diceretur, Dictator appel- ur an. 329. L. Quinctius Cincinnatus, Magiſter itum C. Servilius Ahala; is Sp. Melium ad ctatorem venire jubet, eumque, dum populi plorat fidem, obtruncat: tum Dictator vocatâ cione pronunciat Melium jure cæſum: illius am & domus diruta & bona publicata.

Quod Veientes agrum Romanum identidem po- IV. larentur, à Senatu decretum eſt, ut poſitum Fabio- Veientum finibus præſidium ipſos ab agro Ro- rum ad ano prohiberet: Fabii id ultro in ſe recipiunt, Creme- Fabio & Cæſone Fabio ducibus : ab his ad ram. emeram caſtrum excitatum, duplicique foſſa nctum: inde multæ Veientibus illatæ clades: ibuſcum fœdus tandem initum eſt; ſed unde- cim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

cim Hetruriæ populi Fabiis bellum minantur, n
diruant caſtrum Cremerenſe; de quo ut nuncia
tum Romæ eſt., juſſus Menenius Conſul auxi
lium ferre; qui dum circa urbem moras trahi
Cremera ab Etruſcis obſeſſa, Fabii alii poſt alio
an. 277. per inſidias cæſi. Trecenti & ſex viri e
ea gente fuiſſe perhibentur, omneſque ad unu
necati; è quibus præſtabant Cæſo, Marcus, &
Quintus, ſeptem continuis Conſulatibus inſignes
unus ex tota gente Marco ſuperſtes fuiſſe filiol
dicitur: vere an falſo incertum: negat Dionyſiu
affirmant alii. Poſt Menenius ab Hetruſcis act
eſt in fugam: ſed paulo poſt victi ſunt ab Horat
altero Conſule.

V. M. Manlii. M. Manlius vir quidem fortiſſimus, quippe q
triginta ſeptem dona militaria tulerat, ſed *nimi*
animi, inquit Livius, *& vitio ingenii veheme*
& impotens, cum alios civitatis principes ſpern
ret, uni invideret Camillo, popularis factus eſt
noviſque tabulis & largitione regnum affectare v
ſus, à Cornelio Coſſo Dictatore in carcerem co
jicitur: ſed mox populi metu liberatus, plebe
ad vim concitat: quare dies ipſi à Tribunis pl
bis dicitur an. 370. tum ille res à ſe præclare geſt
commemorare, hoſtium ſpolia, ducumque do
proferre, & ad Capitolium, quod contra Gall
tutatus erat, ſupplices manus identidem tender
cumque plebs amica ferret ſuffragia, in locum, u
de in Capitolium conſpectus non erat, abduct
eſt; ibi à Tribunis plebis damnatus è ſaxo Tarpe
in præceps dejectus eſt: *locuſque idem in uno l*
mine & eximiæ gloriæ monimentum & pænæ ul
mæ fuit. Hæc Livius. Adjectæ etiam duæ
infamiam notæ ſunt, publica una, gentilitia alt
ra: latum enim ad populum eſt, ne quis Pat
cius in Capitolio habitaret; & gentis Manliæ d
creto cautum eſt, ne quis deinde M. Manlius v

caretu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

cetur. *Vir*, ut ait Livius, *niſi in libera civi-*
te natus eſſet, memorabilis. Paulo poſt, peſti-
lentia ex Manliano ſupplicio orta multis viſa eſt,
violatum Capitolium eſſe ſanguine ſervatoris, &c.
Latinis bellum illatum eſt, quod Magiſtratus VI.
ſibi cum Romanis & numero & imperio poſce- L. Decii.
ret, & L. Annius Setinus eorum Legatus in Se-
natu ſuperbius reſpondiſſet: duo Conſules an. 413.
T. Manlius Torquatus & P. Decius ad Capuam
caſtra locant: utrique in quiete viſa ſpecies viri
auguſtioris, quam pro humano habitu, dicentis
ex una acie Imperatorem, ex altera exercitum
Dis Manibus deberi: utrius exercitus Imperator
devoviſſet, ejus populi victoriam fore. Inter
Conſules convenit, ut ab utra parte cedere exer-
citus cœpiſſet, inde ſe Imperator devoveret. Man-
lius dextro cornu, Decius lævo præerat: primo
utrinque æquis viribus gerebatur res: deinde ab
lævo cornu haſtati Romani non ferentes impreſ-
ſionem Latinorum, ſe ad principes receperunt.
Tum Decius incinctus ritu Gabino in equum inſi-
luit; ac ſeſe in medios immiſit hoſtes; conſpectus
ab utraque acie aliquanto auguſtior humano viſu,
Latinorum turbavit ſigna, & quocunque equo in-
vectus eſt, vaſtam edidit ſtragem: ubi verò te-
lis obrutus corruit, inde conſternatæ Latinorum
cohortes fugam ac vaſtitatem late fecerunt. Hæc
ferè Livius. Plus tamen momenti ad victoriam at-
tulit Manlii prudentia, quam Decii mors. Is e-
nim contra feſſos Latinorum triarios ſuos & in-
tegros & recentes immiſit: à quibus tanta cæde
ſævitum eſt, ut vix quarta hoſtium pars evaſerit:
caſtra poſt prælium capta; Decii corpus inter ho-
ſtium acervos repertum, & ſumma pompa à Man-
lio tumulatum eſt. Ea virtute eoque conſilio M.
Manlius in hoc prælio fuit, ut facile convenerit
inter omnes, utrius partis Manlius dux fuiſſet, ejus
futuram haud dubie fuiſſe victoriam. Eo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

VII. T. Manlii.

Eodem quo Decius cecidit bello, Manlius Torquati filius juſſu patris cæſus eſt. Edixerant Conſules, ne quis extra ordinem pugnaret. Sub hæc T. Manlius Conſulis filius inter cæteros turmarum præfectos exploratum miſſus an. 413. ſupra hoſtium caſtra ad teli jactum evaſit: tum illum Metius ad ſingulare certamen provocat: movet ferocem juvenis animum ſeu ira, ſeu pudor: oblitus itaque paterni imperii præceps ad id certamen agitur: ſpiculumque fixit inter aures equi hoſtilis: doloris impatiens equus excuſſit equitem, quem cuſpide Manlius terræ affixit: deinde detractis ſpoliis ad tentorium patris redit: *Ut me omnes*, inquit, *pater, tuo ſanguine ortum vere ferrent, provocatus equeſtria hæc ſpolia capta ex hoſte cæſo porto.* Quod ut Conſul audiit, filium averſatus, concionem claſſico advocari jubet: quæ ut frequens convenit, filium arguit violati imperii; tum ad palum alligari, cerviceſque amputari imperat. In Conſulem coortæ omnium voces, ut neque lamentis, neque execrationibus parceretur. Peracto bello, Manlio redeunti à ſenibus obviam proditum eſt; ſed eum omni vita Romana juventus averſata eſt, quod patrem oblitus tyrannum egiſſet in filium innocentem. Unde factum, ut Manliana imperia non in præſentia modo horrenda, ſed exempli etiam triſtis in poſterum eſſent.

VIII. P. Decii Junioris.

Adverſus Gallos, Samnites, Hetruſcos, Umbros lecti Conſules Q. Fabius quintum & P. Decius quartum; qui tribus Conſulatibus & cenſura Collegæ fuerant, duo his temporibus Reipublicæ lumina. Uterque in Etruriam miſſus: in patenti campo an. 458. pugnatum eſt: dextro cornu Galli, ſiniſtro Samnites conſtiterunt; Hetruſci enim & Umbri aberant. Primo concurſu æquis viribus geſta res eſt. Fabii milites Gallos arcebant magis, quam inferebant pugnam; ut feſſos facilius

lius vincerent. Decius quidquid virium habuit primo certamine effudit: jamque bis Gallicum equitatum averterat, cum Galli pugnantes è curribus fragore Romanorum equos conterrent, equitatumque omnem inanis pavor diſſipat. Tum Decius patris exemplo ſe hoſteſque diis Manibus Livio Pontifice præeunte devovet; deinde in conferiſſimam Gallorum ſe conjecit aciem; ubi hoſtium telis confoſſus eſt: poſt Fabius acrius hoſti inſtare cœpit; juſſitque equites in Samnites irruere: qui non tulerunt impetum. Galli teſtudine facta conferti ſtabant; nec dum victi, donec à tergo circumventi ſunt. Cæſa eo die 25. hoſtium millia & octo capta perhibentur. Decii corpus poſtridie inventum, cui ſummo honore juſta perſoluta ſunt. Redux in urbem Fabius triumphavit.

CAPUT III.

Mortes illuſtrium Romanorum, à bello Punico primo ad Gracchorum ſeditiones.

I. M. Attilii Reguli.

MUltis attriti cladibus Carthaginenſes, Romam de pace & captivis permutandis legatos mittunt: inter Pœnos miſſus Attilius Regulus, antea Romanus Imperator tum captivus; ſed adſtrictus jurejurando ut niſi ea impetraret, Carthaginem rediret ad vincula. Romam ut venit, pro Pœno ſe geſſit, dixitque ſe *ex illa die, qua in Pœnorum poteſtatem venerat, Romanum eſſe deſiiſſe*; ita Eutropius. In Senatu extra urbem coacto admiſſus, *Nos*, inquit, *P. C. Carthaginenſes ad vos miſerunt: nam ego quoque jure belli ſervus eorum factus ſum, petentes imprimis, ut pax iis conditionibus, quas utrinque probaveritis, fiat: ſin id nolitis, ſaltem captivi permutentur.* Tum juſſus à Conſulibus inter Senatores aſſidere, non pa-

paruit; priusquam annuiſſent Carthaginenſes. Rogatus ſententiam, *ego*, inquit, *P. C. ſi vel millies captus fuero, unus veſtrûm ſum: corpus Africani juris eſt, animus Romanus eſt: itaque cum vobis conſultum cupiam, pacem cum Pœnis nullo modo è re veſtra eſſe duco*; ita fere Zonaras; ſubjecitque certam ſibi eſſe perniciem: cumque ipſius causâ ad pacem Senatus propenderet, reſpondit *ſe nec diu victurum, qui dudum Carthagine venenum ebibiſſet*; *nec in ea manſurum civitate, in qua dignitatem honeſti civis Pœnorum captivus retinere non poſſet.* Eaque fuit ſeu fide in Pœnos, ſeu ſeveritate in ſuos, ut nec urbem ingredi, nec uxorem ad colloquium admittere ſuſtinuerit. Reverſus Carthaginem an. 502. in carcerem conjectus eſt. Primum id tantum cibi datum eſt, unde vitam ægre ſuſtentaret; & adductus elephas; à quo territus nec corpore nec animo conquieſceret. Tum præciſis palpebris, ne connivere poſſet, ſolis radiis objectus eſt: in dolio denique incluſus præfixo claviculis, quorum aculeis miſerè laceratus interiit: quæ tradunt Gellius & Zonaras: de quo Romam ut allatum eſt, Pœnorum captivorum nobiliſſimi quique Attilii liberis dediti ſunt, & ab iis haud abſimili mortis genere interempti.

II. Cn. & P. Scipionum.

Cneio & Publio Scipionibus fratribus paria prope omnia fuerunt, animi magnitudo, ſcientia rei militaris, victoriarum ſplendor, & mortis etiam genus. P. Scipio à Maſſiniſſa diu laceſſitus in caſtris dum Indibili an. 541. obviam iret, ut, quocunque occurreret loco, pugnam conſereret; ab equitibus Numidis circumventus dum fortiter dimicat, lancea transfixus occubuit. Continuo Aſdrubal & Mago, aſſumpto etiam Aſdrubale Barchino, movent in Cn. Scipionem fraternæ cladis ignarum; qui militum numero longe inferior ſubductis in collem copiis reſtitit aliquandiu: donec

vel

vel in eo tumulo, ut volunt nonnulli, vel, ut Livius, in turri, quo fugerat, interficitur. Ambo ſummi viri, & ſummorum virorum parentes. Publius enim Scipionum Africani majoris & Aſiatici pater fuit: Cneius vero Scipionis Naſicæ, qui vir optimus dictus eſt.

M. Claudius Marcellus quinque Conſulatibus, opimis ſpoliis Jovi Feretrio conſecratis, fuſo ſemel atque iterum Annibale, captiſque Syracuſis clariſſimus, ob virtutem bellicam populi Romani *Gladius* vulgo dictus, inſidiis tandem Annibalis a. 545. occidit. Inter Punica & Romana caſtra tumulus ſilveſtris erat ab neutris primo occupatus: poſtea tamen Annibal aliquot Numidarum turmas medio in ſaltu condidit: cumque fremerent in caſtris Romani occupandum illum tumulum, ambo Conſules Marcellus & Criſpinus cum equitibus 220. eò ſe conferunt. Ubi in tumulum ventum eſt, continuo Numidæ clamore ſublato impetum faciunt; fugiunt, qui cum Conſulibus erant, 180. Etruſci; Fregellani quadraginta fortiter pugnando rem ſuſtinent: donec vulneratus uterque Conſul, ſed alter altero multo gravius; Criſpinus enim fuga ſibi conſuluit; Marcellus tranſfixus lancea prolapſus ex equo occubuit. Tanta fuit Marcello cum Annibale pugnandi cupiditas, ut aſſiduis diu uſurparet ſermonibus, id noctu ſomniaret, frequentibus à diis expoſceret: cum fuſus ab Annibale ad pugnam poſtero die aciem inſtrueret, dixiſſe fertur Annibal: *Papæ, quid cum hoc homine facias? qui nec bonam nec malam fortunam ferre poteſt: ſolus, nec victor ſinit nos quieſcere; nec quieſcit ipſe victus.* Mors Marcelli cum alioqui miſerabilis, tum quod nec pro ætate neque pro veteris prudentia ducis, tam improvide ſe, collegam, & publicam rem in præceps dederat.

III. M. Claudii Marcelli.

IV. L. Æmylii. Pauli.

L. Æmylius Paulus jam Conſulatu & triumpho de Illyriis clarus, Terentio Varroni homini plebeio datus eſt Collega. Eum privatim monuit Fabius, plus ipſi cum Varrone quam cum Annibale negotii fore; illius temeritati obſiſteret, arte & induſtria, non præliis, fugandum Annibalem: paruit Æmylius; ſed fruſtra fuit: pugna Varronis imprudentiâ commiſſa eſt an. 537. Victi Romani: Paulus, dum fortiter dimicat, funda graviter ictus, ſuos & voce & exemplo, quamdiu per vires licuit, ad pugnandum cohortatus eſt. Romanis tandem vel cæſis vel fugatis, ipſe, deficientibus viribus, in tumulo conſedit: quem cruore oppletum cum Cn. Lentulus Tribunus militum vidiſſet, oblato equo hortatus eſt ad fugam: recuſat Æmylius, & abeuntem monet, *nunciare Patribus, ut urbem muniant, &, antequam hoſtis victor adveniat, præſidiis firment; privatimque Fabio L. Æmylium præceptorum ejus memorem & vixiſſe & mori. Tu me in hac ſtrage militum meorum patere expirare, ne aut reus iterum è Conſulatu ſim, aut accuſator Collegæ exiſtam.* Paulo poſt ab hoſtibus ignotus telis confoſſus eſt.

V. P. Africani Majoris.

Utriuſque Scipionis Africani vita rebus geſtis clariſſima extitit, mors obſcurior civium invidiâ. Africano Majori, poſt devictum à fratre Antiochum, dies à M. Nævio Tribuno plebis, vel Petiliis agente, ut fama tum erat, Catone, ad populum dictus eſt: accuſationis capita erant hæc, filium captum ab Antiocho ſine pretio redditum; ipſum ab Antiocho, quaſi pacis bellique fuiſſet arbiter, cultum eſſe: & alia hujuſmodi. Juſſus dicere cauſam Scipio, magno amicorum comitatu deductus in forum an. 566. roſtra conſcendit; & orationem adeo magnificam ſine ulla criminum mentione de rebus à ſe geſtis exorſus eſt, *ut ſatis conſtaret neminem unquam, neque melius, neque*

erius laudatum eſſe: producta dies eſt; quæ ut luxit, Scipio magno agmine amicorum clientiumue feſto habitu per mediam concionem ad rora ſubiit; ſuoque capiti coronâ triumphali npoſitâ; *hac,* inquit, *die Tribuni plebis, voſque uirites, cùm Annibale collatis ſignis in Africa ne ac feliciter pugnavi: æquum eſt vos mecum cta in Capitolium ad gratias Superis agendas venre: Ite mecum Quirites & orate deos, ut mei niles principes habeatis; ſi ab annis 17. ad ſectutem ætatem meam honoribus veſtris anteiſti, o veſtros honores rebus gerendis præceſſi.* Contiuo univerſa concio, Senatus, equeſter ordo, ebs cuncta in Capitolium ſecuta eſt. A Capiolio per totam urbem omnia templa circumiit, majore prope gloria, quàm cum triumpharet Syphace Rege & Carthaginenſibus, urbem t invectus. Librum rationum coram populo nſcidiſſe dicitur à Victore; *indignans,* inquit ivius, *quod cùm bis millies in ærarium intuliſſet; adragies, quæ illius ſummæ tantula par eſt, ab poſceretur.* Hic ſpecioſus ultimus dies P. Scioni illuxit: nam certamina cum Tribunis plebis oſpiciens, Linternum, Campaniæ ad maris lits oppidum, conceſſit: *major enim natura & amus erat, quam ut reus eſſe ſciret:* ubi abſque bis deſide.io obiiſſe perhibetur, & uxori moriens perafſe, ne funus ſibi in ingrata patria fieret: i tamen & obierit & ſepultus ſit, incertum eſt: omæ, an Linterni: erant enim utrobique illius onumentum & ſtatua, Livio teſte. Cum in exim abiit Scipio, multi dicebant, *duas maxias orbis terrarum urbes ingratas in Principes fuiſſe: omam ingratiorem, ſiquidem victa Carthago victum nnibalem expuliſſet, Roma victrix victorem Africam.*

VI. L. Æmylii Junioris.

Par Æmylii Pauli virtus fuit, felicior exitus: is

is Romæ poſt devictum Perſeum obiit an. 593 cujus pompa funebris, inquit Plutarchus, nec au ro, nec ebore, ſed eximia tum civium tum po pulorum, quos devicerat, benevolentia ornat eſt: nam qui tum Romæ fuerunt juvenes (Lega tos appellat Valerius) Macedonum, Ligurum Hiſpanorum, ejus feretrum honoris ergo ultr ſubierunt; id etiam Æmylio gloriæ datum eſt, u teſtantur Florus & Victor, ut cum maximas ope in Urbem tribus triumphis intuliſſet, vix ex auctio ne bonorum ejus redactum ſit, unde dos uxor ejus redderetur.

CAPUT IV.

Mortes illuſtrium Romanorum, à Grac chorum ſeditionibus ad bellum civile Marii & Syllæ.

I. Tib. Gracchi. Tiberio & Caio Gracchis fratribus par inge nium fuit, eadem conſilia, idem etiam exi tus. Erant Tiberii Conſularis filii, & African majoris ex filia nepotes. Cum ægre ferret Tibe rius improbatum à Senatu Mancini turpe cum Nu mantinis fœdus; quod ipſo & auctore & quæſtor ictum erat, à recta via deflexit; *vir alioqui inno centiſſimus*, inquit Velleius, *& ingenio florentiſſi mus.* Hæc illi crimini data, quod Tribunus ple bis pecuniam Attali dividi juſſiſſet: quod civita tem pollicitus eſſet Italis, tuliſſet legem agrariam, vetuiſſet ne quis amplius quadraginta poſſidere agri jugera, ſe Caiumque fratrem & Appium ſo cerum Triumviros agris dividundis legiſſet: dum concionem ad ſuos in Capitolio habet Gracchus an. 630. Conſules, quid agendum opus ſit, con ſulunt; per vim cum agendum nihil diceret Con-

ſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ıl Mutius Scævola; tum Scipio Naſica, privatus cet & togatus, magna voce clamavit, *qui ſalvam ellent Rempublicam ſe ſequerentur.* Continuo opti- nates Senatûs, ex equeſtri ordine multi, multi è lebe unà tendere in Capitolium, & in Grac- hanos irruere. Illi nec numero nec viribus pares on reſiſtere, ſed primum cedere loco; deinde alam fugere: at Tiberius, dum relicta toga in ınica clivo Capitolino decurrit, prolapſus eſt; ırgentique unus è Collegis Satureius caput afflixit ıbſellii pede. Illo mortuo, in ſocios ſævitum ſt; trecenti ſive fuſtibus ſive lapidibus cæſi, erro nullus; cadavera projecta in Tiberim: *quod nitium in urbe Roma*, inquit Velleius, *civilis inguinis gladiorumque impunitatis fuit: inde jus i obrutum, potentiorque habitus prior: diſcordiæ- ue civium, antea conditionibus ſanari ſolitæ, ferro lijudicatæ.* Tiberii Gracchi indolem ita expreſſit Velleius l. 2.

Vir alioqui vitâ innocentiſſimus, ingenio floren- iſſimus, propoſito ſanctiſſimus; tantis denique ador- ıatus virtutibus, quantis perfecta & naturâ & nduſtriâ mortalis conditio recipit.

C. Gracchus, poſt quæſturam in Sicilia ſumma cum laude geſtam, ſemel atque iterum Tribunus plebis factus eſt: cum in multis Senatum offendit, tum in iis duobus præcipue; quod & legem fru- mentariam tulerit, & judicia communicarit Equi- tibus. Cum vero eandem, quam frater, ſectam ſequeretur, eundem habuit exitum. Primum L. Opimius Graccho multis nominibus infenſus, ejus leges antiquavit: quod cum ille ferret acerbius, plebis implorat opem: una cum Fulvio Conſulari armat multitudinem; & Aventinum an. 632. oc- cupat: deinde Opimius Patribus imperat, ut ar-

II. C. Gracchi.

ma capiant; Equitibus ut ſinguli binos ſervos armis inſtructos adducant: tum in Gracchanos fit impetus. Sagittariorum Cretenſium metu alii alio dilapſi ſunt: Fulvius in balneum confugit; unde extractus unà cum filio natu majore obtruncatus eſt: Caius in ædem Dianæ, inde in lucum Furinæ ſe proripuit: dum amici Pomponius & Junius ad pontem ſublicium hoſtium impetum ſuſtinent: nec prius cuiquam patuit aditus quam uterque occumberet; denique Caius vel ab Euphoro famulo, ipſo lubente, necatus eſt, ut vult Velleius: vel, ut alii apud Plutarchum, à fuga cum Euphoro retractus unà cum ipſo, dum ille heri corpus ſuo tegit, ab Opimianis confoſſus eſt: caput ab Septimuleio lancea præfixum ad Conſulem delatum. Corpus Corneliæ matri ad ſepulturam permiſſum. Tria hominum millia vel cum Graccho, vel paulo poſt ſuppliciis cæſa. Luctuoſa imprimis Fulvii natu minoris cædes; qui annorum duodeviginti, pugnæ & armorum expers, in cuſtodia necatus eſt; id tantum ætati & innocentiæ datum, ut genus mortis ſuo arbitratu eligeret. Hæc Plut. & Appian. Ita de Caio Graccho Velleius:

Qui Tib. Gracchum, idem Caium fratrem ejus occupavit furor, tam virtutibus ejus omnibus, quàm huic errori ſimilem; ingenio etiam eloquentiáque longè ſuperiorem. Utriuſque Gracchi imago his à Plutarcho coloribus depicta eſt:

Vultu & obtutu blandus erat & compoſitus Tiberius, acer Caius & vehemens. Itaque in concionando ille modeſtè non ſe movebat loco; hic primus Romæ deambulavit inter dicendum, & togam ex humero divulſit ...... Deinde oratio fulminans & exaggerata affectibus; dulcior Tiberi;

magiſ-

ragiſque commiſerationem movens; dictione pura æc, atque exquiſitè elaborata; Caii artificioſa & lendida; pari modo in victu & menſa frugalis & implex Tiberius; Caius, ſi cum aliis eum conten-as, reſtrictus & continens; ſi cum fratre, gran-is & exquiſitus. Mores reſpondebant orationi; iperior lenis & placidus; iracundus alter & fer-ens . . . . audacia verò adverſus hoſtes, juſtitia dverſus populares, officiorum in muneribus ſedu-itas, & adverſus voluptates continentia par in troque.

Luctuoſa fuit Africani Minoris ſeu mors, ſeu cædes. Agris dividundis Triumviri creati ſunt, Fulvius Flaccus, C. Carbo, & C. Gracchus, Ti-berii, qui nuper cæſus erat, frater: iis cum obſi-ſteret Scipio, nuper è Numantia victor; interro-gatus de cæde Tib. Gracchi, *jure cæſum videri*, reſ-pondit, *ſi Rempublicam opprimere ſtatuiſſet:* cla-moremque cum concio omnis tolleret, *hoſtium*, inquit, *armatorum toties clamore non territus, qui poſſum veſtro moveri, quorum noverca eſt Ita-lia.* Tum de periculo ſalutis ſuæ conteſtatus, do-mum ſanus rediit; poſtridie mortuus in cubiculo inventus eſt an. 624. Nocturna vis dormienti il-lata creditur; quædam enim eliſarum faucium no-tæ in cervice repertæ ſunt; ſi Velleio credimus; nulla de ipſius morte quæſtio habita eſt: ejuſque corpus velato capite elatum eſt. Criminis admiſſi ſuſpicio tum in Fulvium recidit, tum in Sempro-niam Scipionis uxorem; quod & ſoror eſſet Grac-chorum, quibuſcum Scipioni ſimultas erat, & ob deformitatem nec à Scipione amata, nec amaſſe Scipionem diceretur. Hæc multis Appianus. Sci-pionis Æmiliani laudes his verbis complexus eſt Velleius l. 2.

III. Pub. Scipionis Africani Minoris.

P. Scipio Æmylianus vir avitis P. Africani, paterniſque L. Pauli virtutibus ſimillimus, omnibus belli ac togæ dotibus, ingenii ac ſtudiorum eminentiſſimus ſæculi: qui nihil in vita niſi laudandum aut fecit, aut dixit, aut ſenſit: tam elegans liberalium ſtudiorum omniſque doctrinæ & author & admirator fuit; ut Polybium & Panætium præcellentes ingenio viros domi militiæque ſecum habuerit: neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum diſpunxit; ſemper inter arma & ſtudia verſatus, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit.

IV. L. Apuleii Saturnini & C. Servilii Glauciæ.

Triſtiorem etiam exitum an. 653. ſortiti ſunt L. Apuleius Saturninus & C. Servilius Glaucia: ab iis percuſſores in comitia immiſſi, qui Memmium Glauciæ in Prætura competitorem conficerent; inde ingens oritur tumultus, ſolviturque concio. Populus Apuleium & Glauciam ad mortem depoſcit; M. Æmilius Scaurus Senatûs Princeps, quamvis confectus ſenio, arma induit, & ſpiculo innixus imbellis ſenex ante fores curiæ, Equites, Senatores, & maxime Marium Conſulem hortatur, ut libertatem legeſque manu defenderent. Continuo Saturninus & Glaucia hoſtes à Senatu appellati, & à Mario Conſule in Capitolio, quò fugerant, obſeſſi; tum ab eo incluſi in curia, ubi à populo convulſis tecti tegulis oppreſſi ſunt. Hæc fere Appianus.

V. M. Livii Druſi.

Nec Tiberii nec Caii Gracchorum cædes M. Livium Druſum aliquanto poſt à ferendis agrariis legibus deterruit: leges quidem tulit, ſed Italicis civitatem dare aggreſſus, ab hoſtibus an. 662. oppreſſus eſt: quo enim urbis omnes ſibi conciliet ordines, in Italiam Siciliamque multas colonias deducit; inter Senatores ex equeſtri ordine trecentos adſcribi jubet; judicia, quæ Gracchanis legibus

gibus penes Equites erant, Senatui communicat: inde in ordinis utriuſque odium incurrit; ægre enim erat Senatoribus tot in Senatum allegi Equites, & Equitibus Senatui communicari judicia: quare inviſus pene omnibus cùm raró prodiret in publicum, & in obſcura porticu cœtus haberet domi, ſub veſperam dimiſſurus multitudinem exclamavit, & continuo cecidit, & *lateri infixo cultro*, inquit Velleius, *intra paucas horas expiravit.* Nulla de ejus cæde habita quæſtio eſt, latæque ab eo leges reſciſſæ ſunt. De M. Druſo hæc pauca . 2. Velleius.

M. Livius Druſus vir nobiliſſimus, eloquentiſſimus, ſanctiſſimus, meliore inter omnia ingenio, animoque, quàm fortunâ uſus.

CAPUT V.

Mortes illuſtrium Romanorum, à Bello Civili Marii & Syllæ uſque ad Bellum Pompeii & Cæſaris.

P. Sulpicius in bello Syllano, cujus author fuerat, primus occubuit: cum enim gratiâ, opibus, ingenio floreret, ſive odio Syllæ, ſive novarum rerum ſtudio ſeſe Mario addixit: anno enim 666. Tribunus plebis imperium Syllæ abrogat, & Mario bellum Mithridaticum decernit. Sylla urbe pellitur, qui paulo poſt ab exercitu receptus urbem occupat, Marium & Sulpicium ejicit. Sulpicius dum fugit, proditus à ſervo in Laurentinis paludibus occiſus eſt. Sylla ſervo, quod inimicum tradidiſſet, primò dari pileum juſſit, deinde, quod dominum prodidiſſet, è Capitolio egit præcipitem. Sulpicii eloquentiam Cicero deſcribit

I. P. Sulpicii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſcribitin Bruto: mores Velleius l. 2. Cicero:

Fuit Sulpitius, vel maximè omnium, quos quidem ego audiverim, grandis, &, ut ita dicam, tragicus Orator; vox cùm magna, tum ſuavis & ſplendida: geſtus & motus corporis ita venuſtus, ut tamen ad forum, non ad ſcenam inſtitutus videretur: incitata & volubilis, nec ea redundans tamen, nec circumfluens oratio.

Velleius:

P. Sulpicius Tribunus plebis, diſertus, acer, opibus, gratiâ, amicitiis vigore ingenii & animi celeberrimus ..... quaſi pigeret eum virtutum ſuarum, & ei bene conſulta male cederent, ſubitò pravus & præceps.

Fœdatam multis cædibus urbem ſive Marii ſive Cinnæ juſſu proditum eſt: principem in ea ſtrage locum obtinet Conſul Octavius. Ejecto ex Italia Mario, Conſules à Sylla creati Octavius & Cornelius Cinna: at is pecunia corruptus Italos in urbem evocat: quare ab Octavio aliiſque civibus urbe pellitur; Conſulatu, bonis, honoribus ſpoliatur; illique ſufficitur Cornelius Merula: tum Cinna receptus ab exercitu, qui circa Nolam erat, junctis cum Mario copiis Romam obſidet, & in ea an. 666. recipitur, eâ tamen lege ne ſæviret in cives: ille ultro pollicitus *ſe ſcientem mortis cauſam fore nemini*; Octavium ex urbe diſcedere jubet: parere recuſat Octavius: cum diceret *malle ſe Conſulem agere, quàm fugitivum.* Quare à Saturnino quodam in Conſulari habitu & Sella Curuli, ut auctor eſt Velleius, capite truncatus eſt: caput delatum ad Cinnam, primum pro roſtris poſitum fuit.

11. Octavii.

In

In cæteros Syllanæ factionis principes itidem ſævitum eſt. L. & C. Cæſares fratres ambo, ille Conſularis & Cenſorius, hic Ædilitius, Poëta & Orator eximius, de quo multa in Oratore Cicero: Q. Catulus Marii & in quinto Conſulatu & in victoria Cimbrica Collega: Cornelius Merula Cinnæ Conſuli ſubrogatus: P. Craſſus cognomento ſapiens, triumpho & cenſura nobilis, civilis illius belli furore perierunt: ſed alii alio mortis genere. Lucius Cæſar domi, Caius hoſpitis, quem ſæpe defenderat, proditione à Marianis necatus eſt. Catulus in domo calce nuper oblita incluſit ſe, illatoque igni, qui vim odoris excitaret, mortem magis voto ſuo quàm arbitrio inimicorum obiit: Merula abdicato magiſtratu *inciſis venis ſuperfuſoque altaribus ſanguine*, inquit Velleius, *deos in Cinnæ execrationem precatus ſpiritum reddidit.* Craſſus, ne quid ſua virtute indignum pateretur, gladio ſe transfixit. Capita in roſtris ad ludibrium expoſita; corpora alitibus & feris projecta.

III. L. & C. Cæſarum, Q. Catuli, Corn. Merulæ, P. Craſſi.

Octavii cæde territi urbis principes alii alio diffugiunt: M. Antonius Orator ille clariſſimus, quem in libris de Oratore loquentem inducit Cicero, apud hominem plebeium aliquandiu delituit: at cauponis perfidia an. 667. proditus eſt. Dum enim ſervus hoſpitis Antoniani ab caupone vinum emit, illudque deguſtat paulo quàm ſolebat curioſius; rogat caupo, quid hoc rei ſit? ſervus illi ut amico rem, ſicut erat, aperit: ille continuo Marium admonet, qui præ lætitia exclamaſſe & manibus plauſiſſe dicitur: miſſus ab eo eſt, vel Antonius ex Valerio, vel Annius ex Plutarcho, qui Antonium occideret: is ad oſtium domûs ſubſtitit, & in cubiculum intrare milites jubet, quos ut vidit Antonius; tanta illos ſuavitate alloqui, tantaque eloquentia mortem depre-

IV. M. Antonii Oratoris.

cari cœpit; ut illum nec aſpicere milites nec attingere auſi ſint; ſed defixo in terram obtutu illacrymarentur omnes: quod ubi ſenſit Annius, ſtricto gladio in domum irrumpit; Antonium obtruncat, illiuſque caput defert ad Marium. M. Antonii Oratoris ingenium, eloquentiam, dicendi genus M. Tullius in Bruto expreſſit: cujus verba hîc appingere libuit.

Erat memoria ſumma, nulla meditationis ſuſpicio; imparatus ſemper aggredi ad dicendum videbatur. In verbis & eligendis & collocandis nihil non ad rationem & tanquam ad artem dirigebat. Sed cum hæc magna in Antonio, tum actio ſingularis: geſtus erat non verba exprimens, ſed cum ſententiis congruens: manus, humeri, latera, ſupploſio pedis, ſtatus, inceſſus, omniſque motus cum verbis ſententiiſque conſentiens: vox permanens, verùm ſubrauca natura: ſed hoc vitium huic uni in bonum convertebat; habebat enim flebile quiddam in quæſtionibus, aptumque cùm ad fidem faciendam, tum ad miſericordiam commovendam.

V. C.Marii. Haud multo poſt, belli civilis auctor C. Marius obiit an. 667. fuit is inſigne ludentis fortunæ documentum. Ex milite Imperatoris Legatus, ex Legato & Conſul ipſe & Imperator, omnium pene civium ſuffragiis, ſex Conſulatus, multas victorias, geminum triumphum adeptus eſt: tum ex tanto honorum faſtigio momento decidit, urbe pellitur, exul & egens errat per Italiæ littora; & à Syllanis, ubi mento tenus in palude aliquandiu delituit, capitur, morti addicitur, mittiturque ad eum necandum ſervus publicus natione Cimber: at is viri majeſtate territus è carcere refugit magnâ voce clamitans, *non poſſum occidere*

Ma-

Marium. Inde dimiſſus à Minturnenſibus ſcaphâ fugit in Africam; ibi copias colligit, redit in Italiam, junctus Cornelio Cinnæ urbem capit; multos è nobilibus obtruncat; ſeptimum occupat Conſulatum; & 17. die poſt moritur: cum audiſſet Syllam cum victore exercitu advolare in Italiam, à cœna de rebus à ſe geſtis collocutus cum amicis dixiſſe fertur, *non eſſe viri prudentis iterum ſe fortunæ committere*: inde ſalutatis amicis cùm dies ſeptem continuos decubuiſſet, deceſſit. Ambitionis etiam in morbo apparuerunt indicia; viſus enim ſibi cum Mithridate bellum gerere; varios, uti ſolebat in præliis, & motus corporis & clamores identidem edidit: *difficile dictu eſt*, ut ait in Epitome Livius, *an bello melior, an pace pernicioſior? quamque Rempublicam armatus ſervavit, eam primo togatus omni genere fraudis, poſtremo armis hoſtiliter evertit.* C. Marii ſepties Conſulis vitia Velleius l. 2. virtutes Salluſtius in bello Jugurthino referunt: utriuſque verba ſubjiciam. Hæc Velleius.

C. Marius natus equeſtri loco, hirtus atque horridus, vitaque ſanctus, quantùm bello optimus, tantùm pace peſſimus, immodicus gloriæ, inſatiabilis, impotens, ſemperque inquietus.

Ita Salluſtius.

Illum jam antea Conſulatus ingens cupido exagitabat, ad quem capiendum præter vetuſtatem familiæ alia omnia abunde erant, induſtria, probitas, militiæ magna ſcientia, animus belli ingens, domi modicus, libidinis & divitiarum victor, tantummodo gloriæ avidus: ſed is natus & per omnem pueritiam Arpini alitus; ubi primùm ætas militiæ patiens fuit, ſtipendiis faciundis, non Græca facundia, neque urbanis munditiis ſeſe exercuit;

ita inter bonas artes integrum ingenium brevi adolevit.

VI. L. Cornelii Cinnæ.

L. Cornelius Cinna, ubi ingentem contra Syllam collegit exercitum, ſe cum Carbone in annum proximum Conſulem deſignat: tum ut Syllæ occurreret, in Dalmatiam trajicit an. 669; at milites alii deficiunt, alii contra cives arma laturos ſe negant: quare Cinna concionem evocat, minaſque intentat militibus; cumque lictor de via multitudinem ſubmovens obvium pulſaſſet militem, miles lictorem repercutit, quem dum Conſul corripi jubet, fit clamor militum, à quibus primum ad ſaxa, deinde ad gladios ventum eſt; in eoque tumultu Cinna confoditur. De L. Cinna quater Conſule ita Velleius l. 2.

Vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia militum: de quo jure dici poteſt, auſum ea, quæ nemo auderet bonus; perfeciſſe, quæ à nullo niſi fortiſſimo perfici poſſent; & fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exequendo virum.

VII. L. Cornelii Syllæ.

L. Cornelius Sylla, devictis Marianorum partibus, Dictator appellatus cum 24. faſcibus proceſſit; multo plures quàm Marius proſcriptione cives ſuſtulit; Rempublicam præclaris conſtituit legibus: ſed nihil mirum magis quàm quòd tot tantiſque ſtragibus civium editis Dictatura ſponte ſe abdicavit, privatuſque vixit incolumis: haud multo poſt pediculari morbo abſumptus interiit. Jam febri correptus Granium ad ſe evocat; quodque pecuniam ad reficiendum Capitolium dare differret, ſtrangulari jubet: ſed clamore nimio diruptâ vomicâ vim magnam ſanguinis profudit, & paulo poſt an. 675. expiravit: ita Valerius & Plutarchus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

rchus. Abdicatio Dictaturæ ita grata populo accidit, ut ipſius funus incredibili pompa celebrarit; ipſius enim cadaver, ut Appianus prodidit, Puteolis in urbem, præcinentibus tubis, equitatu deducente, in lectica aurea, ornatu regio, delatum eſt. Ante lecticam prælata Dictaturæ inſignia, coronæ aureæ bis mille, infinita prope & legionum, quibus præfuerat, & civitatum dona: corpus deducebant Sacerdotes, Veſtales, Senatus univerſus, & cum ſuis inſignibus Magiſtratus: aderat ingens tibicinum numerus lugubre quidpiam concinentium: pro roſtris deinde laudatus: tum à Senatoribus lectica in campum Martium delata; ubi ſolos Reges ſepelire olim moris erat: & circa rogum decurrerunt tum equites, tum reliquus exercitus: ita vel in ipſo funere felix Sylla fuit. Epigramma à ſe compoſitum ſuo inſcribi ſepulcro voluit; cujus hæc ſententia erat, *ſe nec amicorum beneficiis, nec inimicorum injuriis ſuperatum.* Syllæ Dictatoris naturam Salluſtius, corporis habitum Plutarchus deſcripſit. Salluſtii verba ſunt hæc.

Sylla Patriciæ gentis nobilis fuit, literis Græcis ac Latinis juxta atque doctiſſime eruditus, animo ingenti, cupidus voluptatum, ſed gloriæ cupidior; otio luxurioſo eſſe, tamen à negotiis nunquam eum voluptas remorata eſt: facundus, callidus, & amicitia facilis, ad ſimulanda negotia altitudo ingenii incredibilis, multarum rerum, ac maximé pecuniæ largitor; atque illi feliciſſimo ante civilem victoriam nunquam ſuper induſtriam fortuna fuit; multique dubitavere fortior an felicior eſſet. Ad hoc milites benigné appellare; multis rogantibus, aliis per ſe ipſe beneficia dare; invitus accipere, ſed ea properantius, quam æs mutuum reddere; ipſe à nullo repetere, magis id laborare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

borare, ut illi quamplurimi deberent; joca atque ſeria cum humillimis agere, in operibus, in agmine, atque ad vigilias multus eſſe, &c.

Ita Plutarchus breviter. *Oculos glaucos, qui perquam erant amari & truces, color faciei magis efferabat aſpectu: effloreſcebat enim aſpera rubedo albedine ſparſim interfuſa: unde Sannio quidam Athenis in eum hoc verſu uſus eſt.*

Mora ſi ſpargas farinâ, talis eſt forma Syllæ.

VIII. Sertorii. Sertorius Marianarum partium dux, relatis in Hiſpania victoriis longe clariſſimus, ſuorum proditione interiit, cùm ſemel atque iterum pugnaſſet, & ad labores ætatis vitio eſſet remiſſior. Perperna, qui inter amicos principem locum obtinebat, de illo interficiendo conjurat, tum rumorem ſpargit hoſtes à P. Sertorii Legato magnâ ſtrage victos, Sertoriumque ad cœnam invitat: ſub cœnam ille in lectulo recubuit, dumque convivæ vino ſe madidos ſimulant, Perperna phialam inter bibendum in terram projicit: quod conjuratis pro ſigno erat: continuo Antonius, qui ad lectuli caput aſſidebat, Sertorium pugione ferit, ambaſque illius manus occupat, dum ab aliis multis vulneribus an. 681. confoditur: nec diu impunitum Perpernæ ſcelus fuit, mox enim à Pompeio acie victus, illius juſſu cæſus eſt.

IX. L. Catilinæ. Poſtquam audiit Catilina detectam conjurationem, ſumptumque de Lentulo, Cethego, aliiſque ſupplicium, per devios tramites an. 691. in Galliam fugere conſtituit: at, ut vidit Alpium aditus præcluſos à Metelli Celeris exercitu, nec procul abeſſe L. Antonium, ſtatuit cum Antonio confligere. Aberat quidem tum Antonius pedibus æger, ſed Petreio Legato exercitum permiſerat. Utrinque inſtructa acie ſignis infeſtis concurritur; Catilina ſtrenui militis & boni Imperatoris ſi-

mul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

nul officia exequitur. Ubi verò fortiſſimos quoſque è ſuis cecidiſſe videt; generis memor & dignitatis in confertiſſimos hoſtes incurrit; ibique pugnans confoditur. Poſt pugnam longe à ſuis nter hoſtium cadavera repertus eſt, paululum tiam ſpirans, ferociamque animi, quam habueat vivus, in vultu retinens. Hæc Salluſt. Illius aput Romam ab Antonio miſſum ſcribit Oroſ.

L. Catilinæ virtutes & vitia perſecuti ſunt, cùm pſe Cicero in Oratione pro M. Cœlio, tum Salluſtius initio belli Catilinarii. Ciceronis verba ſunt hæc.

Habuit enim ille permulta maximarum non expreſſa ſigna, ſed adumbrata virtutum: utebatur hominibus improbis multis; & quidem optimis ſe viris deditum ſimulabat: erant apud illum illecebræ libidinum multæ: erant etiam induſtriæ quidam ſtimuli ac laboris: flagrabant vitia libidinis apud illum: vigebant etiam ſtudia rei militaris: neque ego unquam fuiſſe tale monſtrum in terris ullum puto, tam ex contrariis diverſiſque inter ſe pugnantibus naturæ ſtudiis cupiditatibuſque conflatum. Quis clarioribus viris quodam tempore jucundior? quis turpioribus conjunctior? quis civis meliorum partium aliquando? quis tetrior hoſtis huic civitati? quis in voluptatibus inquinatior? quis in laboribus patientior? quis in rapacitate avarior? quis in largitione effuſior? Illa vero in illo homine mirabilia fuerunt, comprehendere multos amicitia, tueri obſequio, cum omnibus communicare quod habebat: ſervire temporibus ſuorum omnium, pecuniâ, gratiâ, labore, ſcelere etiam, ſi opus eſſet, & audaciâ, verſare ſuam naturam, & regere ad tempus, atque huc & illuc torquere & flectere: cum triſtibus ſevere, cum remiſſis jucunde,

cum

cum ſenibus graviter, cum juventute comiter, cum facinoroſis audacter, cum libidinoſis luxurioſè vivere. Ita vero Salluſtius:

L. Catilina nobili genere natus fuit; magnâ vi, & animi, & corporis, ſed ingenio malo pravoque: huic ab adoleſcentia bella inteſtina, cædes, rapinæ, diſcordia civilis grata ſuêre; ibique juventutem ſuam exercuit: corpus patiens inediæ, algoris, vigiliæ, ſuprà quàm cuique credibile eſt; animus audax, ſubdolus, varius, cujuslibet rei ſimulator & diſſimulator; alieni appetens; ſui profuſus; ardens in cupiditatibus: ſatis eloquentiæ, ſapientiæ parum: vaſtus animus immoderata, incredibilia, nimis alta ſemper cupiebat.

X. P. Clodii.

P. Clodius odio & exilio Ciceronis, quem urbe expulit, nobilitatus ad poſteros, ita à Milone cæſus eſt. Conſulatum petebant Hypſæus, Metellus, & Milo. Clodius Hypſæo & Metello favebat, Miloni non item. Erat enim ipſe cùm multis nominibus infenſus, tum maxime, quod Ciceronis Milo ſtudioſus eſſet: ſub hæc Clodius Miloni occurrit ad Bovillas an. 701. cùm ille è villa in urbem equo vectus rediret, hic Lanuvium peteret cum familia. Ut Clodius præteriit, Milonis famulus illum invadit; juſſus à Milone, an ſecus, incertum eſt: in occiput gladio vulnus infligit; dumque defertur Clodius in proximum diverſorium, accurrit cum ſuis Milo, hominemque conficit, ſpirantem adhuc, an exanimem, non liquet: Miloni perſuaſum erat de cæde Clodii, illo mortuo, ſe facilius, quàm de vulnere, eo vivo, abſolutum iri. Ubi illuxit, pro roſtris cadaver poſitum eſt, deinde tranſlatum in curiam; ubi congeſtis ſubſelliis rogus exſtructus eſt; igniſque illi ſubjectus, quo una cum cadavere curia omnis deflagravit: deinde in amicos Milonis per dies aliquot ſaxis, igne, ferro ſævitum eſt.

De P. Clodio hæc breviter Velleius l. 2.

P. Clodius homo nobilis, diſertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi ullum, niſi quem vellet, noſſet modum, malorum propoſitorum executor acerrimus.

M. Craſſus à Surena victus an. 700. primum Carrhas, deinde Syriam verſus refugit: ſed ab Andromacho quodam proditus eò deducitur, quò Surena cum equitatu continuò advolat. Craſſo, ſi deſcendat è colle, pacem pollicetur: Romani milites, quibus nec in armis, nec in fuga ſpes ulla ſupererat, fremunt ineundum fœdus: Craſſus eorum clamoribus victus, *vox,* inquit, *Octavi, Petroni, & quotquot adeſtis Præfecti, cernitis, quam vim patiar; verùm nunciate, ubi incolumes fueritis, deceptum ab hoſtibus Craſſum, non à civibus deditum periiſſe:* tum cum paucis ad Surenam pergit: Craſſum ille ut vidit; *quid hoc rei eſt? Pedes Romanus Imperator, & nos equo vehimur: nihil ab utroque peccari,* reſpondit Craſſus, *cum more uterque patrio congrederetur.* Interim Surena equum adduci jubet; ut ad leges fœderis ſcribendas una irent ad flumen; *neque enim fœderum,* inquit, *vos Romani memores eſtis:* tum equo Craſſus imponitur, dumque illum & abducere Parthi & Romani retinere nituntur, fit pugna; Craſſus, Octavius, aliique duces occiduntur. Craſſi caput Orodi miſſum ludibrio fuit; aurumque liquidum in rictum oris infuſum, ex Floro; *Ut cujus animus arſerat auri cupiditate; ejus etiam mortuum & exſangue corpus auro ureretur:* hac etiam exprobratione uſum Orodem ſcribit Cicero, *Aurum ſitiſti, aurum bibe.*

XI. M. Craſſi.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT VI.

Mortes illuſtrium Romanorum, in Bell[o] Civili Pompeii & Cæſaris.

I. C. Curionis. C. Curio patre conſulari & triumphali genitus Tribunus plebis unà cum M. Antonio fugit ad Cæſarem; deinde è Sicilia cum quingentis equitibus & duabus legionibus trajicit in Africam, ubi ſecundis aliquot præliis uſus, Imperatoris nomen adeptus eſt: at dum Uticam, quò Pompeiani fugerant, obſidet, advenit cum ingenti exercitu Juba: cum Sabura illius duce bene quidem pugnatum eſt: at poſtero die Curio ab hoſtibus circumfuſus cum toto exercitu an. 704. deletus eſt: qui in caſtris præſidio relicti erant, pars fugerunt in Siciliam, pars à Mauris cæſi. De Curione hæc pauca Velleius l. 2.

C. Curio vir nobilis, eloquens, audax; ſuæ, alienæque, & fortunæ & pudicitiæ prodigus: homo ingenioſiſſimè nequam, & facundus malo publico; cujus animo voluptatibus, vel libidinibus, neque opes ullæ, neque cupiditates ſufficere poſſent.

II. Cn. Pompeii Magni. Fugatus ad Pharſalum Pompeius primùm ſolus citato equo Lariſſam contendit: tum paucos ſuorum è fuga nactus nocturno itinere ad mare, deinde navi oneraria ad Lesbum, tum in Cyprum, denique in Ægyptum pervenit. Ægypto præerat Ptolemæus Dionyſius etiam tum puer. Alia aliorum de Pompeio ſententia fuit: dum alii recipiendum dicerent, rejiciendum alii: neutrum probavit Theodotus Chius, ne aut hoſtem haberent Cæſarem; aut victor poſtea Pompeius injuriam ulciſceretur: Ptolemæo, ut Pompeio necaret,

auctor

ıctor fuit; nihil inde ſive à Pompeio ſive à Cæ- ıre fore periculi. In eam ſententiam itum eſt: ıiſſique, qui Pompeium occiderent, Achillas & eptimius: exceptus ab iis in navicula Pompeius ı. 705. confoditur; qui peti ſe gladiis ut ſenſit, ɩga faciem obtexit, nec quidquam Pompeio lagno indignum aut dixit aut fecit. Caput ab chilla delatum ad Regem, corpus à Septimio in uctus, à fluctibus in littus projectum: ibi vel à ervio Codro ſepultum eſt, ut auctor eſt Aurelius 'ictor, tumuloque hæc addita inſcriptio eſt: *hic icet Pompeius Magnus:* vel quod verius putem, Philippo liberto combuſtum; qui dum cadaver omponit ad funus, adſtitit gravi ætate Romanus ivis, qui prima olim ſub Pompeio ſtipendia fe- erat. *Tu*, inquit, *quis hominum es, qui Pom- eio Magno paras juſta perſolvere? Libertus illius go ſum*, reſpondit Philippus: *atqui hoc decus*, ıbjicit ille, *non apud unum te reſidebit: patere ne in hujus tecum gloriæ partem venire; & me- um poſt tot labores belle actum putabo, ſi & ma- ibus meis contrectare & humo tegere liceat ſum- num populi Romani Imperatorem.* Oblatum eſt aulo poſt Cæſari Pompeii caput, ſed ille tetrum pectaculum adverſatus illacrymaſſe dicitur; Pom- eiique amicos in Ægypto captos à Rege benigne xcepit; ſcripſitque Romam ad ſuos, *eum ſe fru- ctum ex victoria capere maximum, quod quotidie ives aliquot ſervaret.*

Pompeii Magni imago à Velleio & Plutarcho ıdumbrata eſt: ita à Velleio.

Fuit hic genitus matre Luciliâ, ſtirpis Senato- riæ, formâ excellens, non eâ, quâ flos commenda- tur ætatis; ſed ex dignitate conſtanti, quæ in illam conveniens amplitudinem, fortunam quoque ejus ad ultimum vitæ comitata eſt diem: innocentia exi- mius, ſanctitate præcipuus, eloquentiâ medius, po-

tentiæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

tentiæ, quæ honoris causâ ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidiſſimus; dux bello peritiſſimus; civis in toga, niſi ubi vereretur, ne quem haberet parem, modeſtiſſimus; amicitiarum tenax, in offenſis exorabilis, in reconcilianda gratia fideliſſimus, in accipienda ſatisfactione facillimus: potentiâ ſuâ nunquam, aut raro, ad impotentiam uſus, pæne omnium vitiorum expers; niſi numeraretur inter maxima, in civitate libera dominaque gentium indignari, cum omnes cives haberet pares, quemquam æqualem dignitate conſpicere. Nam neque Pompeius, ut primùm ad Rempublicam aggreſſus eſt, quemquam animo parem tulit: & in quibus rebus primus eſſe debebat, ſolus eſſe cupiebat, neque eo viro quiſquam, aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupivit; in appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundiſſimus: ut qui eos libentiſſimè iniret, finiret æquo animo; & quod cupiſſet arbitrio ſuo ſumere, alieno deponeret.

Paulo aliter Plutarchus:

Pompeio, cur diligeretur, multæ cauſæ fuerunt, vitæ temperantia, rei militaris ſcientia, facundia in dicendo, fides morum, comitas in conveniendo: qui nemine minus importunè rogabat, vel hilarius largiebatur roganti; oſtendebat enim in dandis beneficiis ſerenitatem, & gravitatem in accipiendis: vultu initio præditus fuit non mediocriter gratioſo; qui præveniebat ejus orationem: nam veneres ejus erant cum humanitate conjunctæ, atque in vigore floreque juventutis ſenilis elucebat & regia majeſtas: jam modicè ſurrecta coma, oculorumque lenis modulatio reddebat faciei ejus uſurpatam magis ſermonibus, quàm repræſentatam cum Alexandri Regis ſtatuis ſimilitudinem.

III. M. Catonis.

Uticam defendendam Cato receperat: ſed ubi rem perditam victo Scipione, ſeque deſertum ab aliis

aliis videt, cæteris ad fugam naves attribuit, ipſe an. 706. mori ſtatuit; ſub cœnam de Philoſophicis cum Philoſophis multum diſputat; poſt deambulationem ſolito vultu it cubitum; librumque Platonis de immortalitate animæ legit in mediam noctem; deinde gladio pectus trajicit: ſtrepitu (lecto enim exciderat) excitati ſervi irrumpunt in cubiculum; humi jacentem in lectum reponunt, obligantque vulnus, ſed fruſtrà; nam paulo poſt ſuis ipſe manibus vulnus dilacerat, multoque effuſo ſanguine expiravit. Filium ad Cæſarem miſiſſe ſcribit Dio, cum diceret, *ipſum præſenti rerum ſtatui aſſuefieri poſſe, ſe autem, qui in libertate natus atque educatus conſenuerat, ſervitutem deinceps ferre non poſſe, & Cæſaris gratiam longe ſibi morte graviorem futuram:* de quo ut nunciatum eſt Cæſari: *invideo,* inquit, *Cato, hoc lethum tibi: nempe tu mihi ſalutem invidiſti tuam:* ita Plut. De Catonis morte præclare ut ſolet Seneca, cujus hæc ſunt ex Ep. 25. ad Lucilium: *Ultima illa nocte Platonis librum legerat, poſito ad caput gladio: duo hæc in rebus extremis inſtrumenta proſpexerat, alterum ut vellet mori, alterum ut poſſet.*

Egregias Catonis Uticenſis virtutes, & Salluſtius in bello Jugurthino & Velleius l. 2. perſecuti ſunt. Salluſtii teſtimonium, cum de C. Cæſare agemus, infra referemus. Hic Velleii verba adſcribere ſatis erit: ita ille:

M. Cato genitus M. Catone principe familiæ Porciæ, homo virtuti ſimillimus; & per omnia ingenio diis, quam hominibus, propior; qui nunquam recte fecit, ut facere videretur, ſed quia aliter facere non poterat: cuique id ſolum viſum eſt rationem habere, quod haberet juſtitiam; omnibus vitiis humanis immunis, ſemper fortunam in ſua poteſtate habuit.

Haud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

IV. P. Scipionis. Haud lætiorem Pompeii ſocer P. Scipio habuit exitum. Amiſſo ad Thapſum exercitu an. 706. dum fugit in Hiſpaniam, diu multumque jactatus fluctibus, vel in Mauritaniam, ut vult Dio, vel ad Hipponem Regium, ut placet aliis, tempeſtate defertur. P. Sitius, qui claſſi Cæſarianæ ibi præerat, navem invadit, capitque. Tum Scipio ne in hoſtium poteſtatem veniret ſe gladio transfixit, quærentibusque Cæſarianis, *ubinam eſſet Imperator?* proſtratus in puppi reſpondit, *Imperator bene ſe habet*, & continuo expiravit. *Hæc vox*, inquit Seneca, *parem illum majoribus fecit, & fatalem Scipionibus in Africa gloriam non eſt interrumpi paſſa; multum fuit Carthaginem vincere, ſed amplius mortem: nec aliter debebat Imperator, & quidem Catonis mori.*

V. C. Julii Cæſaris. Multi honores Cæſari poſt victoriam Hiſpanicam delati: menſis quintilis illius nomine *Julius* vocatus ex Appiano: curia Hoſtilia deſtructa eſt, ut reſtaurata *Julia* diceretur ex Dione; ipſi *divi Julii* nomen impoſitum, templumque Clementiæ illi conſecratum ex Suetonio: collegium Lupercorum in illius honorem conſtitutum ex Dione: diadema ab Antonio illi oblatum ex Cicer. & Suet. Hæc vero C. Cæſari à civitatis principibus crimini data ſunt: quod ipſi ſella aurea in theatro poſita eſſet, coronaque auro & gemmis inſignis: quod dum Albâ ovans rediret, Rex eſſet appellatus; quod tribunos, qui candidam faſciam ipſius ſtatuæ impoſitam detraxerant, depoſuiſſet; quod ſedens pro æde Veneris Senatui non aſſurrexiſſet; quod proximo Senatu L. Cotta ſententiam dicturus eſſet libris Sibyllinis contineri, Parthos, niſi à Rege, vinci non poſſe, ideoque Cæſarem *Regem* eſſe appellandum. Principes conjurationis erant M. Brutus, L. Caſſius, D. Brutus, Trebonius. Idibus Martiis an. 709. in Pompeii

:ii curiam Senatus vocatus erat: ſomniis prodi-
iſque territus Cæſar continere ſe domi ſtatuerat:
ım ecce advenit Decimus Brutus conjurationis
ırticeps, qui, ut in curiam veniat, hortatur; eo
e veniſſe Senatum, ut illi tria ad gloriam im-
ıortalia deferat, ut perpetuo Dictator eſſet, ut
nnibus præter Italiam Provinciis præeſſet, ut
rra marique præterquam in Italia coronam ge-
ıret; tum irridens, quod timeret ſomnia, ma-
ı prehenſum domo educit: dum pergit ad cu-
am, obvius fit ei Spurinna, qui Kalendis Mar-
s, ſibi ut caveret, monuerat: eique per jo-
ım dixit Cæſar, *adſunt Kalendæ, ô Spurinna:*
ıi ille, *adſunt quidem, ſed nondum præterierunt:*
ım oblatus ei libellus; in quo omnis conjuratio
eſcripta erat, quem tamen variis conjuratorum
:rmonibus & petitionibus diſtentus non aperuit.
ſt curiam ingreſſus eſt, à conjuratis honoris er-
o ad ſellam uſque deducitur; dum Trebonius
el D. Brutus M. Antonium extra curiam detinet;
e auxilio veniret Cæſari: tum illum Caſca gla-
io percutit, ſaucius aſſurgit Cæſar, vimque vi
epellere nititur; at ubi M. Brutum, quem filii
ɔco habebat, inter conjuratos vidit: *Tu quoque*
'li mi, inquit: & ſimul caput involvit toga, de-
niſitque ſeſe: & ad Pompeii ſtatuam tribus & vi-
ginti plagis confoſſus interiit. Hæc Suet. Plut.
& Appian.

Quâ corporis formâ fuerit C. Cæſar, tradit Sue-
tonius: quibus moribus, Velleius, & Salluſtius:
ſed ita illius laudes Catonis laudibus Salluſtius con-
junxit, ut ſejungi minimè poſſint: eorum verba
hic ſubjicere libuit, primùm Suetonii, tum Vel-
leii, denique Salluſtii:

Fuiſſe traditur excelsâ ſtaturâ, colore candido,
teretibus membris, ore paulo pleniore, nigris ve-
G *getiſque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

getiſque oculis, valetudine proſperâ. Circa corp
ris curam moroſior, ut non ſolum tonderetur di
genter ac raderetur, ſed etiam velleretur: calvit
quoque deformitatem iniquiſſimè tulit. Armoru
& equitandi peritiſſimus, laboris ultra fidem p
tiens erat; ſæpius in agmine, nonnunquam equ
ſæpius pedibus anteibat, capite detecto, ſeu ſol, ſe
imber eſſet, in obeundis expeditionibus dubium ca
tior, an audentior, &c. Hæc & plura Suetonius
Ita vero Velleius.

Hic nobiliſſimâ Juliorum genitus familiâ, & a
Anchiſe & Venere deducens genus; formâ omniun
civium excellentiſſimus, vigore animi acerrimus
munificentiâ effuſiſſimus, animo ſuper humanam &
naturam & fidem evectus; magnitudine cogitatio
num, celeritate bellandi, patientiâ periculorum ma
gno illi Alexandro, ſed ſobrio, neque iracundo ſi
millimus: qui denique ſemper & ſomno & cibo i
vitam, non in voluptatem uteretur.

Salluſtii de Cæſare & Catone verba ſunt hæc.

His genus, ætas, eloquentia prope æqualia fuere: magnitudo animi par, item gloria; ſed alia alii. Cæſar beneficiis ac munificentiâ magnus habebatur, integritate vitæ Cato: ille manſuetudine & miſericordiâ clarus factus, huic ſeveritas dignitatem addiderat. Cæſar dando, ſublevando, ignoſcendo, Cato nihil largiendo gloriam adeptus eſt. In altero miſeris perfugium, in altero malis pernicies; illius facilitas, hujus conſtantia laudabatur. Poſtremo Cæſar in animum induxerat laborare, vigilare, negotiis amicorum intentus ſua negligere, nihil denegare, quod dono dignum eſſet, ſibi magnum imperium, ubi virtus eniteſcere poſſet: at Catoni ſtudium modeſtiæ, decoris, ſed maxime ſeveritatis erat; non divitiis cum divite, neque factione cum factioſis: ſed cum ſtrenuo, virtute; cum modeſto, pudore; cum innocente, abſtinentiâ certabut:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

it: eſſe, quàm videri bonus malebat. Ita quo mi-
s gloriam petebat, eo magis aſſequebatur.

CAPUT VII.

Mortes illuſtrium Romanorum in Bello Civili Triumvirorum.

D. Brutus obſidione Mutinenſi ab Hirtio & Panſa vix liberatus erat: cum ecce nun-atur Octavium Cæſarem cum Antonio & Lepi-o iniiſſe fœdus; habebat quidem legiones decem, x tironum, veteranorum quatuor, viribus tamen nge inferior; quò tenderet, incertus hæſit ali-andiu; tandem ad M. Brutum in Macedoniam ergere ſtatuit: ſed copiæ omnes viæ longioris la-ore deterritæ aliæ poſt alias deficiunt. Primum rones ad Octavium; deinde ad Antonium vete-ani; paulo poſt & auxiliarii & Galli equites alii io diffugiunt: ipſe tamen cum trecentis, qui ſu-ererant, equitibus Rhenum verſus an. 710. con-endit. At illis etiam ad ſua dilapſis, deſertus pe-e ab omnibus, ſumpto cultu Gallico, Aquileiam igit; a latronibus capitur: ducitur ad Camillum ujus regionis Principem, qui Brutum benigne xcipit: clam tamen Antonium admonet: is Bru-um occidi, illiuſque caput ad ſe mitti imperat; aruit Camillus. Brutuſque necatus eſt: mortem aliſſe mollius refert Appianus. I. D. Bruti.

M. Tullius Cicero proſcriptus à Triumviris onſcenſa navi ad Brutum an. 710. fugiebat in Græciam: cum ad villam, quæ in Campania erat, ive comparandæ pecuniæ, ſive alterius rei cauſa, ivertere conſtituit: dum appellit ad terram, cor-orum agmen ex fano Apollinis magno crocitu d navem illius advolat: ubi vero in villam in-greſſus ad quietem compoſuit ſeſe, continuo corvi II. M. Tullii Ciceronis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

frequentes in ſiniſtra conſident: dumque alii dire edunt crocitus; unus demittit ſe in dormientis le ctulum: & togam, qua opertus erat, à facie paula tim roſtro detrahit: corvorum clamoribus terri ſervi Ciceronem partim precibus partim vi ſubla tum in lecticam ad mare deferunt. Interea miſ ab Antonio percuſſores Popilius Tribunus & He rennius Centurio adveniunt: & ad Ciceronem qui in ſylvam deflexerat, pueri indicio recta per gunt; quos ut vidit Cicero, ſervis ut lecticam po nerent juſſit, cervicemque natus annos 64. ad cædem è lectica protendit. Caput & manus pro roſtris affixa fuerunt, ubi miraculo fuerat elo quentia. Idem fere Q. Ciceronis, qui Marc Oratoris frater erat, exitus fuit, eoque triſtior, quod unà cum filio necatus ſit: cum Marco fratre proſcriptus à Triumviris Roma fugerat: quod ve ro utrique deeſſet pecunia, Marcus ſecedit in vil lam, Quintus mutata veſte cum filio per avios tramites Romam repetit: at occurrit Antonii mi litibus, ab iiſque agnitus capitur. Tum patrem in ter & filium oritur contentio, uter prior morere tur; ne aut pater filii cædem, aut filius patris cer neret: quare alter ab altero abſtractus eſt à mili tibus, & eodem tempore ſeparatim interfectus. De Marco Cicerone hæc pauca Velleius:

M. Cicero, qui omnia incrementa ſua ſibi debuit, vir novitatis nobiliſſima, & ut vita clarus, ita ingenio maximus: qui effecit, ne quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur.

III. C. Caſſii. Par prope & Caſſii & Bruti interitus. Ad Philippos contra Antonium & Octavium pugnatum erat, ubi victus Cæſar à Bruto, & ab Antonio Caſſius; par utrinque & victoria & clades: ſed error fecit imparem. Victus Caſſius an. 711. in

tumu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

mulum ſe recipit, ut quo res eſſent loco pro-
ſceret: ſed cum pulvis proſpectum eriperet, ſi-
dedecoris impatiens, ſive Brutum eadem uſum
rtuna ratus, Armigero Pindaro, ut ipſum oc-
dat, jubet: dum ille cunctatur; Brutum in alio
rnu vincere nunciat neſcio quis; cui Caſſius,
fer ei, me optare illi abſolutam victoriam; tum
l Pindarum verſus, *quid ceſſas?* inquit: *cur non
e ab hac ignominia liberas?* ſimulque jugulo
rrum excipit: ita Appian. Paulo aliter Plut.
Velleius; dum Bruti equites victoriæ nuncii
currunt ad Caſſium; ille, qui eſſent incertus,
l eos miſit Titinnium; qui ab iis ut amicus re-
ptus in medium, dum ad Caſſium redit; ille
ſtes eſſe arbitratus: *expectavimus*, inquit, *dum
ideremus amicum abripi:* tum in tentorium cum
indaro receſſit, ubi cæſus eſt; ut proſtratum Im-
eratorem vidit Titinnius; *ſequar*, inquit, *eum,
uem mea tarditas occîdit:* & continuo incubuit
ı gladium.

Poſt menſem ferme integrum à morte Caſſii, IV. M.Bruti.
lterum à Bruto prælium datum eſt; eaque tum
irtute militum, tum victoriæ cupiditate utrinque
ugnatum eſt: ut par prope fuerit & apud victo-
es & apud victos cæſorum numerus. Diſperſas
opias & interclusum ad caſtra regreſſum ut vidit
Brutus; in montes cum quatuor legionibus ſe re-
ipit, eaſque per Tribunos hortatur, ut medios
per hoſtes conentur erumpere: ſed reſponſum ab
is eſt; ſibi tot bellorum labore feſſis ſpem pacis
non eſſe corrumpendam: tum converſus ad ami-
cos Brutus, *jam civis*, inquit, *ego ſum inutilis
patriæ*, & amicum ſive ſervum Stratonem nomi-
ne advocat, ab eoque occidi ſe jubet. M. Bruti
& Caſſii, qui & conjurationis in Cæſarem author
fuerat, & cladis ad Philippos acceptæ, hæc fuit
indoles, ſi Velleio & Plutarcho credimus. Ita
Velleius: G 3 *Fuit*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Fuit autem Caſſius dux melior, quanto vir Brutus: è quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Caſſium. In altero major vis in altero virtus: qui ſi viciſſent, quantùm Reipublicæ interfuit, Cæſarem potius quàm Antonium habere Principem, tantùm retuliſſet habere Brutum quàm Caſſium. Plutarchus.

Habebatur Caſſius rei bellicæ peritus, ſed irâ aſper & per metum magis velle imperare: apud familiares ad riſum pronior, & dicax. Brutum verò virtutis causâ vulgo carum, amicis dilectum fuiſſe: admirationi optimo cuique, odio veniſſe ne hoſtibus quidem; quod mirè lenis, magnanimus, adverſus iram, voluptatem, avaritiam infractus, rectam ſententiam atque inflexibilem retineret pro honeſto & juſtitia.

V. Sext. Pompeii. Sext. Pompeius navali prælio victus à Cæſare Cephaleniam fugit: inde tranſmittit in Aſiam: hinc Antonio ſe ſocium & amicum obtulit; inde Thraciæ Pontique Principes ſibi conciliare ſtuduit: ut, ſi ab Antonio poſtulata non impetret, per Pontum fugeret in Armeniam, ſeque Parthis ducem præberet. Interim delectus habet, Lampſacum capit, Cyzicum obſidet, Furnium vincit; tum advenit juſſu Antonii cum 120. navibus Titius, quare Pompeius impar viribus naves ſuas incendit, armat remiges, & Armeniam petit: eum perſequuntur Antoniani duces Furnius, Titius, Amyntas; quos quidem nocturno certamine Pompeius fudit: ſed commeatuum inopia dum redit ad mare, à ſuis vel deſertus vel proditus, ab Amynta capitur; & à Titio, quem paulo ante captum dimiſerat an. 718, occiditur: Antonii juſſu, an ſecus, obſcurum eſt. De Sex. Pompeio Pompeii Magni filio ſic Velleius l. 2.

Hic adoleſcens ſtudiis rudis, ſermone barbarus, impe-

mpetu ſtrenuus, manu promptus, cogitatione celer, de patri diſſimillimus, libertorum ſuorum libertus, rvorumque ſervus, ſpecioſis invidens, ut pareret umillimis.

M. Antonius poſt Actiacam cladem in Ægyptum refugerat: ibi contra Auguſtum bis pugnait; primum equitatu victor; deinde pedeſtri præio victus ad claſſem fugit, ut certamen navale omparet: ſed Cleopatræ perfidiâ duces claſſis ab o ad Cæſarem transfugerant; ipſa vero in moo ad Cæſarem transfugerant; ipſa vero in monimentum inſiliit, quaſi mortis ſibi conſciſcendæ cauſa: re ipſa, ut, cum Antonius eam mortuam audiviſſet, ſibi manus inſerret: quod ut allatum ad Antonium, mori decrevit, oratque Eroto, ut ipſum occidat, at ille nudato gladio ſeipſum transverberat, eumque imitatus Antonius ſe gladio transfixit: inde coorto tumultu Cleopatra ex faſtigio ſepulcri proſpexit: tum Antonius ad ſepulcrum Cleopatræ ſe deferri imperat: ibique expiravit, an. 723. M. Antonii Triumviri formam & mores Plutarchus expreſſit in Antonio, his verbis: VI. M. Antonii.

Forma ei ingenua, oris dignitas, & barba promiſſa, frontiſque amplitudo, & naſus aduncus, faciem virilem repræſentare dictis & ſculptis Herculis ſimulacris germanam videbatur. Jactantia, dicacitas, perpotatio, in publico ſedere inter veſcendum, & cibum ſumere aſſiſtentem ex militari menſa, incredibile dictu quantam benevolentiam ei conciliavit militum. Inerat moribus ejus ſimplicitas: effuſus erat ad præmia & ſupplicia; beneficiis tamen, quàm pœnis excedebat modum: contumelia ejus in jocis & dicteriis afferebat ſecum medicinam; ſiquidem reponere licebat dicta & convitia: nec minus hilaris erat, cum derideretur, quàm cum derideret alium.

CAPUT VIII.

Mortes illuſtrium Ducum, contra quos pugnarunt Romani.

NEc abs re fuerit, nec injucundum, opinor, ſi hoc loco ſubjunxerim interitus ſummorum Ducum, adverſus quos vel grave vel diuturnum Romanis bellum fuit: paucos quidem è multis ſelegimus; ſed qui militari gloria cæteris longe præſtiterunt; Pyrrhum, Annibalem, Viriathum, Jugurtham, Mithridatem; omnes, præter Pyrrhum, Romanorum vel juſſu vel metu perierunt; alii tamen alio mortis genere.

I. Pyrrhi. Pulſus ex Italia Pyrrhus cum Antigono Macedoniæ Rege bellum gerebat: uterque ingenti ſtipatus exercitu ad Argos conſtiterat: quod civium principes Ariſtias & Ariſtippus inter ſe diſſiderent: alter Pyrrho, Antigono favebat alter; eòque diſcordia proceſſit, ut Ariſtias Pyrrhum, Antigoni filium Ariſtippus de nocte in urbem induxerit: magna utrinque contentione certatum eſt; at ubi illuxit, territus eſt Pyrrhus & hoſtium multitudine & figura tauri cum lupo pugnantis; ipſi enim prædixerat neſcio quis, tum illi inſtare mortem, cum hujuſmodi ſpeciem vidiſſet. Paulo poſt ex urbe tentat erumpere: at in ſuos, qui opem illi ferre properabant, incurrit: dumque alii egredi, ingredi alii nituntur; Pyrrhus in hoſtes irruentes ſe convertit; & cum Argivo quodam pugnabat, cùm mota periculo filii mater ingentem è feneſtra tegulam in illius caput dejicit: ex equo cecidit Pyrrhus; ibique à Zopyro Antigoni Duce agnitus capite truncatus eſt, an. U. C. 481. Laudatur à multis nec immerito Antigoni Regis humanitas. Cum enim Alcyoneus, ipſius

pſius filius, Pyrrhi caput ad ejus pedes projeciſſet; Antigonus correpto juvene, quod tanti viri ruinæ inſultaret; ipſe caput humo ſublatum cauſia, qua velatus erat, obtexit; corpus magnifico apparatu cremari, oſſaque aureâ urnâ incluſa ad Alexandrum filium deportari juſſit. Inter hæc Helenus filius alter Pyrrhi, quo ſuæ ſaluti conſulat, deponit inſignia, & obſoletam chlamydem induit: in eum forte Alcyoneus incidit, ipſumque benigne appellat, & adducit ad patrem: tum, *Melius*, inquit Antigonus, *ſic eſt, quam ante, fili; ſed tamen ne nunc quidem recte, quod veſtem hanc, quæ nos victores dedecet, non detraxeris.* Quærenti aulico cur tanta pompa infenſiſſimo hoſti juſta ſolviſſet, *O utinam*, inquit, *hoſtibus meis omnibus idem præſtare liceat.* Illud etiam de Pyrrho perhibent, quod pedis dextri pollex abſumpto flammis reliquo corpore integer & illæſus fuerit.

Victus in Africa à Scipione Annibal, ineundæ pacis auctor fuit civibus, diſſuaſor Giſco: quem, ad imbellem & inquietam plebem dum diſſerit, arreptum ex ſuperiori loco detrahit Annibal, ac fremente plebe violatam populi libertatem: *Novem annorum natus*, inquit, *à vobis profectus, poſt* 36. *annos redii: militares artes, quas me à puero fortuna nunc privata nunc publica docuit, probe ſcire videor; urbis ac fori jura non didici.* Sub hæc ubi ſe à ſuis, quaſi novis rebus ſtuderet, Romæ inſimulatum audiit; ſub veſperam veſtitu forenſi ex urbe cum duobus comitibus egreſſus eſt: inde citatis equis Thapſum pervenit, unde parata nave Tyrum ad Antiochum Syriæ Regem navigavit, à quo benigne exceptus eſt. Tum P. Scipio Africanus veniſſe in Aſiam legatus ad Antiochum à Græcis dicitur, & cum Annibale Epheſi collocutus: quærenti Africano, *quem fuiſſe maximum*

II. Annibalis.

mum Imperatorem Annibal crederet; reſpondit, *Alexandrum magnum, quod parva manu innumerabiles exercitus fudiſſet.* Quærenti deinde, *quem ſecundum poneret? Pyrrhum* dixit. Ex ſequenti, *quem tertium duceret? haud dubie ſeipſum,* reſpondit: tum ſubridens Scipio, *quid diceres*, inquit, *ſi me viciſſes? tum me vero*, ait Annibal, *& ante Alexandrum, & ante Pyrrhum, & ante omnes alios Imperatores eſſe.* Victo à L. Scipione Antiocho, Annibal, ne Romanis traderetur, ad Pruſiam Bithyniæ Regem ſe contulit: ſed ad Pruſiam an 570. à Romano Senatu legatus venit T. Quintius Flamininus, qui Annibalem repoſceret. Is, quo facilius fugeret, ſeptem à domo exitus fecerat; & ex iis quoſdam occultos, ne militum cuſtodiâ cingerentur. Pruſias, ut Flaminino gratificaretur, miſit milites, qui Annibalis domum, ne elaberetur, cuſtodirent. Erumpere tentavit Annibal; at ut ſenſit nullam omnino fugæ patere viam, vel taurinum ſanguinem ebibit, vel à ſervo ipſius juſſu compreſsâ gulâ interiit, (ita enim nonnulli apud Plutarchum) vel potius, ut placet Livio, venenum, quod jam diu præparatum ad tales caſus habebat, popoſcit: *Liberemus*, inquit, *diuturna cura populum Romanum: quando mortem ſenis expectare longum cenſent: nec magnam, nec memorabilem ex inermi proditoque Flamininus victoriam feret. Mores quidem populi Romani quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit: horum patres Pyrrhum infeſtis ſignis Romæ imminentem, à veneno ut caveret, monuerunt. Hi Pruſiæ auctores ſunt, ut regiæ dignitatis junctæque dexteræ oblitus, hoſpes hoſpitem ſcelere prodat.* Exſecratus inde in caput regnumque Pruſiæ, poculum exhauſit, natus annos 70. Hæc Livius, qui Annibalis virtutes & vitia dec. 3. l. 1. his verbis expreſſit.

Miſſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Miſſus in Hiſpaniam primo ſtatim adventu omnem
n ſe exercitum convertit. Amilcarem viventem red-
litum ſibi veteres milites credere; eundem vigorem
n vultu, vimque in oculis; habitum oris, linea-
nentaque intueri: deinde brevi effecit, ut patri in
è minimum momentum ad favorem conciliandum
ſet: nunquam ingenium idem ad res diverſiſſimas,
arendum & imperandnm, habilius fuit; itaque
aud facile diſcerneres, utrum Imperatori, an ex-
rcitui carior eſſet: neque Aſdrubal alium quem-
uam præficere malle, ubi quid fortiter & ſtrenuè
gendum eſſet: neque milites alio duce plus confide-
e, aut audere: plurimùm audaciæ ad pericula ca-
eſſenda: plurimùm conſilii inter ipſa pericula erat:
ullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci
oterat; caloris ac frigoris patientia par, cibi potio-
iſque deſiderio naturali, non voluptate modus fini-
tus: vigiliarum ſomnique, nec die, nec nocte diſcri-
minata tempora: id, quod gerendis rebus ſupereſſet,
quieti datum: ea neque molli ſtrato accerſita: multi
ſæpe militari ſagulo opertum humi jacentem inter cu-
ſtodias ſtationeſque militum conſpexerunt. Veſtitus
nihil inter æquales excellens, arma atque equi con-
ſpiciebantur; equitum peditumque idem longè pri-
mus erat; princeps prælium inibat, ultimus con-
ſerto prælio excedebat. Has tantas viri virtutes in-
gentia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perfi-
dia pluſquàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nul-
lus Deûm metus, nullum jusjurandam, nulla reli-
gio.

Triſtior etiam Viriathi quam Annibalis exitus III.
fuit: qui non ſuo, ſed amicorum ſcelere periit. Viriathi.
Jam per annos undecim rem Luſitanam contra Romanos fuerat ſumma laude tutatus; eorumque duces ſæpius fuderat; cum fidiſſimos ſibi amicos Audacem, Ditalconem, & Mimurum de ſancien-

da pace identidem ad Cæpionem mittit: illos Cæpio donis promiſſiſque corrumpit: igitur Audax cum cæteris in Viriathi tentorium de nocte irrumpit, illataque in jugulum plaga, quod ea pars ſola pateret vulneri, an. 613. dormientem enecat, & tacitus transfugit ad Cæpionem, à quo proditionis præmium petit; ſed ad Senatum de præmiis remiſit Cæpio; cum diceret, *nunquam Romanis placuiſſe Imperatorem à ſuis militibus interfici.* Luſitani Ducis interitum ingenti luctu & magnifico funere proſecuti ſunt. De Viriatho hæc pauca Florus: *Luſitanos Viriathus erexit, calliditatis acerrimæ, qui ex venatore latro, ex latrone ſubito Dux & Imperator; & ſi fortuna ceſſiſſet, Hiſpaniæ Romulus.*

IV. Jugurthæ. Eo turpior Jugurthæ calamitas fuit, quod & victus & ductus in triumphum Romanis ludibrio fuerit: Numidia ejectus à Mario fugerat ad Bocchum; ad quem continuo venit juſſu Marii Cornelius Sylla, Jugurtham repoſcit: dubius hæſit aliquandiu Bocchus, Jugurthæ traderet? tandem omnia ſe facturum promittit ex Syllæ voluntate: ad publicum de pace colloquium indicitur dies; venit Jugurtha, uti dictum erat, inermis: ac ſtatim ſigno dato undique ſimul ex inſidiis inſurgitur: cæteri ſtatim obtruncati: Jugurtha Syllæ vinctus traditur, & ab eo ad Marium deductus eſt: deinde unà cum duobus filiis, vinculis onuſtus, Marii triumphum an. 649. cohoneſtavit: vultu, oculis, habituque corporis, ut perhibent, amenti ſimilis: tum vel juſſu Conſulis in carcere ſtrangulatus, ut Eutropio & Livio viſum eſt; vel, ut tradit Plutarchus, dejectus in profundam ſpecum ſexto die fame periit. Jugurthæ dotes eximias Salluſtius his verbis complexus eſt:

Qui ubi primùm adolevit, pollens viribus, decora

ora facie; ſed multo maxime ingenio validus: non ſe luxui neque inertiæ corrumpendum dedit; ſed, uti mos gentis illius eſt equitare, jaculari, curſu cum æqualibus certare; & cum omnes gloriâ anteiret, omnibus tamen carus eſſet: ad hoc pleraque tempora iu venando agere; leonem atque alias feras primus ferire: plurimum facere, & minimum de ſe loqui.

Proditus eſt ab amico Jugurtha; à filio Mithridates; nocturno, uti dictum eſt, prælio à Pompeio victus per rupes elabitur; primum ad Euphratis fontes, deinde ad Tigranem fugit; ab eoque repulſus, Colchos ſe recipit; magnos habet delectus; caſtellis tamen regnoque ſpoliatus iter ad Gallos deſtinat, ut per Alpes irrumpat in Italiam: at Pharnaces ex filiis longe clariſſimus ipſi ſtruit inſidias; reo ignovit pater: ſed ille veniâ factus deterior, exercitum ad ſe allicit, & à Ducibus longioris viæ tædio, an. 690. Rex appellatur: miſit filium Mithridates, qui tutam fugam peterent: cumque nullus rediret, veritus ne Romanis dederetur, ſatellites & amicos ad novum Regem abire jubet: ipſe venenum, quod circa gladium perpetuo ferebat, ebibit: cum verò aut nihil aut lentius noceret; quod eſſet à puero tutorum metu bibendis venenis aſſuetus, *male tentatum veneno ſpiritum*, inquit Florus, *ferro expulit:* ſua manu, an aliena ceciderit, incertum eſt; à Rituito Gallo, ex Floro & Victore; à ſeipſo, ex Gellio & Dione, gladio confoſſus occubuit. De quo breviter Velleius:

V. Mithridatis.

Mithridates Ponticus Rex, vir neque ſilendus, neque dicendus ſine cura; bello acerrimus: virtute eximius, aliquando fortuna, ſemper animo maximus; conſiliis dux, miles manu, odio in Romanos Annibal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

DISSERTATIO QUARTA.

ROMANORUM PROVINCIÆ.

ROmani Imperii duplex veluti ætas fuit; una à Romulo ad Auguſtum uſque pertinet; altera ab Auguſto ad Arcadium, alioſque deinceps Imperatores; ſub quibus Imperii decus concidit. Non iisdem in utraque ætate terminis definitum Imperium eſt; ſub Imperatoribus latiùs aliquanto patuit, quàm florente Republica; Provinciarum ſeu Regionum, quæ ante Auguſti tempora à Romanis armis ſubactæ ſunt, nomina ſunt hæc, *Italia*, *Gallia*, *Hiſpania*, *Sicilia*, *Sardinia*, *Corſica*, *Illyricum*, *Macedonia*, *Achaia*, *Aſia*, *Cilicia*, *Bithynia & Pontus*, *Cyprus*, *Syria*, *Africa*, *Cyrenaica & Creta*, *Numidia*, *Mauritania*. Quibus multæ ab Imperatoribus additæ ſunt, ſed aliæ ab aliis: *Rhætia*, *Noricum*, *Pannonia*, *Mæſia*, *Dacia*, *Britannia*, *Ægyptus*, *Galatia*, *Rhodus*, *Lycia*, *Comagena*, *Judæa*, *Arabia*, *Meſopotamia*, *Armenia*, & *Aſſyria*. Animus eſt hic explicare paucis, qua de cauſa, quo tempore, quibus ducibus, ſingulæ nationes domitæ ſint: at de prima tantum Romani Imperii ætate hoc loco agimus: de altera aliàs. Eo etiam breviores erimus; quod jam multa, quæ ad hanc rem pertinent, in Romanorum bellis præmiſimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT I.

Italia.

ALii à Romanis, alii ab exteris gentibus Italiæ adſcripti fines; quidquid enim ab Alpibus ad Siciliam uſque pertinet, cæteræ gentes *Italiam* appellabant: Romani non item: à quibus hæc regio omnis duas in partes diviſa eſt, quarum altera, quæ à Siculo mari ad Rubiconem & Arnum fluvios pertingit, illis *Italia* fuit: altera, quæ his fluviis & Alpibus continetur, *Provincia Galliæ*: quare ſi Romanorum morem ſequimur, erant in Italia, præter Romanos, *Etruſci*, *Latini*, *Campani*, *Lucani*, *Apuli*, *Brutii*, *Ferentani*, *Picentes*, *Umbri*, *Sabini*, *Veſtini*, *Marſi*, *Marrucini*, *Peligni*, *Samnites*. In Provincia Galliæ *Ligures*, *Galli*, tum *Boii* tum *Inſubres*, *Veneti* & *Carni*: de *Italia* nunc agimus: de *Provincia Galliæ* poſtea. I. Italiæ diviſio & populi.

Etruſci in tres gentes diſtracti erant: qui enim intra Tiberim & Arnum habitabant, *Maritimi* dicti ſunt; qui citra montes Ciminios, *Ciſciminii*; qui ultra montes, *Tranſciminii*. Romanis jam inde à Romuli temporibus cum Etruſcis bellum fuit: magna clade ad Eretum victis pax à Tarquinio Priſco conceſſa eſt; ſuæ illis redditæ leges; nulla impoſita tributa: at ſummum in ſingulis civitatibus imperium penes Romanos fuit. Iterum à Servio Tullio victi ſunt, fœduſque cum illis renovatum: aliquanto poſt Porſenna Cluſinorum Rex Tarquinii Superbi partes fovit; urbemque obſedit: an. 306. Fabii ad Cremeram ab Etruſcis deleti: at an. 318. Tolumnius Veientium Rex à Cornelio Coſſo cæſus: an. 349. Veii obſeſſi & decennio poſt à Camillo capti. Poſt victos in Urbis ruderibus Gallos bis ad lacum Vadimonis fuſi II. Domiti à Romanis Etruſci.

Etruſci;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Etruſci; primum à Decio an. 444. deinde à P. Dolabella an. 470; fugatique ſæpe ab aliis Ducibus Q. Fabricio, Q. Marcio, & T. Coruncano, in ſocietatem tandem à Romanis recepti ſunt: quibus legibus incertum.

III. Latini. Latium duplex fuit, antiquum & novum: antiquum à Tiberi ad Circeios perductum; novum à Circeiis ad amnem Lirim. Multa fœdera Romanos inter & Latinos ſancita ſunt; primum *Albanum* fuit, quod à Romulo ictum eſt; ſecundum à Tullo Hoſtilio poſt Horatii victoriam: Albâ vero ob Suffetii perfidiam excisâ, quod urbes, quæ prius ſuberant Albanis, parere Romanis recuſarent, bellum exarſit, & quinto anno poſt tertium fœdus percuſſum. Mortuo Tullo rurſus ad arma ventum eſt; ſed à Tarquinio Priſco Latini domiti, paxque his legibus data, ut Romanorum ſocii eſſent, ſuis uterentur legibus; ſed ad Romani Regis mandata præſto eſſent. Haud multo poſt Tarquinius Superbus Latinas ferias inſtituit; quare illius partibus dum ſtudent Latini, fœdus auctore Octavio Mamilio violatum eſt: ſed Latini annis 14. poſt Reges exactos à Poſthumio Dictatore ad lacum Regillum magnâ clade conciſi ſunt; & triennio poſt pax illis Sp. Caſſio Conſule conceſſa; quæ à Tuſculanis, Tiburtibus, & Præneſtinis neglecta; quibuscum ſæpe negotium fuit. An. 404. petierunt Latini, ut Conſulum alter è Latinis fieret; unde orto bello primum ad Veſerim à T. Torquato & P. Decio; deinde alibi ab aliis Ducibus devicti, & agro mulctati: iiſque vetitum, ne ad lucum Ferentinæ rerum communium causâ convenirent, omneſque tandem in amicitiam recepti, ſed aliis legibus.

IV. Volſci & Æqui. Volſcis bellum intulit primus vel Ancus Martius, ex Dionyſio; vel Tarquinius Superbus, ex Livio; pulſis Regibus repetitum ſæpe, felici ut plu-

plurimum exitu, contra illos bellum eſt, donec à M. Coriolano incitati Romanos fuderunt, remque Romanam in maximum periculum adduxerunt; Antium gentis caput à T. Quintio Capitolino an. 284. expugnatum; Volſci an. 296. à Quintio Cincinnato ſub jugum miſſi; deinde à M. Camillo an. 364. ad Lanuvium victi, tandemque an. 423. facta ab iis deditio eſt; iiſque jus Latii datum, ut conjectura eſt: Volſcorum enim nomen poſthac nuſquam legere eſt inter Italicos. Æquorum aut par aut deterior conditio fuit: qui perpetuo fœdere Volſcis juncti erant contra Romanos; quare eædem, quæ Volſcis, pacis ineundæ præſcriptæ leges: ſed cum rebellaſſent an. 449. bis magnâ ſtrage cæſi ſunt; ſemel à Sempronio Sopho, iterum à C. Junio Dictatore; Æquorumque nomen fere deletum eſt.

V. Hernici & Oſci.

Tarquinius Superbus cum Hernicis primis fœdus iniit, iiſque feriarum Latinarum jura indulſit: aliquanto poſt bis à Romanis defecerunt; primum domiti à Sp. Caſſio; deinde à M. Fabio Ambuſto; tandemque à Q. Marcio Tremulo in deditionem accepti, & inter Latinos, ut ſimilius vero eſt, adſciti: cum Oſcis nullum Romanis ſeparatim bellum fuit; eædem illis, quæ cæteris Latinis, & illatæ clades, & fœderis leges impoſitæ.

VI. Campani.

Deſcripta erat in tres partes Campania: prima à Liri ad Vulturnum, altera à Vulturno ad Sarnum, tertia à Sarno ad Silarim pertinebat: in prima erant *Auſones*, *Aurunci*, *Sidicini* & *Capuani*; in ſecunda *Cumani* & *Opici*; in tertia *Nucerini*. Capuani, qui Sidicinis auxilio venerant, à Samnitibus victi ſe ſuaque Romanis permiſerunt, ut ipſos adverſus Samnites tuerentur; unde exortum eſt Samniticum bellum: poſthæc juncti Latinis Campani à Torquato victi ſunt, & Capua agro mulctata. Capuani verò, quod à Romanis non deſciverant, civitate donati, ſine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſine ſuffragii tamen latione; aliquanto poſt, ſi Velleio credimus, civitas Campanis data ſine ſuffragio: non omnibus tamen iiſdem legibus; nam Aurunci à Torquato in deditionem accepti; Auſones à M. Valerio armis domiti: unde illis deteriore jure conceſſa civitas. Multo poſt Capua defecit ad Annibalem, quare urbs capta eſt & diruta, Senatores cæſi, cives alio migrare juſſi, uti dictum à nobis eſt ſupra.

A Silari fluvio, qui Campanorum limes erat, ad Laum amnem incolebant *Lucani*: inde ad mare Siculum *Brutii*, *Meſſapii* & *Salentini*; à Brunduſio, quod Salentinorum caput erat, ad Fiternum flumen *Apuli*, ſive *Peucetii*, ſive *Daunii*; à Fiterno ad amnem Aternum *Ferentani*, ab Aterno ad Æſim fluvium *Picentes*. Lucani, Brutii, Meſſapii, Salentini, & Apuli, quod cum Samnitibus arma junxiſſent, eodem tempore domiti, alii tamen ab aliis ducibus; Meſſapii & Salentini à D. Junio Pera, Apuli à L. Papyrio Curſore, Brutii à Fabricio, Fabio Gurgite, & aliis, quos appellare longum ſit. Diverſa etiam fuit belli illis inferendi cauſa: bellum enim illatum Lucanis, quod initum fœdus violaſſent; Tarentinis & Salentinis, ob direptam Romanorum claſſem Pyrrhumque in Italiam evocatum; Brutiis, quod Pyrrhum, quod Samnites juviſſent auxiliis, idem Apulis crimini datum. Diſpar Ferentanorum & Picentum conditio fuit; quorum illi an 434. in deditionem accepti Romanis contra Pyrrhum tulerunt auxilia; hi verò, cùm an. 484. rupto fœdere arma ſumpſiſſent, à P. Sempronio Conſule devicti, agro mulctati, & in Campaniam migrare juſſi.

VII. Lucani, Brutii, Salentini, Apuli.

Inter Apulos, Ferentanos, Campanos, Lucanos, & Auſones Samnitum ſedes fuit. Gens cæteris Italiæ populis multo ferocior, per annos fere 80. cum Romanis ſexies rupto fœdere bellum geſſit:

VIII. Samnites.

eſſit: belli cauſa fuit à Romanis datum Campa-
is auxilium; ſæpe à Romanis victi cum Pyrrho,
um Gallis fœdus inierunt, bellumque vario præ-
orum exitu ad annum urbis 481. propagatum eſt:
uo anno & à Papyrio Curſore debellati ſunt, &
acis conditiones pro Romanorum arbitrio impe-
atæ: quæ clades ad *Veſtinos, Marrucinos, Mar-
s,* & *Pelignos* etiam pertinuit; hi enim, quod
amnitibus faverant, bello appetiti: Veſtini & Mar-
ucini an. 445. à Bruto ſubacti: Marſi & Peligni à
Q. Fabio.

Cum *Sabinis*, qui inter Anienem & Narem habi-
abant, primum Romulo bellum fuit ob raptas vir-
gines; cum Tatio eorum duce inita pax, parſque
Romam conceſſit; alii ſub Tullo Hoſtilio arma
umpſerunt: bellaque & fœdera cum ipſis tum à
Regibus tum à Conſulibus ſæpe renovata: donec
anno 373. à Curio Dentato acciſæ illorum vires:
dataque illis ſine ſuffragio civitas; & aliquanto
poſt permiſſum etiam ſuffragium eſt. *Umbri* Sabi-
nis contermini, qui ad Narem pertinebant, à Q.
Fabio circa annum 450. devicti, ſe ſuaque Roma-
nis permiſerunt.

IX. Sabini & Umbri.

Hanc Italiæ partem, quæ inter Æſim & Vitim
amnes interjacet, aliàs incoluerunt Liburni & Sicu-
li, qui ab Umbris ejecti ſunt; Umbri ab Etruſcis,
Etruſci à Gallis Senonibus; unde hæc regio *Seno-
gallia* dicit cœpit: in qua Sena & Ariminum: ita
Æſis tum Italiæ terminus erat. A Gallis Senoni-
bus victi ad Aliam an. 363. Romani, urbſque ca-
pta, unde à Camillo ejecti multiſque fracti præ-
liis, uti antea diximus, è ſuis ſedibus pulſi ſunt,
Senas & Ariminum coloniæ à Romanis deductæ:
ager Gallicus lege Flaminia inter Romanos Ro-
manorumque ſocios diviſus: à Cenſore Flaminio
via Flaminia Ariminum uſque perducta, & regio
omnis *Gallia Togata* à Romanis appellari & intra
Italiæ

X. Galli Senones.

Italiæ fines accenſeri cœpit: qui ejectis Ga'lis ad Rubiconem producti ſunt.

CAPUT II.

Gallia.

I. Gallia multiplex. Præter eam, de qua modo egimus, Galliam; Gallia, ſi Romanorum diviſionem ſequimur, multiplex fuit, *Citerior* ſive *Ciſalpina*, *Braccata* ſive *Narbonenſis*, *Comata*, & *Alpina*. *Citerior* hinc Alpibus, inde Rubicone & Arno fluminibus definita: *Narbonenſis* ab Alpibus ad Hiſpaniæ fines pertinebat: ubi quatuor poſtea provinciæ, *Occitania*, *Provincia*, *Delphinatus*, & *Sabaudia*: *Comata* cæteras Galliarum gentes ab Alpibus & Pyrenæis montibus ad Oceanum uſque Britannicum complexa eſt: quam C. Cæſar in tres partes ita deſcripſit: *Aquitaniam*, *Celticam* & *Belgicam*, ut Celtas ab Aquitanis Garumna, à Belgis Sequana disjungeret. *Alpina Gallia* ex varia Alpium diviſione varia ſortita eſt nomina: fuerunt verò *Alpes maritimæ*, quæ à Nicæa ad vada Sabatia pertingebant; ubi Ligures, Ingunni, &c. *Penninæ*, ubi Vagienni & Taurini; *Cottiæ* à Rege Cottio, ubi Salaſſi, Centrones, &c. *Rheticæ*, ubi Rheti; & *Carnicæ*, ubi Carni: non omnes hæ Galliarum partes ſimul in Romanorum ditionem venerunt; ſed aliæ alio & bello & tempore.

II. Liguria. Erant in *Citeriori* Gallia *Ligures*, *Galli*, *Veneti*, *Carni*. *Ligures* ante Gallos eam Galliæ & Italiæ partem occuparunt, quæ à Maſſilia ad Arnum & Piſas extenditur: ob vaſtatam Etruriam bellum Liguribus an. 515. illatum eſt: cùm à multis Ducibus victi ſunt, tum maximè à C. Flaminio, & M. Æmylio Lepido; quorum ille viam *Flami*

niam

iam Bononiâ Arretium, hic *Æmy'iam* Placentiâ
riminum perduxit: tandem an. 638. duce M. Æ-
nylio Scauro cum iis debellatum eſt; tumque Li-
uria in provinciæ formulam reducta; Ligures Ro-
nano Prætori parere juſſi; & Æmylius *Æmiliam*
iam ſtravit, quam per Piſas & Lucam uſque ad
abata & Derthonem produxit.

Ante urbem conditam late patuit in Italia Etruſ- III. Inſu-
orum imperium; ſed hi à Gallis partim cæſi bria.
int, partim ſuis pulſi ſedibus; irruperunt enim
i Italiam Galli Bituriges, Arverni, Santones,
Edui, Ambarri, Carnutes, Aulerci, Cenomani,
Boii, Senones, qui trans Padum ad Æſim uſque
enetrarunt: ſed de his ſuperius actum eſt: è Gal-
is maxime memorantur *Cenomani, Boii,* & *In-*
ſubres; hoc enim nomen his Gallis inditum, qui
uſis Thuſcis Inſubriam regionem occupaverant;
æteri vel ad has gentes adjecti, vel ejecti ex Ita-
ia. A Gallis multæ urbes vel conditæ vel habita- V.
æ; à Boiis Ravenna, Mutina, Parma, Bononia,
&c. à Cenomanis Mantua, Tridentum, Verona,
&c. ab Inſubribus Mediolanum, Ticinum, Cre-
mona, &c. A Boiis bellum geri contra Roma-
nos cœptum eſt; qui cùm Gallos Senones à Ro-
manis pulſos cernerent, ſeque injuriæ obnoxios;
primum Etruſcos, deinde Cenomanos & Inſubres
in belli ſocietatem pellexerunt; victi omnes à Ro-
manis, eorumque regio bis in provinciæ formam
redacta, ſemel an. 533. poſt M. Marcelli de Vir-
domaro victoriam, iterum an. 566. à M. Æmy-
lio Lepido; à quo regium Lepidi conditum, via-
que Æmylia per Bononiam & Placentiam Aqui-
leiam uſque perducta: Boii & Cenomani vel de-
leti vel pulſi in Germaniam: nulla certe poſtea il-
lorum occurrit mentio: ſed tantum Inſubrium:
tumque hæc Italiæ pars Italia Togata dici cœpit ab
uſu togæ; quæ primum Senonibus, tum Boiis,

poſt

poſt Inſubribus permiſſa erat, multæque his bellis coloniæ à Romanis deductæ ſunt Bononiam, Placentiam, Mutinam, Parmam, Cremonam.

IV. Venetia & Carnia. Veneti vel à Trojanis vel à Gallis oriundi inter Atheſim, ſinum Adriaticum, & Padum tenuerunt Patavium, Vicentiam, aliaque oppida: Carni inter Natiſonem & Formionem amnes, Tergeſte & Aquileiam. Certum eſt & Venetos & Carnos provinciæ Galliæ contributos; armis, an ſponte, incertum. Utrique enim Cæſari Proconſuli ſuberant. Ante Annibalis in Italiam adventum à Venetis inita cum Romanis ſocietas; Carnis fœdus, an bellum cum Romanis fuerit, non liquet. Antiquus Italiæ limes fuit Tergeſte Carnorum oppidum: deinde Pola Iſtrorum urbs, poſtquam Iſtria, quæ prius Illyrico adjuncta erat, ab Auguſto Italiæ adſcripta eſt: is enim cùm Italiam in Regiones undecim tribueret, in undecima, ut tradit Plinius, Carnos recenſuit.

V. Braccata ſeu Gallia Narbonenſis. In Tranſalpina Gallia ſocii Romanorum erant Maſſilienſes & Ædui; illos Salyes, hos Arverni infeſtabant. Utroſque ut tuerentur Romani, Allobrogas & Arvernos bello perſequuntur an. 625. Salyes à M. Fulvio & C. Sextio perdomiti; Arverni à Domitio & Q. Fabio. Arvernis quidem parcitum eſt, ſed Allobroges in deditionem accepti: biennio poſt in Tectoſagas deducta à Q. Marcio Conſule colonia eſt, quæ *Marcius Narbo* dicta eſt; unde toti provinciæ nomen inditum; quæ cum *Braccata* Gallia prius diceretur, *Narbonenſis* ſubinde appellata eſt.

VI. Gallia Comata. C. Cæſar utramque Galliam, *Citeriorem* & *Narbonenſem*, ſortitus, reliquam Galliam, cum alia ex aliis bella orirentur, novem annis ſubegit; omnes prope Galliæ populi in provinciæ formulam deſcripti; ſi qua tamen civitas de Romanis bene merita eſſet, ſui juris eſſe permiſſa eſt: ita

Vo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Vocontiis ſua jura, ut refert Strabo, relicta ſunt: trique tamen Galliæ diverſum vectigal impoſitum, grarium Narbonenſi, Comatæ ſtipendiarium. ub hæc Cæſar confecto bello civili Arelatem co- oniam miſit, Galliamque Narbonenſem cum Hiſ- ania M. Lepido permiſit; Comatam verò pri- ìum D. Bruto, deinde L. Planco; à quo Hirtio & 'anſa Conſulibus & Rauracum ad Rhenum & ad hodani & Araris confluentem Lugdunum ex Se- atûs decreto conditum eſt.

Alpina Gallia non omnis eodem tempore in Ro- nanorum ditionem venit: cum Alpinis gentibus nno 587. à M. Marcello bellum geri cœptum ſt, quod à multis Romanorum ducibus renova- ım fuit, haud læto tamen ſemper exitu; nulla e- im ex tot Alpinis nationibus ante Auguſti tempora aruit Romanis: ſub Auguſto Ingauni & Vagienni c Taurini an. 739. perdomiti, iiſque datum jus Ita- cum: Salaſſi & à Meſſala & à Terentio Varrone evicti, & omnes pene ſub corona venditi: Rhæ- i, Lepontii & Norici ejuſdem belli contagione ıbacti: Alpes vero, quæ Cottio Regi ſuberant, ıec ab Auguſto devictæ; ſed poſt Cottii obitum à Nerone in provinciæ formam redactæ. VII. Gallia Alpina.

CAPUT III.

Sicilia, Sardinia, Corſica, Hiſpania, & adjacentes inſulæ.

ANno urbis circiter 400. duas in partes deſcri- pta Sicilia erat; una Principibus Syracuſanis parebat; Carthaginenſibus altera: ſui juris erant Mamertini, qui Meſſanam per fraudem occupa- rant: hi ab Hierone victi, pars Pœnos, pars Ro- manos auxilio advocant an. urbis 488. : unde bel- lum Punicum primum exarſit; quo feliciter con- fecto, I. Sicilia, una illius pars adjuncta Imperio.

fecto, pax iis legibus Pœnis data eſt, ut & Sicil & iis, quæ ad Italiam ſunt, inſulis excederen Ita Siciliæ pars, quæ prius Pœnis ſuberat, Rom nis ceſſit; eoque miſſus quotannis cum Quæſtoı Prætor, qui hanc provinciam regeret.

II. Deinde altera.

Altera Siciliæ pars bello Punico ſecundo à Rom nis ſubacta. In Italiæ viſceribus dum hæret Ann bal, Hiero Romanis amicus princeps Syracuſ moritur; illi ſufficitur ex filio nepos Hieronymu is continuo à Romanis ad Pœnos deficit; tran mittit in Siciliam exercitum M. Marcellus; Pœ nos Siculoſque vincit; Syracuſas obſidet, & trien nio poſt capit. M. Valerius Lævinus belli reliquia perſecutus, Carthaginenſes ex Sicilia ejicit, om nemque inſulam in duas provincias deſcribit; qua & uni Prætori parerent, & duobus Quæſtoribus, ſed altera alteri;

III. Utrique præſcriptæ leges.

Aliquanto poſt, duobus ſervilibus bellis vexata eſt Sicilia; primum ab Euno & Cleone conflatum eſt; ſecundum ab Athenione. Alterum an. 631. confecit P. Rupilius, M. Aquilius an. 652. alterum: uterque & Siciliam ordinavit & leges tum de vectigalibus tum de jure dicendo tulit: Siculi à C. Cæſare Dictatore Latinitate, & poſt illius cædem civitate à M. Antonio donati ſunt: quas leges poſtea reſciſſas vel inde ſuſpicantur nonnulli, quod Plinius ſolos Mamertinos cives Romanos appellet.

IV. Sardinia & Corſica.

Bello Punico primo Sardinia Punicæ ditionis erat: at Romani parta victoria an. 515. apud Carthaginenſes queruntur direptas ab iis mercatorum ſuorum naves: Pœni, qui domeſtico bello laborabant, pacis impetrandæ cauſâ Romanis ceſſerunt Sardiniam: at Sardos quadriennio poſt rebellantes T. Manlius Torquatus perdomuit. Quænam belli Corſis inferendi cauſa fuerit, à nemine proditum eſt. An. 517. à C. Licinio Varo victi ſunt, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

quinquenni poſt à C. Papyrio Maſſone ſubacti: orſica Sardiniæ attributa eſt: & ex utraque una rovincia facta, cui Sardiniæ nomen inditum: cum s tamen populis bellum poſt hæc Romanis fuiſſe ocent, & Cicereii & T. Gracchi victoriæ, quoum ille Corſos an. 581, hic Sardos an. 578. decit. Utrique inſulæ ſtipendium frumentumque imeratum eſt.

Invadendæ Hiſpaniæ eadem, quæ Siciliæ, cauſa it; utriuſque gentis Romanæ & Punicæ æmuio. A Romanis cum Aſdrubale Amilcaris gene iis legibus ictum fœdus erat; ut Iberus Punici Hiſpania imperii limes eſſet; Saguntini cæterie trans Iberum populi eſſent ſui juris: poſt cæm Aſdrubâlis, Annibal Saguntum obſidet, cat, diruit; multas gentes ad Pyrenæos uſque aris domat: quare miſſus, à Romanis in Hiſpanin Cn. Scipio. Is multos circa Iberum populos Romanorum & amicitiam & ditionem tum ementiæ tum fortitudinis famâ allicit: deinde um fratre Publio multas trans Iberum gentes bel ſubigit. Utroque cæſo P. Scipio, cui poſtea *fricani* cognomen adhæſit, novam Carthaginem pit; Aſdrubalem & Magonem ſæpius victos ex iſpania ejicit; omniſque ab eo domita Hiſpania t, præter Luſitaniam, Gallæciam, Cantabriam Aſturiam. Tum Romana ditio in duas provinas deſcripta eſt an 522. una *citerior* dicta eſt, *ulrior* altera; quod illa cis Iberum eſſet, hæc ultra erum: fines tamen citerioris Hiſpaniæ haud mul poſt longiùs producti ſunt; nam Celtiberi, qui ans Iberum erant, an. 556. in citeriori Hiſpania numerari cœpti ſunt.

V. Hiſpania duplex, Citerior & Ulterior.

Secundum hæc, duo bella à Romanis in Hiſnia geſta ſunt, Luſitanicum in ulteriore Hiſpaa, in citeriore Celtibericum: quæ utriuſque uſa fuerit, quis exitus, dictum eſt ſuperius; ex

VI. Luſitania, Gallæcia, Cantabria.

utroque alia duo exorta ſunt; ex Celtiberico N mantinum, ex Luſitanico Viriathicum: illud pe fecit everſâ Numantiâ Scipio Æmylianus; h ſublato per fraudem Viriatho Q. Cæpio: D. Br tus Luſitanos latrocinia exercentes perſecutus; qui Luſitanis auxilia tulerant Gallæcos; & Luſit niam & Gallæciam adjecit Hiſpaniis. De utriu que termino inter Cæſarem & Strabonem non co venit; ex Cæſare utriuſque limes *ſaltus Caſtulon* fuit; ex Strabone neutri certi fines erant; ſed i Prætorum gratiam alterutrius limites à Senat vel contracti vel producti: utrique provinciæ v ctigal, tum ſtipendiarium, tum frumentarium impoſitum eſt. De Sertoriano bello & Pomp iano antea egimus. Cantabri & Aſtures ab A guſto Cæſare tandem perdomiti; Hiſpaniaque mnis Romanis paruit. Multas in Hiſpaniis urb condiderunt Romani Cn. & P. Scipiones *Tarr conem*, *Italicam* Africanus major, M. Marcell *Cordubam*, *Auguſtam Emeritam* Auguſtus Cæſa

VII. Inſulæ Cades, Beleares, Caſſiterides.

Multæ Hiſpaniis adjacent inſulæ; præcipuæ ſu Cades, Baleares, Caſſiterides: aliæ alio tempor in Romanorum vel fœdus vel poteſtatem ven runt. Cades cæſis Scipionibus cum L. Marci fœdus iniit; quod multo poſt Q. Catulo Conſul renovatum eſt; præterea Gaditani à C. Cæſare tum Prætore, tum Dictatore, multis honoribu ornati, & donati civitate; quod Senatus ratum fo re juſſit. Baleares, quod piraticam exercere di cerentur, & cum prædonibus conſpiraſſe, Metel lus invaſit: Caſſiteridas P. Craſſus, jure, an inju ria, metallorum, quæ ibi effodiebantur, cupidi tate, adjunxit Imperio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT. I.

Illyricum.

IN Illyrico, quod à Formione amne incipit, va-
riæ gentes erant, *Iſtri*, *Japydes*, *Liburni*, *Dal-* I. Teutæ
matæ, *Daorſei*, *Vardæi*, *Labeates*, & alii, quos ap- Reginæ
ellare nihil attinet. Cum Illyriis multa Romani ditio.
ella geſſerunt: primum fuit cum maris Ionii ac-
olis, ob ſpoliatos Romanos mercatores: miſſi,
ui de injuria expoſtularent, Coruncanii duo: quo-
um alter Teutæ reginæ ſuperbè ſe gerenti cum
erocius reſpondiſſet, illius juſſu occiſus eſt: an.
34. L. Albinus & Cn. Fulvius Centumalus cum
laſſe & exercitu Illyrios adorti, Corcyram, Apol-
oniam, Epidamnum & Iſſam liberas civitates tra-
ucunt ad Romanorum amicitiam: Teuta viribus
mpar pacem per legatos petit; iiſque conditioni-
us impetrat, ut tributum quotannis ſolveret, &
llyrici parte excederet.

Cum Iſtris bellum à Romanis ter repetitum: II. Iſtria.
œptum eſt an. 532. & annis duobus Iſtri partim
netu, partim vi in deditionem accepti; & uſque
d Alpes à C. Lutatio penetratum eſt an 572. bel-
o ob vaſtata Italiæ littora renovato, Iſtri ad octo
nillia ab A. Manlio cæſi, à C. Claudio tria eorum
ppida capta & diruta; Rex Æpulo, ne in hoſti-
m manus veniret, ſibi mortem conſcivit; cæte-
is imperati obſides, paxque conceſſa: cum ipſis
amen an. 624. rurſus bellatum eſt; regionemque
mnem, quæ ab Aquileia ad Titium amnem exten-
itur, C. Sempronius Tuditanus tribus annis per-
omuit.

Belli & Demetrio Phario & Gentio inferendi III. Deme-
iſpar cauſa fuit; at par exitus: Demetrius judi- trii Pha-
atus hoſtis, quod ſociorum agros populatus eſſet; rii &

Gentii regna.

Gentius, quod magna illectus mercede cum Perſeo adverſus Romanos conſpiraſſet. Demetrius & Dimalo urbe munitiſſima & Pharo captis ab L. Æmylio Paulo ad Philippum Macedoniæ Regem an. 537. profugit: Gentius an. 586. à L. Anicio Prætore expugnata Scodra in triumphum ductus eſt; præſidia ex omnibus arcibus deducta; Illyrii deinceps liberi fore juſſi; illis tamen vectigal dimidium, quod Regi pependiſſent, impoſitum.

IV. Dalmatia.

Paulo poſt Dalmatæ ob vexatos Romanorum ſocios bello petiti an. 597. à C. Marcio Figulo ad Naronem fuſi, & Delminio à P. Naſica incenſo in poteſtatem adducti; poſtea tamen ab iis ſæpius rebellatum eſt; alii à Metello, alii à C. Coſconio armis ſubacti: quorum ille & triumphum & *Dalmatici* cognomen retulit: quibus bellis Illyrici magna pars maxime maritima ad provinciæ jus redacta. Orto Pompeium inter & Cæſarem civili bello, Dalmatæ Vatinium à Cæſare præfectum Illyrico vicerunt, quos tandem Octavius Cæſar multis incommodis ægre perdomuit. Vardæi, quod Romanam ditionem invaſiſſent, repentino bello oppreſſi ſunt; cumque imperatum ſtipendium ſolvere recuſarent, à Fulvio Flacco vel deleti ex Livio, vel in Illyrici interiora tranſlati ex Strabone.

CAPUT V.

Macedonia & Achaia.

I. Varii Macedoniæ fines.

NOn iidem fuerunt Macedoniæ, & regni Macedonici, & provinciæ Macedoniæ fines. Macedonia verſus Thraciam Strymone fluvio terminata eſt; verſus Theſſaliam Peneo. Regnum Macedonicum multo longius excurrit; cui Theſſalia integra, Epiri, Thraciæ & Illyrici magna portio à Philippo adjuncta. Provincia Macedoniæ latius etiam

etiam patuit; quæ partem etiam Illyrici majorem complexa eſt.

Cum tribus Macedoniæ Regibus bellum Romanis fuit; cum Philippo, Perſeo, & Andriſco; ut diverſæ belli cauſæ; ita diverſæ victis præſcriptæ leges. Bis contra Philippum bellatum eſt, primo, quod fœdus junxiſſet cum Annibale; iterum, quod vexaret Athenienſes; tumque ad Cynocephalas victus à T. Quintio Flaminino pacem petiit: quæ is conditionibus data eſt, ut captivos redderet, naves tectas traderet, bellum extra Macedoniæ fines ne injuſſu Senatûs gereret: mille talenta penderet; præterea adempta ipſi Theſſalia; cæteriſque gentibus & urbibus, quæ in ditione ejus erant, libertas reddita. I. Victo Philippo, à Macedonia multæ urbes abſtractæ.

Perſeo Philippi filio, quod ſocios vexaret, bellumque appararet, bellum indictum eſt; illum ad Pidnam vicit L. Æmylius Paulus; cepit in Samothracia Octavius. Macedonia ab Æmylio in quatuor partes diviſa eſt, & libertate donata; ita ut ſuis uteretur legibus, ſuos magiſtratus haberet; eſſet tamen vectigalis, partemque dimidiam tributi, quod Regibus pependiſſet, populo Romano penderet, nec dum tamen inter provincias adſcripta eſt. III. Victo Perſeo, Macedonia in quatuor partes deſcripta & facta vectigalis.

Denique cum Andriſco negotium fuit; qui ſe Philippum Perſei filium mentitus pro Rege ſe gerebat: an. 605. à Q. Metello Prætore victus captuſque eſt; tumque Macedonia & provincia facta eſt & Prætori parere cœpit: cui adjuncta & Theſſalia, quod forte auxiliis juviſſet Andriſcum, & Apollonia, Dyrrachium, Taulantii, & poſt Ap. Claudii, Curionis & Luculli victorias de Thracibus, Thraciæ pars. Theſſalos C. Cæſar, quod ipſi contra Pompeium faviſſent, liberos eſſe juſſit. IV. Victo Andriſco, in provinciæ formam redacta.

Ut Macedonia Macedonas & Theſſalos, ita Achaia Epirotas & Græcos complexa eſt; Epirus V. Græciæ ſeu A-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

chaiæ. populi. fines habuit inde montes Acroceraunios, hinc ſinum Ambracium. Erant in Epiro Chaones, Moloſſi, Theſprotii, Amphilochi, & Athamanes; hoc excipit Græcia duplex, una extra Iſthmum, intra Iſthmum altera. Illa *Achaia* vulgo dicta eſt, hæc *Peloponneſus*. Erant in Achaia Acarnanes, Ætoli, Dores, Locri, Phocenſes, Megarenſes, Attici, Bœoti, & Eubœenſes; in Peloponneſo Achæi, Elei, Meſſenii, Lacones, Argivi, Sicyonii, & Arcades. Epirus Pyrrho, Græcia prope omnis Philippo & Alexandro Magno olim paruerat, deinde in varios diſtracta eſt principatus; civitates enim aliæ propriis Tyrannis, aliæ Macedonibus ſerviebant, aliæ ſui juris erant; ſive ſuis uterentur legibus, ſive commune cum aliis concilium inirent: è quibus præſtabant *Ætoli*, & *Achæi*. His enim Arato duce, cujus ingens & fama erat & gloria, Peloponneſus fere omnis ſe adjunxerat, Sicyonii, Corinthii, Argivi, Elei, Meſſenii, Arcades, & aliquanto poſt Lacedæmonii.

VI. Æolia domita, & Epirus.

Ut auditum Romæ eſt initam à Philippo Macedone cum Annibale ſocietatem; à Romanis fœdus cum Ætolis percuſſum eſt, & devicto ad Cynocephalas Philippo libertas Græciæ omni à Flaminino reddita eſt; juſſuſque Philippus ex Chalcide, Corintho, & Demetriade præſidia deducere: tum Ætoli cùm ferrent ægriùs nullis ſe præmiis à Romanis ornatos, cum Antiocho conſpirant: ſed à M. Fulvio Nobiliore victi, duras amiſſa Ambracia pacis conditiones acceperunt, quas apud Livium legere eſt. Dum bellum contra Perſen geritur, manſit in fide univerſa Græcia præter Epirotas; quare eorum præda à Senatu data militi; eorumque oppida 70 uno die L. Pauli juſſu direpta, murique diruti.

VII. Achaiat

Dum bellica laude ſoli in Græcia florent Achæi, Lacedæmonii Romæ queruntur apud Senatum fines

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

s ſuos ab ipſis vaſtari; quare miſſi à Senatu
orinthum legati, qui juberent, ut Lacedæmon,
rgos, Heraclea, Corinthus, &c. ab Achæorum
oncilio diſcederent: continuo Lacedæmonii, qui
m erant Corinthi, ab Achæis conjecti ſunt in
ncula, Romanorum legati verbis, ut à multis
oditum eſt, violati; Achæi Critolao duce arma
piunt, bis pugnatum eſt; victi à Q. Metello
l Scarphiam Achæi, ad Chæroneam Arcades; &
erum ad Leucopetram à L. Mummio Achæi; ca-
a Corinthus, & incenſa: ita an. 607. Græcia
nnis cum Epiro vectigalis facta eſt, & in provin-
æ formulam redacta; Romaniſque & legibus uti
magiſtratibus parere cœpit: multis tamen civi-
tibus permiſſa libertas, maxime Athenis: quibus
is reddita eſt, ſemel à Sylla, iterum à Cæſare,
ım in bello Mithridatico Mithridati, & in civili
ompeio faviſſent.

CAPUT VI.

Aſia, Bithynia, Pontus, Cilicia, Cyprus, & Syria.

HUjus vocis *Aſia* triplex acceptio eſt; Aſia enim dicitur & pars orbis univerſi, quæ A- ricæ aut Europæ reſpondet; & ea regio, quæ ab ſſico ſinu ad Helleſpontum porrigitur; & Attali Pergameni ditio, quam Romanis teſtamento reli- uit, quæ Myſiam, Phrygiam, Ætoliam, Io- iam, Cariam, Doridem, Lydiam, Lycaoniam k Piſidiam complexa eſt: de Aſia hac notione ccepta hoc loco agimus.

I. Aſiæ acceptio multiplex.

Poſt Alexandri Magni obitum Philetærus Per- gamo viciniſque regionibus à Lyſimacho præfe- ctus eſt; illum excepit ipſius ex fratre nepos Eu-

II. Aſia proprie dicta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Eumenes: qui victo ad Sardes Antiocho Seleuci filio multis circum urbibus potitus eſt: huic, qui ſucceſſit, Attalus fratris item filius, à Romanis, quos adverſus Philippum Macedonem juverat, Rex appellatus eſt: Eumenis ipſius filii multum aucta fuit à Romanis ditio; victo enim à L. Scipione Antiocho, ipſi ceſſerunt Lycaonia, Myſia, Phrygia utraque, Ionia; domitis à Cn. Manlio Galatis multæ etiam urbes ipſi attributæ. Tantorum beneficiorum memor filius Eumenis Attalus Philometor, cum prole maſcula careret, Romanos teſtamento ſcripſit hæredes an. 620, eâ tamen lege, ut Aſiæ civitates eſſent liberæ: quâ libertate haud multo poſt Aſia excidit, cùm ad Ariſtonicum, qui regiam ſtirpem mentitus erat, defeciſſet; capto enim Ariſtonico, in provinciæ formam tum à Perpenna tum ab Aquilio ordinata eſt, legeſque à Q. Mutio Scævola præſcriptæ an. 631; occupata aliquanto poſt à Mithridate Aſia eſt; ſed à Sylla, Lucullo, Pompeio recepta: erant tamen civitates liberæ, ut Magneſia, Ilienſes, Chii, Rhodii, Lycii, &c.

III. Bithynia. Eadem ratione Bithyniâ Romani, quâ Aſiâ, potiti ſunt: ſuos hæc provincia Reges habuit vel ante Alexandri Magni tempora, è quibus Nicomediam condidit Nicomedes avus illius Pruſiæ, à quo inita primùm eſt cum Romanis ſocietas: illius nepos Nicomedes à Senatu Rex appellatus, bis & à Mithridate regno pulſus eſt, & à Romanis reſtitutus, ſemel à M. Aquilio, iterum à Sylla: quare hujus filius Nicomedes Romanos moriens hæredes inſtituit an. 679; omniſque ſupellex regia ab A. Pompeio Bithynico Romam delata eſt.

IV. Pontus. Pontus duplex fuit; una inter Sangarium flumen, qui Bithyniæ terminus erat, & Parthenium amnem: altera juxta maris Pontici littus: in pri-

ma

ia incolebant Mariandeni, in ſecunda Pontici: traque ſimul in Romanorum ditionem venit: Maandeni interdum fuerunt liberi, ſæpius Tyranis ſervierunt; cum Æmylio Paulo, dum belm gerit contra Perſen, fœdus pepigerunt; mul- poſt ſive metu ſive ſponte Mithridati Pontico aruerunt. Is regio, ut à multis proditum eſt, erſarum ſtemmate oriundus, moto adverſus Roanos bello, omnem penè Aſiam & Græciam begit: ſed mox à Sylla Græciâ & Aſiâ, à Luullo Bithyniâ & Ponti parte maximâ, à Pompeio mni ditione ſpoliatus eſt; & à Pompeio juſſu Seatûs Pontus utraque adjuncta Bithyniæ eſt; leeſque ex decem Legatorum ſententia impoſitæ. rto Pompeium inter & Cæſarem bello civili, harnaces filius Mithridatis Pontum recepit; unde ox à Cæſare ejectus eſt.

Ciliciæ nomine quatuor provincias, quæ ultra aurum montem ſunt, intelligimus, *Lyciam*, *amphiliam*, *Iſauriam*, & *Ciliciam*: quarum aliæ io tempore ad Romanum Imperium acceſſent: omnes Perſarum olim Regibus, deinde Axandro Magno, tum Regibus Syriæ paruerant: d Lycia Antiocho Magno a Romanis poſt victoam adempta eſt; & Rhodiis ex fœdere attribu-: quibus etiam haud multo poſt erepta; quod bello contra Perſen dubia eorum fides eſſet: ita yciæ libertas quidem reddita; ſed vectigal impetum. V. Lycia.

Pamphiliam, Iſauriam, & Ciliciam piratæ ocparunt ex Tigranis, qui Syriâ tum potiebatur, l juſſu vel conſenſu: bellum contra ipſos à Roanis T. Antonio, P. Servilio, Cn. Pompeio cibus geſtum eſt. M. Antonius an. 651. Cilis vicit, & Pamphiliæ Ciliciæque partem in proinciam redegit; hanc provinciam ex Conſulatu rtitus P. Servilius amplificavit; cui victis præ- VI. Pamphilia, Iſauria, Cilicia.

donibus adjecit Iſauriam; unde *Iſaurici* cognomen adeptus eſt: denique Cn. Pompeius, fugato Mithridate, Tigrani, qui ſupplex pacem petierat, reliquam Ciliciæ partem eripuit: non ſtati hujus provinciæ fines erant; ſed pro dignitate Proconſulum amplificati » ſi Proprætor Aſiam obtineret, Proconſul Ciliciam; tum Ciliciæ & Cyprus & ex Aſia tres diœceſes Cibyratica, Synnadenſis, & Apameenſis additæ; quas Ap. Claudio & M. Ciceroni, dum Ciliciæ præerant, paruiſſe certum eſt.

VII. Cyprus. Cyprus maris mediterranei juxta Ciliciam inſula ſuis olim Tyrannis ſerviit: deinde Perſis Regibus, & poſt Alexandri Magni obitum Ægyptiis: illam obtinebat Ptolemæus Auletis Ægyptii frater, cùm P. Clodius Tribunus plebis Rhodum nullâ causâ præconi publico ſubjicit: infenſus Regi Clodius erat, quod ipſum captum à piratis non redemiſſet: cum claſſe in Cyprum ire juſſus Cato: Ptolemæus impar viribus ſibi mortem conſcivit: Cato inſulam conſtituit, regiamque ſuppellectilem Romam detulit an. 697: ſæpe Ciliciæ, uti prius innuimus, adjuncta Cyprus eſt; ita tamen, ut Proconſuli nefas eſſet Cyprios ex inſula evocare: ſæpius tamen proprio Prætori parere juſſa: ſub hæc Arſinoæ, quæ Cleopatræ ſoror erat, vel à C. Cæſare, ut ſcribit Dio, vel à M. Antonio, ut Strabo auctor eſt, data, ad Romanos poſtea rediit.

VIII. Syria. Syria, quæ à monte Amano & fluvio Euphrate ad Ægyptum pertinet, regiones quinque complexa eſt, Comagenen, Seleucidem, Phœniciam, Cœleſyriam, & Judæam: Comagene & Judæa Auguſti tempore propriis ſuberant Regibus: quare nihil ad nos: partes reliquæ tres primum Regibus Perſarum paruerunt; poſt Alexandrum interdum Ægyptiis Regibus; ſæpius Seleucidis, quo-

quorum ſedes Antiochia ad Orontem fuit. Cum bellum adverſus Mithridatem geri cœptum eſt, imperabat in Syria Antiochus Euſebes Cyziceni filius: qui à Tigrane Armeno regno ejectus eſt; ut victo à Lucullo Tigrane, Antiochus Aſiaticus Euſebis filius Syriam recepit: eamque ex Luculli conſenſu retinuit: ſuffectus verò Lucullo Pompeius id ratum eſſe vetuit, Syriamque ademit Antiocho; cauſatus, quæ in Syria Tigranis fuerant, ea jure belli Romanæ ditionis eſſe; ita pulſo Antiocho M. Scaurum Syriæ præfecit. Erant tamen, præter Comagenes & Judææ Reges, multi Reguli, ut Chalcidis, Emeſæ, Traconitidis, Bataneæ, & Abellinæ.

CAPUT VII.

Africa, Numidia, Mauritania, Libya, & Creta.

AFrica, de qua hic agimus, à freto Herculeo ad Ægyptum porrigitur; illius quatuor partes erant, Mauritania, Numidia, Libya, & Cyrenaïca. Mauritaniæ termini fuerunt hinc fretum Gaditanum, inde flumen Mulucha: Numidiæ Mulucha & Tuſca amnes; Libyæ ſive Africæ Tuſca & aræ Philænorum; Cyrenaïcæ, quæ Ægypto finitima erat, aræ Philænorum & Catabathmus. Cùm victus eſt à Scipione in Africa Annibal, duas in partes diviſa erat Numidia; unam inſederant Maſæſuli, Maſſyli alteram; illis Syphax præerat, his Maſſiniſſa. Mauritania Bocchi avo parebat; Carthaginenſibus Libya, ſive Africa; Cyrenaïca Ptolemæis Ægypti Regibus vel ejuſdem ſtemmatis Principibus. I. Africæ provinciæ.

Tria Romanis cum Carthaginenſibus bella fuerunt, nomine pro ſociis, reipſa pro imperio: pri- II. Africa.

mo bello nihil ex Libya ademptum Pœnis eſt: ſecundo permiſſa etiam illis Africa; ſed abreptæ naves vel incenſæ; vetitumque ne injuſſu populi Romani bellum gererent: tertio bello deleta Carthago eſt; ſolum conſecratum, regioque omnis, quæ Carthaginenſium fuerat, in provinciam relata; eòque Prætor mitti cœptus, & provinciæ impoſitum tum tributum in capita, tum vectigal in agros.

III. Numidia. Maſæſuli, capto à Scipione eorum Rege Syphace, Maſſiniſſæ Maſſylorum Regi parere juſſi: ita ille primus Numidiæ toti imperavit. Hunc Micipſa filius excepit, Micipſam Adherbal & Hiempſal filii, & Jugurtha ex fratre nepos: Jugurtha utrumque occidit, eorumque ditionem occupat: illum Romani, quod aliena invaſiſſet, bello perſequuntur: vincitur à Metello, à Mario capitur proditione Bocchi Mauritaniæ Regis; cui fraudis præmium Maſæſulorum regio data fuit; Maſſylorum verò ditio Hiempſali, qui ex ſtemmate Maſſiniſſæ ortus erat, permiſſa: is C. Marium juvit exulem, ejuſque filius Hiarbas ejuſdem factionis Cn. Domitium: quare à Cn. Pompeio victus captuſque eſt; illiuſque regnum Hiempſali ex Maſſiniſſæ genere oriundo delatum, cujus filius Juba, unà cum P. Scipione in Africa fugatus à Cæſare, ſibi mortem conſcivit; tumque Numidia Romanis ceſſit, factaque provincia eſt; ac *nova Africa* dici cœpit; illa verò, quæ Carthaginenſium fuerat, *vetus* appellata: Numidiæ præfectus eſt à Cæſare is, qui hiſtorias ſcripſit, Salluſtius.

IV. Mauritania. Ut Africa, ita etiam Mauritania fuit *vetus* & *nova:* illa à Gaditanis faucibus ad Mulucham amnem porrecta; hæc à Mulucha ad Ampſagam flumen; nova primum Syphaci, tum Maſſiniſſæ, poſt, capto Jugurtha, Boccho paruit; tumque *nova Mauritania*, quæ Numidiæ pars erat, dici

cœpta

œpta eſt; quod Boccho Mauritaniæ Regi con-
ributa eſſet. Utramque ille Mauritaniam primus
btinuit, veterem hæreditario jure, novam, tra-
lito Jugurtha, Romani populi beneficio: duo ille
x Boccho filio nepotes habuit, Bocchum & Bo-
;ud: novam Mauritaniam Bocchus, Bogud vete-
em ſortitus: à Cæſare, pro quo contra Pompe-
anos pugnaverant, ambo Reges appellati. Cæſo
Cæſare Bogud, quod Antonium adverſus Octa-
ium juviſſet, à Boccho fratre regno pulſus eſt:
Octavius utramque Mauritaniam & Boccho indul-
it, & illo haud multo poſt mortuo Romanam
einceps provinciam fore juſſit, an. 721.

Libya itidem duplex, *Cyrenaïca* & *Arida*; V. Libya.
traque & ditionis Ægyptiæ fuit, & à duobus
Regibus populo Romano data: ambobus nomen
Ptolemæus, cognomen diverſum: qui Cyrenaï-
am dedit, *Ptolemæus antiquior* à Rufo dicitur;
qui Aridam, *Ptolemæus Apion* à Livio; uterque
Libyæ Rex erat, & ex regio Ægyptiorum ſangui-
e: Aridam dedit Apion an. 657: quo anno de-
lerit alter Cyrenaïcam, non liquet: donationi
æc appoſita conditio eſt; ut utraque vectigalis
quidem eſſet; ſed & libera & ſuis uteretur legi-
us: quare neutra tum Romana provincia fuit,
ed aliquanto poſt; cum L. Lucullus Syllæ in bel-
o Mithridatico Quæſtor Tyrannos, qui urbes in-
aſerant, oppreſſit: regionemque omnem deſcri-
ſit in provinciæ formulam.

Ideo Creta Libyæ ſubjecta à nobis eſt, quod VI. Creta.
ltera alteri à Romanis adjuncta ſit: Cretenſibus
rimini datum, quod piraticam exercerent; bello
ppetiti M. Antonium Triumviri patrem fude-
unt: tandem poſt multa prælia à Q. Metello
riennio domiti, tumque Cretæ juncta Cyrenaïca,
& utraque uni Prætori parere juſſa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

DISSERTATIO QUINTA.

ROMANORUM JURA.

JUra, quæ à populo Romano olim data ſunt, in quatuor veluti claſſes tribuimus; prima Romanorum jus continet; jus Latii altera; tertia Italicum; quarta Provinciale. Diverſa ſingulorum ratio fuit: ut enim jus Romanum jure Latii, ita jus Latii Italico, & Italicum Provinciali honeſtius fuit & commodius: de ſingulis ſingula erunt capita.

CAPUT I.

Unde varia jura.

I. Varia fœderum genera. DIverſa illa jura à varia ſeu victoriæ ſeu fœderis lege manarunt: ut enim quiſque optime in populum Romanum ſe geſſit, ita maxima fidei præmia initio fœdere adeptus eſt. Amicitiæ vero & ſocietatis ineundæ triplex genus fuit, ſponſio, pactio, & fœdus: fœdus pactione, pactio ſponſione firmior fuit: ſponſio & Magiſtratuum & Imperatorum arbitrio fiebat; unde eorum, per quos facta eſſet, deditione infirmari ſolita: pactio ad inducias pertinet, quibus pax non in perpetuum, ſed ad certum, ſive dierum, ſive menſium numerum ſancita eſt: fœdus vero erat pactio quædam & populi juſſu & Senatus voluntate per fecialem publicum firmata in perpetuum.

II. Ex variis fœderibus varia jura. Tria vero fuerunt fœderis genera; unum, cum victis pax data eſt; alterum, cum bello pares æquo fœdere in pacem venirent; tertium, cum, qui hoſtes nunquam fuerant, amicitiam inter ſe ſociali fœdere jungerent. Iniquiſſima fœderis conditione

ditione uſi ſunt dedititii, qui omnia ſua templa, ſacra, agros, &c. populo Romano permittebant: cum igitur fœdera fuerint alia aliis æquiora, inde factum, ut alii deteriore, honeſtiore alii juris conditione uſi ſint; inde varia jura orta ſunt, Romanum, Latii, Italicum, Provinciale; inter quæ quid potiſſimum interſuerit, paucis explicare nobis propoſitum eſt.

CAPUT II.

Jus Romanum.

I. Jus Romanorum duplex, privatum & publicum.

JUs omne Romanum, vel privatum fuit, vel publicum, & utrumque multiplex: ad privatam rem pertinuit jus libertatis, gentilitatis, ſacrorum, connubiorum, legitimi dominii, tutelarum; ad publicam, jus cenſus, militiæ, tributorum & vectigalium, ſuffragiorum, honorum: præcipua quæque hic delibare animus eſt, cætera, quæ à noſtro abhorrent inſtituto, omittere. Iis vero juribus uſi ſunt, quod hoc loco admonere operæ pretium eſt, omnes Romani cives, ſive in urbe Roma, ſive in agro Romano habitarent: agri Romani fuerunt alii aliis temporibus fines: cum patuit latiſſime, hæc fere oppida complexus eſt, Tibur, Gabios, Tuſculum, Lanuvium, Ardeam, Oſtiam, Fidenas, Collatiam, Ariciam, Cære, Antium, Cruſtuminum: ubi enim hi populi alii ab aliis ſive Regibus ſive Ducibus devicti ſunt, eorum oppida agro Romano addita.

II. Quis ſervus, liber, libertus, ingenuus.

Qui urbem agrumve Romanum incolebant, aut ſervi erant, aut liberi: hi Romani cives, illi non item. Servus fuit, qui, aut natus ex domini ancilla; aut jure factus, vel civili, ſi pretii cauſa vendi ſe paſſus eſt; vel gentium, ſi aut bello captus, aut ſub haſta venditus. Is liber dictus

eſt,

eſt, cui quod luberet faciendi arbitrium erat: liberorum vero triplex genus, ingenuus, libertus, & libertini filius; omnes cives erant, ſed conditione diſpari; ingenuus optima, libertus deteriore: is vero libertus erat, qui ex ſervitute à domino manu miſſus fuit. Ad libertatem etiam Romanorum nonnihil pertinebat nullis parere ſive Regibus ſive Tyrannis, quæ libertas, dum ſumma rerum penes Reges erat, nulla fuit: & multo poſt tum à L. Sylla, tum à C. Cæſare labefactata, tandem ab Auguſto ſublata eſt.

III. Qui plebeii, & patricii.

Romanos cives duas in partes Romulus diviſit; quarum una *patres*, altera *plebs* dicta eſt: tum ſoli patricii Magiſtratus obtinuerunt, plebeii non item; ſed aliquanto poſt honores plebs adepta eſt: ambo tamen ſanctiſſimo inter ſe vinculo devincti erant; quo patres erant plebeiorum patroni, plebeii patrum clientes, ut alii aliis & præſidio eſſent & ſubſidio: hac potiſſimum prærogativa plebeio præſtabat patricius, quod qui civitatem adeptus erat, eſſet continuo plebeius, non tamen patricius: fuit enim illud in more poſitum inter patricios adſcribi neminem, niſi quem Rex lege ad populum lata juberet, vel Conſul, vel Dictator. Nuſquam etiam legere eſt quemquam è plebe aut in Saliorum collegium cooptatum fuiſſe, aut creatum Interregem, aut Regem ſacrificulum, aut Flaminem majorem, ſive Dialis eſſet, ſive Martialis, ſive Quirinalis: quæ dignitates ſolis delatæ patriciis, negatæ plebeiis.

IV. Jura ſacrorum.

Qui civitate donatus erat, is in ſacrorum & cæremoniarum partem erat adſcitus. Sacra vero & publica fuerunt & privata; publicum urbis focum ſervarunt Veſtales, publicos curiarum focos triginta cum ſuis Curialibus Curiones, pagorum ſingulorum ſinguli pagorum Sacerdotes: privatos familiarum lares ſuos quiſque domi paterfamilias coluit,

uit. Fuerunt etiam privata gentis cujuſque ſacra, ut Æmyliæ, Claudiæ, Juliæ, ſi Macrobio credimus: cautum tamen erat auctoritate publica, ne quis novos colendorum deorum ritus inveheret: inde factum, ut alia ſacra Romani cives, alia alii populi habuerint. De patrum in liberos poteſtate pauca ſubjicere ſatis erit: hæc poteſtas multiplex erat, in liberorum bona, libertatem, vitam: jus enim erat patribus liberorum bona diſtrahere, ipſos etiam vel vendere vel occidere, ſi quidpiam ab iis gravius peccatum eſſet.

V. Censûs.

Inter jura, quæ ad publicam rationem pertinent, jus censûs, unde manarunt cætera, principem locum obtinet. Cenſum Ser. Tullius inſtituit, quo cives omnes in ſua quiſque tribu, claſſe, & centuria, apud eum, penes quem jus cenſendi populi erat, nomina ſua, uxorum, liberorum, libertorum, ſervorum, pecudum numerum, fundorum inſtrumenta, pecuniæ ſummam, jurejurando dato ſigillatim profiterentur: ut qui, quotve cives, quæ cujuſque opes, palam eſſet. Cenſendi munus primum Regum fuit, deinde Conſulum, postremo Cenſorum, uti alias diximus: ſi quis vero incenſus erat, & ipſe à Conſulibus ſub haſta venditus, & ipſius bona à Cenſoribus fiſco addicta.

VI. Militiæ.

Ex jure censûs, jura tum militiæ, tum tributorum profecta ſunt. Jus militiæ idem fuit cum jure legionis, in quam nullus adſcriptus, niſi ingenuus: & ex ingenuis, niſi junior; & ex junioribus, niſi qui in quinque claſſibus cenſeretur, & artis ludicræ expers eſſet. Unde ſervi, libertini, pueri, ſeniores, capite cenſi, hiſtriones repudiati. Quando adhiberi cœpti ſint, dicemus pluribus in Romana militia. Ætas vero militaris ab an. 17. ad annum 46. ex Servii inſtituto pertinuit.

VII. Tributorum.

Pecunia omnis, quæ à Romano cive publice pendebatur, vel tributi nomine data eſt, vel ve-

ctigalis.

ctigalis. Si tributim ſingulis pro ratione cenſûs imperata fuit, tributum erat: ſi alio nomine aliave ratione, vectigal: quanquam tributi tria fuerunt genera; ſed aliud alio tempore ſolutum; unum, quod in capita impoſitum; alterum, quod ex cenſu collatum erat; tertium, quod extra ordinem imperatum, idque dictum vulgo *temerarium*. Ante Servium Regem in capita imponi tributum moris fuit; quare ſi Regi pecunia opus erat, pauper perinde ac dives pendebat; quod ne deinceps fieret, vetuit Servius. Poſt Reges ejectos, tributorum omnium pauperibus vacatio data eſt. Anno 349. Senatusconſulto ſancitum eſt, ut plebi, quæ ſuis hactenus ſumptibus meruerat, ſtipendium quotannis daretur de publico: quare tributum pro ratione cenſûs civibus impoſitum, quod pro varia publicæ rei ratione vel levius fuit vel gravius: anno tandem 586. illud tributum penſitari deſitum eſt: cum L. Æmylius Paulus Perſe devicto infinitam prope pecuniæ vim in ærarium intulit. Temerarium vero tributum dictum eſt, cum omnes quidquid auri argentive haberent, in ærarium deferre juſſi ſunt.

VIII. Vectigalis. Vectigal omne vel *portorii* nomine, vel *decumarum*, vel *ſcripturæ*, vel *ſalis*, vel *viceſimæ* imperatum eſt. Portoria erant, quæ pendi ſolebant portitoribus, hoc eſt iis, qui ex mercibus in portum devehendis mercedem exigebant: quæ ſolvi deſierunt anno urbis 692. quo Pompeius ex Mithridate victor opes Aſiæ in Urbem invexit. Decumæ impoſitæ Romanis civibus & nominis Latini ſociis, qui agrum publicum, ſive in Italia, ſive extra Italiam arabant. Scriptura exacta ab iis, qui & ſylvis & paſcuis publicis fruebantur: viceſima à libertinis an. 398. Duo ex ſale collecta vectigalia, unum anno ſecundo poſt Reges exactos, cum lege cautum eſt, ne quis privatus ſal vendere[t],

r, ſed minoris è publico acciperetur; alterum llo Punico ſecundo, cum novum à Livio Salinare vectigal ex annona ſalaria imperatum eſt.

Suffragia nuſquam niſi in Comitiis populus tu-: comitia vero erant populi cœtus, ut quid ſuf-gio ſuo vel juberet vel prohiberet. Eorum tria runt genera, *Curiata*, *Centuriata*, *Tributa*. riata Romulus, centuriata Ser. Tullius, tribu- populus ipſe in Rempublicam invexit. Cum pulus in curias deſcriptus ſuffragium tulit, cu-ta fuerunt comitia; cum in centurias, centuria-, cum in tribus, tributa. In Curiatis vincebat uperum multitudo: in Centuriatis divites & no-es; ut enim quiſque maximo cenſu fuit, ita pri-us in ſuffragia miſſus: in Tributis una plebs e-, patricii nulli: in damnatione enim Coriolani mum uſurpari cœpta ſunt. Hæc una Comitio-m omnium ratio fuit, ut qui plura in ſingulis l curiis vel centuriis ſuffragia tuliſſet, is illam ſi- curiam ſive centuriam tuliſſe diceretur: in Cu-tis initio creati Reges, Quæſtores, Ædiles, Tri-ni plebis: in Centuriatis Conſules, Decemviri, ibuni militum, Conſulares, Cenſores, & Præ-es. Sed de his poſtea pluribus. IX. Suffragii.

Honores erant curationes publicæ civium ſuffra- cuipiam delatæ: alii ad res divinas, alii ad hu-nas pertinebant. Primi generis erant *Sacerdo-*, ſecundi *Magiſtratus* & *Imperia*. Sacerdotes ſacras curabant, ſed alii ſingulorum deorum, promiſcue omnium; de quibus alias: id omni-s commune fuit, ut nec poteſtatem haberent c imperium, utque eſſent perpetui; & ex ple- patriciiſve nullo diſcrimine legerentur, præter gem ſacrorum, Regem ſacrificulum, Flami-s majores tres, & Salios Palatinos, qui ex pa-ciis ſemper adſciti. X. Honorum.

Magiſtratus erant ii, quibus permiſſa publica XI. Magiſtratuum.

res.

Eorum quatuor præcipue jura fuerunt, imperare, jus dicere, referre, auſpicia habere. Imperium in tribus poſitum, in edicendo, in vocando, in prehendendo. Juriſdictio duas habuit partes, decretum & judicii lationem. Jus referendi duplex itidem fuit, ad Senatum & ad populum. Auſpicia alia ut plurimum in Urbe uſurpata, ut obſervatio de cœlo; alia foris & militiæ, ut pullorum tripudium.

XII. Imperii. Imperium facultas erat & habendi exercitus, & belli gerendi: aliud domi fuit, aliud foris; illud civile, hoc militare, quod datum tantum Dictatoribus, Conſulibus, Prætoribus, & iis præterea, quibus Imperatoris & appellatio permiſſa erat & dignitas.

CAPUT III.

Jus Latii.

I. Qui Latini. LAtium duplex fuit, antiquum & novum: antiquum à Tiberi Circeios uſque, novum ad amnem Lirim perducitur. Vetus incolebant Albani, Rutuli, Gabini, Tiburtes, Præneſtini, Tuſculani, Laurentes, &c. novum Oſci, Auſones, & Hernici. Volſci enim & Æqui, quamvis Latii incolæ, inter Latinos tamen appellatos nuſquam legere eſt: quod nec ad commune Latinorum concilium in luco Ferentinæ, nec ad ferias Latinas in monte Albano vocarentur. Latium Latinos ſecrevit ab Italicis, qui non erant in Latio; fœdus à Romanis civibus, qui Romanum agrum colebant in Latio: jus Latii ab aliis Latinis, qui cum habitarent in Latio, Latii tamen jure non utebantur.

II. Jus Lati- Jus Latii, quod jure Romano deterius erat, & Italico commodius, duplex fuit; unum privatum, alte-

lterum publicum; privatum ad libertatem, gen- norum priva- tum & publi- cum.
litatem, &c. publicum ad cenſum, ad militiam,
cc. uti dictum eſt, pertinuit. Jus privatum La-
norum à Romano diverſum fuiſſe certum eſt:
uo vero jure privato, tum Latini, tum alii Ita-
æ populi uſi ſint, incertum: Latinos Romæ cen-
)s à nemine, quod ſciam, proditum eſt. Ut
oloniis, ita ipſis in ſuis civitatibus cenſeri licuit:
um Romani cives tributa penderent, Latinos
tiam pependiſſe par eſt credere. Caſſiano fœdere
utum erat, ut copias tum pedeſtres tum eque-
res pro Romanorum arbitrio darent.

Jus quidem ſuffragii habuerunt, at non optimo III. Illorum jus ſuf- fragii.
ire: cum nec in tribus deſcripti eſſent, nec ſem-
er ferrent ſuffragia: interdum in aliquam Latii
rbem vocati ſuffragii cauſa, pro arbitrio Roma-
i Magiſtratus; interdum ſine ſuffragii latione di-
iſſi. Sub bellum Punicum ſecundum, ne ad
nnibalem deficerent, ad ſuffragia admiſſos eſſe
erhibent: ad honores autem Romæ petendos ni-
il illis juris fuit: duo vero ſunt potiſſimum, in
ibus poſitum erat Latii jus: alterum, quod qui
Latii oppido ædilitatem vel præturam geſſiſſet,
eſſet continuo Romanus civis: alterum, quod
atini non Romanorum Magiſtratuum, ſed Præ-
rum ſuorum edictis obtemperarent. Anno tan-
em urbis 662. poſt ſociale bellum civitas omni
atio lege Juliâ data eſt.

CAPUT IV.

Jus Italicum.

Talia duobus olim definita erat terminis, alte- I. Jus Itali- cum.
ro naturæ, altero juris. Natura fines dedit ma-
e & Alpes, quibus continentur Ligures, Galli,
eneti, Carni, Etruſci, Romani, Latini, Cam-
pani,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

pani, Lucani, Græci, Apuli, Ferentani, Picen-tes, Umbri, Sabini, Veſtini, Marci, Marrucini Peligni, & Samnites: populus vero Romanus re-gionem omnem, quæ à Rubicone & Arno fluvii ad mare uſque Siculum pertinet, *Italiam* appella-vit; eam vero, quæ ab Arno & Rubicone ad Al-pes pertingit, *Provinciam Galliæ*, quod Ligures & Gallos armis devictos in provinciæ forman rede-gerat; cujus diviſionis ſi ratio habeatur, eran tantum in Italia Romani, Latini, & Italici; quo tamen nomine intelliguntur omnes, quos modo appellavi, populi, præter Romanos, Latinos, Li-gures, Gallos, Venetos, & Carnos.

II. Quid jus Italicum.

Jus Italicum inde dictum eſt, quod Italis alii quidem alio tempore conceſſum eſt: in eo Lati jure deterius erat, quod Italis poſt obitum in ſu urbe Magiſtratum ad civitatem Romanam aditu non patuit, patuit vero Latinis: fuit verò jure provinciarum commodius, quod Italici Magiſtra-tibus ſuis, non Prætori Romano ut Provinciales parerent: unde quivis intelligat jura omnia, qua Latinis negata erant, negata itidem fuiſſe Italis quæ onera impoſita, impoſita pariter Italis: u milites dare, ſtipendia ſolvere, & alia id genus Hoc jure uſa eſt Italia ad annum 550. quo P Sulpicius Galba Dictator, quod multi ad Anniba-lem poſt cladem Cannenſem defeciſſent, Italian peragravit: & ſingulis pro ſuis in Rempublican meritis jura vel auxit vel ademit. Jus omne ſub-latum Brutiis, Picentinis & Lucanis. Brutii enim deinceps ut ſervi à Romanis habiti; alii ut viato-res & tabellarii. Capua, quæ paulo ante capta erat, & tecta publica & agrum amiſit, eoque miſſus quotannis Prætor, qui jus diceret: denique Italis omnibus haud aliter ac Latinis lege Juliâ ci-vitas an. 662. data eſt: aliquanto poſt, cum ve-ctigalia provinciarum ſuſtulit Auguſtus, & tribu-

III. Italis civitas data.

ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ı ordinaria inſtituit, alia in agros, alia in caput; triuſque immunem voluit eſſe Italiam: unde nulım poſtea Romanis ſolvit ſive vectigal ſive tribuım. Latini civitatem adepti à L. Julio Cæſare : P. Licinio Craſſo Cenſoribus in octo novas triıs conjecti ſunt: ut & poſſent minus, & de veırum tribuum jure nihil detraherent: quod cum ırrent ægrius, rem ad Sulpicium Tribunum ples deferunt: à quo continuo lata lex eſt, ut in eteres tribus transferrentur: quæ lex & à Sylla ſciſſa eſt, & à L. Cinna reſtituta: ita in 35. ibus adſciti Itali à. L. Marcio Philippo & M. Perərna Cenſoribus.

C A P U T V.

Jus Provinciarum.

EA regio *provincia* à Romanis dicta eſt, cui ademptæ patriæ leges, libertas & Magiſtra- I. Aliud
s: data Romana lex, impoſitique Romani tum jus pro-
rætor tum Quæſtor; ut ille jus diceret, hic pro- vinciarum.
ıraret vectigalia: non eodem tamen jure uſæ ſunt mnes ſive provinciæ, ſive unius provinciæ civites, ſed aliæ vel honeſtiore vel duriore pro ſuis populum Romanum meritis: aliæ enim erant ectigales, quibus vectigal impoſitum; aliæ libeɛ, quibus nullum; aliæ ſervitute affectæ, quiıs datus Prætor Romanus; aliæ liberæ, quibus æter morem ſuæ permiſſæ leges; aliæ fœderaɛ, quæ ex fœdere aliquid vel pecuniæ debebant el auxilii, præterea nihil: quæ varia jura poſt ırtam victoriam ex fœderis lege manarunt.

Sed longe alia provinciæ Galliæ, alia aliarum II. Aliud
rovinciarum ratio fuit: provinciam Galliæ appel- jus pro-
ımus eam Italiæ partem, quæ mari Liguſtico, vinciæ
Rubicone & Arno fluviis, Adriatico ſinu & Al- Galliæ.
pibus

pibus definita eſt; in qua erant Ligures, Galli, Veneti & Carni: iis quidem ut aliis provinciis & ademptæ leges propriæ, & Prætor impoſitus: ſed imperati milites, qui pariter ac Itali inter ſocios cenſerentur; cæteris vero provinciis auxilia tantum præter ordinem imperata. Hæc provinciæ Galliæ conditio fuit uſque ad bellum ſociale ſive Italicum: tum enim, quod manſiſſent in officio, Cn. Pompeius Strabo anno 664. Conſul legem tulit; qua Liguribus, Ciſpadanis & Venetis civitatem, Tranſpadanis Latinitatem communicavit: civitas ſubinde à Tranſpadanis ſæpius petita eſt; quam C. Cæſar & Ædilis & Conſul illis impertiri voluit: & tandem anno dictaturæ primo indulſit: inter provincias tamen etiam tum recenſita eſt provincia Galliæ; quippe quæ Prætori itidem ac cæteræ pareret: donec an. 711. à Triumviris Octavio, Antonio, & Lepido civitas optimo jure data eſt, & provincia eſſe deſiit. Ante C. Cæſarem nulli extra Italiam civitas data: ipſe primus Siculis dedit, quam legem ab ipſo conditam poſt ipſius cædem ratam eſſe juſſit Antonius; aliis poſtea extra Italiam oppidis Auguſtus civitatem detulit, aliis Latinitatem, aliis jus Italicum: inde civitas gentibus exteris ab iis ſubinde Imperatoribus communicari cœpit.

CAPUT VI.

Jus coloniæ, municipii, præfecturæ, fœderatæ civitatis, & fori.

PRæter hæc quatuor, de quibus hactenus egimus, jura; erant & alia coloniarum, alia municipiorum, alia præfecturarum jura: quæ etſi aliis erant temperata, quæ cujuſmodi fuerint, breviter perſtringimus.

Co-

Coloniæ nomine intelligimus oppidum, quo [populus] Romanus ſuos ad incolendum cives miſe[runt]: coloniæ verò deducendæ conſuetudo à Romu[lo] Rege profecta perhibetur; qui quæ ceperat op[pi]da, nec diruit, nec ſervitute mulctavit: ſed colo[no]s ab urbe, qui agrum colerent, deduci juſſit: [qu]od & à cæteris poſtea Regibus, iiſque exactis, à [Se]natu populoque identidem factitatum. Non ea[ru]m verò coloniarum omnium ratio fuit; aliæ e[ni]m Latinæ vulgo dictæ ſunt, quæ jus Latii habue[ru]nt: aliæ Romanæ, quæ Romanum, non inte[gr]um tamen, ſed Quiritium ſive privatum: mo[s] enim fuit, ut nunquam civitas optimo jure co[lo]niis concederetur; nullaque, quod ſciam, ante [ci]vitatem datam Italis, jus censûs, ſuffragiorum [&] Magiſtratuum adepta eſt. I. Quid colonia, & illius jura.

Coloniarum leges vel à Triumviris ut plurimum [dat]æ ſunt, vel à propriis Magiſtratibus additæ: fuit [en]im in coloniis haud aliter ac Romæ Senatus [&] populus: erant etiam Duumviri, qui Magiſtra[tus] Conſulatui aut Præturæ prope par erat; Cen[ſo]res, qui cenſum in coloniis agerent, Ædiles & [Qu]æſtores. Erant præterea Romæ coloniæ cujuſ[qu]e patroni; quorum operâ in urbe, ſi quid opus [ess]et, uteretur. Coloniarum verò, quod addere [no]n abs re fuerit, aliæ civiles erant, aliæ milita[res]; illæ è civibus, iſtæ è militibus deductæ. An[te] Syllam civiles deductæ plures memorantur, mi[lit]aris nulla; poſt Syllam nulla civilis, militares [qu]amplurimæ. Ante C. Gracchi tempora nulla [ext]ra Italiam miſſa eſt. Is omnium princeps co[lo]niam Carthaginem deducendam juſſerat; ſed lex [à] Senatu reſciſſa. Sub hæc Q. Marcius an. [...]5. coloniam primus Narbonem miſit in Galli[a]: deinde Marius & Sylla in Corſicam, tum in [ali]as regiones alii. II. Varia coloniarum genera.

Colonias inter & municipia hoc intererat; quod III. Quid

municipium. coloniæ, ut ait Gellius, ex civitate Romana quaſi propagarentur, municipia in civitatem extrinſecus vocarentur: quando enim univerſis oppidi cujuſpiam incolis data civitas eſt, hi vel migrarunt Romam, vel ibi, ubi prius erant, remanſerunt: ſi venerunt Romam, *Romani cives* dicti ſunt; ſin minus, *Municipes*, quaſi jus adepti cum Romano populo *munera capiendi*: quod Cæritibus primum ob cuſtodita bello Gallico Romana ſacra Senatus indulſit.

IV. Municipiorum jura. Ut coloniarum, ita etiam municipiorum diverſa conditio fuit: data quidem omnibus Romana civitas, ſed aliis alio jure: nonnullis optimo, pluribus non item: datum enim interdum jus legionis; ut in legione Romana pariter ac cives, non in auxiliis ut ſocii ſtipendia facerent, præterea nihil: negata enim cætera jura Quiritium, ſuffragii, honorum, &c. unde ſuis uti legibus permiſſa, aliis verò omnia jura unà cum legione data ſunt: præter jus domicilii, cæteraque, quæ ex ipſo manabant, jura, ut curiæ, ut ſacrorum, & ferendi in curiatis comitiis ſuffragii: hujus generis erant Tuſculani, Aricini, Lanuvini, &c. è quibus Coruncani, Catones, Murenæ, &c. ſummas in Republica dignitates adepti ſunt: ſuum etiam quodque municipium & Senatum habuit & populum, ſuoſque Magiſtratus, Dictatorem, Duumviros, Cenſores, Ædiles, Quæſtores, Flamines.

V. Quid præfectura, & illius jura. Inter omnes civitates Italicas præfecturarum duriſſima conditio fuit ac fortuna; ſi qua enim civitas quid peccaſſet adverſus populum Romanum: ſi fidem datam aut ſemel aut iterum fefelliſſet; relata continuo eſt in præfecturæ formulam, quæ à formula provinciæ non multum aberat: ut enim miſſi quotannis in provincias Prætores, qui jus dicerent, ita in præfecturas Præfecti. Hujuſmodi præfectura Collatia fuit, ſi Dionyſio credimus,

dimus, à L. Tarquinio Rege inſtituta. Iis nec Latii jus, nec Romanum datum eſt, ſed privatum à Præfectorrum edictis; publicum, hoc eſt censûs, vectigalium, militiæ, &c. à Senatus voluntate petitum fuit: Magiſtratus alii Româ miſſi, alii à præfectura creati; illi & quatuorviri & ſexviri dicti ſunt: hi Ædiles, qui urbis ſarta tecta tuerentur, & Quæſtores, qui publicam præfecturæ pecuniam curarent. Eadem verò civitas & præfectura interdum fuit, & ſimul aut colonia aut municipium: erat quidem *præfectura*, quod eo juris dicendi cauſa Præfectus quotannis mitteretur: erat præterea *colonia*, ſi forma Reipublicæ colonicæ uteretur; ſi jure civitatis vel cum ſuffragio vel ſine ſuffragio donata eſſet, *municipium*.

Fœderatum oppidum, nec colonia fuit, nec municipium, nec præfectura: Populo Romano aliquid ex fœderis lege debuit: in cæteris ſui juris erat, ſuoſque habuit Magiſtratus, ſuas leges, ſuamque Rempublicam: quod ex Capua, antequam defeciſſet ad Annibalem, intelligere licet: aliæ verò aliis leges fuerunt, alii Magiſtratus pro varia & locorum & temporum ratione, & cujuſque Reipublicæ forma: hujuſmodi oppidis negata ut plurimum Romana civitas, data interdum meritorum ergo.

VI. Quid fœderatum oppidum.

Huic voci *forum* duplex ſubeſt notio; forum enim locus erat vel juris dicendi vel nundinarum: unde cùm Prætor locum juris dicendi deſignabat, *forum indicere* dicebatur; cùm verò conventum in provincia juris dicendi cauſa habebat, *forum agere*. Illa tamen juriſdictio ad cauſas tantum privatas pertinebat; nec de cauſis unquam publicis ibi diſceptatum eſt. Generis illius fuerunt fora Appii, Caſſii, Livii, Cornelii, Julii, &c. quibus ab iis ſive Proconſulibus ſive Prætoribus, qui ea inſtituerunt, nomen inditum: fuit etiam *forum* ſive

VII. Quid forum & conciliabulum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

conciliabulum, nundinarum locus, quò Roman[i] cives, qui in agris verſarentur, mercandi & vendendi cauſa convenire frequentes ſolebant. In hi[s] ſive foris, ſive conciliabulis, & jus dictum eſt & celebratæ nundinæ, vel conjunctim vel ſeparatim pro Prætorum arbitrio: illa fora ad jura municipiorum quoquomodo pertinent. Sed de his hactenus.

DISSERTATIO SEXTA.

ROMANORUM MILITIA.

QUæ ad Romanorum militiam pertinent, ad certa capita brevitati[s] cauſa revocamus: agemus enim primo de militum delectu, tum de exercitu ejuſque partibus, poſt de variis ducum militumque ordinibus, poſtremo denique de militum armis, ſignis, ſtipendio, præmiis, & pœnis. Si quis plura requirat, è veteribus Polybium, Frontinum & Vegetium, è recentioribus Lipſium, Sigonium, Roſinum & Dempſterum conſulat.

CAPUT I.

De delectu & vacatione militum.

I. Primum ad militiam admiſſi tantum ingenui.

QUi milites, qua ætate, quave ratione, & legerentur, & dimitterentur, paucis accipe. Ubi Servius Tullius populum omnem tribuit in claſſes, cum multa, tum hæc duo illius lege præſcripta ſunt: unum, ut plebs infima, cujus cenſus undecim æris millibus minor erat, militiâ eſſet im-

immunis: alterum, ut in claſſibus ſingulis centuriarum pars una ſeniorum eſſet, juvenum altera: ut illi urbis mœnia, hi verò fines imperii foris tuerentur. Unde cuivis intelligere licet ſervos, libertinos, pueros, ſeniores, capite cenſos, hiſtriones omnes, ſi Attellanos exceperis, in legionibus allectos non eſſe; ſed eos tantum, qui & ingenui eſſent, & juniores. *Ingenuus* fuit, qui in claſſibus præter ſextam adſcriptus erat; *Juvenis*, qui nec 16. annis minor, nec 46 major: his enim terminis juventus à Tullio Rege definita: ita tamen, ut, qui debita ſtipendia, eques dena, pedes vicena non confeciſſet, is ad ea explenda ad annum uſque quinquageſimum cogi poſſet: poſtea non item.

In illis tamen legibus nonnihil aliquanto poſt immutatum eſt: cum enim ingens plebis multitudo munerum omnium expers eſſet, anno circiter ab urbe condita 500. è re publica fore viſum eſt, ſi ſexta claſſis, quæ tenuiorum erat, tres in partes divideretur. Prima intra 1200. uſque ad 400. drachmarum cenſum conſtituta: altera intra 400. ad 150. hoc minor cenſus reliquam multitudinem habuit: qui in ſecunda parte cenſebantur, vulgo *proletarii* dicti ſunt: qui in tertia, *capite cenſi*: pars prima, itidem ut aliæ claſſes, in legionibus deinceps allecta fuit; ſecunda & tertia non item. Quare *proletarios*, *capite cenſos*, *libertinos* ante annum 646. ad nauticum uſum, quæ militia vilior erat, ſervari mos fuit: bella verò aut foris aut cum legionibus gerere nefas: ſi quid tamen repentini tumultus oriretur, tum iis arma data, quibus urbis mœnia una cum ſeniorum centuriis tuerentur; donec anno 646. & *proletarii*, & *capite cenſi* à C. Mario ad bellum Jugurthinum: deinde *libertini* anno 563. & 664. tum à Prætoribus tum à Conſulibus ad Marſicum legi cœpti ſunt.

II. Deinde proletarii, capite cenſi & libertini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

III. Qua ratione delecti Tribuni militum.

Delectus habendi hæc ratio fuit. Deſignatis Conſulibus, ſi bellum foris gerendum eſſet, in quatuor legiones, quæ tum ſcribi ſolebant, 24. Tribuni militum, partim à populo, partim à Conſulibus legebantur, ex equitibus quatuordecim, decem ex peditibus; illi, quod poſt quina ſtipendia Tribuni crearentur, *Juniores* vulgo dicti ſunt; hi verò, quod poſt dena, *Seniores*; uſus enim tum obtinuerat, ut in Tribunum aſſumeretur nemo, qui dimidiata non confeciſſet ſtipendia, quæ equiti dena præſcripta erant, pediti vicena: deinde Conſules diem edicebant, quo omnes, qui ætate erant militari, vel in Capitolium convenirent, vel in Campum Martium; ne Tribunorum plebis interceſſioni locus eſſet. Tum Tribuni omnes, tum *Juniores*, tum *Seniores*, eo ordine, quo vel à populo vel à Conſulibus lecti erant, in quatuor legiones, ſex in ſingulas, diſtribuebantur: in primam *Juniores* quatuor, duo *Seniores*: in ſecundam tres *Juniores*, *Seniores* totidem; tertiæ legionis eadem ratio fuit, quæ primæ; quartæ, quæ ſecundæ.

IV. Pedites.

Poſtea Tribuni tribus, ſi bellum eſſet grave, omnes, ſi leve, aliquot tantum in ſuas, tum claſſes, tum centurias ire jubebant: & ex tabulis, ubi cujuſque ætas, cenſus, vires, genus ſcripta erant, centurias ſingulas evocabant, ſæpe pro Conſulum arbitrio: interdum etiam ſorte; ne qua, aut tribus, aut centuria ad graviora bella injuſtè legeretur. Ex centuria, quæ ſorte exierat, quatuor primum juniores, deinde ætate majores, & viribus, & corporis habitu prope pares ſimul producebant; unum primæ legionis Tribuni, deinde ſecundæ, tum tertiæ, poſtremo quartæ, atque ita deinceps cooptabant in ſuas quiſque legiones: ea tamen habita ratione, ut qui primus una vice legerat, altera ultimus eligeret; ne qua eſſet legio

egio aliis viribus impar. Si ſpes aliqua lucri in bello affulgeret, tum multi ultro ſeſe offerre: ſi vero laboris multum, utilitatis aut parum aut nihil, pauci: at eos, qui militiam detrectabant, Conſulis erat, aut carcere, aut flagris cogere: nonnullorum etiam, ſi quid egiſſent audacius, aut bona vendita: aut ipſi, quæ pœna gravior erat, veluti mancipia venundati.

Cùm equites jam in certas claſſes eſſent à Cenſoribus deſcripti, eorum delectus multo quam peditum facilior fuit: illorum duplex erat ordo, quibus præter nomen nihil commune: alii enim equo publico militabant, alii privato: qui publico, jam inde à primis Reipublicæ temporibus inſtituti; qui privato, multo poſt in bello Veientino, ſi Livio credimus: his, dum mererent, haud aliter ac pediti ſtipendia dabantur, duplo quidem majora: illis verò ad emendum equum ſemel æris dena millia, bina in ſingulos annos ad alendum: quibus id ſolemne fuit, ubi debita confecerant ſtipendia, equum publicum ad Cenſores in forum reducere, & quibus in locis, quibus Imperatoribus, quot annis meruiſſent, adhibitis teſtibus probare. V. Equites.

Ut ſcribendi militis, ſic etiam dimittendi diligens obſervata ratio eſt. Miſſio verò duplex fuit, una honeſta, cauſaria altera: honeſta eorum, quibus juſta militiæ vacatio eſſet; cauſaria eorum, quibus neceſſaria: juſta petitur, vel ab ætate, cùm quis major annis 50; vel ab emeritis ſtipendiis, ſi quis vel dena, ſi eques, vel vicena, ſi pedes fecerat ſtipendia; vel ab honore, ſi Magiſtratus eſſet, aut Sacerdos; vel à beneficio, ſi quis enim quid geſſiſſet fortiter, ipſi aliquando ad tempus, aliquando in omne ævum, interdum etiam ipſius liberis, aut Senatus, aut Conſulis juſſu militiæ vacatio data eſt. Vacatio neceſſaria fuit: ſi cui, aut manus abſciſſa, aut membrum debile, Quibus de cauſis dimiſſi milites.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

aut imbecilla valetudo: ne quid tamen fraudis ſubeſſet, Cenſorum fuit inquirere, quæ cuique cauſa vacationis eſſet, juſta, an ſecus. Si tumultus ex improviſo oriretur, nullus tum vacationi locus; ſi bellum Gallicum ingrueret, nulla ſacerdotum ſenumque vacatio; adeo Romanis olim nomen Gallicum terrori fuit.

CAPUT II.

De exercitu, ejusque partibus.

I. Tres Romani exercitus partes: Legiones Romanæ, Socii, Auxilia.

Romanorum exercitum tres in partes tribuimus: in Romanas legiones, ſocios, & auxilia. Legiones ex civibus, ſocii ex Italis, auxilia ex nationibus exteris conſtabant. Legiones à Romulo inſtitutæ; ſocii, dum res Romana anguſta fuit, vel nulli, vel pauci: ubi adolevit, pro variis imperii finibus, modo pauciores, modo plures: poſtquam perdomita Italia eſt, Romanis ſemper numero aut pares fuerunt, aut ſuperiores. Auxilia ante bella Punica nulla memorantur: primo Punico bello Galli pecunia conducti, teſte Zonara; ſecundo Celtiberi, ex Livio: aliis deinceps bellis equites ab amicis Regibus plerumque in auxilium miſſi. Socios inter & auxilia hæc duo maxime intererant; unum, quod ſocii, ſi frumentum excipias, gratis militarent; auxiliaribus verò copiis ſtipendia ut plurimum ſolverentur: alterum, quod ſocii, & in legiones haud aliter ac Romani deſcriberentur, & militare ſacramentum omitterent: auxilia non item. Poſtquam anno 663. ſub finem belli Marſici univerſæ Italiæ civitas lege Julia data eſt; tum & ſocii in Romanas legiones, & auxiliares in ſociorum locum adſcribi cœpti ſunt. Quæ de militum Romanorum delectu paulo ante diximus, eadem de ſociis dicito:

to: eadem enim fere ratione, qua à Tribunis ilitaribus Romanis, à ſuis Magiſtratibus ſocii ſſu Romani Conſulis legebantur.

Legio certa peditum, equitumque manus fuit; edites in decem cohortes, equites in totidem turas diſtributi: cohors tres manipulos comexa eſt, manipulus duas centurias, turma tres ecurias: unde legio ſemper habuit peditum coortes decem, triginta manipulos, centurias ſexanta; equitum alam unam, turmas decem, trinta decurias. Peditibus ſex Tribuni præerant, enturiones ſexaginta, ſingulis centuriis ſinguli: quitibus triginta Decuriones, quorum alii turmas ngulas regebant, Præfectus alam integram. II. Quid legio, cohors, manipulus, &c.

Militum numerus, ſive peditum, ſive equitum, ius aliis temporibus fuit. Legio jam inde à Ro-nulo trium millium peditum & trecentorum quitum inſtituta eſt; ex ſingulis enim tribubus onſcripti ſunt pedites mille & centeni equites: einde ſive à Romulo poſt victos Sabinos, ut ait Plutarchus, ſive, ut Lipſius, à Tullo Hoilio mille pedites additi: exactis certe Regibus gio peditum quatuor millium fuit: poſtea verò o Senatus arbitrio bellique magnitudine in miliim numero variatum eſt: ita ut legio, modo uatuor, modo quinque, modo ſex millium petum, itemque, modo ducentorum, modo trententorum equitum ſcriberetur: Volſco enim bel-, ut tradit Livius, quatuor legiones ſcriptæ quaor millium; Gallico quatuor millium & ducenorum peditum; Latino ſingulis legionibus pediim quina millia data, equites duceni; Punico cundo & Macedonico, in gratiam Africani Majos & Æmilii Pauli, peditum ſena millia, equites eceni: aliquanto poſt, modo ad quatuor, moo ad quinque millia reditum eſt, teſte Polybio; onec C. Marii, non Senatus, imperio, contra III. Quot in ſingulis legionibus milites.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Jugurtham legiones ſex millium & ducentorum peditum ſcribi juſſæ; Caii tamen Cæſaris ætate legiones non Marianis modo, ſed Polybianis etiam numero inferiores erant, maxime veteranæ, ut auctor eſt Hirtius.

IV. Quot in cohortibus & manipulis.

Ex his, quæ modo diximus, cuivis colligere licet, nec certum, nec ſtatum ſemper fuiſſe in ſingulis, ſive cohortibus, ſive manipulis peditum numerum: ſed pro varia legionis ratione, modo majorem, modo minorem: dum legio 4200. peditum fuit, tùm cohors 420, manipulus 140, centuria 70. erat: cum legio 5000, cohors 500, manipulus 167, centuria 83: ſi legio 6000, cohors 600. peditum fuit, manipulus 200, centuria 100.

V. Quæ prima cohors, quæ prætoria.

Prima cohors ceteris, cum dignitate, tum militum numero præſtabat: quod in ea Tribuni & nobilitate & fortitudine clariſſimi legerentur; & interdum, ut ſcribit Vegetius, 1100. pedites haberet. Erat præterea cohors Prætoria, quæ ducem ſemper ſequeretur, ab ipſo, vel ex amicis, vel ex fortiſſimis quibuſque delecta. Hujuſmodi cohortem Prætoriam A. Poſthumius Dictator habuiſſe perhibetur à Livio, Africanus major à Feſto, Scipio Æmilianus ab Appiano, Marius & Petreius à Salluſtio, & ab aliis alii: novem cohortes Prætorias Auguſtus ad corporis cuſtodiam adhibuit, quæ primùm quidem certum ſtabiliendi imperii firmamentum & decus extiterunt: poſtea vero, & Imperatorum, & Reipublicæ pernicies.

VI. Quot equites in legione.

Ut peditum, ita equitum varius in legione numerus fuit: Polybius tamen ſuper hac re, nec cum Livio, nec ſecum conſentit: unde aliter Sigonio, aliter Lipſio viſum eſt. Vult enim Sigonius ex Livio equites ſingulis legionibus, dum erant, vel quatuor, vel quinque millium, fuiſſe ducenos; dum ſex millium, trecenos: Polybius ve-

verò, ut interpretatur Lipſius, jam inde à Romulo trecenos equites legionibus adjunctos; cum verò centum equites additi dicuntur, tum fuiſſe quadringenos. Utri aſſentiri malis, tute ipſe videris: id unum certi habeo, quod ſcribam, in decuria equites fuiſſe decem: in turma triginta, in ala modo ducenos, modo tricenos ex Sigonio; vel, modo trecenos, modo quadringenos ex Lipſio.

VII. Quot legiones Romani habuerint.

Dum ſumma rerum penes Conſules multo ante bella Punica fuit, quatuor legiones in annos ſingulos ſcribi ſolebant, binæ ſingulis Conſulibus: ubi vero multis, tum urbibus, tum provinciis auctum imperium eſt, ſocii ad quatuor Romanas legiones totidem addere juſſi ſunt: ſi bellum gravius eſſet, creſcebat legionum numerus. In bello Punico ſecundo legiones plus minus 25. per Italiam, Siciliam, & Hiſpaniam diſperſas Romani habuerunt. In diſſenſione Mariana L. Cinna 30; in bello civili Pompeius & Cæſar 40; in Mutinenſi Antonius & Conſules 50: in Actiaco Octavius Cæſar 40; nec ipſi legionum, aut virtute, aut numero inferior erat Antonius. Non mirum quidem eſt tantas copias ab Romanorum ducibus contractas eſſe id temporis, cùm eorum imperium ab ultimis Europæ finibus ad Euphratem uſque pertineret. Unum eſt, quod magis mirere. Gallico tumultu an. Urbis 528, L. Æmilio Pappo & C. Attilio Regulo Conſulibus Romanos exercitum 800. millium militum ex ſola Italia collegiſſe; quod ex Q. Fabio Pictore, qui tum vivebat, referunt Eutropius & Oroſius: quibus ego vix aſſentiar; niſi idem & à Plinio & à Polybio memoriæ proditum eſſet: Plinius enim numerat peditum 700. millia, equitum 80. Polybius verò eorum, qui tum Romanis parebant, peditum 500. millia, equitum 60; omnemque exercitum ex ſola Italia fuiſſe peditum 700. millium, equitum 70.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

VIII. Quis ſociorum ordo.

Socii & in caſtris & in acie ita diſpoſiti erant, ut Romanas legiones utrinque tegerent: unde *alares* vulgo dicti: cum enim eorum pedites Romanos æquarent, & equites duplo ſuperarent: multas in partes, ne quid novi molirentur, eos diſtrahi moris fuit, & ordinis cauſa, & ſecuritatis. In iis verò diſtribuendis hæc habita ratio eſt, ut ex alaribus equitibus tertia pars, hoc eſt, ut ex ſexcentis ducenti; ex peditibus quinta, id eſt, ut legio Polybiana nobis exemplo ſit, ex quater mille ducentis, octingenti quadraginta in *Extraordinarios* ſecernerentur: tum ex *Extraordinariis* pars item quinta, hoc eſt, ex ducentis quadraginta in *Ablectos*; quorum erat Conſulem, in via, in caſtris, in pugna, & comitari, & tueri.

IX. Quot Extraordinarii & Ablecti.

Eadem ratione pro militum numero, modo pauciores, modo plures, & in *Extraordinarios*, & in *Ablectos* ſubducti: ut plurimum tamen circa ſe Conſul habuit ex utraque ala duas equitum turmas, alteram ex altera; & cohortes peditum quatuor cæteris aliquanto minores. Ex his quivis intelligat legiones ſociorum Romanis equite ſuperiores fuiſſe, pedite paulo inferiores: nam ex 600. equitibus & peditibus 4200; ſi 200. equites, pedites 840. in *Extraordinarios* detrahas; reliqui erunt equites 400, pedites 3360; qui cohortes decem 336. militum efficiunt: an vero cohortes illæ in manipulos & centurias, itidem ac Romanæ, deſcriptæ eſſent, obſcurum eſt.

X. Quid cornu, quid ala.

Non abs re fuerit duo hoc in loco annotare: unum, ſociorum ducibus non *Tribuni* nomen, ſed *Præfecti* inditum fuiſſe: alterum, quod interdum vel eruditis negotium faceſſere ſolet, in exercitu Romano, non idem per *cornu* ac per *alam* intelligi. Vult quidem Polybius ſocios in cornu dextrum & ſiniſtrum tribui; cornu tamen cum apud Livium, tum apud alios pleroſque omnes de Roma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

manis etiam legionibus dicitur: unde, ut mihi quidem videtur, inter *cornu* & *alam* id fuit diſcriminis; quod *cornu* de legionibus Romanorum & ſociorum ſæpe dicatur; *ala* de Romanis perrarò, ſæpe de ſociorum turmis & cohortibus: fuit enim *ala* florente Republica aliquando Romanorum, ut plurimum ſociorum equitatus; ſub Imperatoribus auxiliares copiæ *ala* & *alares* dicti ſunt.

CAPUT III.

De variis militum ordinibus.

QUatuor potiſſimum fuerunt militum genera, *Velites, Haſtati, Principes,* & *Triarii*: ducum totidem, *Centuriones*, *Tribuni*, *Legati*, *Imperator*.

I. Qui Velites, Haſtati, Principes, & Triarii.

Peditum ordinibus ut nomen, ita ætas & arma plane diverſa fuere. Juniores in *Velites* ſelecti: ætate proximi in *Haſtatos*: his & robore & annis paulo majores in *Principes*: natu maximi in *Triarios*: in iis tamen legendis non ætatis tantum ratio habita eſt, ſed etiam generis, ita ut opes prodeſſent multis, paupertas obeſſet nemini: qui enim juvenis & dives, is *Haſtatus* erat; qui pauper, at grandior ætate, *Triarius*. Illis vel ab ordine, quo pugnabant, nomen factum eſt. *Velites* à celeritate dicti, quaſi volantes: *Haſtati* ab haſtis: *Principes*, quod à principio gladiis: *Triarii*, quod tertio ordine ſcuto, haſta, & enſe dimicarent.

II. Velitum nullus erat manipulus.

Quot erant in legione *Principes*, tot erant & *Velites* & *Haſtati*; *Triarii* ſemper numero impares: illorum enim pro ratione legionis creſcebat numerus; *Triariorum* non item, qui ſemper ſexcenti, nec plures, nec pauciores; quod illis, tum

Evocati, tum *Imperator* ipſe in acie jungeretur. In ſingulis cohortibus tres erant manipuli, unus *haſtatorum*, alter *principum*, tertius *triariorum*: *velitum* vero nullus: illis enim, quod & juniores eſſent & levis armaturæ, nulli præcipui duces præerant: ſed in omnes *haſtatorum*, *principum*, & *triariorum* manipulos pro numero æqualiter diſperſi, Centurionibus manipulorum, quibus erant adſcripti, parebant.

III. Qui milites levis armaturæ.

Levis armaturæ milites, quæ minimæ fiduciæ manus erat, alii aliis temporibus fuere. Primum quidem *Ferentarii*, *Rorarii*, *Accenſi*, eo nomine adjecti ad cenſum, ut ſupplendis legionibus præſto eſſent: deinde *velites* in obſidione Capuana, ut auctor eſt Valerius, à Q. Nævio Centurione inſtituti: denique, ubi Latinis data civitas eſt, in eorum locum ſelecti *anteſignani*, *veloces*, tum *ſagittarii* & *funditores*: eorum fuit, cum & curſu leves eſſent, nec armis impediti, ante congreſſum telis, lapidibus, ſagittis pugnæ præludere.

IV. Qui Evocati.

At cæteris militibus, cùm dignitate, tum fortitudine longe præſtabant *Evocati*. Miles erat ſpectatæ virtutis, manu ſtrenuus, & peritus militiæ, qui emeritis ſtipendiis, è civibus, è ſociis, ex pedite, ex equite, modo literis, modo precibus, interdum etiam nuntiis ab Imperatore ad bellum evocabatur. Multa illis, quæ aliis negata, jura delata ſunt, & honoris ergo, & virtutis; nec in legiones, nec in cohortes, niſi illis præeſſent, adſcribi; nullis ducibus, ſive Tribunis, ſive Centurionibus, ſubeſſe: ſed uni Præfecto; ab excubiis, ab operibus, tum valli, tum caſtrorum immunes eſſe; & in caſtris manere propter prætorium, & in acie una cum Imperatore inter triarios dimicare.

CA-

CAPUT IV.

De Ducibus.

DUcum tres veluti claſſes erant; alii enim ſolis peditibus præerant; alii ſolis equitibus; alii omnibus. Qui peditibus, *Centuriones* & *Tribuni* dicti ſunt; qui equitibus, *Decuriones* & *Præfecti*; qui omnibus, *Legati* & *Imperator*.

I. Varii Centurionum gradus.

Centuriones à Tribunis, Imperatoris juſſu, ex ſingulis militum generibus præter velites legi moris fuit: ita ut haſtati haſtatis, principes principibus, & triariis triarii præeſſent: cùm vero in ſingulis legionibus eſſent 60, ſex in cohorte, in manipulo duo; quo facilius conſtaret, uter alteri præſtaret, non ſimul omnes, ſed alii poſt alios legebantur, primum triginta, ex ſingulis aciebus deni; paulo poſt totidem: qui primum lecti manipulorum dextra cornua regebant: qui deinde, ſiniſtra: ſuus quidem ſingulis honos fuit, ſed alius alii pro genere militum, cohortis numero, & centuriæ ſitu, vel major vel minor: qui manipuli dextrum cornu ducebat, is altero honeſtior fuit: qui primæ cohortis primum manipulum, aliis omnibus, ſive ejuſdem, ſive diverſi generis. Primæ cohortis hæc præcipua dignitas fuit, ut qui in ea haſtatorum Centurio eſſet, *primus haſtatus*, qui principum, *primus princeps*, qui triariorum, *primipilus* vulgo diceretur, cui hoc plane ſingulare fuit, aliis Centurionibus imperare, conſilio cum Tribunis adeſſe, tueri aquilam, eamque & figere humi & humo vellere.

II. Quis nonus, decimus &c. haſtatus,

Apud auctores *noni*, *decimi*ve & *haſtati* & *principis*, &c. frequens occurrit mentio; quare non erit, opinor, alienum, quì voces illæ accipiendæ ſint, annotare paucis. In legione, uti diximus, cohor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

princeps,&c. cohortes erant decem, in cohortibus ſex Centuriones; his à cohortium numero ita nomen inditum; ut qui in decima erant cohorte omnes *decimi*, qui in nona *noni*, qui in octava *octavi*, & ſic deinceps *ſeptimi*, *ſexti*, &c. dicerentur: eo tamen diſcrimine, ut, qui in legione decima (hæc nobis exemplo ſit) triariis præerat, *decimus pilus*, qui principibus *decimus princeps*, qui haſtatis *decimus haſtatus* vocaretur.

III. Qua ratione decimus haſtatus fieret decimus princeps.

Quo vero fortiſſimi quique ad gloriam militarem vehementius excitarentur, ſingulis virtutis ergo ſuperior gradus patebat; militibus Centuriatus; Centurionibus & Centuriatus honeſtior, & etiam Tribunatus. Quis quid egerit fortiter, iſque tum fuerit in decima cohorte haſtatorum ſecundus Centurio: (hoc enim exemplo conjectura facile fieri poteſt de cæteris) primum quidem haſtatorum primus erit Centurio, hoc eſt *decimus haſtatus*, deinde *decimus princeps*, tum *decimus pilus*, idque in eadem cohorte: qua expleta ex *decimo pilo nonus* erit, tum *octavus*, poſt *ſeptimus*: donec, ſi & fortuna & virtus faverit, aut *primum pilum*, aut *Tribunatum* aſſequatur. Promovendi militis hæc ut plurimum ſervata ratio eſt, à duce tamen aliquando, aut immutata, aut neglecta.

IV. Qui & quot Tribuni militares.

Ut peditum, ita Tribunorum militarium numerus in legione alius aliis temporibus fuit: dum legio trium erat millium, Tribuni lecti ſunt in ſingulas terni, ex tribubus ſingulis ſinguli: unde illis nomen: dum quatuor millium, quaterni; ubi vero, aut quinque, aut ſex millium, ſeni. In Tribunorum lectione perinde ac in numero variatum eſt: primum omnes à Regibus & Conſulibus creati ſunt: tum anno 393 ſex populi ſuffragiis legi cœpti ſunt, anno 444. ſexdecim, & aliquanto poſt bellum Perſicum Senatus decre-

to

to ſancitum eſt, ut à populo duodecim, totidem à Conſulibus crearentur: illi à populi comitiis *Comitiati*, hi à Rutilio Rufo, qui de eorum juribus legem tulit, *Rutuli* & *Rufuli* dicti ſunt. Pompeii Cæſariſque temporibus, cùm legiones non jam ut antea temporaneæ eſſent, ſed perpetuæ, Tribuni à Proconſulibus in provinciis ut plurimum creati: eorum inſigne fuit florente Republicâ annulus aureus; ſub Imperatoribus, ſi Dioni credimus, præterea clavus, latus quidem, ſi Senatorio eſſent ſtemmate, anguſtus, ſi equeſtri. Tribunorum hæ partes fuerunt, jus dicere militibus, ſignum dare excubiis, vigilias, exercitia, munitiones, & alia id genus curare, legioniſque pedites ita regere, ut nullus aliis plus poſſet, nec unus uni parti præeſſet, & alter alteri, ſed integræ legioni ſinguli, non ſimul tamen, ſed per ſtatas vices bini.

Equitum duces alii Præfecti, alii Decuriones vocabantur. Illi peditum Tribunis, hi Centurionibus reſponderunt. Ut enim Tribuni legionem, Centuriones cohortes manipuloſque ducebant, ita Præfecti equitum alam, & Decuriones turmas & decurias. Ala, ut diximus, 300. equitum fuit, turma triginta, decuria decem. V. Qui Decuriones & Præfecti equitum.

Legati aut à Senatu Imperatoribus ipſis aſciti, aut certe lege aliqua extra ordinem delecti; viri, ut plurimum, prudentia inſignes, & militiæ periti: quorum conſilio & opera in rebus, tum belli, tum pacis, Proconſul uteretur. Numerus nec certus fuit, nec ulla lege definitus; tres interdum fuerunt, plerumque quatuor, raro plures: ratio enim habebatur, & prætoriæ, & conſularis dignitatis, & provinciæ, & belli: Imperator, cum ipſi quos vellet eligere per Senatum licuit, eos maxime, qui jam provinciis cum imperio præfuerant, ſibi legavit, Conſul Conſulares, Prætor Prætorios, VI. Qui Legati.

torios, amicum amicus, frater fratrem, patremque filius. Legati hæc jura fuere, de cauſis privatis cognoſcere, imperare toti exercitui; Proconſulem juvare conſilio, fide, opera; & cum imperii eſſet particeps, lictoribus & ſecuribus uti. Duo Legatorum genera Auguſtus induxit; quorum alii *Conſulares* eſſent, alii *Prætorii*; ut illi univerſo præeſſent exercitui, hi vero legionibus ſingulis: quod eo conſilio inſtituiſſe fertur, ut, cum Legati ipſius tum nomine tum auſpiciis rem gererent, jus omne triumphi ipſi tribueretur, præterea nemini.

VII. Quis Imperator.

Triplex apud Romanos hujus vocis *Imperator* acceptio fuit; una, qua is intelligitur, cui jus datum propriis auſpiciis belli gerendi: altera, qua quis profligatis magno prælio hoſtibus Imperator à militibus appellabatur: tertia Auguſto & Cæſaribus ſingularis, penes quos everſa Republica imperii ſumma fuit: ſed hæc nihil ad nos: de aliis breviter. Illi tantum propriis auſpiciis bellum gerere fas erat, qui aut Conſul eſſet, aut Prætor, aut Dictator, aut Proconſul, aut Proprætor; cui, ſi tum erat Magiſtratus, imperium deferebatur lege Curiata; ſi privatus, Plebiſcito. Ubi imperium inierat, continuo in Capitolio votis nuncupatis factoque ſacrificio, cum paludatis lictoribus paludatus & ipſe ex Urbe egrediebatur. Cum nihil aut domi aut militiæ inauſpicato fieret, auſpicia in exercitu unius fuerunt Imperatoris; quare alii alienis, ille ſuis auſpiciis pugnare dicebatur. Unde nec Imperatoris nomen, nec ſupplicatio, nec triumphus, aut Legato, aut Quæſtori delatus unquam eſt. Duo vero auſpiciorum genera adhiberi mos fuit, unum coactum, hoc eſt tripudium, alterum ex acuminibus. Cum vero magno prælio vel per ſe vel per legatos hoſtes viciſſet, tum Imperatoris nomen primum à mi-

a militibus, deinde à Senatu illi dari ſolebat, & ante reditum decerni ſupplicatio, & aliquanto poſt, ſi ingens eſſet victoria, triumphus.

CAPUT V.

Quæ aciei forma fuerit.

NOn abs re fuerit, ſi hoc in loco quo ordine aciem ad pugnam inſtruxerint Romani, paucis deſcripſerim: id enim cognoſcere habet & voluptatis nonnihil & etiam utilitatis. Apud Romanos acies aut duplex fere fuit, aut triplex; duplex, cum tota acies in duo cornua diviſa eſt, dextrum & ſiniſtrum: triplex, cum inter duo cornua tertia acies media fuit; quod uſurpatum ſæpe; cum aut duæ tantum eſſent, aut plures legiones; tum enim Romani in medio poſiti, ſocii ad utrumque cornu. At duplicis triplicisve aciei alia ratio eſt: cum præter ſimplicem illam diviſionem à tergo etiam ſectio fit; ut, ſi quis quatuor habeat legiones, duas in fronte cum ſociis collocet, totidem à tergo, velut in ſubſidiis, ſeponat: idem in duabus etiam legionibus factum eſt: cum aut cornu utrumque ſociorum ſubjunctis legionibus præpoſitum, aut ſubductis ſociis legiones præmiſſæ: fuerunt etiam aliæ formæ cum à C. Cæſare, tum ab aliis inductæ ducibus: ſed ſatis erit aciei vulgatæ, quam tradiderunt Polybius & Livius, formam breviter explicare, ut de cæteris conjectura fieri poſſit.

I. Apud Romanos acies vel duplex fuit, vel triplex.

Exemplo nobis ſit exercitus quatuor legionum; quarum duæ Romanorum ſint, totidem ſociorum: ſic inſtructa acies eſt: legiones Romanæ in medio collocatæ; & quæ aut virtute illuſtrior erat, aut ordine prior, ad dextram: duæ ſociorum in cornibus, una in dextro, in ſiniſtro altera:

II. In acie quomodo collocatæ legiones.

ra: equites in turmas deſcripti ad latera ita diſpoſiti, ut ſocii cornu ſiniſtrum tegerent, dextrum Romani; quibus, quod pauciores ſociis eſſent, extraordinarii ad dexteram adjuncti.

III. Quomodo cohortes.

Legionis vero ſingulæ triplex ordo fuit, unus haſtatorum, alter principum, tertius triariorum; prima frons haſtatorum manipulos omnes, ex legionibus ſingulis decem, ex omnibus quadraginta habebat: haſtatos interjecto ſpatio excipiebant principum totidem manipuli. Triarii vero, in quibus maxima ſpes victoriæ, in extremam aciem rejecti: his in mediis inter ſecundam aciem & utrumque cornu extraordinarii erant pedites, duas in partes diſtincti; in una ſex manipuli, ſex item in altera. Ut legiones à legionibus, ita ab ordinibus ordines, & à manipulis manipuli disjuncti, ſive viis, ſive intervallis inter manipulos anguſtis, inter legiones & ordines latioribus, in quibus nullo certo ordine diſperſi velites.

IV. Evocati, Centuriones, Tribuni.

Evocati vel cum Imperatore, vel in manipulis pugnabant, ut aliis animos adderent; Centuriones in ſuis ſinguli centuriis; Tribuni alii alia in parte, prout res poſcebat. Legati duo mediam aciem regebant, duo utrumque cornu, alter alterum; Imperator omnem exercitum, & ſæpe triarios inter & principes paulo ante aquilas cum ablectis & cohorte prætoria conſiſtebat.

V. Quæ forma totius aciei.

Manipuli ita in quadrum diſpoſiti erant, ut inde quadrata totius legionis forma exiſteret; in ſingulis enim erant lineæ duodecim; in ſingulis lineis deni milites, hoc eſt legionis Polybianæ 4200. prima fronte centum: triariorum enim erant tantum lineæ decem, & in ſingulis milites ſeni.

VI. Qui pugnabant primi,

Ante velites inſtitutos, cum rorarii & accenſi in tertio eſſent agmine cum triariis, inire pugnam haſtatorum fuit, poſtea velitum: ſi nec ipſi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ipſi, nec haſtati ſuſtinendis hoſtibus pares eſſent, continuò pede preſſo per intervalla pone principes ſe recipere ſolebant. Tum principum pugna erat, apud quos, ſi nec ſatis proſpere certatum eſſet, à prima acie ad triarios ſenſim referebantur. Inde rem ad triarios rediiſſe, cum laborabatur, proverbio uſurpatum eſt. Ubi haſtati & principes in intervalla ordinum recepti, continuo triarii compreſſis ordinibus vias claudere, unoque continente agmine in hoſtem ferri; tumque certa erat, aut clades, aut victoria. qui ultimi.

CAPUT VI.

De ſignis, armis, ſtipendiis, pœnis, & præmiis.

I. Quæ ſigna Romanorum florente Republicâ.

SIgna alia peditum fuerunt, alia equitum, alia legionis, alia manipulorum. Primum quidem *Aquila*, *Lupus*, *Minotaurus* ex Vegetio, *Equus* & *Aper* ex Plinio; tum præ cæteris principatum obtinuit *Aquila*, ut aliis in caſtris relictis ſola in acie ordines anteiret: quam denique C. Marius ſecundum Conſul, tanquam felix victoriarum omen, repudiatis aliis, legionibus Romanis conſecravit. Fuit aquila aureum aquilæ ſimulacrum haſtæ præpilatæ ſuffixum: ſignum legionis erat Romanæ, una unius, inter triarios primæ cohortis ſemper collocata, nec enim ſociorum fuit, nec manipulorum: quibus alia quædam ſignorum genera fuiſſe perhibentur. Primum fœni manipuli è perticis ſuſpenſi, deinde in ſumma parte haſtæ tranſverſum ligneolum cruci haud abſimile: tum ex ligneolo, & orbiculi, & clypeoli appenſi, ſupra quos manus eminebat: denique in orbiculis poſitæ, tum Deorum, tum Imperatorum imagines. An ſuum ſingulis Romanorum cohortibus ſignum fuerit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

fuerit; an ſingulis ſociorum manipulis, an cohortibus tantum, non liquet.

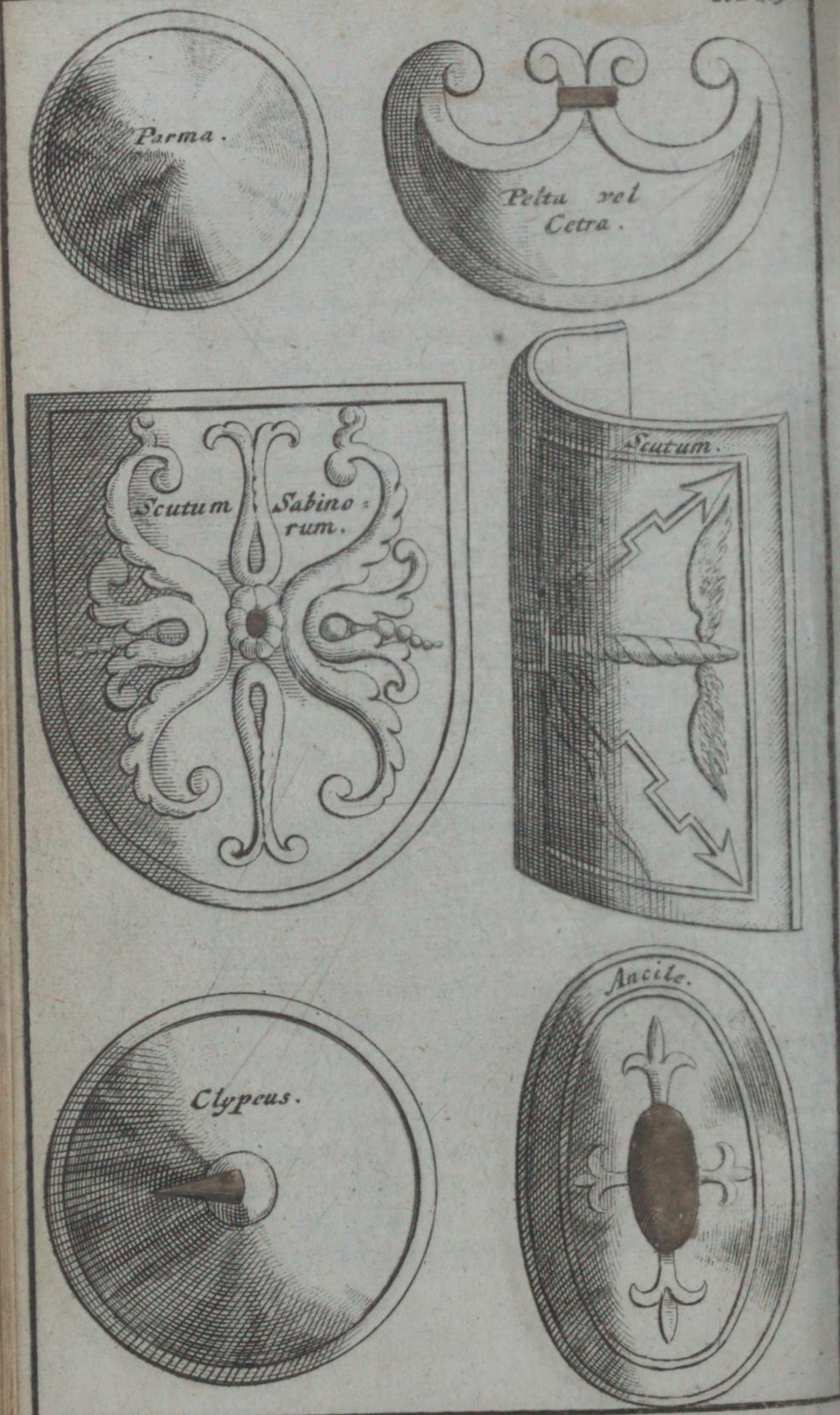
II. Quæ ab Imperatoribus addita.

Tria ſignorum genera poſterioribus temporibus uſurpata ſunt, *Elephas*, *Sphinx*, & *Draco*; *Elephas* à C. Cæſare, quod quinta legio elephantos viciſſet: *Sphinges* unde, incertum eſt: *Draconibus*, & Daci, & Perſæ uſi ſunt, unde illis à Trajano, his ab Aureliano una cum Zenobia victis, dracones ad terrorem adhiberi cœpti ſunt: ea enim draconum ſigna in columna Trajani etiam nunc videre licet, unde poſt Trajanum apud ſcriptores Latinos draconum frequens eſt mentio, ante illius ætatem nulla. Equitum vexilla, quæ flammulas vocat Vegetius, vela quædam erant modica, quæ in quadrum efformata ad haſtam appendebantur: in iis Imperatorum nomina aureis literis inſcribi moris fuit.

III. Quot armorum genera.

Armorum ſingula genera, & qua quæque aut forma aut figura fuerint, ſigillatim perſequi infinitum ſit: quibus quiſque miles uſus ſit paucis accipe. Veliti datus gladius Hiſpanienſis, haſtula trium pedum, ſpiculum, parma, ſive ſcutum tripedale, & caſſis ſeu galea, aut è pelle, aut è corio. Haſtatis, principibus, & triariis ſcutum latum pedes duos & ſemis, longum quatuor, gladius Hiſpanienſis, galea ærea cum criſtis, ocreæ, lorica, vel è lamina ærea, vel ex catenis, aut ſquammis compacta, pila duo, alterum altero majus: quæ etſi per ſe gravia pediti tamen oneri non fuerunt: ſcutum enim, gladium, &c. in onere non plus numerabant, quam humeros, lacertos, & manus; cum arma militis eſſe membra dicerent. Præter arma, alia his multo graviora ſæpe ferebant, ſecures, ſerram, corbem, lorum, falcem, molam, catenam, ollam, veru, ternos aut quaternos vallos, & nonnunquam frumentum dierum triginta: ætate Polybii gladius ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

l latus dextrum appenſus eſt, ne movendo ſcuto
oſtaret. Sub Veſpaſiano, ſi Joſepho credimus,
editi duo erant gladii, longior ad ſiniſtrum la-
s, ad dextrum brevior. Equitum arma ſcutum,
rica, galea, gladius, haſta.

Jam inde à primis Romæ naſcentis temporibus iliti datum frumentum eſt, pecuniæ vero nihil nte annum 348 paulo ante Urbem à Gallis incen-m; tum enim pediti in dies ſingulos dati duo oboli ſeu tres aſſes; quibus fere florente Republi- nihil aut ſubtractum aut additum eſt; donec . Cæſar peditibus ſingulis ſex aſſes tribui voluit; ecem Auguſtus; alii deinceps quindecim; alii vi-nti; Veſpaſianus 25. quibus in menſes ſingulos ngulos aureos Domitianus addidit: Centurioni-us, Signiferis, Optionibus datum ſtipendium du-ex, equiti triplex, Tribunis & equitum Præfe-is duplum, quam Centurionibus: an equitum, dem ac peditum, duplicata ſint ſtipendia, non onſtat. IV. Quæ ſtipendia.

Frumentum certo die in menſem diſtributum: editi, ſive Romanus eſſet, ſive ſocius, medimni ttici duæ partes, hoc eſt quatuor modii; equiti omano frumenti medimni duo, quibus & ſe t ſervos, hordei ſeptem, quibus equos aleret: ociorum equitibus medimni quarta pars ideo de-acta eſt, quod & dignitate Romanis eſſent ali-uanto inferiores, & pauciores ſervos haberent: ræter frumentum etiam dabatur ſal, legumina, t caro ſuilla: è ſtipendio nonnihil à Quæſtore ad eſtes & arma diminutum. V. Quantum frumenti datum

Non eadem apud Romanos militaris diſciplina uit, quæ urbana; aliuſque in caſtris militi, alius Urbe civi terror propoſitus: civem, aut cæde- e virgis, aut ſecuri ferire, magiſtratibus vetitum; t Imperatori, aut mortis, aut alterius, ut libe-at, ſupplicii metu militem in officio continere VI. Quæ pœnæ.

fas

ſas erat. Animadverſiones vero aliæ aliis graviores erant; quæ ignominiam tantum inurerent, leviores, ut ſtipendio legitimo privari, haſtam dare, ab exercitu removeri, tentorii locum mutare, hibernare extra oppidum, cibum ſtantem capere, foſſam fodere, diſcinctum deſtitui, hordeo paſci, ſanguinem mitti; graviores erant, quæ detrimentum inferrent; ut virgis cædi, venire, fuſte & ſecuri percuti, decimari, in crucem tolli.

VII. Quæ munera militaria. Præmia vocamus munera militaria, cohortis prætoriæ communionem, ſtipendium, prædam, & dona imperatoria. Munera militaria fuere, aut centuriatus, aut præfectura virtutis ergo militi data; de quo paulo ante diximus: cohors prætoria, quæ, niſi civi Romano, patuit nemini, ſtrenuo vero militi permiſſa; ex qua qui erat, in beneficiis ab Imperatore ad ærarium deferebatur. Stipendium, ſi quis quid egiſſet fortiter, datum vel duplex vel triplex. Præda etiam interdum capta de hoſtibus poſt pugnam militi conceſſa. Dona militaria erant, quæ militibus ab Imperatore, vel poſt victoriam, vel ante triumphum dari ſolebant, ut torques, phaleræ, armillæ, haſtæ puræ, coronæ, & alia id genus: de quibus ſingulis breviter agemus.

VIII. Quid haſta pura, phaleræ, corona, & quotuplex. Parta victoria moris fuit Imperatorem pro tribunali ſedere, vocatoque exercitu laudare milites, quid à quoque fortiter geſtum prædicare, nominatim appellare ſingulos, illiſque dona militaria largiri. Haſta pura ſive graminea erat ſine ferro: phalerarum nomine intelligitur, quidquid equorum fronti, maxillis, & pectori ad ornamentum additur: armillæ brachiis, torques collo, coronæ capiti decori erant: at ſicut coronæ aliæ aliis præſtabant, ita aliæ aliis de cauſis dabantur: qui victoriam ſuis virtute militari peperiſſet, donabatur laurea corona: qui ſubiiſſet primus murum hoſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſtilem, murali: qui obſidione liberaſſet, aut
ves, aut ſocios, obſidionali: qui primus in ho-
ium caſtra vi irrupiſſet, caſtrenſi: qui in navem,
ivali: qui hoſte cæſo civem ſervaſſet, civicâ.
iſtrenſis, muralis, navalis plerumque aureæ,
l obſidionalis graminea; civica primum ilignea,
inde æſculea, denique quernea: qui civicam re-
lerat, id habuit præ cæteris ſingulare; ut &
ſi, & patri, & avo vocatio omnium munerum
retur, locuſque ad ludos ſpectandos Senatui
oximus.

CAPUT VII.

De Triumpho.

UT militibus, ita ſua quoque Imperatoribus præmia fuerunt. Abſenti, Imperatoris appellatio & ſupplicatio publica; præſenti, umphus. Imperatoris appellatio, re bene geſtâ, s data ſingulis Ducibus, ſemel in caſtris à militibus, iterum in Urbe à Senatu. Supplicatio duex fuit: una, quæ Prætoris edicto extra ordim fiebat: altera, cum provinciarum ſeu Pronſules ſeu Proprætores à militibus ob victoriam *iperatores* appellati *laureatas* literas ad Senatum itterent, quibus & Imperatoris nomen & ſupicationem depoſcerent: tum ſolebat Senatus adi-Deorum templa, gratias agere, offerre ſacrificia, ta facere, dare epulum, dies feſtos celebrare, odo plures, modo pauciores, pro dignitate & ctoris & victoriæ. I. Imperatoris appellatio, & ſupplicatio.

Triumphi nomen à voce Græca Θρίαμβος (Liberi patris cognomen fuit:) eò deducitur, quòd ille in Græcia primus hanc pompam adhibue-, ut placet Plinio & Diodoro, & milites per Urem ſæpius acclamarent, Io triumphe, Io trium- II. Triumphi unde nomen, quis auctor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

phe, ut docet Varro. Triumphi primus auctor a-pud Romanos Romulus fuit, qui cæſo Acrone Cæninenſium Rege, ipſe cùm factis vir magnificu[s] tum factorum oſtentator haud minor, illius ſpoli[a] vel è ferculo ad id apte fabricato, ut vult Liviu[s] vel è ramo arboris, ut Plutarchus, inſtar trop[æi] ſuſpenſa gerens, laureaque coronatus in Capito[li]um aſcendit. Addidit aliquanto poſt Tarquiniu[s] Priſcus, & currum, & alia triumphantium orn[a]menta; quæ, quò magis res Romana crevit, e[ò] magis & ipſa creverunt.

III. Triumphus multiplex.

Triumphus alius alio illuſtrior: minor, ovati[o]; major, propriè triumphus: iſque, ſi terra res feli[ci]ter geſta, terreſtris; ſi mari, navalis; vel in Urb[e] vel in monte Albano actus eſt. Triumphum terr[e]ſtrem Acrone cæſo an. Urb. 4. invexit Romulus, u[t] dictum eſt: naValem Pœnis maritimâ pugnâ vict[is] an. 93. C. Duillius: triumphum in monte Alban[o] negato ſibi in Urbe triumpho, Papyrius Maſo an. 522. re quidem contra Corſos bene geſta, ſed ma[g]na ſuorum ſtrage: ovationem fugatis Sabinis a[n.] 250. P. Poſthumius Tubertus.

IV. Quando triumphus conceſſus.

Leges etiam aliæ aliis temporibus de jure triu[m]phandi ſancitæ ſunt; ne quis, niſi Dictator, a[ut] Conſul, aut Prætor, triumpharet; nec is de ſervi[s] fugitivis, piratis, civibus, ſed de externis tantu[m] hoſtibus, quos juſto prælio magna eorum ſtra[ge] viciſſet, eaque victoria auxiſſet imperium: nam recuperata tantum, quæ fuerant prius amiſſa, tr[i]umphi negatus honos.

V. Quid ovatio.

Ovatio dicitur vel à clamore militum, qui o[b] victoriam lætantes iterabant litteram O! ita Di[o]nyſius & Feſtus; vel ab ove, quæ in ovatione, u[t] in triumpho taurus, immolari conſueverat, i[t] Plutarchus. Ovationis & triumphi, ut cauſa diſpa[r], ita & gloria & pompa: qui nec Dictator, n[ec] Conſul, nec Prætor, neç juſtum hoſtem, ſed ſe[r]-

vum

vum, piratam, fugitivum viciſſet, huic ovatio conceſſa, negatus triumphus. Tumque ipſi indui veſte triumphali, laureâ coronari, curruque in Urbem invehi vetitum. Hæc fere Dionyſius. Qui ovabat non lauro, ſed myrto coronatus, non concinentibus tubis, ſed tibiis modulantibus Urbem ingreſſus eſt; pedibus, an equo vectus, incertum eſt. Equo vectum ſcribit Dio; pedibus Urbem ingreſſum Dionyſius. Utri aſſentiri malis, tu ipſe videris.

Triumphi hæc pompa fuit. Imperatoris currum præcedebant tubicines, vel triumphales modos, vel claſſicum canentes: poſt mactandi boves, vittis ſertiſque redimiti; deinde rapta ex hoſte ſpolia, ſigna, tabulæ, vaſa, pocula, arma, aurum, argentum, domitarum gentium tituli, victarumque urbium imagines; tum capti hoſtium Duces, Principes, Reges vincti catenis; inde Imperator curru ſublimis, veſte triumphali inſignis, coronatus auro, laurique ramum manu protendens, interdum cervis, nonnunquam vel leonibus vel elephantis, ſæpius quadrigis albis vehebatur: poſt currum ipſius liberi, cognati, affines: tum demum victor exercitus; equites turmatim, & pedites, ſuis quiſque ordinibus; laureati omnes accinenteſque triumphalia carmina; alii armillas, haſtas alii, pars coronas, nonnulli phaleras, galeas multi, relata quiſque fortitudinis præmia, inſigniaque virtutis oſtentabant. Hac pompa ductus in Capitolium Imperator Diis ſacrificare, epulumque Senatus ſumptibus publicis dare conſueverat. Hæc habui de Romanorum militia, quæ dicerem. VI. Triumphi pompa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

PARS SECUNDA.

DE RE CIVILI ROMANORUM.

DISSERTATIO PRIMA.

ROMANORUM NOMINA, ORDINES, ET COMITIA.

DE Romanorum nominibus quærimus. 1. An Romani omnium primi pluribus uti nominibus cœperint? 2. Quæ fuerint illa nomina, prænomina, cognomina: & unde ſumpta ſint? 3. Quæ lex fuerit in fœminis, filiis adoptivis, libertinis, ſervis? 4. An eadem fuerit nominum ratio ſtante everſâque Republicâ? Quæ quatuor, quàm breviſſime fieri poterit, perſtringemus.

CAPUT I.

An Romani omnium primi pluribus uti nominibus cœperint.

I. An Romani multis nominibus primi uſi ſint.

DUplex eſt Scriptorum ſuper hac re ſententia altera Varronis, altera illius, quiſquis eſt qui decimum Valerii Max. librum ſcripſit. Hun morem Romanorum proprium Varro; ab aliis ac ceptum docet ignarus ille Scriptor. Cum mult Var

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Varronem, tum illud præcipue movit; quod *Romulus, Remus, Fauſtulus* unum nomen habuerint; Varronem ſecutus Priſcianus, cur alterum tertiumque nomen adhibuerint, duas affert rationes: unam, ut homines ejuſdem tum gentis, tum familiæ inter ſe diſtinguerentur; alteram, ut Sabinorum ſibi conciliarent benevolentiam, dum & ipſorum ſibi aſſumerent nomina, & ſua ipſis communicarent. Quibus & Eutropius in Romulo & Appianus in prooemio hiſtoriæ aſſentiri videntur.

II. Illa ab aliis populis mutuati ſunt.

Eorum tamen, qui aliter ſenſerunt, opinionem multo probabiliorem non temere dixerim: cum bene multi, tum apud Albanos vel ante Romam conditam, tum etiam apud Sabinos aliquanto poſt, plura habuerint nomina. Quis enim vel leviter doctus neſciat Romuli matrem *Rheam Sylviam*, avum *Numitorem Sylvium*, fratremque ipſius *Amulium Sylvium*, Sabinorumque Duces huic ætati prope ſuppares *T. Tatium* & *Metium Suffetium* appellatos; nec quemquam movere debet, quod *Romulus* & *Remus* uno nomine dicti ſint: id enim illis ſingulare fuit, cum eſſent ſpurii; vel quod ſimilius vero videtur, ex gente Sylvia cum eſſent, *Romulus* & *Remus* non nomina, ſed prænomina fuerunt. Hunc morem à Græcis acceptum tradit Arruntius Claudius apud Diomedem; ab Albanis & Sabinis decimi hujus libri ignotus auctor, quod verius putem. Maneat ergo Albanos ante Urbem conditam plura adhibuiſſe nomina; illamque ab iis ad Romanos manaſſe conſuetudinem.

CAPUT II.

Quid ſit nomen, cognomen, prænomen.

Quid interſit in-

GEntem inter & familiam hoc intererat, quod gens multo latius quam familia pateret;

ter nomen, cognomen, & prænomen.

cum ex una gente multæ familiæ, quaſi ex uno fonte multi rivuli, derivarentur. Quod videre eſt, ut gentis unius exemplo de cæteris conjectura fiat, in gente *Cornelia*, unde familiæ nobiliſſimæ, *Scipiones*, *Lentuli*, *Cethegi*, *Dolabellæ*, *Cinnæ*, *Syllæ*, &c. tanquam ex uno trunco multi rami, propagatæ ſunt. Quare ne gens cum gente, ne familiæ ejuſdem gentis, ne homines ejusdem tum gentis, tum familiæ, nominum ſimilitudine inter ſe confunderentur, adhiberi cœpta ſunt *Nomina*, quæ *Gentem*, *Cognomina*, quæ *Familiam*, *Prænomina*, quæ *Perſonam* deſignarent. Ut rem paucis concludam, *Nomine* gens à gente, *Cognomine* familia à familia, *Prænomine* frater à fratre diſtinguebatur: quod propoſito exemplo clarius patebit. Sint igitur *Publius Cornelius Scipio*, & *Lucius Cornelius Scipio*, ambo fratres, ex *Cornelia* gente, & *Scipionum* familia: quare utrique commune & *nomen* & *cognomen*: utrumque fratrem nomen *Cornelius*, à gente tum *Fabia*, tum *Claudia*: cognomen *Scipio*, ab aliis *Corneliæ* gentis familiis, ut *Lentulis*, *Cethegis*; & prænomen *Publius* & *Lucius* alterum ab altero diſcernit.

II. Agnomen à cognomine non diverſum.

Tria hoc in loco annotare libitum eſt; unum, nomini gentilitio prænomen præponi, poſtponi cognomen; alterum, prænomina à Plutarcho appellari *prima*, nomina *ſecunda*, cognomina *tertia*. Hæc forte leviora, tertium paulo gravius; eſſe nonnullos, qui agnomen à cognomine plane diverſum eſſe velint: utque in eo, quod jam attulimus, exemplo hæreamus: *P. Cornelius Scipio Africanus*, & *L. Cornelius Scipio Aſiaticus*; *Africanus* & *Aſiaticus* vocant agnomina, quod cum ab actione aliqua eventuque petantur; ſicut prænomina fratrem alterum ab altero, ita victoriam unius à victoria alterius diſtinguant: ſic quidem illis placet; ſed quam opinione ſua falſi ſint, vel ex

x uno Cicerone intelligi poteſt: cujus duo teſtimonia hic adſcribere non pigebit, quorum in altero de *Scipionibus*, *Africano* & *Aſiatico*, in altero de duobus *Africanis Majore* & *Minore* loquitur. ſic igitur ille pro Muræna. *Quam laudem ille, Africa oppreſſa, cognomine ipſo præ ſe ferebat: eandem hic ſibi ex Aſia cognomine deſumſit.* Et in Somnio Scipionis. *Eritque cognomen id tibi per te partum, quod nunc habes à me hæreditarium.* Quibus cum *Africanus* & *Aſiaticus* non agnomen, ſed cognomen eſſe ab eo dicantur, nihil opus eſt in his diutius immorari.

Studioſis, opinor, non erit ingratum, ſi quot fuerint prænomina, quot litteris notarentur, & unde ſingula deducta ſint ex primæ claſſis authoribus breviter hic expoſuerim. Triginta, ſi Varroni credimus, prænomina fuerunt; alia tamen aliis rarius uſurpata: frequentiora erant octodecim, quorum alia ſingulis, alia binis, alia ternis literis ſcribebantur: ſingulis hæc undecim. III. Prænomina quomodo ſcripta & unde deducta.

A. *Aulus*, qui Diis volentibus natus eſt. Ignotus auctor.

C. *Cajus*, à gaudio parentum dictus. Idem.

D. *Decimus*, qui decimus natus eſt. Varro.

K. *Cæſo*, qui ex matris utero exſectus eſt. Feſtus, Plinius, &c.

L. *Lucius*, vel à Lucumonibus Etruſcis, ut ignotus auctor; vel qui lucis initio natus eſt: ut Varro, & Feſtus.

M. *Marcus*, qui menſe Martio ortus eſt. Ignotus auctor.

M. *Manius*, qui mane natus, vel ominis cauſa, quaſi bonus. Varro, Feſtus, Macrobius.

N. *Numerius*, à numero dictus. Feſtus.

P. *Publius*, vel à pube, vel à populo, quaſi popularis, vel quaſi pupillus. Ita ignotus auctor.

Q. *Quintus*, qui quinto loco natus eſt. Varro.

T. *Titus*, à Sabino quodam ducitur, ex ignoto auc tore: vel à titulo, ex Feſto, quaſi *Tutulus*, qu patriam tueretur.

Quatuor notantur binis literis.

Ap. *Appius*, ab Appio Sabino, Claudiæ genti principe. Ignotus auctor.

Cn. *Cneius*, ob nævum inſignem.

S. *Spurius*, qui ſine patre: Antiqui enim iiſdem literis Sp. *Spurium*, & *ſine patre* ſcribebant. Plutarchus.

Ti. *Tiberius*, qui ad Tiberim natus eſt. Ignotus auctor.

Tria ſcribuntur tribus literis.

Mam. *Mamercus*, à Mamerco Pythagoræ filio.

Ser. *Servius*, quem ſerva mater peperit. Plutarchus.

Vel qui mortua matre in utero ſervatus eſt.

Sex. *Sextus*, qui ſexto loco natus eſt.

Rarius uſurpata prænomina.

Fauſtus, à favore dictus.

Hoſtus, qui peregre apud hoſpitem natus eſt. Ignotus auctor.

Opiter, quaſi poſt obitum patris genitus. Feſtus.

Poſthumus, qui poſt humatum patrem natus eſt.

Proculus, qui patre vel ſene, ut vult ignotus auctor; vel peregrinante procul à patria natus eſt, ut placet Plutarcho.

Tullus, ominis cauſa, quaſi tollendus. Ignotus auctor.

Volero, quaſi volens naſci.

Vopiſcus, qui ex duobus conceptis uno abortu excluſo ad partum legitimum deduceretur. Feſtus, Plut. & Plin.

Sabinorum prænomina propria fuerunt: *Ancus*, *Numa*, *Pompo*, *Tullus*, *Voluſus*. Etruſcorum, *Ancus*, *Lar*, *Lucumo*. Albanorum, *Metius*. Latinorum, *Turnus*.

Prænomina quædam in cognomina verſa ſunt; ut *Agrippa*, *Gracchus*, *Proculus*, *Vopiſcus*; & nonnulla cognomina in prænomina: ut *Coſſus*, *Druſus*, *Julius*, *Nero*, *Paulus*, &c.

Infinitus ego ſim, ſi unde ſingula ſingularum gentium nomina petantur, ſigillatim perſequar. Quare ſatius viſum eſt ſumma tantum capita breviter indicare, ut earum rerum intelligens lector ex iis, quas appellabo, paucis de aliis conjicere poſſit. Alia igitur gentium nomina à Trojanis & Aboriginibus ducuntur, ut *Fabii* à Fabio, *Julii* ab Julo: quorum alter Herculis, alter Æneæ filius fuit. Alia ab Italis, ut *Calphurnii* à Calpo Numæ filio; à prænominibus, *Lucilii* à Lucio; à Manio *Manilii*; à nominibus, *Sextilii* à Sexiis; à cognominibus, *Rutilii* à Rutilo, à Fulvo *Fulvii*; ab oppidis, *Tarquinii* à Tarquiniis; à quadrupedibus, ut à porcis *Porcii*, ab aſinis *Aſinii*; à miniſterio, ut *Flaminii*; à voce aliqua, ut *Octavii* ab octavo. Non alienum erit hic annotare, omnia fere hæc nomina in *ius* deſinere, ut *Cornelius*, *Julius*; ſi quinque exceperis, *Cæcinna*, *Norbanus*, *Peducæus*, *Perperna*, & *Popæus*; quæ etiam, ut nonnullis placet, non nomina, ſed cognomina fuerint.

IV. Nomina unde petita.

Cognomina familiarum alii aliunde repetunt, quæ tamen, ut rem paucis expediam, ad tria quaſi capita revocari poſſunt: ita ut alia ab animo, alia à corpore, alia à fortuna ducantur. Ad animum vero pertinent virtutes, mores, oratio, artes, ſtudia, res geſtæ, &c. Ad corpus, partes corporis, color veſtitus, habitus, cum altero ſimilitudo; & alia ejuſdem generis. Ad fortunam & caſum cætera. A ſapientia *Cato* & *Sophus*: à virtute & moribus, *Frugi*, *Gurges*, *Nepos*: ab oratione, *Lepidus*, *Atticus*: ab arte & ſtudio, *Pictor*, *Metellus*: à regione vel urbe devicta, *Africanus*, *Coriolanus*: ab

V. Cognomina unde deducta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

amore in populum & in patrem *Publicola*, *Pius*; à corporis partibus *Cincinnatus*, *Calvus*; à corporis habitu *Craſſus*, *Macer*; à ſimilitudine cum alio *Serapio*; à fortuna *Felix*, *Fauſtus*.

CAPUT III.

Quæ lex fuerit nominum in fœminis, filiis adoptivis, libertinis, & ſervis.

I. Nomina mulierum. UT viri, ſic mulieres prænominibus uti conſueverant. Sed eorum alia aliis temporibus ratio fuit. Primum enim prænomina illis fuerunt ut ignoto auctori placet, *Caia*, *Lucia*, *Publia* *Numeria*, *Rutilla*, *Ceſella*, *Rodocella*, *Mutrulla* *Burra*; & ut auctor eſt Feſtus, *Cæcilia* & *Terratia*; quæ inverſis litteris ſcribi moris erat Ɔ. T. W deinde vero nomen gentis illis inditum eſt; ita ut, ſi unica eſſet filia, *Cornelia* v. g. vel *Tullia* diceretur. Si duæ, una *Cornelia Major*, altera *Cornelia Minor* Si plures, *Prima*, *Secunda*, *Tertia*, *Quarta*, &c Vel ut nomina ſonarent lenius, *Secundilla*, *Quartilla*, *Quintilla*. Imponendi vero tum nominis, tum prænominis aliud fœminis, aliud maribus tempus fuit: nomen enim fœminis octavo die, maribus nono imponi ſolebat: prænomina vero pueris cum virilem togam ſumerent, puellis, cum nuberent, data ſunt.

II. Filiorum adoptivorum. De filiis adoptivis unum tantum habeo, quod moneam: ipſos aliquando nomen gentis, aliquando cognomen familiæ ita retinuiſſe, ut nomen inflecterent, cognomen vero ſervarent integrum. Exemplo nobis erunt *P. Cornelius Scipio Æmilianus*, & *C. Julius Cæſar Octavianus*; quorum alter ex gente *Æmilia* in *Corneliam* à filio *Africani Majoris*, alter ex gente *Octavia* in *Juliam* à *C. Cæſare* adoptatus eſt. Cum vero *P. Cornelius*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Scipio à *Q. Metello Pio*, & *M. Junius Brutus* à *Q. Servilio Cæpione* adoptati eſſent; ille *Q. Metellus Pius Scipio*, hic *Q. Servilius Cæpio Brutus* dictus eſt.

III. Servorum. Inter ſervos & libertos id diſcriminis eſſe plerique volunt, quod ſervi domini prænomen tantum, liberti vero & prænomen & nomen aſſumerent, cognomen non item: quare ſervus vulgo vocatur *Lucipor*, *Marcipor*: quod idem ſonat ac *Lucii puer*, *Marci puer*. Si libertorum exemplum requiras, indicio tibi erunt duo M. Tullii Ciceronis liberti, quorum alter *M. Tullius Tiro*: alter *M. Tullius Laurea* appellatus eſt.

CAPUT IV.

An eadem fuerit nominum ratio ſtante everſaque Republica?

DUo hic potiſſimum quærimus, quorum alterum ad prænomen, alterum ad nomen cognomenque pertinet. Primum, an poſterior ætas ſicuti prior, proprium cujuſque nomen cæteris nominibus præpoſuerit? Deinde, an nomen cognomenque à patre, avo, proavo, ut olim, certa lege repetierit?

I. Stante Republica nomen proprium præpoſitum poſtea poſtpoſitum. Stante Republica hic mos ſemper obtinuit, ut nomen proprium (prænomen, uti diximus, erat) ante cætera nomina collocaretur; poſt everſam vero Rempublicam, & Romæ, & in provinciis non primum, ut olim, ſed ultimum nomen cuique proprium fuit; ita ut fratres, cum cætera nomina communia haberent, non primis, ut antea, ſed ultimis nominibus inter ſe dignoſcerentur: ut *Flavius Veſpaſianus*, & *Flavius Sabinus* fratres apud Suetonium. Atque à multis exemplis ut abſtineamus, unum *Senecarum* addere ſatis ſuperque erit. Pater fuit *M. Annæus Seneca*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

qui Rhetor: illi tres fuerunt filii *M. Annæus Novatus*, *L. Annæus Seneca*, qui Philoſophus, & *L. Annæus Mela*, qui Lucani pater. Quis non videt tres illos fratres, nec primo nec ſecundo nomine, quæ vel tribus vel duobus communia erant, ſed ultimo, quod unicuique proprium, inter ſe diſtingui?

II. Nomina gentium florente Republica ſtata erant.

Florente Republica prænominis imponendi his mos fuit, ut filius natu maximus plerumque prænomen à patre, ſecundus tertiuſve à patruis, cognatis aut proavis mutuarentur: nomina vero gentium, & familiarum cognomina ita certa erant & ſtata, ut fratribus eſſent communia, & ad poſteros tranſirent. Quare *Cornelii* aut *Julii* dicebantur ii omnes, qui è gente *Cornelia* aut *Julia* nati erant; & *Scipiones* item, aut *Cæſares* qui è familia *Scipionum* aut *Cæſarum*. Sed paulo

III. Sub Imperatoribus incerta & varia.

poſt occaſum Reipublicæ ita labi ſenſim ac mutari cœperunt, ut nullum familiæ, nullum gentis certum nomen fuerit, filiique à patribus, & à fratribus fratres, ſemper pluribus, interdum nominibus omnibus diſcreparent: cum id temporis, nec proprium cujuſque nomen, nec adjuncta, ſeu prænomina, ſeu cognomina ſemper à parentibus, ut prius, ſed aliunde ut plurimum pro arbitrio deducta aſſumerent: quod vel ex iis duobus, quæ proferam exemplis intelligere licet. *Q. Clodius Hermogenianus Olybrius*, & *Faltonius Probus Alypius* Theodoſii ævo fratres erant; & aliquanto poſt *Flavii Aviti Mariniani*, qui *Aſclepiodoti* fuit in Conſulatu Collega, filius erat *Rufus Prætextatus Poſtumianus* & ipſe Conſul.

Utque rem paucis concludam, poſterior ætas a veterum Romanorum conſuetudine in his duobus deflexit, quod & proprium cuique nomen fuerit ſtante Republica, quod primum: eâ vero everſa quod ultimum: & ſtata fuerint hiſce primis temporibu

poribus tum familiarum nomina, poſterioribus verò non item.

CAPUT V.
Populi Romani Ordines.

VArias variis temporibus inſtitutas populi Romani diviſiones ab auctoribus memoriæ proditum eſt: de quinque, quæ ad id, quo de agimus, maxime pertinent, nunc dicemus: de aliis aliàs. Prima fuit in Tribus; altera in Curias; tertia in Claſſes; quarta in Centurias; quinta in Senatores, Equites, & Plebem: quæ licet temporum ordine tertia, ultimum tamen in locum à nobis de induſtria rejecta eſt. De ſingulis quærendum breviter; à quo, quando, qua ratione facta ſit, quidque fuerit in his deinceps immutatum. I.

I. Variæ populi Romani diviſiones.

Ubi Romulus ab exigua convenarum manu Rex ſalutatus Imperii aſſumpſit inſignia, populum omnem in tres Tribus, Tribus ſingulas in Curias decem, Curiaſque in decem Decurias tribuit; ſingulis ſingulos præfecit Duces; Tribubus Tribunos, Curiis Curiones, Decuriones Decuriis. Quæ fuerint Tribuum nomina inter omnes convenit; quæ Curiarum, non item: prima enim Tribus *Rammenſium*, à Romulo; altera *Tatienſium*, à Tatio Sabinorum Rege; tertia *Lucerum*, à Lucumone Etruſco, vel à Lucerio Ardeate, vel (quod verius putem) à Luco Aſyli nuncupata eſt. De Curiarum nominibus, cum & pleraque perierint, & alia ab aliis prodantur, affirmare nihil auſim, niſi quod ea nomina vel ab uxoribus Sabinis, ut auctor eſt Livius; vel à locis in quibus habitabant, ut volunt Plutarchus & Dio; vel, ut placet Varroni & Dionyſio, ab iis, qui ipſis præerant, Ducibus petita ſint. In prima Tribu paſtores II.

II. Tres à Romulo Tribus inſtitutæ.

Albani fuerunt, qui una cum Romulo Urbem condiderant; in ſecunda Sabini; in tertia Etruſci, Ardeates, Latini, & perfugæ omnes qui ad aſylum venerant.

III. Auctus Tribuum numerus. Creſcente civium multitudine, crevit etiam Tribuum numerus. Tarquinius Priſcus tres addidiſſe fertur, quas ex veterum nominibus *Secundos Ramnenſes, Tatienſes* & *Luceres* appellari voluit: Servius vero Tullius, ut urbem agrumque Romanum in partes novemdecim, ita populum omnem in totidem Tribus deſcripſit; quatuor *Urbanas*, quæ urbem, *Ruſticas* quindecim, quæ agros incolerent: hæc enim verior eſt ſententia, ſi Sigonio credimus, quamvis aliter olim Catoni & Dionyſio viſum eſt. Tribubus ſingulis, vel à locis, vel à collibus, quos incolebant, nomen inditum. *Ruſticæ* tamen aliquanto poſt nobilium familiarum nomina ſibi adſciverunt. Aliæ deinceps Tribus à Cenſoribus additæ, earumque numerus crevit ad 35. quæ ad extrema uſque Reipublicæ tempora manſiſſe perhibentur. Tribubus *Urbanis* iidem ſemper termini fuerunt, qui urbi: *Ruſticis* vero non iidem qui agris: naſcente enim & florente Republica earum Tribuum longe diſpar fuit ſeu fortuna, ſeu gloria. *Urbanæ* quidem initio primas tulerunt, iiſque maximus habitus honos; at ubi *Q. Fabius* forenſem turbam, qua *Ap. Claudius* forum campumque corruperat, in quatuor Tribus *Urbanas* an. urbis 449. conjecit: tum Tribubus *Urbanis* adſcribi, probro, inter *Ruſticas* cenſeri, laudi datum eſt: nec enim deinceps Tribus aut urbis aut agri, ſed civitatis partes habitæ ſunt.

VI. Curiæ à Romulo inſtitutæ. Ut Tribuum, ita Curiarum, ſicut diximus, auctor Romulus extitit; urbe enim in triginta partes diviſa, ſingulas ſingulis Curiis attribuit. Curiam inter & Tribum cum multa fuerunt diſcrimina, tum hæc tria maxime: unum, quod Tribuum

ouum ſæpe creverit numerus, Curiarum non item: alterum, quod Tribus tum ad urbem tum ad agros, Curiæ vero ad urbem tantum pertinerent: tertium denique, quod Tribus communia ſacra haberent, Curiæ vero ſibi propria, quibus aliæ ab aliis diſcernerentur. Unde lege cautum fuit, ut qui in Curia deſcribi vellet, is & maneret in urbe, & ſacra illius Curiæ ſuis relictis ſuſciperet.

CAPUT VI.

Claſſes & Centuriæ.

UT belli paciſque munia non viritim, ſicut ante, ſed pro habitu pecuniarum fierent, juſſit Servius Tullius anno urbis 186. dum cenſum inſtituit, & populum omnem in ſex Claſſes, Claſſeſque ſingulas in multas Centurias diſtribuit. Qui centum millium æris, aut majorem cenſum haberent, in prima Claſſe deſcripti ſunt; qui ſeptuaginta millium, in ſecunda; qui quinquaginta millium, in tertia; qui quinque & viginti millium, in quarta; qui undecim millium, in quinta; hoc minorem cenſum ſextæ Claſſis eſſe voluit: hic quidem Claſſium numerus fuit, at Centuriarum multo maior & longe diſpar ratio. I. Servius Tullius inſtituit Claſſes.

In ſingulis quidem Claſſibus multæ Centuriæ conſtitutæ fuerunt, ſed pro numero civium, vel plures, vel pauciores: in prima 80. Centuriæ, in ſecunda 20, totidem tum in tertia, tum in quarta, in quinta vero 30, ſexta autem, quæ tenuiorum fuit, habuit reliquam multitudinem. Deinde quatuor Centuriæ additæ, tum opificum, tum tibicinum, quæ inermes caſtra ſequerentur: arma enim omnibus imperata, alia tamen aliis. In Claſſibus ſingulis Centuriarum pars una ſeniorum fuit, altera juvenum, ut illi ad urbis cuſtodiam II. Et Centurias.

præſto

præſto eſſent, hi vero foris bella gererent. Ita pe deſtri exercitu ornato, octodecim Centurias Equitum legit ex primoribus civitatis: denique ſinguli honos additus; jus enim ſuffragii in Comitiis *Centuriatis* datum omnibus, non promiſcue tamen utantea; ſed ut vis omnis penes principes civitati eſſet; Equites primum vocati tum primæ Claſſi Centuriæ; deinde ſi diſſentirent, ſecunda Claſſis aliæ vel raro, vel nunquam: nemo enim neſcit in Comitiis omnibus, ſive *Tributis*, ſive *Curiatis*, ſive *Centuriatis*, eam legem fuiſſe, ut quod plures ſive Tribus, ſive Curiæ, ſive Centuriæ juſſiſſent id ratum haberetur.

CAPUT VII.

Senatores, Equites, & Plebs.

I. Quænam Senatorum, Equitum, & Plebis origo.

POſtquam Romulus populum duas in partes diſtribuit, unam divitum, qui Patricii, alteram tenuiorum, qui Plebeii dicerentur; è Patriciis centum ſenes, ex nobilibus familiis trecentos juvenes ſelegit, ut illis ad Reipublicæ adminiſtrationem, his vero ad corporis cuſtodiam uteretur Senes & *Patres* & *Senatores*, ſeu ob ætatem, ſeu ob auctoritatem; juvenes vero *Celeres*, vel à celeritate, vel ab eorum Duce, cui *Celer* nomen erat appellari voluit. Hæc prima fuit, tum Senatorum, tum Equitum, tum Plebis origo; cùm vero fuerit alia aliis temporibus eorum Ordinum ratio de his quærendum breviter, quis eorum numerus quæ dignitas, quæ munia.

II. Senatores.

Ducenti Senatores à Romulo lecti perhibentur centum anno urbis 2. totidem anno 5. inito cum Sabinis fœdere. Centum etiam aliquanto poſt anno 138. à Tarquinio Priſco additi: qui trecentorum Senatorum numerus ad Syllæ uſque Dicta-

tori

oris tempora permanſit : multi quidem exactis Legibus à L. Bruto in Senatum allecti ; at ii on auxerunt numerum , ſed cædibus à Tarquinio uperbo imminutum ſuppleverunt. Lex vero C. Gracchi , qua trecentos Equites in Senatum ad- ribi juſſerat, paulo poſt Philippo Conſule refe- ente, cum à Senatu , tum à populo etiam anti- uata fuit. At Sylla Dictator , & ipſius & Ma- i crudelitate exhauſtum hunc ordinem trecentis quitum principibus anno 672. explevit : auctus inde ad nongentos anno 708. numerus à C. Cæ- re Dictatore ; paulo poſt ad mille à Triumviris no 711. donec ab Auguſto , ubi ille rerum po- us eſt, ad priſtinum & modum & ſplendorem no 724. revocatus eſt. Senatores legere primo egum fuit, poſt Conſulum , tum Cenſorum. iis vero legendis habita ratio eſt cenſus , æta- , magiſtratus, generis, ordinis. Cenſus fuit ſe- rtium 800. millia florente Republica; ætas 22. norum ; magiſtratus, ſaltem Quæſtura; genus, tricium ad annum 303. quo penes Decemviros mma rerum erat: deinde etiam Plebeium : Ordo ueſter; è plebe enim perraro legebantur. E Sena- ibus qui *Patricii*, ſive *majorum* , ſive *minorum* *tium* fuerint , quique Patres Conſcripti , ſupra imus in Familiis Romanorum ; qui vero *Pedarii* ti ſint, triplex eſt ſententia; una Feſti, altera C. ſi apud Gellium , tertia Varronis apud eun- n. *Pedarius* Senator is eſt, inquit Feſtus, qui nſeundo ad eum , cujus ſententiam probat , d ſentiat, indicet: vel, ſi C. Baſſo credimus, qui cum Magiſtratum Curulem nullum geſſe- in Curiam pedes eat: vel is, ut placet Varro- qui necdum à Cenſoribus in Senatum adſcri- s, jus tamen habeat ſententiæ, ſententiam ta- n non rogatus , in eas, quas principes dixe- , diſceſſerit. Qui peracto cenſu à Cenſore

primo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

primo loco appellabatur, is *Princeps Senatus* fui
qui ut plurimum & Conſularis & Cenſorius erat
& hunc honorem, quoad viveret, apud alios etia
Cenſores retinuit. Penes Senatum adeo totius Re
publicæ ſumma innixa eſt, ut ne Reges quiden
Conſules, aut Dictatores inconſulto Senatu qui
piam molirentur.

III. Equites. Equeſter Ordo cùm opibus, tum honore à S
natu proximus fuit: ad quem nihil pertinu
runt Equites ii, qui equis ſtipendia meruerun
ſed ii, qui à Romulo lecti *Celeres* vulgo diceba
tur; Equitibus à Cenſoribus & equus publicu
& annulus aureus datus eſt: iis cenſus equeſt
eſſe debuit, qui ſeſtertium quadringentorum m
lium erat. Inſigne fuit tum annulus aureus, q
à plebe, tum anguſtus clavus, quo à Senatorib
diſcernerentur. Unum hic addere libet, Sena
rum filios, qui nondum in Senatum lecti eſſe
fuiſſe inter Equites cooptatos.

IV. Unde annulorum uſus. Annulorum uſus ex Ægyptiis & Judæis ad G
cos, à Græcis ad Romanos veniſſe videtur: nam T
mar *Gen.* 38. annulum à Juda popoſcit, annul
Joſepho Pharao tradidit, *Gen.* 14. Nulla quid
apud Homerum annulorum mentio; at annuli
lycratis Samii meminit Plinius. Romæ primis te
poribus, vel nemo, vel pauci annulis uſi ſunt:
ſtea Senatus omnis, at ferreis: aureis vero ii ſ
qui vel triumpharent, vel legationem obirent:
inde Equeſtri ordini inſigne annulus fuit: plebi e
ſtante Republica prohibitus: denique eo deve
annulorum libido, ut ſinguli digitorum articul
graves eſſent, annulique cuderentur leviores & g
viores, æſtivi & hyemales.

V. Plebs. Tertius Ordo popularis fuit, in quo omnes
qui neque Senatores eſſent, neque Equites,
Patricii ſtemmatis, ſive plebeii; multo enim
tius patuit Patriciorum numerus, quam S

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

rum. Unde Patricii, ſi cenſum Senatorium ha-
:rent, Senatores erant; ſi Equeſtrem tantum,
quites; ſi neutrum, plebeii. Singulis vero Ordi-
bus, ſi quis quid gravius deliquiſſet, aut con-
mpſiſſet patrimonium, ſtatutum fuit pœnæ ge-
is; Senatori, Senatu dimoveri; Equiti, tum
uo publico, tum annulo aureo privari; homini
ro plebeio, ærarium fieri.

CAPUT VIII.

mitia Romanorum, Curiata, Centuriata, Tributa.

Comitia, quibus à coëundo nomen factum eſt, nihil erant aliud, quam Populi Romani con- ntus ad ferendum de aliqua re ſuffragium: quod o populus, modo in Curias, modo in Centu- , modo in Tribus diviſus ſuffragium ferret; o triplicis generis fuerunt Comitia, Curiata, nturiata, & Tributa: in quibus omnibus ea populi auctoritas, ut quod plures, ſive Tri- , ſive Curiæ, ſive Centuriæ juſſiſſent, id ra- haberetur. Omnia initio Calata dicta ſunt, erbo *calo*, quod idem tum ſonabat, quod nunc o. Ubi vero hoc vocabulum in uſu eſſe deſiit, *ati* nomen iis tantum adhæſit Comitiis, quæ ad condenda teſtamenta, vel ad creandos Pon- es haberentur. I. Triplex Comitiorum genus.

uriata Comitia jam inde à Romuli tempori- , Centuriata ſub Servio Tullio, Tributa ali- nto poſt haberi cœpta ſunt: unde quivis intel- t, quamdiu Romæ ſumma poteſtas penes Re- fuit, quæ ad publicam rem pertinerent, in iatis Comitiis peracta fuiſſe. In iis electi Re- creati Magiſtratus, leges promulgatæ: ubi ve- & Centuriata inducta ſunt & Tributa, ſuum que veluti munus attributum, aliaque aliis de II. Comitia alia alio tempore inſtituta.

cauſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

cauſis convocata. Triplex vero, cur haberentu
cauſa fuit; ſi creandus Magiſtratus, ſi ferenda le
ſi judicium peragendum.

III. In iis creati Magiſtratus.

In Comitiis omnibus creati Magiſtratus; I in aliis alii, in Centuriatis majores, ut Conſul, Prætores, Cenſores, Tribuni militares Conſuli poteſtate, & Decemviri ſcribendis legibus; mi-res in Tributis, tum Urbani, tum Provinciales, ſive ordinarii eſſent, ut Tribuni plebis, Ædis tum Curules tum plebis, Quæſtores, Trium capitales, &c. ſive extraordinarii, ut Præfecti nonæ, Duumviri navales, &c. E Provincialis Proprætores interdum & Proconſules, quos ex Senatuſconſulto vel Plebiſcito mitti in prov cias moris fuit: initio quidem Tribunos plebis Curiatis Comitiis legi ſolemne erat: ſed Volero lege in Tributis creari in poſterum juſſi ſunt, ea lege factum, ut nullus poſtea Magiſtratus in Curi Comitiis legeretur.

IV. Sacerdotes.

Ut Magiſtratus, ita etiam Sacerdotis ſubrog di cauſa Comitia habita ſunt. In Curiatis cr & Flamines & Curiones; in Centuriatis app tus eſt Rex ſacrorum; in Tributis unus ante gem Domitiam ſummus Pontifex, poſtea ver cæteri Pontifices, Augures, Decemviri Epulon & Quindecimviri ſacris faciundis: alii Sacerd vel à ſummo Pontifice cooptabantur, ut Veſta alii à ſuis collegiis, ut Salii, Luperci, fratres vales.

V. Latæ leges.

Uſus etiam fuit, ut in Comitiis leges ſanci tur, non omnes tamen in omnibus: quæ in riatis latæ ſunt, erant ut plurimum ejuſmodi confirmatione aliquorum Magiſtratuum, qu aliis Comitiis deſignati erant, quod tamen ob vari deſitum eſt; de imperio ſive Proconſul ſive Proprætoribus dando, quod Senatûs e conſulto ſæpe factum; de adoptionibus, de te-

mei,

ntis, de ſacrorum deteſtationibus: ſi vero ferien-
m cum hoſtibus fœdus, ſi cui aut permittendus
umphus, aut danda civitas, ſi publicæ quæſtiones
nſtituendæ, tum Tributa haberi Comitia moris
t: in Comitiis Centuriatis una de bello hoſtibus
erendo lata lex, nisi quid gravioris eſſet momenti
ernendum, quod ad publicam rem vehementer
rtineret. Id vero omnibus commune legibus
t, ut à ſuis quæque Comitiis nomina ſortirentur;
de aliæ Curiatæ, aliæ Centuriatæ, aliæ Tributæ
tæ ſunt; id vero & Centuriatis & Tributis pro-
um fuit; quod illæ & à majoribus Magiſtratibus
entur, & Senatûs auctoritate; hæc vero *Ple-
ita* vulgo dicerentur.

udiciorum etiam causâ vocata ſæpe Comitia VI. Habita judicia.
t: tum Centuriata, tum Tributa: in Curiatis
m habita poſt Reges exactos judicia nullibi,
od ſciam, legere eſt: ſed alia judicia Comitiis
nturiatis, alia Tributis permiſſa ſunt: judi-
m enim de perduellione, hoc eſt de capite, ad
nturiata; de mulcta vero alicui indicenda ad
buta pertinuit.

Curiata Comitia primo vocarunt Reges, dein- VII. A quibus vocata Comitia.
Conſules, Prætores, Cenſores, Dictatores, In-
reges, & interdum etiam ad Flamines ordinan-
Pontifices. Centuriata verò majores omnes
giſtratus, ut Conſules, Prætores, Cenſores,
erreges, Tribuni militares Conſulari poteſtate,
Decemviri legum ferendarum; alii tamen alia
cauſa. Ad creandos enim Conſules, Præto-
, Cenſores, ab alio, quàm à Conſule haberi
mitia nefas erat, quod majus imperium à mi-
i rogari non eſſet jus. Nec etiam aut Præto-
aut Cenſoris fuit, ſed Conſulis ea vocare Co-
tia, in quibus aut Prætor eligendus aut Cenſor.
gum verò Comitia & judiciorum celebrare licuit
ictatoribus, Conſulibus, Duumviris, Prætori-
bus,

bus, Cenſoribus non item; ſed cenſus tantum habendi causâ.

VIII. Vocata à diverſis Magiſtratibus. In Tributis Comitiis ſi creandi erant aut Tribuni aut Ædiles plebis, ea vocare fuit Tribuni plebis: ſi Quæſtores, Ædiles Curules, aut Sacerdotes, Conſulis: ſi extraordinarii Magiſtratus, ſi lex in iis ſancienda, ſi ferendum judicium, fuit & Conſulis & Prætoris & Tribuni, quibus cum populo agere licebat. Comitiis verò omnibus à Magiſtratibus, qui in illis creati erant, nomen ita inditum, ut ſi Conſulis eligendi cauſa vocarentur, Conſularia, ſi Prætoris, Prætoria, ſi Cenſoris, Cenſoria dicerentur. Idem de aliis Magiſtratibus intelligo; fuerunt enim Comitia Ædilitia, Tribunitia, & Quæſtoria.

IX. Uter Conſulum vocaret Comitia. In iis vero Comitiis indicendis, quæ vocari à Conſulibus ſolemne erat, hæc fere ſervata ratio eſt: ſi ambo Conſules eſſent in urbe, inter ſe aut comparabant aut ſortiebantur, uter præeſſet Comitiis: ſi uterque abeſſet, ductâ ſorte alter redibat: ſi verò, aut neuter poſſet redire, aut uterque abdicaſſet, Dictatorem Comitiorum causâ Senatuſconſulto creari opus fuit: ſi denique vel Magiſtratuum vel Candidatorum contentione intra annum non habita Comitia, tum à Patriciis ex ipſorum ordine Interrex appellatus; qui in urbe per quinque dies imperaret, deinde alium Interregem ipſe diceret, & ille alium, donec Comitia haberentur; primo enim Interregi habere Comitia nefas erat, fas aliis.

X. Qui aderant in Comitiis. Comitiis aderant Romani cives, non omnes tamen in omnibus; Curiatis ii tantum, qui in urbe habitarent, & in Curias eſſent deſcripti: in Centuriatis & Tributis omnes tum urbis, tum municipiorum, tum coloniarum, &c. incolæ, quibus data cum jure ſuffragii civitas erat: ſi quid tamen gravius ab hujuſmodi civibus peccatum eſſet, ii igno-

ignominiæ cauſâ vel in Ceritum tabulas relati, vel
etiam ærarii facti; quorum utriſque ademptum erat
ius ſuffragii, hi præterea vectigal pro capite pende-
re juſſi, quare utrique à Comitiis prohibiti. In Co-
mitiis Magiſtratuum, præter cives, quorum erat
ferre ſuffragium, aderant Candidati, qui petebant
Magiſtratus; Diribitores, qui tabulas darent popu-
lo; Rogatores, qui, quæ cujuſque ſententia eſſet,
exquirerent; Cuſtodes, qui propter Magiſtratus aſ-
ſiderent, ne quid in colligendis ſuffragiis fraudis fie-
ret; & Præcones, qui quæ ſingularum eſſet, ſive
Centuriarum ſive Tribuum ſententia, quique ex
Candidatis ſuffragiorum numero vincerent, palam
enunciarent. In Comitiis vero judiciorum aderat
accuſator, qui crimen objiceret; patroni, qui di-
cerent; reus cum amicorum turba, qui ſordidâ
veſte, promiſſâ barbâ, impexo capillo, & ſqual-
lido totius corporis habitu, populi animum ad cle-
mentiam inflecteret.

Comitiis tum Curiatis, tum Centuriatis habendis XI.
ſtatus fuit certuſque locus; Tributis non item: quare Ubi
Curiata ſemper in foro, ſive potius in comitio, quæ habita
pars fori fuit, habita ſunt; Centuriata in campo Mar- Comitia.
tio, qui extra Fluentanam portam; Tributa verò
vel in foro, vel in campo Martio, vel in Capitolio,
vel in Circo Flaminio. Curiata enim extra urbis
mœnia, Centuriata intra pomærium haberi nefas
erat: Tributa autem vel extra vel intra pomærium
indicere, religioni non fuit. Cur verò Centuriata
extra urbem haberentur, hæc princeps cauſa perhi-
betur; quod niſi imperato exercitu illa vocari veti-
tum eſſet; exercitum verò intra urbem imperari jus
non erat.

Comitiis omnibus id commune fuit, ut comi- XII.
tialibus tantum diebus haberentur, nunquam aliis: Quando
Curiata & Tributa, ſi aut legum eſſent aut judi- habita.
ciorum, nec certâ lege, nec ſtatis temporibus
coacta;

coacta: ſed prout res, tempuſque poſcebat. Centuriata ſingulis quidem annis vocata; ſed non iiſdem ſemper ſive menſibus ſive diebus; initio menſe Junio; deinde Martio vel Aprili; poſt Februario vel Januario; denique ſub Julii finem, vel initium Auguſti: quod vel inde intelligere eſt, quod Conſules alii alio tempore Conſulatum injerint; poſt Reges exactos Kalendis Sextilibus; poſt Decemviros Idibus Maiis; ſub bella Punica Idibus Martiis; poſt annum 601. Kalendis Januariis. Ita ut inter electionem & initum Magiſtratum, maxime poſt annum 601, tres quatuorve menſes intercederent; ut competitores inquirerent diligentius, numquid à quoquam electorum vel pecuniâ vel ambitu contra leges peccatum eſſet. Inter Comitia verò hic fere ordo fuit; primo Tribunitia & Ædilitia, quæ Tributa erant, habita ſunt; deinde Conſularia, tum Prætoria, pòſt Cenſoria, deinde Ædilitia ad Ædiles Curules eligendos, pòſt Quæſtoria, denique Tribunitia ad creandos Tribunos militum. Id verò Cenſoribus ſingulare fuit, quod, ubi deſignati erant, continuo Magiſtratus inirent; cæteri non item.

XIII. Quæ requirebantur ut juſta eſſent Comitia.

Ut Comitia juſta eſſent, multa prius obſervari opus fuit: primum, ut trinundino ante ab eo Magiſtratu, penes quem id jus erat, indicerentur: unde edictum ſcriptum in tabella proponi moris fuit, ut ad quam diem populus conveniret, multo ante tum coloniarum tum municipiorum incolæ intelligerent: quare ſi abeſſent Conſules, edictum illud ab iis præmitti ſolebat; vel indicebantur à Prætoribus Comitia: ſi tamen aut res urgeret, aut eſſet Interrex; ex eo tempore detractum nonnihil. Deinde adhibenda erant auſpicia, ad omnia obſervatio de cœlo: avium præterea inſpectio ad Curiata & Centuriata; quare & aderant tres Augures, qui Magiſtratibus adeſſent in auſpicio

ſi de coelo ſervatum eſſet, obnunciationi pa-
ndum erat. Ad Tributa verò, nec captata au-
icia, nec ſacra ſacta, nec pullarii auguresve ad-
biti.

Ad Comitia Centuriata, nonnulla præter hæc XIV. Quæ præterea ad Centuriata.
æmitti neceſſe fuit; primum patres illorum au-
ores erant, hoc eſt, Magiſtratus ex Senatuſcon-
lto Comitia indicebat: deinde captata à Magiſtra-
vel in arce vel intra pomœrium auſpicia; tum
cta intra urbem ſacra legitima: poſt, captum in
mpo Martio tabernaculum; quod tum vitio ca-
dicebatur, ſi Magiſtratus non fuiſſet intra po-
œrium auſpicatus. Initio populus ſub ſignis in
as deſcriptus Centurias Magiſtratum armatus ſe-
ebatur; poſtea omiſſa quidem arma, ſed erecto
xillo exercitus præſidii causâ in Janiculo conſti-
tus, ne hoſtes, qui tum non procul aberant, ur-
m invaderent.

Ubi populus vel in forum vel in campum Mar- XV. Qua ratione cœpta Comitia.
um convenerat, ſolemne fuit ut Magiſtratus con-
onem haberet ad populum, qua rogaretur, ut
, quo de agebatur, vel probaret vel vetaret,
e lex eſſet ſive judicium: tum lex & propoſita
t & deſcripta; ut illius & habendæ & legendæ
ique copia eſſet. Aderat etiam interdum civis,
i & gratia & auctoritate apud populum valeret;
legem ipſi perſuaderet, auctorque legis exiſte-
t. In Curiatis Comitiis hac ut plurimum for-
ula Magiſtratus utebatur, *Si ita vobis videtur,*
uirites, diſcedite in Curias, & ſuffragium inite.
rogatio non eſſet è re populi, è Tribunis ple-
s vel unus vel plures intercedebant hoc ſolemni
rbo *veto* vel *vetamus*, tum dimitti Comitia uſus
it, ferre enim ſuffragium nefas erat: ſi verò nul-
s intercederet, populus de rogatione conſulta-
t.

In Comitiis Magiſtratuum, qui præerat Comi- XVI. Bina pro
L tiis

ſingulis Magiſtratibus habita Comitia.

tiis habitâ concione monebat populum, ut Co
ſules, Prætores, Ædiles, &c. è Candidatis, qu
lubitum erat, eligeret: quanquam alia alio ter
pore ratio fuit: dum enim populus voce tulit ſu
fragium, illi integrum erat è civibus, quos v
let, eligere, ſive Candidati eſſent, ſive ſecus: u
verò tabellæ dari cœptæ ſunt, in quibus ſcrip
erant Candidatorum nomina; tum è ſolis Canc
datis creati Magiſtratus, nunquam ex aliis. P
ſingulis Magiſtratibus bina habita ſunt Comiti
altera, ut deſignarentur, vel Centuriata vel T
buta, ut confirmarentur, altera; pro Cenſorib
Centuriata, Tributa pro aliis. In prioribus Con
tiis ubi deſignandi erant, mos fuit populum i
rogari, *quos vultis Conſules, Prætores* &c. *fie*
in poſterioribus, in quibus rata electio haben
erat, *vultis, jubetiſne ne ut M. Cicero & C. A
tonius* v. g. *quos Conſules populus deſignavit, Co
ſulatum habeant.* De confirmatione cujuſq
Magiſtratûs lex ſemper ad populum lata eſt; de d
ſignatione non item; ut eſſet reprehendendi pot
ſtas, ſi populum beneficii ſui pœniteret: quæ t
men Comitiorum ratio poſt expletas tribus 35. no
nihil immutata eſt.

XVII. Ferendi ſuffragii duplex ratio.

Alia alio tempore fuit ferendi ſuffragii ratic
primum voce illud ferri mos fuit, deinde tabul
anno enim 614. Gabinius Tribunus plebis lege
tulit, ne voce ut antea, ſed tabellâ darentur dei
ceps ſuffragia in Comitiis Magiſtratuum; quod a
quanto poſt in Comitiis tum legum tum judici
rum legibus Caſſiâ, Papyriâ, Cœliâ obſerva
cœptum eſt. Dum ſuffragium voce latum eſt
in Comitiis Magiſtratuum cuique, quem lubere
appellandi jus erat; in Comitiis autem ſive legu
ſive judiciorum, legem ſi quis probaret, h
verbo utebatur, *Uti rogas*; ſi repudiaret, *Antiqu*
ubi verò lex de pœna reo infligenda antiquata era

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

um reus criminis abſolutus fuit; ſin minùs, dam-
ıatus: poſtquam inductæ ſunt tabulæ, tot cuique
latæ ſunt, quot erant Candidati; in ſingulis ſin-
gula illorum nomina ſcripta erant, non integra
lla quidem, ſed tantum appicta cujuſque nomi-
ıis prima litera; in Comitiis verò & legum & ju-
liciorum duas tantum tabulas cuique dari uſus
rat, quarum in altera ſcriptum erat *Uti rogas*,
ıis primis elementis *V. R*; in altera *Antiquo*
er *A*.

In omnibus Comitiis ſolemne fuit; ut quæ ſen- XVIII. Quot ſuffragiis opus erat, ut quis alios vinceret.
entia in eadem ſive Curia ſive Centuria ſive Tribu
lurium fuerat, hæc totius aut Curiæ aut Centu-
iæ aut Tribûs eſſe cenſeretur; quod verò plures
Curiæ, Centuriæ, Tribus juſſerant, id ratum ha-
eretur: quare ſi in Comitiis Curiatis Curiæ ſex-
lecim, in Centuriatis Centuriæ primæ claſſis, in
Tributis Tribus ſeptemdecim conſentirent, hæc
ententia vicit; nec aliæ Curiæ, Centuriæ, Tri-
us vocatæ ſunt ad ſuffragium, ſed ſoluta Comi-
ia. Si verò diſſentirent, tum aliæ Curiæ, Cen-
uriæ, Tribus tulerunt ſuffragium; donec major
Comitiorum pars idem aut juberet aut vetaret. Ne
uis verò miretur, quod Centuriæ primæ claſſis
lias aliarum Centurias ſuffragio ſuperarent: erant
nim in omnibus claſſibus Centuriæ 192, in pri-
na claſſe 18. equitum, 80. peditum, quæ ut nu-
nero ita & ſuffragio vincebant cæteras: ſi tamen
Centuriæ omnes, quod raro contigit, pari utrin-
que numero in duas irent ſententias; tum vocata
ltima, quæ inopum erat Centuria: quæ utri parti
ccederet, ea potior erat. Id verò fuit in Comi-
iis Sacerdotum ſingulare, quod in iis Tribus tan-
um ſeptemdecim ſorte ductæ ſuffragium ferrent:
uare ſi quis novem Tribuum ſuffragia tuliſſet, is
ontinuo Sacerdos erat.

Ferendi verò ſuffragii non idem in omnibus XIX. Suffragia

quomodo ſorte lata.

Comitiis ordo fuit: in Curiatis & Tributis nulla dignitatis habita ratio eſt, ſed ſortis ad finem uſque Comitiorum: ita ut quæque & Curia & Tribus eo ordine ferret ſuffragium, quo ſorte vocabatur: in Comitiis autem Centuriatis major dignitati habitus eſt honos. Initio quidem pro ratione censûs data ſuffragia; ita ut prima claſſis primum iniret ſuffragium, deinde ſecunda, tum tertia, &c. poſt expletas Tribus 35, Centuriæ omnes ſorti permiſſæ ſunt, quænam prima ferret ſuffragium: unde duplex facta ſortitio eſt, una inter Tribus, altera inter Centurias: quæ Tribus primo exibat, *Prærogativa Tribus*, quæ Centuria, *Prærogativa Centuria:* reliquæ & Tribus & Centuriæ *ſorte vocatæ* dicebantur: quamvis non ſorte, ſed ſuo quæque ordine ad dandum ſuffragium procederet.

XX. In ferendo ſuffragio, habita etiam dignitatis ratio.

Nec admonere hoc loco omiſerim in Comitiis Tributis duplicem etiam factam eſſe ſortitionem ante legem Juliam; primam, in qua Tribu à Latinis, alteram, quo ordine à ſingulis Tribubus daretur ſuffragium: ſancito enim cum Latinis fœdere an. 261. iis ſuffragii poteſtas in Comitiis tum legum tum judiciorum, dum eſſent in urbe, data eſt: cum tamen nulla in Tribu adſcripti eſſent, ſortiendum erat, qua in Tribu ad ferendum ſuffragium cenſerentur. In eadem Tribu non eadem ſemper ratione lata ſuffragia; nam initio patricii, plebeii, ingenui, libertini, Senatores, Equites, &c. ejuſdem Tribûs promiſcue dabant ſuffragia. Sed à M. Æmilio Lepido & M. Fulvio Nobiliore ſingulæ Tribus generibus hominum, cauſis, quæſtibus deſcriptæ ſunt: ita ut Patricii & Plebeii, Senatores & Equites, Agricolæ & qui artes exercebant, ut Lictores, Fabri, Præcones, Tibicines, ſeorſim in eadem Tribu inirent ſuffragia.

In-

In Comitiis, quæ in campo Martio habebantur, XXI. Quomodo data ſuffragia.
ve Centuriata eſſent, ſive Tributa, hac fere ra-
one lata ſunt ſuffragia. Primum, cujuſque ſive
enturiæ ſive Tribûs nomina in ciſtam conjecta;
einde ſorte educta: tum populus in ſuas aut Cen-
urias aut Tribus diſcedere juſſus: poſt vel Cen-
uria vel Tribus *prærogativa* à Magiſtratu, qui in
ribunali ſedebat, per Præconem vocata, deinde
liæ & Centuriæ pro ordinis dignitate, & Tribus,
rout ſors tulerat. Vocata ad ſuffragium Centu-
a aut Tribus ex eo loco ubi conſtiterat, in ſe-
tum ſive ovile diſcedebat, (locus erat juxta tri-
unal cancellis concluſus) quo interim ingredi
liis non licuit: in ovile per pontes iter erat: in
ontibus ſtabant Diribitores, qui tabulas darent ſin-
ulis; ut quiſque in ovile venerat, propoſita à
ogatoribus ciſta, in quam ſinguli eam, quam
ellent, conjicerent tabulam: ubi collectæ erant
enturiæ unius vel Tribûs tabulæ, tum ad illas
ducendas cuſtodes adhibiti; quorum erat ſuffra-
ia deſcribere, hoc eſt tot puncta notare in tabel-
a, quot ſimiles erant in quaque Centuria tabellæ:
a ut hæc Centuriæ ſententia renunciaretur, quæ
x punctorum numero plures habere ſimiles tabel-
as perſpiceretur; ubi *prærogativa* Centuria tule-
at ſuffragium, ex ovili dimiſſa eſt; & prima E-
uitum Centuria, deinde aliæ primæ claſſis Cen-
uriæ ſuo quæque ordine evocatæ: idem de Tri-
ubus dicito, quas tamen non dignitatis ratione,
ed ſorte vocari moris fuit.

Si in utramque partem pares eſſent numero ta- XXII. Si par ſuffragiorum utrinque numerus, quid actum.
ellæ unius vel Centuriæ vel Tribûs, nulla illius
ententia renunciata eſt, niſi in perduellionis judi-
io; hæc enim & Tribus & Centuria favere reo
licebatur, à qua damnatus non erat. In electio-
e Tribunorum plebis, Quæſtorum, & extraordi-
ariorum Magiſtratuum, ſi duo parem ſuffragio-

rum numerum tuliſſent, ita revocatæ ad ſuffragium, aut Centuriæ, aut Tribus, donec alter vinceret alterum: ſi in electione Ædilium idem contingeret, res ſorti permiſſa, utri cederet Magiſtratus. Si quid accidiſſet de cœlo, aut avulſum eſſe à majori Magiſtratu è Janiculo vexillum, deductusve exercitus, hac die agi præterea quidquam nefas erat. Illorum verò, qui prius electi erant, diverſa conditio fuit: ſi quis enim creatus erat aut Conſul, aut Prætor, rata illius electio fuit; ſi Cenſor, nulla: ubi quis vero ſuffragiorum numero vicerat, continuo à Magiſtratu appellatus eſt, à quo precatio ſolemnis habita: & qui deſignatus erat à populo, à nobilibus, ab amicis domum ſummo cum honore deductus.

Cum frequens à nobis Capitolii mentio facta ſit, non abs re fuerit pauca de illo ſubjicere. Templum fuit in monte Tarpeio Jovi ſacrum: cui id nomen inditum eſt; quod, dum illius fundamenta jacerentur, hominis caput repertum ſit; ut volunt Livius & Plutarchus; vel, ut mavult Scaliger, quòd ſupra totam urbem emineret: quod enim Græcis ἄκρα, verbum è verbo Latinis Capitolium eſt. Illud bello Sabino vovit Tarquinius Priſcus, jecitque illius fundamenta; ex hoſtium ſpoliis Servius Tullius altiùs exſtruxit; perfecit Tarquinius Superbus; Horatius Pulvillus Conſul dedicavit. Poſt hæc tempora ter, ſeu incendio, ſeu ruina everſum eſt: ſemel in diſſenſione civili Marium inter & Syllam, L. Scipione & C. Norbano Coſſ. iterum ſub Vitellio, tertium ſub Tito: ter etiam reſtitutum, primum à L. Sylla Dictatore, tum ab Imperatore Veſpaſiano, denique à Domitiano, cujus ea fuit hoc in opere munificentia, ut in deauratione duodecim talentorum millia, hoc eſt, ſeptem milliones, impenderit. Erant in hoc templo tres ædes; una Junonis, altera Minervæ, tertia,

t, quæ & media & maxima fuit, Jovis. Il-
is limina ænea, inaurata laquearia, vaſa argen-
a, ambitus duodecim jugerum; &c. ſi quis plu-
requirat, Dionyſium conſulat.

DISSERTATIO SECUNDA.

MAGISTRATUS ROMANORUM.

NEc iidem ſemper, nec eodem numero apud Romanos Magiſtratus fuerunt; ſed alii alio tempore, & pro numero tum civium, tum provinciarum, vel pauciores, vel plures: cùm enim res anguſta domi, erant præter Reges aut Conſules, admodum pauci: cùm civibus, agris, provinciis aucta, domi, foris, militiæ plurimi, quorum alii ſtatis locis & temporibus ex more legebantur; alii præter morem & ordinem, prout tempus, reſque poſcebat. Non omnes hic explicamus dignitates, ſed præcipuas tantum, *Conſulatum*, *Præturam*, *Cenſuram*, *Ædilitatem*, *Tribunatum*, *Quæſturam*, *Proconſulatum*, & *Dictaturam*: de quibus ſi quis plura avet ſcire, præter veteres legat Sigonium, Gruchium, Pighium, & Roſinum: nam Pomponius Lætus & Feneſtella, ſive potius Dominicus Floccus, ea brevius, quàm par eſſet, perſtrinxerunt.

CAPUT I.

Conſul.

EXactis Regibus anno Urbis 244, Magiſtratus, auctore Junio Bruto, creari placuit, qui & bini I. Conſulum in-

ſtitutio, insignia, & jura. bini eſſent, & annui, ut & alter alterum, & in perii brevitas utrumque in officio retineret. H quod civibus præeſſent, primum *Prætores*; deinc à judicando, *Judices*; denique à conſulendo, *Conſules* dicti ſunt. Quibus omnia fere Regum tun jura, tum inſignia conceſſa: prætexta, ſella cu rulis eburnea, faſces ſecuribus armati, initio 24 paulo poſt conſilio Poplicolæ 12, qui non eran penes utrumque Conſulem, ſed alternis menſibu penes alterum: nam primo menſe præferri ſole bant Conſuli, aut qui natu major erat ex lege Va leria, aut cui plures eſſent liberi ex Julia. Con ſulum hæc munia fuere: ſacra facere, jus ſecun dum leges dicere, habere Comitia, Senatum co gere, rogare ſententias, Senatuſconſulta & Plebi ſcita exequi, habere delectus, populi juſſu bella gerere, adminiſtrare provincias, ſocios tueri; & quod ipſis ſingulare fuit, ſuo tum nomine, tum Magiſtratu annorum ſignare numerum: hoc uno inferiores Regibus, quod in caput civis Romani injuſſu populi animadvertere vetitum: & cuivis liceret ab eis ad populum provocare.

II. Conditiones, & quis eſſet Conſul.

Legibus cautum erat, ne quis Conſul crearetur, niſi & præſens eſſet, & 43. annos natus, & Patricii generis: ſed earum legum aliæ alia de cauſa interdum neglectæ fuerunt, aliæ infirmatæ: nam ante ætatem legitimam Conſulatûs honos & virtutis ergo *M. Valerio Corvino*, duobus *Africanis majori* & *minori*; huic etiam abſenti, *Pompejo*que *Magno* delatus eſt; & per vim, tum à *C. Mario juniore*, tum ab *Octavio Cæſare* uſurpatus. Per annos quidem 142. nullus niſi Patricius Conſul fuiſſe perhibetur; ſed tandem populi querelis à patribus datum eſt anno urbis 387. ut Conſulum alter, & aliquanto poſt, ut uterque etiam è plebe legeretur, quod deinceps factitatum.

III. Conſu-

Ab anno urbis 244. quo ejecti Tarquinii ad annum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ınum 302. ſumma rerum penes Conſules fuit; les abje-
einde per triennium plus minus penes Decemvi- ƈti & re-
ɔs legum ferendarum; poſt iterum penes Con- ſtituti.
ıles ad annum 316. Tum enim pro populi libidi-
e modo Conſules, modo Tribuni militares crea-
ſunt ad annum 387, deinde ſumma poteſtas, ſi
. *Sullæ* tum brevem tum injuſtam dominatio-
em demas, per annos prope quadringentos in
'onſulibus fuit ad annum 706, cum *C. Cæſar*,
aulo poſt *Triumviri*, denique *Imperatores* rerum
otiti ſunt. Sub his tamen ex more creati Conſu-
:s, ſed quorum nec eadem quæ prius auctoritas
rat, nec idem numerus: poteſtas enim vel parva
el nulla: numerus, pro arbitrio Principis, modo
ninor, modo major; nec enim bini erant, ut an-
:a, nec annui, ſed ſæpe trimeſtres, interdum
nenſtrui, nonnunquam diurni: & ſub Commodo
'onſules 25. uno anno fuiſſe à Lampridio memo-
iæ proditum eſt.

Unde hæc dignitas ſenſim vileſcere cœpit, do- IV. Sublati.
ıec anno Chriſti 541. Urbis vero 1292. quo *Ba-
ſlius junior* ſine Collega Conſul ponitur ſub Ju-
tiniano, Conſulum nomina in faſtis notari deſita
unt, licet nonnulli etiam poſtea Conſules memo-
entur. Hujus rei invidia penes *Juſtinianum* Im-
ɔeratorem fuit, & legum conditorem *Tribonia-
ıum*, quorum ille præpoſtera gloriæ cupidine Im-
ɔeratorum & annis & nomine tempora ſignari juſ-
it: hic vero, ut tum fama fuit, honorem illum,
juem, quod paganus eſſet, aſſequi non poterat,
ıliis invidiſſe perhibetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT II.

Cenſor.

I. Cenſorum origo.

CEnſu, uti diximus, anno Urbis 186. inſtituto, Regum fuit, tum Conſulum, illum quinto quoque anno peragere. Cùm tamen aliquanto poſt ob varia, quæ alia ex aliis oriebantur, bella id præſtare Conſulibus non liceret, anno 310. duo Cenſores creati ſunt; quæ dignitas à parvis profecta initiis, tantum cepit incrementnm, ut morum, diſciplinæque Romanæ regimen, Senatus Equitumque centuriæ, decoris dedecoriſque diſcrimen in ipſius ditione eſſent.

II. Quæ requiſita ut quis Cenſor eſſet.

Primis quidem temporibus mos fuit, ut Cenſor legeretur nemo, niſi qui & geſto Conſulatu & Patricio ſtemmate clarus eſſet; poſtea tamen & nonnulli Cenſuram ante Conſulatum adepti ſunt, & populus pervicit anno 402, ut ſemper Cenſorum alter è plebe; anno vero 622, ut uterque interdum crearetur. Mortuo è Cenſoribus altero, alterum ſuffici religio fuit; ſed alterum abdicare ſe, ut duo de integro legerentur, inſtitutum eſt: & uni hanc dignitatem bis deferri, poſt *Marcum Cenſorinum*, nefas.

III. Cenſura ſublata, & reſtituta.

Quinquennalis primum Cenſura fuit; paulo poſt *Æmilii Mamercini* Dictatoris lege an. 319. annua & ſemeſtris facta, a *C. Cæſare* anno 707. ſublata, vetuſque tum censûs agendi, tum luſtri condendi ratio ab *Auguſto* anno 731. revocata; terque ipſe, ſive Cenſor, ſive Magiſter morum, cenſum egiſſe, biſque luſtrum condidiſſe fertur.

IV. Cenſorum jura & poteſtas.

Cenſorum fuit civium omnium ſobolem, familiam, facultates deſcribere, urbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tueri, populum in tribus

ribus partiri, in omnium mores inquirere; legere tum Senatus, tum Equeſtris Ordinis principem, cives improbos notare ignominia: ſi quis enim quid in ſe gravioris criminis admiſiſſet, pro delicti vel levitate vel gravitate varium fuit pœnæ genus; ſi Senator quid deliquiſſet, Senatu moveri; ſi Eques, Equeſtri Ordine, interdum etiam tribu, nonnunquam ærarium fieri, & in Cæritum tabulas referri.

Non abs re fuerit, quâ ratione tranſvectio facta ſit, hoc loco paucis explicare. De tranſvectione multi ſcripſerunt, ſed aliter aliis placet. Eo inſtitutam putat Sigonius, ut Equites de ſtipendiis legitimè confectis Cenſori rationem redderent. Teſtatur Aurelius Victor, Equites ab æde Honoris olea coronatos ad Capitolium in equis tranſiiſſe. Ab utroque Dionyſius diſſentit; cui tamen libentius aſſenſerim; cum in honorem Caſtoris & Pollucis, quod victoriam de Latinis ann. 257. relatam nunciaſſent, hanc pompam celebratam velit: & ab æde Martis per Forum in Capitolium tetendiſſe Equites, qui per Tribus & Curias ad quinque millia diſtincti, quaſi redirent è pugna, fronde oleagina coronati, togiſque palmatis inſignes eſſent; quorum alii coronas, alii torques, pars phaleras, haſtas, armillas, ſinguli ſingula, & præmia virtutis, & bellicæ laudis inſignia magnificè oſtentarent. Dignum ſane majeſtate imperii ſpectaculum.

V. Quid transvectio.

CAPUT III.

Prætor.

I. Prætores primum duo, illo-

VAriis diſtricti bellis ab Urbe ſæpius cum abeſſent Conſules, nec eſſet, qui in civitate jus redderet, Prætor unus anno Urbis 387. creatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

rumque jura. eſt; ob peregrinorum multitudinem anno Urb 510. alter additus: ille, quod civibus jus diceret *Urbanus* vulgo dictus eſt; hic, quod peregrinis *Peregrinus*. Eadem fere utrique quæ Conſulibu inſignia: ſella curulis, trabea, prætexta, duo li ctores, tribunal, præterea haſta & gladius. *Urbani* longe major in urbe & dignitas fuit & aucto ritas, illius enim erat viduas pupilloſque defen dere, ludos ſolemnes & ſacra quædam facere, Senatum abſentibus Conſulibus cogere, rogare ſententias, comitia habere, interdum etiam ducere exercitum. *Peregrini* vero fuit de peregrinorum cauſis cognoſcere, modo exercitui, modo claſſi præeſſe; & ad hunc honorem primum Patriciis tantùm, deinde Plebeiis etiam an. 417. aditus patuit.

II. Plures additi. Quandiu iiſdem quibus Italia finibus clauſum eſt Romanorum Imperium, tandiu hic manſit Prætorum numerus: at ubi victi Carthaginenſes Romanis ceſſerunt, & in bello Punico primo Siciliam & Sardiniam, in ſecundo verò utramque Hiſpaniam, citeriorem & ulteriorem, tum quatuor adjuncti Prætores, duo anno 526. qui Siciliam & Sardiniam; anno vero 556. totidem, qui Hiſpanias regerent. Mutatis haud multo poſt civium moribus, hæc mutata ratio eſt: deleta enim Carthagine, deleta Numantia, Philippo, Antiocho, Perſeo devictis, ſimul cum opibus libido, luxus, ambitio, avaritia crevere: unde admiſſa tum in urbe, tum in provinciis multa & à privatis & à Magiſtratibus ſcelera, homicidia, veneficia, rapinæ, &c. quare quæſtiones publicæ, quæ prius vel Conſulibus, vel lectis Senatoribus extra ordinem, prout res poſcebat, committi ſolebant, perpetuæ factæ ſunt, de *repetundis*, de *ambitu*, de *majeſtate*, de *peculatu*, *parricidio*, *inceſtu*, &c. eæque anno 609. demandatæ Prætoribus: ita ut penes

penes illos omnia eſſent judicia; penes *Urbanum* & *Peregrinum* privata, penes alios publica. Quo munere ut fungerentur, lege ſancitum eſt, ut Prætores omnes annuum Magiſtratum in urbe tranſigerent, tum inter ſe provincias ſortirentur, quas cum imperio vel Proconſulari vel Proprætorio adminiſtrarent.

III. Illorum in provinciis poteſtas, alii adjecti & ſublati.

In provinciis ad Prætores pertinuit, jus ſecundum leges dicere, tutari ſocios, perduelles reprimere, ducere exercitum, bellum, ſi opus foret, gerere, exigere vectigalia, caſtra, vias, & opera publica munire. A *L. Sylla Dictatore* anno Urbis 673. duo adjecti Prætores, quorum alter de *ſicariis*, alter de *falſo* cognoſceret. Totidem à *C. Cæsare* anno 707. additi, qui, quod frumento præeſſent, *Cereales* vulgo nuncupati; tum anno 708. quatuor, denique anno 709. duo. Cæſo tamen paulo poſt Cæſare, Prætores tantum octo, uti prius, creati, donec Auguſtus ſub finem bellorum civilium anno 725. quatuor, & aliquanto poſt Claudius duo adjecit; ita ut ſingulis annis deinceps Prætores 14. legerentur.

CAPUT IV.

Ædilis.

I. Ædiles plebis, Curules, & Cereales.

ÆDiles Romæ ſex omnino fuiſſe perhibentur, duo *Plebis*, *Curules* duo, totidem *Cereales*: alia aliis origo, dignitas, munera. *Ædiles Plebis* à populo, ubi è monte ſacro in urbem rediit, eodem an. quo Tribuni plebis 260. conſenſu Patrum inſtituti ſunt: *Curules* vero anno 387. creati à Patribus, quod *Ædiles Plebis* ludos, quos Senatus voverat, acturos ſe negarent: *Cereales* à C. Cæſare anno 709. *Ædiles Plebis* Plebeii ſemper generis fuere; *Cereales* Patricii, *Curules* utri-

uſque. *Curules* cæteris dignitate præſtabant: ipſi enim præmia ob laborem data, antiquior in Senatu ſententiæ dicendæ locus, toga prætexta, ſella curulis, jus imaginum, quæ aliis negata.

II. Singulorum officia. *Ædilium plebis* officia fuerunt Tribunis inſervire matronas inſimulare probri, fœneratores coërcere, inhibere popinas; ut aquæductus, cloacæ, ædificia, ſive privata, ſive publica, munda eſſent & integra, curare; providere, ne annonæ penuria urbs laboraret, Senatuſconſulta & Plebiſcita cuſtodire. *Curulium* vero fuit ludos ſacros & ſolemnes inſtituere; templa, baſilicas, theatra porticus, ſtadia, fora, curias, mœnia & reficere & exornare. Ad *Cereales* pertinuit frumento publico præeſſe, præterea nihil.

CAPUT V.

Tribunus Plebis.

I. Tribunatus quando inſtitutus. TRibunis *Plebis* creandis cauſam dedit ſeceſſio Plebis à Patribus anno poſt Urbem conditam 259. Plebs enim nexu gravata & deluſa ſæpius in montem, qui inde ſacer dictus eſt, trans Anienem diſceſſit. Miſſus ad eam placandam *Menenius Agrippa* vir Populo ac Patribus juxta charus: cujus oratione delinita plebs in urbem rediit, ea tamen lege, ut Plebeios haberet Magiſtratus; qui ideo *Tribuni* dicti ſunt, quod è Tribunis militum lecti eſſent, teſte Varrone; vel quod populus tres in partes tum diviſus eſſet, ut auctor eſt Pomponius; vel potius à tribuum ſuffragio, ut volunt alii. Duos ergo Tribunos anno Urbis 260 plebs habere cœpit, ut verior eſt ſententia, aliter enim placet Dionyſio: tres aliquanto poſt an. 284. lege *Publilia* additi; & præterea quinque anno 269. modo ne quis reficeretur eorum, qui anno proximo

10 eundem Magiſtratum geſſiſſent. Decem hi Tri-
uni peſtis Reipublicæ fuere, & inde manavit om-
e civile nefas.

Omnis fere auctoritas à *Sulla Dictatore* an. 672.
'ribunis adempta; ſed paulo poſt partim à *M.*
otta an. 679. partim à *Cn. Pompeio* an. 683. eis
:ſtituta: donec an. 730. conſenſu Patrum in *Au-*
ſtum Cæſarem, deinde in alios Imperatores tranſ-
ta eſt. Nomen tamen & umbra illius Magiſtra-
s penes plebem manſiſſe dicitur ad *Conſtantini*
Iagni imperium. II. Quando ſublatus.

Hæc plane ſingularia *Tribunis* conceſſa ſunt;
ɔs, cùm religione, tum lege ſacroſanctos eſſe; ut
ui eis nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet: ab
'be diem integrum, niſi Latinis feriis, abeſſe ne-
s: eorum domum interdiu noctuque patere om-
bus, quippe qui publicæ libertatis cuſtodes eſſent;
el unius interceſſione aliorum decreta eſſe irrita;
ɔrum poteſtatem extra urbem nullam, in urbe
axımam, repudiare Senatus decreta, quæ plebi
audi eſſe poſſent, & ſolus è Magiſtratibus non
ɪrere Conſuli, *Tribunum* vel è Patriciis, vel è
enatoribus legi, aut in Curiam venire diu veti-
m; ſed poſtea & Patriciis, ſi à Plebeiis adopta-
eſſent, Tribunatus, & Tribunis *Atinia* lege Cu-
a patuit. Hæc Tribunatus & jura fuerunt & one-
ı; ſed longe plura deinceps, jure, an injuria à
ribunis uſurpata, Senatus edicta, leges, conſul-
, acta Magiſtratuum ab iis ſæpe reſciſſa, promul-
ıtæ novæ leges, comitia tum plebis, tum Sena-
ıs pro arbitrio & coacta & ſoluta; tributorum
ɔllationes, militumque delectus prohibiti, ducti
ıam interdum eorum juſſu in carcerem Conſules;
gri denique, vectigalia, pecuniæ publicæ, Ma-
iſtratibus, provinciæ civibus ſeu probis ſive im-
robis pro libidine & datæ & ereptæ. III. Tribunorum poteſtas & jura.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT VI.

Quæſtor.

I. Quæſtores Capitales.

TRia *Quæſtorum* apud Romanos genera fuerunt: alii enim *Capitales*, alii *Urbani* ſeu *Ærarii*, alii *Provinciales*. Omnia *Capitalibus* & aliis erant præter nomen plane diverſa; *Ærariis* & *Provincialibus* omnia, præter inſignia, plane eadem. *Capitales* vel à Romulo, vel à Numa, vel certe à Tullo; à quo enim, obſcurum eſt, inſtituti ſunt. Eorum fuit in maleficia, parricidia, perduellionem, & alia crimina inquirere, donec anno 465. id muneris Triumviris Capitalibus demandatum: & quæſtiones publicæ anno 609, uti diximus, conſtitutæ ſunt. Sunt etiam qui eos ſub Regibus pecuniæ & colligendæ & ſervandæ præfuiſſe velint.

II. Urbani & Militares.

Quæſtorum, tum *Ærariorum*, tum *Militarium*, numerus alius alio tempore, pro vectigalium ratione; vel minor, vel major fuit. Primum quidem an. 244. duo creati à *P. Poplicola*; tum an. 333. duo additi, qui Conſules apud exercitum ſequerentur. Ubi verò perdomita Italia eſt, adjecti quatuor anno 488, qui quatuor Italiæ provincias una cum Prætoribus regerent: deinde à *Sylla* auctus ad 20. eorum numerus an. 672. Sub Imperatoribus vero diverſus fuit pro provinciarum numero. Ad Quæſturam, qui primus ad alios honores gradus erat, mos obtinuit, ut legeretur nemo, niſi qui & 28. plus minus annos natus eſſet, & decem annos ſtipendia feciſſet, & Patricia eſſet familia genitus: admiſſi tamen anno 333. Plebeii.

III. Illorum jura.

Quæſtoribus *Urbanis* nullum imperium fuit; non vocatio, non prehenſio, nec ſella curulis, nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ıec lictores. *Militaribus* vero & ſcribæ erant & li-
tores, & juris dicendi poteſtas. *Urbanorum* mu-
ıus fuit, ærario Saturni præeſſe, curare vectiga-
a, in tabulas, tum accepti, tum expenſi ratio-
ıem referre; ſigna militaria ex ærario deprome-
e, vendere prædam captam ex hoſtibus; civium,
ui in præliis ceciderant, numerum inire; exte-
ırum gentium legatos excipere hoſpitio, eiſque
ıunera Reipublicæ exhibere. *Militarium* vero
ıit, legatis, cohorti Prætoriæ & exercitui ſuppe-
itare & annonam & ſtipendia, privatam militum
ecuniam apud ſigna depoſitam cuſtodire, manu-
ias recipere, &c. Ad Quæſtores denique, qui
rovinciis Italiæ præerant, pertinuit vectigalia,
ibuta, portoria, pecuniam & frumentum colli-
ere, in rationum tabulas referre; pro majeſtate
opuli Romani rem gerere, ſubigere hoſtes &
ocios tueri.

Si quis vero avet ſcire quænam fuerint illæ qua- IV. Provinciæ Quæſtoriæ.
ıor in Italia Quæſtoriæ Provinciæ: hæ fuerunt,
t conjicit Pighius in Annalibus Romanis ad an-
um Urbis 488. prima *Oſtienſis*, in qua Lati-
i, Sabini, Marſi, Etruſci, & alii circa Romam
opuli; altera *Calena*, in qua Campania, Sam-
ium, & Lucania, &c. tertia *Arimmenſis*, ſeu
allica, in qua Umbria & Gallia ad Rubiconem
ſque & Pidemum; & quarta *Lucerina* ſive *Apu-*
æ & *Cambriæ*, qua Apuli, Hirpini, Salentini,
c. ad ſinum uſque Tarentinum.

CAPUT VII.

Proconſul & Proprætor.

Cum par prope fuerit Proprætoris ac Procon- I. An dicendum Proconſul, an
ſulis dignitas, eademque fuerint utrique & in-
gnia & munera, hic de utroque brevitatis cauſa
age-

pro Conſule. agemus. Inter Scriptores non convenit *Proconſul*, an *Pro Conſule*; *Proprætor*, an *Pro Prætore* legendum ſit: *Proprætor* & *Proconſul*, ut pronepos pronepotis, Aldo Manutio probatur; Pighius vero cum Cicerone, tum faſtis Capitolinis auctoribus *Pro Conſule* & *Pro Prætore* legendum putat: ego, utro quis modo legerit, peccaturum non crediderim.

II. Proconſulum inſignia & comitatus. Alia florente ac everſa Republica Proconſulum ratio fuit: antequam enim Cæſares rerum potirentur, Proconſules erant ii, qui vel è Conſulatu vel prorogato imperio, vel è privatis extra ordinem in provincias, ut iis præeſſent, mitti ſolebant: iis erant Legati, Tribuni militum, Centuriones, Præfecti, Scribæ, Lictores duodecim, Aruſpices, Medici, & Contubernales, quæ cohors Prætoria vulgo dicebatur: his omnibus ſtipendia, veſtes, vaſa, vehicula, tabernacula, & alia id genus dari impensâ publicâ moris erat.

III. Proconſules ſine auſpiciis erant. Proconſules ſemper cum poteſtate fuerunt, ſæpe cum imperio; ſemper ſine Magiſtratu & auſpiciis, unde honos triumphi, dum vigerent leges, Proconſulibus, ut *Africano Majori*, re etiam bene geſtâ, negatus eſt: poſtea tamen nonnullis, ut *Pompeio Magno*, conceſſus; primis enim temporibus ſolemne fuit, eorum, qui ſine Magiſtratu & auſpiciis viciſſent, triumphare neminem.

IV. Quid interfuit inter poteſtatem & imperium. Non erit, opinor, alienum, quid poteſtatem inter & imperium, Magiſtratum & Proconſulatum interfuerit, admonere paucis. Poteſtas ad jus dicendum, ad exigenda vectigalia, ad ordinandam ſive urbem, ſive provinciam; imperium vero ad ſocios tutandos armis, pellendos hoſtes, bellumque gerendum pertinuit. Magiſtratus alii majores alii minores: majores, *Dictator*, *Conſul*, *Cenſor* *Prætor*; minores, *Quæſtor Urbanus*, *Tribunus Plebis*, *Ædiles*, tum *Plebis*, tum *Curulis*, tum

Ce

C[...]ealis. Sua ſingulis auſpicia fuere, ſed alia aliis, [...]njoribus majora, minora minoribus: omnibus [...]m ſemper data poteſtas, imperium non item, [...]t Dictatori tantum, Conſuli, & Prætori; iiſque [...]: ſemper, nec iiſdem quibus Magiſtratus daba[...]comitiis, ſed & cum res poſceret, comitiis ſæpe [...]iatis, interdum tributis, nonnunqnam etiam [...]natusconſulto.

V. Quænam Conſulares provinciæ.

Quænam vero *Conſulares* provinciæ fuerint, pau[...]accipe. Lege C. Gracchi ſancitum erat, ut an[...]uam novi, ſive Conſules, ſive Prætores deſig[...]nentur, alter Conſulum ad Senatum referret, quæ [...]ovinciæ *Conſulares* eſſent, quæ *Prætoriæ*: quod [...] conſtitutum erat, mos fuit, ut deſignati tum [...]nſules, tum Prætores eas vel ſortirentur, vel [...]er ſe compararent; tum, ſi bellum gerendum, [...]perium; ſin minus, ſola poteſtas dabatur: dein[...]quæ latitudo provinciæ, quot legiones, quod [...]endium militibus, quis comitatus, & alia id [...]nus, vel pro gravitate belli gerendi, vel pro dig[...]ate, ſive Proconſulis, ſive Proprætoris, modo [...]jora, modo minora decernebantur: eadem e[...]n Proprætoris ac Proconſulis ornamenta; tamen [...]oconſulis comitatus nobilior, robuſtior exerci[...], provincia clarior, bellum gravius, lictores [...]odecim; ſex tantum Proprætori.

VI. Provinciarum diviſio ab Auguſto facta.

Auguſtus Cæſar devictis Antonii partibus orbem [...]manum duas in partes an. 726. tribuit; quarum [...]eram Senatui populoque regendam permiſit, [...]eram ſibi retinuit: quo verò penes ipſum legiones [...]nt & totius Imperii robur, provincias, quæ pa[...]ent hoſti, ſibi; quæ vero procul eſſent à bellico [...]multu, Senatui attribuit: qui provinciis præ[...]nt Senatûs nomine *Proconſules*, qui ſuo, & [...]*prætores* & *Præfectos* appellari voluit, ſed illis [...]dium, habitum militarem, juſque milites ca[...]e plectendi ademit: his hæc omnia conceſſit.

Ex-

Exinde, quæ provinciæ parebant Senatui, *Conſu-lares* fuere; quæ Cæſari, *Prætoriæ*. Quarum l[...]terculum hic apponere libuit, quo facilius quiv[is] intelligat quam late id temporis patuerit Romanu[m] Imperium: *Italia, Africa, Numidia, Aſia, Ep[i]rus, Macedonia, Græcia, Sicilia, Creta, Cyren[e] Bithynia, Pontus, Sardinia, Hiſpania, Bæti[ca]* Senatui permiſſæ; Cæſaris vero Præfectis ſub[e]rant *Galliæ Narbonenſis, Lugdunenſis, Aquitan[i]ca & Celtica, Hiſpania Tarraconenſis, Luſit[a]nia, Cæ.eſyria, Phœnice, Cilicia, Cyprus, Ægy[p]tus.*

CAPUT VIII.

Dictator.

I. Dictator quando inſtitutus.

ANno poſt Reges exactos nono, poſt Urbe[m] conditam 252. cum omne Latinum nomen au[]ctore Mamilio Tarquinii genero in Romanos co[n]juraſſet, plebsque ære alieno oppreſſa detrectare militiam, nihil è re publica magis fore Patribu[s] viſum eſt, quam ſi Magiſtratus crearetur, pene[s] quem ſumma belli pacisque poteſtas eſſet: qu[i] quod populo præeſſet, *Magiſter populi*, quod à Co[n]ſule diceretur, *Dictator* vulgo nuncupatus eſt.

II. Illius poteſtas.

Huic delata ſunt omnia Regum tum inſignia tum jura: purpura, ſella curulis, equi phalerati lictores cum ſecuribus 24. ſummumque imperiu[m] domi foriſque in militum, civium, Magiſtratuu[m] fortunas & vitam. Nulla tum Conſuli, nulla Præ[]tori, nulla aliis, ſi Tribunos plebis excipias, Ma[]giſtratibus auctoritas fuit, nec ab eo ulla provoca[]tio fuit ad annum 304. quo lege *Duilia* cautu[m] eſt, ne ullus deinceps Magiſtratus ſine provoca[]tione ad populum crearetur.

III. Quando creatus

Alia legendi *Dictatoris* ac cæterorum Magiſtra[]tuum cauſa fuit & ratio: nec enim annis ſingulis uti

Conſules, ſed tum, cum periculum ingens vel hoſtibus, vel à civibus, vel à diis Reipublicæ minere putaretur: nullus enim *Dictator* dictus nisi rei gerundæ cauſa, ſedandæ ſeditionis, onitiorum habendorum, legendi Senatûs, aut igionis ergo; ſi vel clavus figendus eſſet, vel prodigia, aut ludi Romani celebrandi, aut feriæ itinæ inſtaurandæ. Jubente Senatu Conſulum al-, penes quem tum faſces erant, de media nocte tatis auſpiciis ex Conſularibus, quem vellet, ebat Dictatorem. Dictator.

Hæc dignitas Romanæ rei ſæpe ſaluti fuit: quam- enim Regiæ prope par eſſet, nec inviſa tamen ut populo, nec perpetua, ſed ſemeſtris tantum, raro in annum prorogata: nec enim *L. Sullæ*, *C. Cæſari* ſponte delata fuit, ſed ab iis oppreſſa ertate contra jus faſque & uſurpata & reten- diutius; vetitum etiam, ne extra Italiam cum im- rio eſſet, ne veheretur equo, donec Q. *Fabio ictatori*, ut equo uti liceret, à Senatu honoris uſa conceſſum eſt. IV. Semeſtris illius poteſtas.

DISSERTATIO TERTIA.

ROMANORUM SACERDOTIA.

SAcerdotum apud Romanos infinita prope fuit & multitudo & varietas, quorum plane diverſa erant tum nomina tum munera: nomina vel à diis, quibus inſerviebant, vel à rebus, quas curabant, ut plurimum petita: unera jam inde à primis urbis temporibus ſingu- ſingulis præſcripta; ſed aut pro Numæ arbitrio, ut pro varia, ſive deorum, ſive ſacrorum, indo-, alia aliis. Erant enim qui deorum omnium, I. Varia apud Romanos Sacerdotia.

erant

erant qui ſingulorum ſacris præeſſent; deorum omnium curabant ſacra *Pontifices*; ſingulorum a omnes, *Luperci* Panis, *Potitii* Herculis, *Soda* *Titii* Sabinorum deorum, *Salii* Martis, *Veſta* Veſtæ: *Flaminum* vero alii Jovis, alii Martis, lii Quirini. Erant præterea *Augures*, qui auſpici rum; *Aruſpices*, qui extorum; *Feciales*, qui be & pacis diſciplinam tenerent; *Epulones*, qui libr rum Sibyllinorum ſacra; *Rex ſacrificulus*, qui r gia ſacra adornaret. Erant denique *Fratres Arva* & *Curiones*, quorum illi pro agrorum frugibu iſti pro curiis ſacrificarent. Non eſt animus S cerdotum omnium ſingula munera hic perſequ ſed eorum tantum, quorum ſæpe apud ſcriptor occurrit mentio, & qui dignitate præſtabant cæteri

CAPUT I.

Pontifices.

I. Pontificum unde nomen, & duplex ordo. *Pontifices*, quibus, ut volebat Q. Mutius, à poſ & facere; vel, ut Varroni placuit & Dion ſio, à ponte & facere nomen inditum eſt; pi mum à Numa Pompilio quatuor è Patriciis crea ſunt; deinde ab Ogulniis Tribunis anno 454. qu tuor è plebe additi, tum à L. Sylla Dictatore ann 671. ſeptem. Unde duplex ordo Pontificum d inceps fuiſſe dicitur; alter veterum, qui *majore* alter recentiorum, qui *minores* fuerunt vulgo nu cupati.

II. A quibus lecti Pontifices. Cooptare Pontificem à Numæ temporibus ad a num uſque 649. penes Pontificum collegium fui deinde lege Domitia penes populum: quam ha multo poſt à L. Sylla anno 671. abrogatam reſt tuit Ti. Labienus Tribunus plebis an. 690. don ſub Imperatoribus nec collegii, nec populi, ſe unius Principis arbitrio Pontifices legi cœpti ſunt.

Poı

Pontifices inter & Magiſtratus hæc maxime tria lererant; unum, quod Magiſtratus annui eſſent, ontifices perpetui: alterum, quod Magiſtratus reddendam rationem, ſive Senatui, ſive popu- tenerentur, Pontifices non item: tertium deni- e, quod Magiſtratus ſemper vel poteſtatem, vel iperium, Pontifices eorum neutrum haberent. ontificum hæc munera fuere: de cauſis omnibus æ ad ſacra pertinerent judicare, in Sacerdotum nnium mores, officia, cærimonias inquirere, o delicti gravitate animadvertere in reos, novaſ- e leges de ſacris pro arbitrio condere; ita ut, ſi ceroni credimus, omnis Reipublicæ dignitas, nnium ſalus, libertas, aræ, foci, dii Penates, rtunæ, domicilia illorum ſapientiæ & fidei cre- a viderentur. III. Illorum jura.

Pontificum Collegio præfuit Pontifex Maximus Numa eò conſtitutus, ut eſſet quo de rebus ſa- is conſultum plebs veniret: illius enim erat, qui- s hoſtiis, quibus diebus, ad quæ templa, ſacra, m publica, tum privata fierent, præſcribere; ibus ritibus juſta funebria peragenda, placandi- manes edocere; quæque prodigia fulminibus, iove viſo miſſa curarentur. Illum & ex Colle- io Pontificum, & tributis populi comitiis legi mper mos fuit: primum quidem è ſolis Patriciis, einde etiam è plebe. IV. Pontificis Maximi dignitas.

Hanc dignitatem, mortuo Lepido, cum Augu- ſtus ipſe, tum cæteri deinceps poſt illum Impera- tores & Pagani & Chriſtiani una cum Imperio ſſumpſerunt; ita tamen, ut Chriſtiani, cùm ab iſce muneribus abhorrerent, ſolum Pontificis Ma- imi nomen inter elogia ſua adſcribi paterentur. Jbi verò Gratianus Pontificem Maximum appellari e vetuit, haud multo poſt anno Chriſti 389. Theo- doſius ſenior Sacerdotum reditibus fiſco addictis, perfecit ut Pontifices, Augures, aliive Sacerdotes creari deſierint. V. Aſſumpta ab Imperatoribus & ſublata.

CAPUT II.

Augures.

I. Augurum numerus alius alio tempore.

ARtem augurandi à Chaldæis ad Græcos, à Gr cis verò ad Etruſcos, ab his vero ad Latinos Romanos manaſſe memoriæ traditum eſt: cæte quæ de illius origine vulgo traduntur, meræ ſu fabulæ. Tres Augures à Romulo, qui & ipſe Aug fuit, ſinguli ex ſingulis Tribubus creati ſunt, qu bus à Serv. Tullio, ut multi ſuſpicantur, quart adjunctus eſt, itidem ut tres alii, Patricius: dei de ab Ogulniis fratribus an. 454. quinque è ple additi, quorum numerus uti Pontificum à L. Sy la an. 671. ad quindecim auctus. Qui ætate ſeni erat, is præerat cæteris, Magiſter Collegii vulg nuncupatus.

II. A quibus lecti.

Ut Pontificum, ita Augurum legendorum al aliis temporibus ratio fuit: jus enim illud ab Aug rum Collegio ad populum à Domitio an. 649. tran latum eſt; à L. Sylla an. 671. Auguribus reſtit tum, & à Ti. Labieno iterum an. 690. datum po pulo: ab Auguſto tandem, cæteriſque Imperato ribus, licet ipſi Augures non eſſent, uſurpatum.

III. Illorum jura.

Ad Augures pertinuit ex cantu volatuve aviun aut ex pullorum tripudiis, ſomniis, portentis, o raculis reſponſa dare, quidquè per ea Reipublic aut boni, aut mali portenderetur, vaticinari: au guriorum enim quinque potiſſimum genera recen ſentur, unum è cœlo, alterum ex avibus, tertiun ex pullis, quartum ex quadrupedibus, quintum e diris peti ſolebat. Quæ, ne longior ſim, de his e nim nonnihil dicam paulo poſt, breviter indicaſ ſatis erit.

CA

CAPUT III.

Flamines.

FLaminibus, vel pileus, quo utebantur, ut vult Plutarchus, vel filum, quo caput redimiti erant, [u]auctor eſt Varro, nomen fecit: illos non Ro[mu]lus, quod ſcripſit Plutarchus, ſed Numa, te[st]ibus Dionyſio & Livio, inſtituit: cum enim vide[re]t Reges ab urbe belli gerendi cauſa ſæpius abfu[tur]os; ne ſacra regiæ vicis deſererentur, Flaminem [Jo]vi aſſiduum Sacerdotem creavit: huic duos ad[did]it, Marti unum, alterum Quirino; deinde duo[dec]im in multorum deorum honorem, alii aliis [te]mporibus additi ſunt, ejuſdem quidem nominis, [se]d non ejuſdem dignitatis: unde illi *majores;* hi [ver]ò *minores* vulgo dicti ſunt; quod illi & anti[q]ores eſſent & patricii, hi verò & recentiores & [ple]beii. I. Flamines à quibus creati, illorumque numerus.

At cæteris omnibus, cum auctoritate, tum [i]gnibus, longe *Dialis* præſtitit: cui cum aliis [co]mmune fuit, in comitiis tributis creari, inau[gu]rari à Pontifice Maximo, & ſi quid admiſiſſet [sce]leris, abire flaminio: hæc vero illi plane ſin[gul]aria, lictore, ſella curuli regia, & veſte inſi[gn]i uti; vinctum, ſi ejus ædes introierit, ſolvere, [reu]m, ſi ad ejus pedes procubuerit, verberibus [eo] die prohibere, illi exercitum armatum conſpi[cer]e: jurare, annulo uti, Magiſtratum ullum aut [pet]ere, aut gerere nefas fuit. Multo plura refert [Ge]llius lib. 16. cap. 15, quem, ſi quis hæc cupit [sci]re, conſulat. II. Flaminis Dialis dignitas.

Flamen Dialis à Numæ temporibus ſummo ſem[pe]r in honore fuit ab bella uſque civilia Marii & [Sy]llæ; tum enim pulſo C. Cæſare, qui ſacerdo[tiu]m illud etiam tum juvenis Cinnæ gener adep- III. Quando ſublata.

M tus

tus fuerat, à Sylla ſublatus eſt, poſt annos plus minus centum ab Auguſto reſtitutus, Theodoſii tamen ætate una cum aliis Sacerdotibus deſiit.

CAPUT IV.

Veſtales.

I. Unde Veſtæ & Veſtalis nomen.

SEu à vi ſtando, ſeu à veſtiendo Veſta dicitur, Ovidio terra eſt, quod & vi ſua ſtet, & floribus herbiſque veſtiatur: Ciceroni verò ignis, voce Græcis deducta: ἑστία enim ad focos pertinet. Quænam autem fuerit Veſta, docet vel hiſtoria, vel fabula potius. Diodorus Saturni filiam, Fabius Pictor Jani uxorem facit, quæ ignis æterni cuſtodiam puellis mandaverit.

II. Veſtales à quo inſtitutæ.

Sacra Veſtæ in Italiam fuiſſe à Trojanis adducta, templumque primum Lanuvii ab Ænea, tum ab Aſcanio in Albano monte ipſi dicatum, auctores plerique omnes conſentiunt: uter verò Romæ Veſtales inſtituerit, Romulus, an Numa, inter illos non convenit: ego Dionyſio quàm aliis aſſenſerim libentius, qui à Numa creatas quatuor & aliquanto poſt duas à Tarquinio Priſco additas affirmat.

III. Quænam Veſtalis legi poterat.

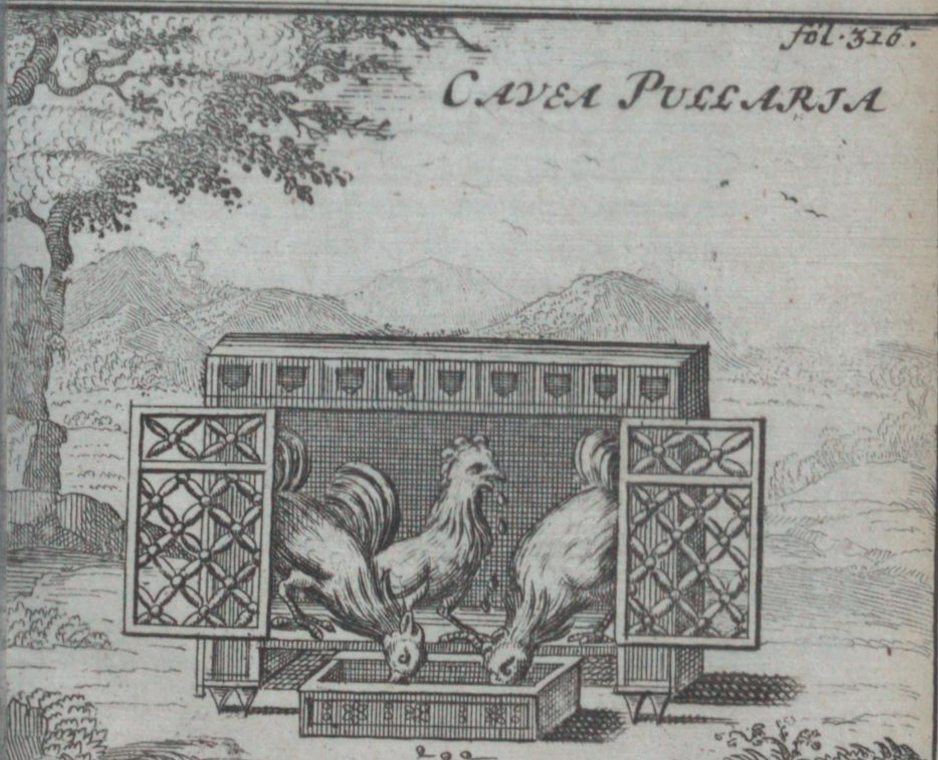
Veſtalis enim legendæ primum penes Reges jus erat, deinde penes Pontificem maximum, quibus tamen non quam liberet capere integrum fuit: lege enim cautum erat, ne qua patre aut ſervo aut liberto nata, aut quavis corporis labe deformis, aut annis vel ſex minor, vel major decem legeretur: cui vero aut ſoror jam Veſtalis, aut pater Augur, Flamen, Salius, Septemvir Epulonum erat, illi oblatum Sacerdotium repudiare fas erat.

IV. Veſtalis munera.

Simul ut in atrium Veſtæ deducta Veſtalis, illi cum à Senatu, tum à populo etiam universo, &

ſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſumma jura tribui, & honores eximii deferri ſolebant: eâ tamen lege, ut & ignem ſacrum & virginitatis florem illibatum conſervaret: cavebant enim diligenter, ne ſacer ille ignis reſtingueretur: *ut ad ſimulacrum cæleſtium ſiderum*, inquit Florus, *cuſtos imperii flamma vigilaret.* Si quando tamen, ſeu Veſtalis culpâ, ſeu quovis alio caſu extinctus eſſet, alio igne quam cœleſti illum accendi nefas: puram enim & ſinceram è ſolis radiis flammam elicere noverant, qua ſopitus ille ignis excitaretur. Hæc verò ſingulis ſtata certaque lex fuit, triginta annis deæ ſacrario inſervire; primo decennio ceremonias, ritus, rationemque ſacrorum diſcere, ſequenti exercere, poſtremo docere alias: quo tempore fas erat poſitis Sacerdotii inſignibus, cui vellent, nubere: quod à perpaucis nec læto vitæ exitu factum memoriæ proditum eſt.

Si verò ſacer extinctus ignis eſſet, aut violatus pudor, Veſtalem certum ſupplicii genus manebat: aliud tamen, pro genere delicti, alio gravius. Si ſacer reſtinctus ignis, virgis cædi; ſi damnata inceſtûs crimine, ſuffodi viva jubebatur. Erat ad portam Collinam caverna altius humi depreſſa & inculta tenebris, in qua ſtratus lectulus, ardens lucerna, ac, ne rea continuò ſame periret, panis, lac, oleum. Hunc in locum poſtquam demiſſa erat Veſtalis, clauſumque oſtium, altum fuit illo die per totam Urbem ſilentium, ingenſque mœror. Ita Dionyſius & Plutarchus.

V. Pœnæ, ſi ignis extinctus.

CAPUT V.

Potitii & Pinarii.

I. Potitii & Pinarii.

DE Potitiorum & Pinariorum origine, cùm à Dionyſio, tum à Livio aliiſque Hiſtoricis

quando instituti. hujuſmodi texitur, ſeu hiſtoria, ſeu potius fabul: Simul ut Cacum ob amotas per fraudem boves cl vâ occidit Hercules, Evander, qui tum ea loca r gebat, paſtorum clamoribus excitus, accurrit, formam habitumque viri aliquanto auguſtiorer humano intuens, ab eo, quænam facinoris cau ſa, rogitat, quis eſſet, unde genus? ubi verò no men, patrem, patriamque accepit, continuo a tam extrui jubet, & bove eximiâ ſacrum fieri adhibitis ad miniſterium dapemque Potitiis & Pi nariis, quæ tum familiæ maxime inclytæ ea loc incolebant: forte ita evenit, ut Potitii ad tempu præſto eſſent, Pinarii non item; inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis ſo lennibus veſcerentur.

Potitii ab Evandro edocti hujus ſacri antiſtites per multas ætates fuerunt, donec anno ab Urbe condita 461. Potitia gens, cum auctore Appio Claudio Cenſore ſervos publicos miniſterii delegandi cauſa ſolemnia ejus ſacri docuiſſet, intra annum, licet duodecim familias complecteretur, omni cum ſtirpe interiit: & Cenſor ipſe Appius haud multo poſt luminibus captus eſt. Hæc fere Livius l. 1. & 9.

CAPUT VI.

Luperci.

I. Luperci à quo inſtituti. ALia alii de *Lupercalibus* tradunt auctores: ab Evandro ex Arcadia in Italiam tranſlata volunt Dionyſius, Livius, & Plutarchus; à Romulo & Remo inſtituta propter factam ſibi ab avo Numitore Urbis in monte Palatino, ubi educati fuerant, condendæ poteſtatem tradit Valerius Maximus: à Romanis celebrata refert Ovidius ob beneficium à Lupa Romanis præſtitum in educandis pueris

ıeris Romulo & Remo, templumque ad ficum
uminalem ab iis extructum teſtatur, quod *Luper-*
l vocatum eſt. Quod *Lupercal* Romanis dictum
ł, *Lycæum* Græcis fuit: idem enim apud Græcos
*ύκ*ȣ ſonat, quod apud Romanos *lupus*; ſive à
ıpis arcendis, ne pecori nocerent, vox illa dedu-
a ſit, ſive à Lycæo Arcadiæ monte, ubi Pan præ-
puo honore colebatur.

Luperci canem immolabant, vel in gratiam lu- II. Illorum ſacrificia & feſta.
æ, à qua nutritus Romulus; vel in Panis hono-
m, cui canis ob fidelem armentorum curam gra-
s eſſet. Si tamen Servio credimus, *Lupercal*
elunca fuit ſub monte Palatino, in qua capro li-
batur. Mos fuit ut *Luperci* xv. Kalendas Mar-
ıs (is enim dies *Lupercalibus* ſacer erat) rem di-
nam nudi agerent, & per vicos urbis curſitantes
uticis è caprina pelle, cùm obvios quoſque, tum
ræcipue mulieres ferirent, ut fœcundæ magis red-
erentur.

Lupercorum verò tres ſodalitates fuiſſe perhiben- III. In tres ſodalitates diviſi: quando ſublati.
ır, una *Fabiorum*, altera *Quintiliorum*, tertia
uliorum; illa jam inde ab Urbis primordiis inſti-
ıta, hæc multo poſt in honorem Julii Cæſaris: il-
s nomen à ſuis ducibus inditum eſt *Fabio* & *Quin-*
lio, quorum alter à Romuli, alter à Remi parti-
us ſteterat. Hæc ſacra poſt cædem C. Cæſaris ne-
lecta ab Auguſto reſtituta ſunt, teſte Suetonio, &
d Anaſtaſii Imperatoris tempora, ut auctor eſt O-
uphrius, Romæ permanſerunt.

CAPUT VII.

Libri Sibyllini, & Duumviri ſacris faciundis.

I. Quæ & quot Sibyllæ fuerunt.

Sibyllæ apud Ethnicos deorum Sacerdotes ut pl rimum fuiſſe perhibentur, quas virginitatis h nos, & maxime prædictio futurorum poſteris con mendavit. Afflatus divinus illis nomen fecit: Σι enim, vox Æolica, idem plane valet, quod Θε Deus, & βȣλὴ idem quod conſilium: unde *Sibyll* quaſi Θεοβȣλὴ, hoc eſt divini particeps conſili dicta eſt. Sibyllarum numerus alius ab aliis pr ditur: unam agnovit Diodorus Siculus, cui nonnu li ſancti Patres ſuſcripſere; at de nomine non co ſentiunt: ab aliis enim *Daphne* dicitur, ab ali *Manto* Tireſiæ filia, quæ 27. annis ante Trojæ exc dium direptis Thebis, ubi hactenus manſerat Delphos ab Epigonis miſſa eſt. Duas inducit Ma tius Capella, *Cumanam* & *Erythræam*: tres & Plinius & Solinus, *Delphicam*, *Erythræam*, & *Cu manam*; at Lactantius, S. Auguſtinus, & al plerique omnes, auctore M. Varrone, decem nu merant; *Perſicam*, *Libycam*, *Delphicam*, *Cuma am*, *Erythræam*, *Samiam*, *Cumanam*, *Helleſpon ticam*, *Phrygiam*, *Tiburtinam*.

II. Libri Sibyllini cui & à qua Sibylla oblati.

Quænam harum Sibyllarum, Cumæa, an Ery thræa, an Cumana potius libros Sibyllinos Roman detulerit; utri Tarquiniorum, Priſco, an Super bo, illos vendiderit, incertum eſt. Priſco obla tos volunt Lactantius & Servius, Superbo Dio nyſius & Gellius. In re igitur perobſcura, quod ſimilius vero mihi viſum eſt, paucis accipe. Si bylla Cumana, in qua plerique conſentiunt, cu nomen vel *Amalthea* vel *Demophile* fuit, regnante Tarquinio Priſco (tempora enim magis congruunt)

Ro-

omam appulit, Regique libros novem ex mul-rum Sibyllarum carminibus contextos obtulit; iodo trecentos nummos ipſi ſolveret; deſpecta Rege tres libros in ignem abjicit; deinde pro liis idem iterum pretium poſcit; iterumque Rex idere mulieris inſaniam: at illa continuo com-uſſit librorum partem alteram, & tantumdem ro reliquis petit. Tum mulieris pertinaciam Rex dmiratus, ex Augurum conſilio, & pretium per-olvi, & libros ſervari juſſis A nobis Plinius in eo iſſentit, quod tres tantum libros oblatos Tarqui-io, & duos à Sibylla exuſtos & unum flammis reptum velit.

Hos libros inter ſacra Romani Imperii Tarqui-nius haberi, & in Capitolini Jovis ſacrario ſub ter-ram in area lapidea deponi voluit: qui eos ſerva-rent creavit è Patriciis *Duumviros*, quorum nume-rus anno Urbis 388. à C. Licinio & L. Sextio Tri-bunis ad decem eo auctus eſt, ut eorum pars una è plebe, è patribus altera legeretur: quibus à L. Sylla anno 671. quinque additi; unde *quinde-cimviros ſacris faciundis* apud auctores paſſim lege-re eſt. Ad illorum munus pertinuit libros Sibylli-nos cuſtodire, eoſque ex Senatuſconſulto, ſi tu-multu, ſi peſte Urbs laboraret, ſi ingens accepta clades, aut quid mali Imperio portenderetur, con-ſulere: tum quæ legiſſent referre Senatui; ludos ſæculares, cæremonias, ſupplicationes, ſacrificia, & alia id genus, quæ libri Sibyllini præſcribe-rent, procurare.

III. Duumviri creati, illorumque munera.

Quo caſu libri Sibyllini perierint affirmare non auſim; quid certi ab Hiſtoricis memoriæ proditum ſit, proferam: tuum eſto, Lector, judicium. Anno Urbis 670. L. Scipione & C. Norbano Coss. cùm Capitolium, ſive oblato, ſive fortui-to incendio deflagraſſet, unà cum aliis donariis hos etiam libros flammis abſumptos affirmat Dio-

IV. Libri Sibyllini combuſti.

 nyſius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

nyſius, alii non meminerunt.

V. Verſus Sibyllini undique quæſiti.

Reſtituto haud multo poſt à L. Sylla Capitolio, bis in varia loca miſſi ſunt qui carmina Sibyllina undique colligerent: primum anno 67 Erythras ex Senatuſconſulto, Cneio Octavio & C. Curione Conſulibus, *P. Gabinius*, *M. Otacilius*, & *L. Valerius*, qui, ut auctor eſt apud Lactantium Feneſtella, deſcriptos à privatis verſus circiter mille Romam retulerunt: deinde ab Auguſto miſſi legati Ilium, Erythras, Samum, & in Africam, & per colonias Italiæ, ut tradit Tacitus: cum enim permulta Sibyllarum nomine ferrentur, quidquid erat fatidicorum librorum Græci Latinique generis ſupra duo millia contracta undique cremari, ac ſolos Sibyllinos, hoſque delectu per *Quindecimviros* habito, teſte Suetonio, duobus forulis auratis ſub Palatini Apollinis baſi ſervari voluit; tum alios è Capitolio in idem templum à Pontificibus deſcriptos, quia caracteres exoleſcebant, deferri; cumque multo poſt ſub Aureliano templum Apollinis arſiſſet, à flammis illæſi ablati ſunt, ut referunt Flavius Vopiſcus & Ammianus Marcellinus, anno tandem Chriſti 389. cum Theodoſius ſenior omnia deorum idola everti juſſiſſet, Stilicon, qui tum Italiæ præerat, carmina Sibyllina combuſſit.

CAPUT VIII.

De Auguriis, Auſpiciis, & Haruſpicina.

I. Quid Augurium.

Augurium quaſi *avigerium*, ut ait Feſtus, ab avium garritu dictum quodvis omen fuit; quod vel ſubito & ex improviſo ſive domi ſive foris objiceretur, vel ritu aliquo ſolemni prænotatum ex cantu volatuque avium aut pullorum tripudiis futura præſagiret. Auguriorum alia erant proſpe-

ſpera, alia adverſa & infauſta; utrorumque
a *oblativa* dicta, quæ non poſcebantur: alia
petrativa, quæ optata accidebant; hæc aliis cer-
ra habita ſunt, quod ſuſcitari divinitus putaren-
r.

Captandi vero Augurii hæc fere ratio fuit: Au- II. Augurii captandi ratio.
r in ſaxo Tarpeio ſedebat & ſereno puroque
re lituo, [inflexus in ſummo baculus erat]
nversâ in ortum facie quatuor in cœlo deſigna-
t ſpatia; quæ *templa* dicta ſunt; ita ut antica or-
m, occaſum poſtica, dextra meridiem, boream
iſtra reſpiceret: deinde ea concipiebat animo,
æ ſigna mitti vellet, vultures, aut aquilas, aut
lumbas: poſt cæſæ victimæ; fuſæque ad deos
eces: tum Augur velato capite & duplici amictus
ga, defixis in cœlum oculis circumſpicere num-
id alicunde prodiret: ſi avis objiceretur, anno-
re huc, an illuc, tenderet? prono, an ſupino
otu corporis ferretur? qua in parte ſe occultaret?
dextra, an à ſiniſtra canerent oſcines? nec ſatis
t augurium unum vidiſſe; niſi altero ratum ha-
retur. Si vero diſſimilia duo viſa; prius poſte-
ri ſolutum eſt.

Quinque fuerunt Auguriorum genera, alia ali- III. Varia Auguriorum genera.
de petita; primum è cœlo naſcebatur, ſecun-
m aves dabant, tertium pulli, quartum qua-
upedes, quintum diræ movebant. E cœlo toni-
a & fulmina augurium dedere; quæ vero aut
ſta aut infauſta portenderent, ſigillatim perſequi
initum ſit. Avium aliæ *oſcines* dictæ, quæ ore
nentes facerent auſpicia; ut corvus, cornix, no-
ua: aliæ *præpetes*, quæ volatu; cujus generis
runt aquilæ, vultures, buteones.

Hoc fere ritu captum de re gerenda per pullos IV. Auſpicia ex pullis.
gurium eſt. Summo mane imperatoque de
ore ſilentio, aut puls aut offa recluſâ caveâ ob-
ebatur pullis; qui ſi ad oblatam eſcam conti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

nuo non proſilirent: ſi illam diſſiparent alis; ſi illâ relictâ vel occinerent vel avolarent; tum omen infauſtum & timoris plenum. Si vero cum impetu involarent in eſcam & avide depaſcerentur, ita ut veſcentibus aliquid dilaberetur in terram, inde magna ſpes rei bene gerendæ.

V. Ex quadrupedibus, &c.

Quæſita etiam ex quadrupedibus, ut lupis, vulpibus, capris, aſinis, arietibus, leporibus, muſtellis, muribus, auſpicia. Dirarum vero ea intellige, quæ præter morem in domibus, agris, corporibus &c. eveniunt: v. g. ſi lepus iter tranſverſo ſaltu dirimeret; ſi muſtella conſpecta aut ſerpens; ſi ſalinum, ſi poculum everſum; ſi mel à muribus corroſum; ſi cibus inter epulas prolapſus; ſi vinum effuſum; ſi voces ex occulto miſſæ vel reſponſi inſtar redditæ, & ejuſdem generis alia.

VI. Haruſpices.

Haruſpices à victimis in ara inſpiciendis dicti ſunt: illorum fuit & victimas, antequam jugularentur, conſiderare; &, ubi diſſectæ erant, earum exta: præterea flammam, quæ ex incenſis evolabat victimis; farinas, ex quibus liba pinſebantur; denique thus, vina & aquas. Si victima ductorem non ſponte ſequeretur; ſi profugiſſet; ſi elapſa ictum fefelliſſet; ſi jecur obſitum ulceribus, puſtuliſve vel livore deforme, vel duritie contractum; ſi cor palpitaret, aut exiliret, aut coïviſſet in rugas, ſi flamma vix multo flatu excitaretur, vel in hiatum dehiſceret, nec recto ductu ſurſum niteretur; ſi thus fœdum odorem mitteret, &c. hæc vel offenſi vel alienati numinis indicia erant. Si vero victima ad aram ſponte accederet; ſi confoſſa copioſum effunderet cruorem; ſi jecur nativaruberet purpura, nec ulla labe fœdaretur; ſi cor ſolito grandius eſſet & pinguedine veſtitum; ſi flamma pura, nitida & nulla infecta fuligine; ſi thus ſuffitum gratum cieret, &c. læti ominis & faventis Dei ſigna erant.

DIS-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

DISSERTATIO QUARTA.

ROMANORUM FAMILIÆ.

UT Hiſtoriæ Romanæ ſtudioſis adoleſcentibus opera noſtra gratior ſit, & etiam utilior, non gentes omnes Romanas, quod infinitum ſit, hic perſequimur; ſed eas tantum, ſive Patriciæ ſint, ſive Plebeiæ, quæ vel militari gloria, vel geſtis honoribus præ cæteris maxime floruerunt. Cum vero ante bella Punica, Romana res, aut anguſtis, aut iiſdem, quibus Italia, finibus clauderetur; & bellorum & ducum fama primum obſcurior fuit, poſtea illuſtrior: quare familias, quæ ante illa tempora, aut domi aut militiæ nobiles extiterunt, quam breviſſime fieri potuit, explicuimus: quæ aliquanto poſt Orbis imperium patriæ ſuæ virtute bellica pepererunt, paulo uberius. Ac ne quid etiam illud haberet faſtidii, cum familiæ aliæ multos & pacis & belli artibus inſignes viros protulerint, aliæ unum, alterumve tantum; illarum ſtemma integrum appoſitum eſt; harum vero non item, ſed clariſſimi quique ſuo quiſque loco appellati. Ne cui vero nominum ſimilitudo errorem objiciat; & annus, quo quiſque Conſul fuit, annotatus eſt, & præfixi numeri, qui continuam familiarum ſeriem indicent. In ſignandis Conſulum annis Faſtos Conſulares, ut extant tum apud Sigonium, tum apud Pighium, ſecuti ſumus. Quare ne quis miretur, ſi à Glandorpio aliiſque nonnullis ſæpius diſſentiamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT I.

Qui apud Romanos Patricii; qui Nobiles

I. Patriciorum origo.

ROmanorum omnes tum gentes, tum famili in quatuor claſſes tribui haud incommode po ſunt: aliæ enim, ſi genus ſpectemus, Patriciæ fue runt, aliæ Plebeiæ: ſi honores, aliæ nobiles, alia novæ. Primum de Patriciis, deinde de Nobili bus dicemus, de quibus tantum hic agimus.

II. Qui Patricii majorum & minorum gentium.

Urbe condita, Populum omnem duas in partes Romulus diviſit; unam divitum, qui *Patres*, eorumque poſteri *Patricii* dicerentur: alteram tenuiorum, qui *Plebeii*; ut illi pauperibus patroni, iſti optimatum clientes eſſent. Penes *Patricios* Sacra, Judicia, Magiſtratus erant, totiuſque Reipublicæ ſumma. Plebis vero fuit agrum colere, alere pecus, quæſtuoſis artibus operam dare, & alia id genus exercere opificia. Hæc prima, ut memoriæ proditum eſt, *Patriciorum* origo.

At cum Romulus, Tarquinius Priſcus, & L. Brutus, alius alio tempore Patricios allegerunt, qui *majorum gentium* dicendi ſint, qui *minorum*, Livium inter & Tacitum non convenit. Nam Livius, quos Romulus adſcripſit, *majorum gentium*; quos Tarquinius, *minorum*; quos L. Brutus, *Patres conſcriptos* appellat. Tacitus vero vult omnes, tum à Romulo, tum à Tarquinio allectos *majorum gentium* fuiſſe: adſcitos vero à Bruto, *minorum gentium* nuncupatos. Utri horum aſſentiri debeas, tute ipſe videris; ego certe affirmare non auſim.

III. Quid inter civem Romanum.

Ex his facile quivis intelligat multum inter Civem Romanum & Patricium interfuiſſe: is enim Civis erat, qui civitate donaretur; at non continuo Patricius, niſi ab eo qui tum rerum potiretur,

r, in hunc ordinem cooptatus eſſet. Nam Prin- pis fuit Patriciorum numerum pro arbitrio vel :plere, vel augere: quod factitatum legimus pri- ıum à Tarquinio Priſco, tum à L. Bruto Con- le, multo poſt ab Auguſto, denique à Claudio, : tradunt Liv. Suet. & Tacit.

& Patricium interfuit.

IV. Qua ratione ex duabus unius gentis familiis una Plebeia fuerit, altera Patricia.

Unum eſt, quod vel eruditis aliquando nego- ım faceſſere ſolet; cur ex duabus familiis ejuſ- em & nominis & gentis ſæpe altera *Patricia*, *lebeia* altera fuerit: imo una eademque interdum milia modo *Patricia*, modo *Plebeia* dicatur. ui id factum ſit, multi multas cauſas afferunt, : quibus tres potiſſimum apud Sigonium mihi robantur. Una eſt, quod ex *Patricia* gente alii l plebem ſe contulerint; alii in priſtina dignitate manſerint. Contra vero è *Plebeia* alii tranſie- nt ad *Patricios*, alii non item: quod de gente)ctavia prodidit Suetonius, quæ à Servio Tullio ıter *Patricios* allecta, ſe ad plebem aliquando oſt contulit; & C. Cæſaris opera ad *Patricios* re- iit. Altera, quod cum *Plebeius* à *Patricio*, tum *'atricius* à *Plebeio* adoptatus, illius, qui ipſum doptabat, conditionem ſequeretur. Verbi gra- a *M. Brutus* Plebeius à *Q. Cæpione* Patricio; & *'. Scipio* Patricius à *Q. Metello* Plebeio adoptatus ſt, uti jam diximus: quare ille *Brutorum* fami- am ex *Plebeia Patriciam*; hic vero *Scipionum* amiliam ex *Patricia Plebeiam* reddidit. Tertia, uod ſi quis vel libertate vel civitate à Patricio uopiam donaretur, is illius ſive domini, ſive pa- roni nomen ferret gentilitium; Patricium tamen ıonorem non obtineret: unde duæ propagabantur amiliæ ejuſdem quidem nominis, at non ejuſdem lignitatis.

V. Qui Nobiles.

Dum ſolis Patriciis aditus ad honores patuit, idem *Nobiles* erant qui *Patricii*. At ubi Romana res adolevit, plebi ſimul cum opibus animi ſpiri-

tuſque creverunt: tum enim ambire honores, m
giſtratus petere, facere ſeceſſionem à Patribus,
tumultus ſeditioneſque in Urbe excitare; donec ill
pervicaciâ fracta Patrum conſtantia eſt, plebſq
ad honores ea lege admiſſa, ut è Conſulibus al
è plebe, alter è Patribus legeretur. Tunc tande
è populo bene multi aſſecuti Conſulatum, Imp
ria, Triumphos: *Nobiles* haud aliter ac *Patricii* h
beri cœpti ſunt. Nobilitas enim nec genere, n
omnibus honoribus, ſed iis tantum, qui curul
eſſent, Conſulatu, Cenſura, & aliquot annis po
Ædilitate majore parabatur: his muneribus q
defuncti erant jus habebant imaginum: alii no
item: nam qui Magiſtratus curules geſſerant
illis ſui imaginem habere domi, poſteriſque r
linquere fas erat: vetitum aliis. Unde colliger
licet, eos fuiſſe *Nobiles*, qui multas majorum ſuo
rum oſtentarent imagines: eos vero *homines n*
vos, qui cum nullas haberent, Magiſtratus ta
men curules, vel è gente, vel è familia ſua pri
mi aſſequerentur.

CAPUT II.

Gens Æmilia.

I. Familiæ gentis Æmiliæ.

SIve à *Mamerco* Pythagoræ filio, ſive ab *Æmi*
lio Æneæ nepote, ſive ab *Æmulio* Albanorum
rege gens *Æmilia* genus ſuum repetat (aliter enim
aliis placet) à ſingulari certe aut oris venuſtate,
aut ſermonis lepore *Æmilii* nomen invenit. Et pa-
tricia majorum gentium fuit & ſummis ſemper
perfuncta honoribus, ſeptem potiſſimum familias
complectitur: *Mamercos*, *Barbulas*, *Pappos*, *Re-*
gillos, *Paulos*, *Scauros*, *Lepidos*. Aliæ enim, quas
addit Onuphrius, obſcuriores ſunt. De quatuor,
quas *Primas* appellavi, familiis, quia vetuſtior ea-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

arum memoria eſt, dicemus paucis: de aliis paulo iberius.

Æmilii Mamerci ab anno Urbis 260. ad annum circiter 450. ſummos in Republica Magiſtratus adepti ſunt. Multi Conſules, multi Tribuni militares conſulari poteſtate, nonnulli etiam Dictatores, & triumphi honore inſignes; quorum virtus in bellis adverſus Volſcos, Æquos, Fidenates, Sabinos, & Veientes enituit. Aliis omnibus rerum geſtarum gloria longe præſtitit *Mam. Æmilius Mamercinus*, qui Tribunus militaris anno 315. deinde ter Dictator fuit; & ſemel atque iterum de Fidenatibus triumphavit. *Mamercorum* familia ab anno 450. per annos amplius ducentos jacuit, donec *Mam. Æmilius Livianus* anno 675. Conſul creatus eſt: illum enim ex *Mamercorum* familia multi fuiſſe ſuſpicantur. II. Æmilii Mamerci.

Barbularum nomen ab anno Urbis 430. ad an. 530. floruit. Quatuor potiſſimum memorantur. I. *Quintus Æmilius Barbula* Conſulatu duplici anno 436. & 442. triumphoque de Etruſcis clarus: cujus duo filii. II *Marcus* & *Lucius*, uterque Conſul; ille anno 468. hic 472. *Marcus* etiam Dictator fuit; *Lucius* de Tarentinis & Samnitibus triumphum egit. III. *Lucii* filius *Marcus* Conſul ponitur anno 523. III. Barbulæ.

Papporum domus ab anno 430. ad 580. celebris admodum fuit, cujus princeps I. *Marcus* Dictator dictus eſt anno 432. filio tamen & nepoti virtute multo inferior; illi *Quintus*, huic *Lucius* nomen fuit: uterque Cenſor. Sed II. *Quintus* bis cum Fabricio Conſul anno 471. & 475. Pyrrhi retudit impetus. III. *Lucius* vero Conſul anno 528. quadraginta Gallorum millia cecidit, de iiſque triumphavit. IV. *Lucii* filius *Marcus* Curio fuit Maximus. V. Nepos *Lucius* Prætor Siciliam obtinuit. IV. Pappi.

V. Regilli. E *Regillis* unus perhibetur *Lucius* bellica laud inſignis, qui victa ad Myoneſum Antiochi magi claſſe Prætor triumphum navalem aſſecutus eſt. I lius quidem pater *Marcus Regillus* bello Punico ſe cundo Conſul relatus eſt; ſed à Q. Fabio Cuncta tore repudiatus, cum diceret alio Conſule contr Annibalem opus eſſe.

VI. Pauli. *Æmilios* omnes gloria militari *Pauli* longe ſu perarunt. Quatuor omnino fuerunt, duo *Marci* totidem *Lucii*; Conſulatu omnes, *Lucii* triumphi etiam clariſſimi. I. *Marcus* Conſul cum eſſet anno 451. Magiſter equitum à Q. Fabio Rulliano dic tus eſt: II. cujus filius *Marcus* Conſul anno 498. multas naves & Carthaginenſibus ademit, & nau fragio amiſit. III. *Lucius* ex eo genitus duplicem Conſulatum geſſit pari fortitudine, ſed fortuna lon ge diſpari: nam in primo Conſulatu an. 534. triumphavit de Illyriis; in ſecundo an. 537. ad Cannas cecidit. Filiam habuit Æmiliam, quæ Afri cani majoris uxor: & IV. filium *Lucium*, qui Æ milius ille Paulus duplici Conſulatu tribuſque trium phis celeberrimus. Nam Prætor anno 564. de Hiſpania ulteriore, primum Conſul an. 571. de Liguribus; Conſul iterum an. 585. de Perſe trium phavit. Duas habuit uxores: ex prima, quæ Pa pyria fuit, duos ſuſcepit filios, totidemque filias. E filiis natu major in gentem *Fabiam*, minor in *Corneliam* adoptatus eſt. Quare ille *Q. Fabius Maximus Æmilianus*, hic vero *P. Cornelius Scipio Æmilianus* dictus eſt. Filiarum altera *Q. Ælio Tuberoni* nupſit; altera *M. Catoni* Cenſoriis filio. Ex ſecunda uxore, quam ſenex duxerat, duos etiam genuerat filios: ſed eorum alter paulo ante patris de Perſe triumphum, alter paucis diebus poſt obiit.

VII. Æmilii Scauri. *Scaurorum* familia obſcura admodum fuit ab anno Urbis 563. quo *L. Æmilius Scaurus* ſub Æ- milio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ilio Regillo contra Antiochum militaſſe fertur, ad
nnum 638. quo I. *M. Æmilius Scaurus* Conſula-
m adeptus eſt, & aliquanto poſt Proconſul de
iguribus triumphum egit, & Cenſor ſtravit viam
milíam, diuque Senatus Princeps in Urbe, ſi
is unquam civis, potuit plurimum. Ex *Cæcilia*
etelli Pii filia, quæ poſtea *L. Syllæ* nupſit, *Æ-*
liam primum *Acilii Glabrionis*, tum *Pompeii*
agni uxorem ſuſcepit, duoſque filios; quorum
er, quod ſtationem Cimbrorum metu deſeruiſ-
, objurgatus à patre paulo durius, mortem ſibi
nſcivit. II. Alter *Marcus*, ille *Scaurus* Ædilitate,
dorum apparatu, & theatri magnificentia notiſ-
nus; qui ex Prætura Sardiniam ſortitus, Sardo-
m accuſatione ſpe Conſulatus dejectus eſt. Illi
Mutia à *Pompeio Magno* repudiata natus eſt
I. *M. Scaurus*, qui poſt C. Cæſaris mortem pri-
um ad *Brutum*, deinde ad *Sextum Pompeium*,
ſt ad *Antonium* fugit; eoque victo vitam ab
ctavio obtinuit *Mutiæ* matris precibus. IV. Illius
ius fuit *Mam. Scaurus*, qui ſub Tiberio elo-
entiæ & ingenii laude cum floreret, adulterii
m *Livia* inſimulatus; hortante *Sextia* conjuge,
i cruentas manus intulit.

M. Scauri, qui Senatus Princeps fuit, indolem
eviter deſcripſit Saluſtius in bello Jugurthino,
verbis; *Æmilius Scaurus homo nobilis, impiger,*
tioſus, avidus potentiæ, honorum, divitiarum;
erum vitia ſua callide occultans.

Lepidorum domum ad ſummos honores evexe- VIII. Æmilii Lepidi ſtirps prima.
nt *Lepidi* duo, quorum alter alterius nepos fuit:
erque *Marcus* dictus, & bis Conſul, avus anno
1. & 533. I. nepos 566. & 578. Hic præterea
Liguribus triumpho nobilis, Pontifex Maxi-
us, Cenſor, Princeps Senatus, miſſuſque in Ægy-
um, ut tutorio nomine pupilli regnum admini-
aret. Ab eo propagatæ ſunt duæ *Lepidorum*
fami-

familiæ, quorum ex altera fuerunt *M Lepidi* *Porcina* à Vacceis victus, & *Lepidus Livianus* aliique aliis temporibus Conſules, quorum conti nua ſeries ex Hiſtoricis colligi vix poteſt.

IX. Altera, ex qua Triumvir. Stirpis alterius princeps fuit, II. *Marcus* il *Lepidus*, qui Tribunus militum Romanis de An tiocho victoriam virtute ſua peperit. III. Illi filius M. *Lepidus* cum *L. Oreſte* Conſul anno 62 quartos ludos ſæculares celebravit. IV. Ex eo na tus eſt *M. Lepidus*, qui *Pompeii* ope adeptus Con ſulatum, acta *Syllæ* cum reſcindere vellet, ann 675. à Collega *Q. Catulo* Urbe pulſus, in Sard nia, quo fugerat, deceſſit. V. Ambo illius fil *Lucius* & *Marcus* C. Cæſaris partes ſecuti ſun hic Prætorius, ille jam Conſularis. At *Marcus* Cæſare primum Magiſter equitum, deinde Conſ anno 707. factus, poſt illius cædem & Pontife maximus fuit, & Triumvir cum Octavio & An tonio: copiis tamen aliquanto poſt ſpoliatus a Octavio, Circeios relegatus eſt. VI. Multo etiar triſtior *M. Lepidi*, quem *Junia* M. Bruti ſoror i pepererat, exitus fuit: nam infenſus Auguſt cum novis rebus ſtuderet, à Mœcenate oppre ſus eſt.

X. L. Lepidi, qui Triumviri frater fuit, familia. VII. *L. Æmilius Paulus*, *Marci* Triumviri fr ter, varia etiam fortuna uſus eſt; geſto enim Con ſulatu anno 703. proſcriptus à fratre Triumviro quem hoſtem patriæ dixerat, fugit ad Brutum deinde Miletum ſeceſſit: unde aliquot annis poſt a Auguſto revocatur, Cenſor lectus eſt. Ex *Cor nelia* P. Scipionis Naſicæ & Scriboniæ, quæ po ſtea Auguſto nupſit, filia VIII. *M. Lepidum* & *L Paulum* ſuſcepit. Ambo Conſules fuerunt, ille an no 758. hic 753. Neutri filius natus eſt. IX. Se utrique filia *Æmilia Lepida*, quæ *Marci* fuit, *Dru* Germanici filio; quæ vero *Lucii*, *Ap. Junio Sylla no* nupſit.

CAPUT

CAPUT III.

Gens Antonia.

I. Antoniorum familia Patricia.

ANtoniorum familia duplex, altera Patricia, Plebeia altera. Patriciæ *Merenda* cognomen fuit: Plebeiæ nullum. Plebeia recentior quidem, ſed geſtis honoribus multo illuſtrior. Nam è Patricia duo tantum memorantur, quorum alter *T. Antonius Merenda*, qui Decemvir cum Ap. Claudio anno 303. ob affectatam tyrannidem cum Collegis Urbe pulſus eſt. Alter *Q. Antonius Merenda* Tribunus Militaris anno 331. An tum hæc familia deſierit, an ſe contulerit ad plebem, obſcurum eſt.

II. Plebeia.

E plebeia tres quatuorve ante Antonii Oratoris ætatem produntur à Livio. *M. Antonius* Magiſter Equitum à P. Cornelio Rufino dictus anno 419. Et multo poſt *Quintus* & *Aulus Antonii*; quorum ille L. Æmilii Regilli Prætoris contra Antiochum; hic L. Æmilii Pauli Conſulis contra Perſen legatus fuit. Ætate etiam ſuppar illis fuit *M. Antonius* Prætor. Ab iis prognatuſne ſit *Antonius* Orator, an ſecus, incertum eſt. Cum tamen à nemine, quod ſciam, novus homo dicatur ab iis *Antoniis* traxiſſe originem, non temere dixerim: in re enim dubia conjectura uti licet.

III. Antonii Oratoris filii.

I. *M. Antonius* Orator ille à Cicerone tantopere laudatus, fuit prudentia & eloquentia ſingulari; nec militaris etiam ſcientiæ rudis. Nam ex Conſulatu anno 654. Ciliciam ſortitus tam feliciter rem geſſit, ut cum triumpho redierit. Cenſor haud multo poſt factus eſt, & in bello civili juſſu Marii cæſus, duos reliquit filios *M. Antonium* & *C. Antonium*, qui famoſi quidem rebus geſtis fuere, virtute tamen parenti longe inferiores. II. *Marcus*

cus enim curationem nactus rei frumentariæ maris imperium obtinuit; ſed bello Cretenſibus illato victus eſt, cujus dedecoris impatiens mœrore obiit: unde *Cretici* cognomen illi non honoris, ſed ludibrii cauſa inditum eſt. III. *Caius* vero nihilo fratre felicior, Syllæ partes ſecutus, poſt victoriam cum Achaiam ſpoliaſſet, à Cenſoribus Senatu motus eſt; reſtitutus tamen aliquanto poſt cum Cicerone & Prætor & Conſul fuit anno 690. oppreſſoque per Petreium legatum Catilina, Macedoniam Proconſul ſortitus eſt; ſed victus à Dardanis, amiſſo exercitu, provinciaque temere habita, accuſante M. Cælio damnatus apud Cephalonios 15. annis exulavit: donec occiſo Cæſare, a M. Antonio Conſule fratris filio revocatus paulo poſt obiit. Filiam ejus *Antoniam* M. Antonius uxorem duxerat; ſed quaſi à Dolabella corruptam, patre etiam tum ſuperſtite, dimiſit.

IV. Antonii Triumviri fratres & geſta.

M. Antonio Cretico Oratoris filio duæ uxores fuerunt, *Numitoria* & *Julia* L. Cæſaris, qui Conſul in bello ſociali Samnites vicit, filia, quæ poſt mariti mortem nupſit P. Cornelio Lentulo, qui ob Catilinæ conjurationem in carcere necatus eſt. *Antonius* ex *Numitoria* nullos liberos ſuſtulit; ex *Julia* filios tres, *Marcum*, *Caium*, & *Lucium Antonios*. IV. *M. Antonius* & in Syria ſub Gabinio meruit, & in Gallia ſub C. Cæſare; à quo in diſſenſione civili primum Magiſter Equitum, deinde Conſul anno 709. creatus eſt: cujus cædem ulturus, Triumviratum cum Octavio & Lepido aſſumpſit. Sex bella vario eventu geſſit; tria civilia, *Mutinenſe*, contra Rempublicam; *Philippenſe*, contra Brutum & Caſſium; *Actiacum*, contra Octavium. Tria item externa, *Armeniacum*, contra Armeniæ Regem; *Syriacum* & *Parthicum* adverſus Parthos: in *Philippenſi*, *Syriaco*, & *Armeniaco* victor: in *Mutinenſi*, *Parthico*, &

Actia-

Ctiaco victus, Alexandriæ victoris Octavii metu gladio transfixit. Fratrum *Caii* & *Lucii* aut iſtior, aut obſcurior exitus fuit, quorum ille miſs in Macedoniam Bruti juſſu cæſus eſt, hic vero ſt triumphum de Alpinis gentibus, & bellum Peſinum, cujus auctor fuerat, incerto mortis gere periit.

M. Antonius Triumvir habuit uxores quinque. *Fadiam*. II. *Antoniam*, C. Antonii avunculi iam, Caninii Galli antea uxorem. III. *Fulviam*, æ prius & P. Clodio & C. Curioni nupſerat. *V. Octaviam*, Octavii Cæſaris ſororem, quæ jam C. Marcello *Marcellum* & duas *Marcellas* pepe- V. Uxores & liberi. rat. V. *Cleopatram* Ptolemæi Auletis filiam, Renam Ægypti. I. Ex *Fadia* nullos, quod ſciam, ſcepit liberos. II. nullos etiam ex *Antonia*. III. *Fulvia* duos filios, *M. Antonium*, qui Octa- juſſu Alexandriæ necatus eſt, & *M. Julium ntonium*. IV. Ex *Octavia* duas *Antonias*; quam major nupſit Druſo Liviæ filio, privigno Auſti; minor L. Domitio Ænobarbo. Major ex ruſo *Germanicum*; minor ex Domitio *Cn. Doitium* Neronis Imperatoris patrem genuit. V. *Cleopatra* mares duos, *Alexandrum* & *Ptoleæum*: fœminam unam *Cleopatram* ſuſtulit, quæ Octavio Jubæ juniori Mauritaniæ Regi uxor ta eſt. Quid de *Alexandro* & *Ptolemæo* poſt ctavii triumphum factum ſit, memoriæ non eſt oditum.

IV. *M. Julius Antonius* Triumviri & *Fulviæ* ius, ab Auguſto non vita ſolum & libertate, ſed cerdotio etiam, Prætura, & Conſulatu an. 743. natus. Admiſſi cum Julia adulterii pœnas vontaria morte luit; cum jam ex *Marcella* Augu- nepte ſuſcepiſſet *L. Julium Antonium*, qui ulo poſt ab Auguſto ſtudiorum cauſa, ut tum rebatur, ſed reipſa in exilium miſſus eſt Maſſiliam,

VI. Quando interiit ipſius familia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

liam, ubi ſub Tiberio anno 776. interiit, & cum eo tota *Antoniorum* familia.

CAPUT IV.

Gens Aurelia.

I. Gentis Aureliæ tres familiæ, Cottæ, Scauri, & Oreſtæ.

GEns *Aurelia*, plebeia quidem, at nobilis, tribus cognominibus diſtincta fuit, *Cottarum*, *Oreſtarum*, & *Scaurorum*. E Scauris unus *M. Aurelius Scaurus* Conſulatum adeptus eſt anno 645. & paulo poſt in Caſſii Conſulis exercitu legatus à Cimbris cæſus eſt. Ex Oreſtarum familia tres in Faſtis Conſules numerantur, quibus omnibus *Lucii* prænomen fuit. Unus anno 596. Alter is, qui anno 627. ludos ſæculares quartum celebravit. Tertius anno 650. in Conſulatu mortuus.

II. Cottarum tres familiæ, prima & ſecunda.

Cottarum domus, quæ à Sabinis, ut *Aurelii* cæteri, originem, ἀπὸ τῆς κότης, *ab ira*, *Cottæ* nomen invenit, ab anno 500. ad Neronis uſque tempora, cum ingenii laude, tum ſummis floruit honoribus: mihi quidem, ſi conjicere liceat, triplex *Cottarum* familia fuiſſe videtur; affirmare tamen non auſim: quarum uni *Caius*, alteri *Lucius*, tertiæ *Marcus* prænomen ut plurimum adhæſerit. Ex prima Conſules duo; totidem ex ſecunda; ex tertia quinque recenſentur. Ex prima *C. Cotta* duplici Conſulatu anno 501. & 505. Cenſura, & triumpho de Pœnis & Siculis nobilis; illiuſque nepos *C. Cotta* Conſul 553. Ex ſecunda duo *Lucii Cottæ*, pater & filius, ille anno 609. hic 634. Ille ne Hiſpaniam Proconſul obtineret, à Scipione Æmiliano prohibitus. Hic Galliam ſortitus, quid geſſerit, incertum.

III. Tertia.

Tertiæ familiæ, ut opinor, princeps fuit *M. Marcus* ille *Cotta*, qui à C. Carbone in exilium pulſu

pulſus eſt: II. cujus filius tum pietate in patrem, tum liberorum amplitudine clarus extitit. Nam eo die, quo togam virilem ſumpſit, Carbonem accuſaſſe dicitur; ex *Rutila* genuit *Aureliam* C. Cæſaris matrem, III. treſque filios, *Caium*, *Marcum*, & *Lucium*, ingenio, & eloquentiâ, paciſque artibus prope pares, bellica vero laude non item. Nam *Caio* ob res in Gallia fortiter geſtas poſt Conſulatum anno 679. honor triumphi delatus erat; ſed morte repentina paulo ante triumphum obiit. *Marcus* L. Luculli anno 679. in Conſulatu Collega à Mithridate ad Chalcedonem turpiter victus fugatuſque eſt. Lucius verò Prætor judicia Senatui, Equitibus, & Tribunis ærarii communicavit; haud multo poſt Conſul an. 688. & continuo Cenſor, ad bellum uſque Mutinenſe vixit. *C. Cottam*, qui cum ætate, tum militari & forenſi gloria fratribus paulo ſuperior fuit, in libris de Oratore & de Natura Deorum loquentem inducit Cicero. IV. A filio *Lucii*, ut eſt conjectura, id enim obſcurum eſt, in gentem *Aureliam* adoptatus eſt. V. *L. Aurelius Cotta Meſſalinus*, M. Meſſalæ oratoris filius, qui Conſul anno 756. fuiſſe, & ſæviſſimæ cujuſque ſententiæ auctor dicitur. VI. Illius tum filio, VII. tum nepoti *Marcus* nomen fuit: illi Conſulatum anno 772 Tiberius; huic bonis diſſipatis annuam penſionem Nero dedit.

CAPUT V.

Gens Cæcilia.

CÆcilios alii à *Cæculo* Vulcani filio, qui Præneſte condidit; alii à *Cæcade* Æneæ comite prognatos volunt. Ut ut eſt, illi *Cæcilii* nomen, quæ ſententia verior eſt, ab oculorum parvitate; I. Cæciliæ gentis decora.

Metelli

Metelli vero à voce militari, quæ mercenarium ſ
gnificat, inditum eſt. Haud ſcio, an nulla gens,
Corneliam exceperis, Cæciliæ par fuerit reru
geſtarum ſplendore. Nullam certe reperias tot c
gnominibus devictarum à ſe gentium nobilitatam
fuerunt enim *Cæcilii Macedonicus, Numidicus, Da*
maticus, Balearicus, & *Creticus*; hoc tame
pluribus inferior, quod non Patricia, ſed Plebei
fuerit.

II. Familia L. Metelli qui Pœnos vicit.

I. Conſulatu ex hac gente primus obtinuit an
469. *Lucius Cæcilius Metellus*; II. cujus filius *L*
Metellus duplici Conſulatu an. 502 & 506. Magi
ſterio equitum, Dictatura, Pontificatu Maximo
triumpho de Pœnis, in Deos pietate clariſſimu
extitit. Nam 13. hoſtium duces ante currum vinc
tos, & 120. elephantos in triumpho duxiſſe fertur
oculoſque, dum ſacra Veſtæ medios per ignes au
ferret, amiſiſſe: quare illi conceſſum, ut, quotie
iret in Senatum, curru veheretur. III. Tres habui
filios, *Quintum*, *Lucium*, & *Marcum*, gloria inte
ſe longe diſpares. *Lucio* enim, quod poſt cladem
Cannenſem deſerendæ Italiæ auctor fuiſſet, infa
miæ nota inuſta eſt. *Marcus* non ultra Præturam aſ
cendit. IV. *Quintus* verò dignitate patris prop
par, Conſul fuit anno 547. Magiſter equitum
Dictator & Pontifex Maximus, in eoque patre ſu
perior, quod ex duobus, quos ſuſceperat, filiis
Q. Macedonico & *L. Calvo*, duæ *Metellorum* familia
propagatæ ſint.

III. Q. Metelli Macedonici.

V. *Q. Metellus*, qui Prætor ex domita Mace-
donia, victoque Pſeudophilippo, *Macedonici* co-
gnomen & triumphum retulit, & Achæos prælic
fudit, Conſul anno 610. Celtiberos etiam domuit;
aliquanto poſt Cenſor à Scipione Æmiliano diſſen-
ſit ſæpius: idque illi ſingulare fuit; ut mortuus
efferretur à quatuor filiis, ex quibus unus jam
Triumphalis, tres Conſulares erant: ſex enim li-
beros

eros genuit, mares quatuor, duas fœminas, qua-
ım altera P. Servilii Iſaurici, altera P. Scipionis, qui
ı exilio periit, mater extitit. Filii fuerunt *Q. Me-*
llus Balearicus, *Lucius Metellus Dalmaticus*, *M.*
Ietellus, & *C. Caprarius* ob ingenii tarditatem
Ietellus dictus, Conſules omnes alii alio tempo-
; *Marco* & *Caio* vel nulli, vel non admodum il-
ıſtres liberi nati ſunt: quare de illis nihil dicemus.
ed primum de *Quinto*, tum de *Lucio*, denique de
. *Calvo Macedonici* fratre eorumque poſteris age-
ıus breviter. Unum eſt tamen, quod te moni-
ım velim, *Marcum* & *Caium*, non Conſules tan-
ım fuiſſe, ſed etiam triumphales. Eodem enim
e uterque cum Conſulatum geſſiſſet anno 638. de
ırdis; hic etiam tum Conſul anno 640. de Thra-
bus triumphavit.

IV. *Q. Metellus* Conſulatu anno 630. Cenſura, e Balearibus Triumpho, & Balearici nomine inſi- ıis, duos filios genuit. VII. Uterque *Quintus* di- ıus eſt; ſed alteri ob celeritatem, qua munus gla- atorium paucis poſt patris obitum diebus dedit, *eleris*; alteri ob diſſipatam rem familiarem *Ne- tis* cognomen adhæſit: hic tamen Conſul fuit ıno 655. ille non item. Utrique filius natus. VIII. lter *Q. Metellus Nepos*: alter *Q. Metellus Celer* patris prænomine & cognomine vulgo nuncupa- ıs; ille Conſul 696. Ciceronem exulem Romam ·vocari curavit; hic Prætor Ciceronem Conſulem l opprimendum Catilinam enixe juvit, biennio oſt Conſul 693. ab uxore Clodia, ut fama fuit, eneno ſublatus, interiit. — IV. Q. Metelli Balearici.

VI. *L. Metellus Dalmaticus*, itidem ut frater *alearicus*, Conſulatu anno 634. Cenſura, Trium- ho, gentiſque devictæ cognomine enituit. Il- ıs filii, VII. *Quintus* & *Lucius* Conſules etiam ıerunt: ille anno 684. hic 685. Sed *Lucius* in onſulatu mortuus: *Quintus* vero in bello Pira- — V. L. Metelli Dalmatici.

tico tam feliciter contra Cretenſes bellum geſſit etiamſi ipſi Pompeius adverſaretur, ut iis domit & triumphum & *Cretici* cognomen reportarit. *Cæcilia* ejus filia M. Craſſo diviti nupſit. VIII. Ab eju filio, qui Tribunus plebis fuit, Craſſo ſecundur Conſule, adoptatus eſt, niſi falſus ſum. IX. *Quintu* ille *Metellus Creticus Silanus*, qui ſub Auguſto Con ſul anno 759. ponitur.

VI. Q. Metelli Numidici.

V. *L. Metelli Calvi*, qui *Macedonici* frater erat familia ſummis etiam effulſit honoribus: nam & ipſe Conſul fuit anno 611. & VI. filiam habuit *Cæciliam*, L. Luculli matrem, & duos filios, *Luciun* & *Quintum*, ambos Conſules, illum anno 634 hunc anno 644. *Lucius* etiam ſummo Pontificatu *Quintus* verò victoriis & triumpho de Jugurtha, C Marini & Saturnini odio, exilio, reditu, Cenſur celeberrimus extitit. Nec minor gloria illius filii VII. *Q. Metelli*, qui à pietate in patrem, quen precibus & lacrymis ab exilio revocavit, *Pius* dictus eſt. Nam Prætor Q. Poppedium Marſorum du cem interfecit, Proconſul Sertorium vicit, Conſu unà cum Sylla Dictatore anno 673. fuit, Cenſor Pontifex Maximus; opibus, magnificentia, affinitatibus civis clariſſimus, illius enim filia *Cæcilia* duobus viris, qui tum poterant plurimum, primum M. Scauro Senatus Principi, deinde L. Syllæ paulo poſt Dictatori nupſit; ipſeque cum prole maſcul careret, adoptavit VIII. *P. Scipionem Naſicam*, qu Pompeii Magni ſocer in Africa periit; & vulgo *Q. Metellus Pius Scipio* appellatur.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT VI.

Gens Calphurnia.

C*Alphurnii* ſive *Calpurnii*, licet Plebeii, à *Calpo* Numæ Pompilii filio originem repetebant. Eum alii *Piſones*, alii *Bibuli*, alii *Flammæ* diciſunt. E *Piſonibus* Conſules multi numeran-; unus è *Bibulis*; è *Flammis* nullus. Illi Bio *Marcus* prænomen fuit, qui anno 694. C. ſaris in Conſulatu Collega, adeo nihil poterat. er jocum diceretur *Caio* & *Cæſare* Conſulibus: ſor tamen aliquanto poſt creatus eſt, fideque Pompeio contra Cæſarem navavit opea.

I. Calphurnii, Flammæ, & Bibuli.

Ut *Calphurniorum*, ita *Piſonum* diverſa fuet cognomina: illis enim *Cæſonini*, aliis *Frugi*, *Beſtiæ*, aliis vero *Piſonis* tantum cognomen æſit. Familia omnium nobiliſſima *Cæſoninon* fuit, ex quibus *Beſtiæ*, &, ut ſuſpicor, *Frugi* etiam propagati ſunt. I. *C. Piſo* Conſul anno . duos filios habuit. II. *L. Cæſonium* & *Q. onem*, quorum alter Conſul fuit anno 605. al- 618. Ex *Quinto* nulli liberi, ex *L. Cæſonino* filii nati ſunt. III. *L. Piſo Cæſoninus* Conſul o 641. & *L. Piſo Beſtea* Conſul anno 642. Il- poſt Conſulatum cum L. Caſſio, cujus legatus t, à Tigurinis cæſus eſt: hic in Jugurtham bel- acriter aggreſſus, multas urbes pugnando ce-: ſed paulo poſt pecunia, ut tum fama fuit, ruptus cum hoſte pacem iniit. IV. *Lucii Piis* ex filio nepos fuit V. *Lucius* ille *Piſo Cæſous*, qui una cum Gabinio Conſul anno 695. eronem à Clodio Urbe pelli non ægrè paſſus : quare in eum etiam nunc extat elegans illa eronis Oratio, quæ *in Piſonem* inſcribitur.

II. Piſones, Cæſonini.

Ejus liberi multum in Urbe potuerunt; nam fil
Calpurnia C. Cæſari paulo poſt Dictatori nupſ
Filius VI. *L. Piſo* & Conſul anno 739. & Pontife
& Præfectus Urbis per annos viginti, ad cujus
lios Horatius aureum de *Arte Poëtica* libellum i
ſcripſit: niſi malis aſſentiri aliis, qui Præfectum
lum Urbis, non ex *Cæſonini*, ſed ex *Frugi* fami
oriundum volunt. Ut ut eſt, illius ſeu filius, ſ
nepos, Conſul etiam anno 809.

III. Calphurnii, Frugi, & Piſones.

Ex ſtirpe *Frugi* Conſul unus anno 620. perl
betur *L. Piſo*, qui & *Frugi* cognomen ex ſinguli
continentia invenit, & bellum ſervorum confe
in Sicilia. Ex illa vero *Piſonum* familia, quæ n
lum aliud cognomen adſcivit, erant tum *Cn. P*
Conſul anno 614. illiuſque, ut opinor, nepo
C. Piſo, qui anno 686 legem de ambitu tulit;
M. Pupius Piſo Conſul 692. tum *Cn. Piſo*, c
Pompeianas partes in Africa ſecutus, ab Augu
tamen Conſul an. 730. dictus eſt: cujus ambo f
Conſules fuerunt, *Lucius* anno 752. *Cn. Piſo* 74
Tiberii in Conſulatu Collega, & aliquanto p
Syriæ ab eo Præfectus Germanicum, ut perhiber
veneno ſuſtulit. Illius tamen filius, mutato *Cn*
nomine in *Lucium*, anno 779. aſſecutus eſt Co
ſulatum.

Duorum *Piſonum Beſtiæ*, & Præfecti Urbis m
res deſcripſerunt Salluſtius & Velleius; alter al
rius: ille *Beſtiæ*, hic Præfecti urbis; uterque b
viter. Salluſtii de *Beſtia* hæc verba ſunt.

In Conſule noſtro multæ bonæque artes animi
corporis erant, quas omnes avaritia præpedieb
Patiens laborum, acri ingenio, ſatis providen
belli haud ignarus, firmiſſimus contra pericula
inſidias.

De *L.* vero *Piſone* Urbis Præfecto ita Velleius l.
De quo viro hoc omnibus ſentiendum ac præ
cendum eſt, eſſe mores ejus vigore ac lenitate m
ti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

‑rimos; & vix quemquam reperiri poſſe, qui aut ‑um aut validius diligat, aut facilius ſufficiat ne‑gio; & magis, quæ agenda ſunt, curet, ſine ulla ‑entatione agendi.

CAPUT VII.

Gens Claudia Patricia.

C*Laudiorum* duæ gentes Romæ fuerunt, quibus diſpar quidem genus, ſed par gloria: nam al‑‑ra Patricia fuit, Plebeia altera: at utraque vi‑‑ domi militiæque inclytis admodum fœcunda. ‑imum de Patricia, tum de Plebeia paucis dice‑‑us. I. Claudiorum gens duplex.

Accius Clauſus Sabinus, cui poſtea *Appio Claudio* ‑omen fuit, ſex circiter annos poſt exactos Reges ‑egillis Romam cùm profugiſſet, & inter Patricios ‑lectus eſt, & multis cum ipſe decoratus hono‑‑bus, tum ipſius poſteri, 28. Conſulatibus, Di‑‑aturis 5, Cenſuris 7, Triumphis 6, Ovationibus ‑claruiſſe dicuntur. Primum *Regillenſes*, deinde *‑raſſi*; denique (ubi gentis in tres familias ab ‑pp Cœci liberis divortium factum eſt) alii *Clau‑‑i pulchri*, alii *Nerones*, alii *Centhones*, vulgò ‑uncupati ſunt. II. Patriciæ origo & familiæ.

I. *Appio Claudio* gentis principi, qui Conſul ‑ierat anno 258. duo filii nati ſunt, II. *Appius* & *‑aius*, uterque Conſul, ille anno 202. hic 293. *‑ppius* plebi, itidem ut pater, infeſtus, exerci‑‑m, quod pugnare detrectaſſet, cæſis Centurio‑‑ibus, ſorte decimavit: III. filiumque habuit *Ap‑‑ium* illum, qui anno 302. Decemvir, cum & ‑rincipatum affectaret, & Virginiam virginem à ‑atre abducere conaretur, conjectus in carcerem ‑bi mortem conſcivit. IV. Illius filius Tribunus ‑ilitaris anno 329. V. Nepos Dictator Hernicos III. Appii Claudii.

 vicit.

vicit. VI. Pronepos Conſul, omnes *Appii*. VI
Abnepos vero *C. Claudius* Dictator 416. qui tr
ſuſcepit liberos. VIII. *Claudiam* Veſtalem,
duos *Appios*: natu majori *Craſſi* & *Cæci*, natu m
nori *Caudicis* cognomen fuit, quod Conſul ann
489. Mamertinis auxilio miſſus parvis navicul
exercitum in Siciliam traduxerit. De Pœnis
Hierone tum victoria, tum triumpho, poſt
Cenſura clarus extitit.

IV. Claudii Craſſi.

Major tamen gloria fuit fratris *Appii Craſſi* ſiv
Cæci, qui bis Conſul an. 447. & 457. ſem
Dictator, Sabinos, Samnites, & Etruſcos ſæp
vicit: per quinquennium Cenſor ad Brunduſiun
uſque viam Appiam ſtravit; & ſenex & cœcus tu
piſſimas pacis cum Pyrrho conditiones diſcuſſit
quatuorque filios genuit, *Appium Claudium*
Craſſum, *P. Pulchrum*, *C. Centhonem*, & *T.*
Neronem. An *App. Craſſus* Conſul anno 485
prolem maſculam reliquerit, obſcurum eſt: al
certe cognomina ſua in tres nobiliſſimas familia
propagarunt; cum è *Centhonibus* duo tantum
hujus nepos & pronepos, *Caius* & *Appius*, ill
Conſulatu anno 513. Cenſura & Dictatura; hi
Prætura, & Ovatione de Celtiberis: de his adde
mus nihil; nunc de *Pulchris*, poſt de *Neronibu*
agemus.

V. Claudii Pulchri.

IX. *P. Claudius Pulcher App. Cæci* filius Con
ſul anno 504 cum contra auſpicia pugnaſſet, à Pœ-
nis victus eſt. X. Natus ex eo *Appius Pulcher* Con-
ſul anno 541. tres filios habuit: XI. *Appium, Pu-
blium*, & *Caium*: omnes Conſules fuerunt; pri-
mus anno 568. alter anno 569. tertius anno 576.
qui poſt Conſulatum, de Liguribus triumphum
& Cenſuram obtinuit. Primum *Appii*, tum *Cai*
poſteros perſequemur: *Publio* enim nulla proles
fuit.

XII. *Appii* filius, item *Appius Pulcher* Conſu-
latu

atu 610. triumpho de Salaſſis, (gens erat Alpina) Cenſura & Senatus principatu enituit. Illius quidem filia Ti. Gracho viro clariſſimo nupſit: at ex ejus nepotibus nullus Conſulatum adeptus eſt: ejus pronepos *Livius Druſus Claudianus* per adoptionem inſertus *Liviorum* familiæ avus fuit *Liviæ*, quæ primum Ti. Neronis, deinde Auguſti uxor extitit.

XII. *Caii Claudii* filio & nepoti *Caius* prænomen fuit; uterque Conſul; alter anno 623. XIII. alter anno 661. XIV. Hic duos habuit filios *Appium* & *Caium*, qui Prætor à Spartaco victus eſt: *Appius* Conſul anno 674. tres mares, totidemque fœminas ſuſtulit. XV. *Appium*, *Caium*, & *Publium*. *Appius* ex Conſulatu anno 699. Ciliciam anno ante Ciceronem ſortitus, Cenſuramque geſſit cum L. Piſone. *Publius* ſeditioſus ille Tribunus Ciceronem Urbe expulit: & à Milone cæſus eſt. Duæ ex iis *Clodiæ* natæ ſunt, quarum altera, quæ *Appii* filia erat, Cn. Pompeio Magni filio nupſerat; altera, quæ *Publii*, C. Cæſari Octaviano deſponſata fuit. *Caius* eorum frater præter Tribunatum nullos honores geſſiſſe legitur. Sed filiorum alter *Sextus*, cum à partibus Antonii ſtetiſſet, Conſul anno 715. fuiſſe perhibetur. De *P. Clodio* Tribuno plebis hæc breviter Velleius l. 2. *P. Clodius homo nobilis, diſertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi ullum, niſi quem vellet, noſſet modum, malorum propoſitorum executor acerrimus.*

VI. Clodii Tribuni plebis familia.

IX. *Ti. Claudius Nero App. Cæci* filius X. duos ſuſcepit liberos, *Tiberium* & *Publium*. XI. Hujus filius Conſul anno 551. XII. nepos, XIII. & pronepos Prætores, omnes *Tiberii* dicti. XIV. Ex *Tiberio App. Cæci* nepote natus eſt *Caius* ille *Nero*, qui Conſul anno 546. cùm Livio Salinatore Aſdrubalem fratrem Annibalis ad Metaurum flu-

VII. Claud Nero-ii nes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

men cum exercitu cecidit; copiaſque Annibalis ſemel atque iterum fudit; Cenſuramque aliquanto poſt geſſit cum eodem Livio. Ex illius nepotibus nullus Conſul fuit, Prætorii duo. Abnepos *Ti. Nero* Quæſtor C. Cæſaris in bello Alexandrino, ex *Livia* procreavit *Tiberium*, poſtea Imperatorem, & *Druſum Germanicum*, de quibus in gente Julia.

CAPUT VIII.

Gens Claudia Plebeia.

I. Marcelli quinquies Conſulis genus.

HUic genti haud immerito *Marcelli* cognomen quaſi *Marcii* inditum eſt: laude enim bellica maxime floruit. I. *M. Claudius Marcellus* Conſul anno 422. & aliquanto poſt Dictator, pater fuit II. *M. Marcelli* Conſulis anno 466. III. cujus ex filio *Marco* Ædili nepos fuit, IV. *Marcus* ille *Marcellus*, qui Conſulatibus quinque anno 531. 538. 539. 543. & 545. cæſo Virdumaro Gallorum Rege, opimis ſpoliis Jovi Feretrio conſecratis: de Gallis Inſubribus & Germanis triumpho, fuſo ſemel atque iterum ad Nolam Annibale, captis poſt triennalem obſidionem Syracuſis, & majorum & nepotum gloriam longè ſuperavit: Annibalem enim primus vinci poſſe docuit; eamque laudem aſſecutus eſt, ut populi Romani gladius vulgo diceretur. Annibalis tandem inſidiis deceptus occubuit. V. Ipſi duo filii nati ſunt, *Marcus* & *Caius Marcelli*. Tertium addunt nonnulli *M. Marcellum* Conſulem an. 570. Ex *Caio* propagati ſunt *Marcelli Æſernini*, è quibus duo tantum Conſules numerantur, *P. Lentulus Marcellinus* an. 735. & *M. Æſerninus* 731.

II. Poſteri.

V. *M. Marcellus Marcelli* quinquies Conſulis filius natu major; & ipſe Conſulatu an. 557. de Gallis Inſubribus Triumpho, Pontificatu & Cen-

ſura

ara nobilis, filium habuit, VI. *Marcum* ter Conſulem an. 587. 598. & 601. duplicique clarum triumpho, qui ſibi, patri, avo ſtatuas poſuit, quibus inſcripſiſſe fertur: *Hi Marcelli novies Conſules.* VII. Ejus filio *Marco* Prætorio duo fuerunt liberi, *Marcus* & *Cneius*: qui Prætorius ex Junia pater fuit *Caii Marcelli* Conſulis an. 703. ad quem Epiſtolæ Ciceronis lib. 15. *Marcus* Ædilitius genuit *Marcum* & *Caium*, quorum uterque Conſul; ille an. 702. hic 704. *Marcus* de provinciis C. Cæſari tollendis cum ad Senatum primus retuliſſet, veniam tamen vitamque Senatus precibus obtinuit: quare Cæſari, tum ſuo, tum Reipublicæ nomine gratias egit Cicero eleganti illa oratione quæ *pro Marcello* inſcribitur. *Caius* vero ex *Octavia* minore Auguſti ſorore duas *Marcellas* reliquit, illumque *Marcellum*, qui jam Ædilitius in ſpem Imperii adoleſcebat, cum immatura morte ſublatus eſt. *Marcellarum* major primum *M. Agrippæ*, deinde *M. Julio Antonio*: minor *M. Valerio Meſſallæ Barbato*, ut eſt conjectura, nupſit.

CAPUT IX.

Gens Cornelia.

INfinitus ego ſim, ſi Cornelios omnes perſequi velim: *Corneliorum* enim vel duæ gentes, vel etiam plures; ex quibus vel una Patricia adeo late patuit, ut duodecim prope familias complexa ſit, *Maluginenſes*, *Coſſos*, *Arvinas*, *Scipiones*, *Lentulos*, *Cethegos*, *Ruſos*, *Syllas*, *Cinnas*, *Dolabellas*. An *Siſennæ*, *Mammulæ*, *Merendæ*, *Merulæ*, *Scapulæ* ex eadem gente fuerint, obſcurum eſt. E *Siſennis* & *Mammulis* Conſul nullus, è *Merendis* unus anno 479. Unus etiam è *Scapulis* an. 425. E *Merulis* duo, uterque *Lucius*, alter anno

I. Gentis Corneliæ familiæ.

560. alter 666. Fuit illud *Corneliis* ſingulare (illud enim annotare non abs re fuerit) non cremare ſed terræ mandare mortuos. Primus ex hac gente Sylla Dictator cremari voluit.

II. Cornelii Malugi-nenſes.

I. *Ser. Cornelius Maluginenſis*, Conſul anno 268. duos ſuſcepit filios, II. *Lucium* & *Marcum*. ille Conſul anno 294. contra Volſcos rem bene geſſit, hic Decemvir in exilium pulſus eſt. Hujus filius *Marcus* Conſul an. 317. III. Illius vero *Sergius* pater IV. *Publii*, qui bis Tribunus militaris an. 349. & 356. duos filios habuit V. *Sergium* & *Marcum*; utrumque Tribunum militarem, illum octies, hunc ſemel atque iterum, anno 383. & 386.

III. Coſſi.

IV. A *Cornelio Maluginenſi Marci* Decemviri ex filio nepoti, ex facie rugoſa *Coſſi* cognomen adhæſit; ipſe cæſo Larte Tolumnio Veientium Rege, alter à Romulo opima ſpolia Jovi Feretrio tulit: Conſul anno 325. & Magiſter Equitum paulo poſt ſub Dictatore Mamerco. V. Ex eo nati *Aulus*, *Publius*, & *Cneus*, omnes Tribuni militares, alius alio tempore. *Publius* præterea Dictator Volſcos cecidit. VI. *Cneus* Conſul an. 344. *Aulus Auli* filius fugatis Volſcis Dictator M. Manlium Capitolinum in carcerem conjici juſſit; VII. duos, ut eſt conjectura, filios reliquit, *Aulum* bis Magiſtrum Equitum, & *Publium Auli Coſſi Arvinæ* patrem.

IV. Arvinæ.

VIII. *Aulus Coſſus Arvina* Magiſterio Equitum ſub Camillo Conſulatu duplici 410. & 421. Dictatura & triumpho de Samnitibus nobilis.

V. Scipiones

Scipionibus pietas nomen fecit: *Publio* enim *Cornelio*, quod cæcum patrem regeret, *Scipionis* cognomen inditum eſt. An ex *Maluginenſium*, *Coſſorumve* familia fuerit, incertum eſt. Illius enim nec patris, nec avi nomen proditur; *Maluginenſem* tamen fuiſſe ſuſpicor. Ut *Corneliorum*, ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ta *Scipionum*, varia cognomina diverſæque fami-
iæ: fuerunt enim *Scipiones*, *Aſinæ*, *Hiſpalli*, *Africa-
ni*, *Aſiatici*, & *Naſicæ*.

Scipionum ſtemma hactenus perobſcurum ex faſtis commode ſic explicari poteſt. I. *P. Corne-io*, qui & Magiſter Equitum fuit ſub Camillo anno 357. & interrex an. 361. tres filii nati ſunt. II. *Lucius*, *Cneius*, & *Publius Scipiones*, omnes dicti patris cognomine. *Lucius* Conſul ponitur an. 403. *Publius* Magiſter Equitum eodem anno. *Cneii* in faſtis nulla mentio. *Lucius* liberis caruit: ex *Cneio Aſinæ* & *Hiſpalli*, ex *Publio Africani*, *Aſiatici*, & *Naſicæ* propagati ſunt. *Cneius* enim Scipio, III. ex *Lucio* filios duos nepotes habuit, IV. *Cneium Aſinam* & *L. Scipionem*. Uterque Conſul fuit; ille bis an. 493. & 499. hic ſemel an. 494. Uterque triumpho de Pœnis clarus. V. *Cneii* filius *Aſinæ P. Aſina* Conſul fuit an. 532. ac de Iſtris triumphavit. *Lucii* vero pronepos *Cn. Scipio Hiſpallus* Conſul anno 577. ex eoque natus *C. Scipio Hiſpallus* an. 614. Prætor peregrinus Chaldæos Urbe expulit.

VI. Scipiones Aſinæ & Metelli.

II. *Publius* primi *Scipionis* filius pater fuit, III. *L. Scipionis* Conſulis an. 455. cujus, IV. ex *Lucio* filio nepotes fuerunt V. *Cneius* & *Publius* Scipiones. Uterque Conſul; *Cneius*, *Calvus* vulgo dictus, an. 531. *Publius* 535. qui ab Annibale ad Ticinum fuſus, Hiſpaniam cum fratre legato obtinuit: ab iis ad Illiturgum, Amilcar, Mago & Aſdrubal victi; deinde Hanno ad Incibile ſuperatus: iterum Mago & Aſdrubal, primum ad Illiturgum, tum ad Mundam, denique ad Auringen fugati: ſed tandem *Publius* ad Incibile victus & occiſus eſt; & paulo poſt *Cneius* etiam victus in prælio occidit. *Cneius* filium habuit, VI. *Scipionem Naſicam*; *Publius* vero VI. *Publium* & *Lucium Scipiones*, quorum ille *Africani*, hic *Aſiatici* co-

VII. Scipionis Africani genus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

gnomen victoriis ſibi peperit.

VI. *P. Scipio Africanus* major ſervato in pugna Ticinenſi patre, decemque Romanorum millibus ex clade Cannenſi Canuſium perductis, etiam tum adoleſcens in Hiſpaniam miſſus eſt: novam Carthaginem cepit, Aſdrubalem & Magonem ſemel atque iterum victos Hiſpaniâ expulit: tum in Africa primum Syphacem & Aſdrubalem, deinde ipſum Annibalem, denique Verminam Syphacis filium vicit; leges pacis & Carthaginenſibus imperator, & aliquanto poſt Antiocho fratris legatus præſcripſit: ſed tandem poſt tot in patriam merita vir ille duplici Conſulatu annis 548. & 559. Cenſura, Senatus principatu, victoriis & triumpho ætatis ſuæ longe clariſſimus, Linterni exul obiit. Ex *Æmilia* L. Pauli, qui ad Cannas cecidit, filia genuit, VII. duas *Cornelias*, quarum major *Scipioni Naſicæ* viri optimi filio, altera *Ti. Graccho* nupſit, & *P. Scipionem*, qui captus ab Antiocho patri gratis remiſſus eſt.

VIII. P. Scipionis Africani majoris.

IX. Africani minoris victoriæ.

Cum infirma eſſet valetudine, liberiſque careret, Prætorius cognatum ſuum adoptavit L. Pauli, qui Perſen vicit, filium, qui, VIII. *P. Scipio Æmilianus* dictus eſt, vir patri avoque bellica laude par, literarum vero humaniorum ſcientia longe ſuperior: duo maxima bella confecit, Punicum tertium & Numantinum: duplex triumphus, alter de Carthagine deleta *Africani*, alter de Numantia everſa *Numantini* cognomen illi dedit; quamvis Conſulatum nunquam petierit, bis tamen Conſul factus eſt, ſemel ante ætatem an. 606. iterum abſens etiam præter leges an. 619. & ante ſecundum Conſulatum Cenſor. Triſtior illius quam *Africani majoris* exitus fuit: cum enim C. Gracchi conatibus obſiſteret, ſive C. Carbonis, ſive M. Fulvii Flacci, ſive uxoris ſuæ Semproniæ, quæ Gracchorum ſoror erat, crimine,

nine, ut tum creditum eſt, noctu domi necatus eſt.

VI. *Lucius Scipio Africani majoris* frater natu minor Conſul anno 563. de Antiocho victoriam, triumphum, & *Aſiatici* cognomen retulit; & aliquanto poſt repetundarum injuria, ut putatur, damnatus eſt. VII. Hujus filius *Lucius* Prætorius Senatu motus dicitur; X. abnepos *Lucius* Conſul anno 670. in bello civili cum Marii partes ſequeretur, à Sylla ſpoliatus exercitu incolumis dimiſſus eſt: cujus etiam forte, XIII. abnepos *P. Scipio Aſiaticus* ſub Nerone anno 820. Conſulatum geſſit. X. Scipiones Aſiatici.

VI. *Scipio Naſica*, *Cneii Scipionis*, qui cum fratre *Publio* in Hiſpania periit, filius, à Senatu *vir optimus* cum judicatus eſſet, Matrem Deûm hoſpitio excepit: deinde & Pontifex, & Conſul anno 522. de Boiis triumphavit. VII. Eo major illius filii Publii, qui *Corculum* vulgo dictus eſt, gloria, ſemel atque iterum Conſul annis 591. & 568. Delminio (urbs Dalmatarum erat) expugnato: & Imperatoris nomen à militibus, & honorem triumphi à Senatu oblatum repudiavit; vir alioqui eloquentia primus, juris ſcientia conſultiſſimus, ingenio ſapientiſſimus, & paulo poſt Cenſoria dignitate inſignis. VIII. Nec laus minor fuit filii *P. Scipionis*, cui *Serapionis* cognomen datum eſt: nam & Conſul anno 615. fuit, & Pontifex Maximus, & Ti. Gracchum, licet affinem, quod rebus novis ſtuderet, privatus per ſuos occidit. IX. Ex eo natus *P. Naſica* Conſul anno 642. in Magiſtratu obiit: qui ex *Cæcilia* Metelli Macedonici filia habuit, X. *P. Naſicam*, cui *Licinia* Craſſi Oratoris filia tres filios peperit. XI. *Publium*, *Licinium Craſſum Scipionem*, qui avo materno in adoptionem datus eſt, & *Q. Metellum Pium Scipionem* à Metello adoptatum, cu- XI. Scipiones Naſicæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

jus, XII. filia *Cornelia* in uxorem data, primum Craſſo juniori, deinde Pompeio Magno: ipſe Conſul factus eſt an. 701. & in bello civili dux partium Pompeianarum à Cæſare in Africa victu periit. XI. Illius frater natu maximus *Publius* in Mariana diſſenſione Urbe pulſus, filium reliquit, XII. *Publium* illum *Scipionem*, qui ex *Scribonia*, quæ poſtea Octavio Cæſari nupſit, XIII *Corneliam*, Æmilii Pauli uxorem, ſuſcepit, XIII & *P. Scipionem* Conſul an. 737. cujus etiam nepos *Publius* Conſul ponitur an. 808.

XII. Cornelii Lentuli.

Ita obſcurum eſt *Lentulorum* ſtemma, ut, illud qui voluerit in ordinem digerere, operam luſerit: quare ſatius mihi viſum eſt, ſervata temporum ratione, illos tantum appellare, qui ex hac familia Conſulatum adepti ſunt; ita tamen, ut primum proferamus eos, qui ad *Lentuli* cognomen nullum aliud adſciverunt, deinde alios, qui varia adhibuerunt cognomina: fuerunt enim *Lentulus Caudinus*, *Clodianus*, *Crus*, *Eſquilinus*, *Getulicus*, *Lupus*, *Marcellinus*, *Scipio*, *Spinther*, *Sura*. E *Lentulis* Conſules fuiſſe perhibentur *Lucius* anno 436. *Servius* anno 450. *Lucius* 545. *Cneius* 552. *Publius* 591. *Cneius* 607. *Cneius* 656. *Cneius* 697. *Cneius* 735. *Cneius* 739. & *Lucius* 750. Ex aliis *Caius Lentulus Eſquilinus* anno 275. E *Caudinis* tres, pater *Lucius* an. 478. & filii duo, *Lucius* 516. & *Publius* 517. *Lucius Lupus* 597. *Cneius Clodianus* 681. *P. Sura* 682. ob Catilinæ conjurationem in carcere necatus. *Publius Spinther* anno 696. Ciceronem exilio revocavit. *L. Lentulus Cruſcellus* an. 704. *Publius Marcellinus* 735 *Publius Scipio* 739. E *Getulicis* quatuor; pater *Coſſus Getulicus* an. 752. & duo filii, *Coſſus* & *Cneius*, ille an. 777. hic 778. qui cum res novas moliretur, à Caligula cæſus eſt. *Coſſi* filius Collega Neronis an. 812. fuit.

E *De-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

E *Dolabellis* quinque potiſſimum memorantur, uorum princeps *Publius Dolabella* Conſul anno ·70. de Gallis triumphavit; *Cneius* illius forte ronepos Conſul 594. cujus ex filio nepos an. 72. è Macedonia triumphum retulit, repetunda-um tamen à C. Cæſare accuſatus, nepotem ha-uit, ut eſt conjectura, fratris *Publii* filium *Pu-lium Dolabellam* M. Ciceronis generum, qui in ocum occiſi Cæſaris Conſul anno 709. ſuffectus, yriam quidem interfecto Trebonio occupavit; ed ipſe paulo poſt à ſervo Laodiceæ necatus eſt: atus ex eo *Publius* ab Auguſto an. 762. Conſula-um obtinuit. XIII. Cornelii Dolabellæ.

Cethegis omnibus longe præſtitit *Marcus* ille *Cethegus*, qui etiam tum adoleſcens Pontifex fa-tus eſt, & aliquanto poſt Cenſor ante Conſula-um, denique Conſul anno 549. Etruriam in fide ontinuit. Illius ex fratre nepos fuit *Caius* Con-ulatu anno 556. Cenſura & triumpho de Inſu-ribus nobilis: duo quidem alii Conſules, *Pu-lius* an. 572. & *Marcus* 593. ſed rebus geſtis non dmodum clari. Illuſtrius aliquanto fuit *P. Ce-hegi* nomen, qui in diſſenſione Mariana Urbe pulſus, tempore Luculli civitatis princeps fuiſſe licitur. XIV. Cornelii Cethegi.

I. *L. Cornelius Cinna* Conſul anno 626. filium habuit, II. *Lucium* quater Conſulem annis 666. 667. 668. & 669. qui cum in cives unà cum Mario multis cædibus graſſatus eſſet, tandem à ſuis ipſe militibus cæſus eſt. Illius filia *Cornelia* C. Cæſari nupſit; filius vero, III. *Lucius* primum Lepido, deinde Sertorio adhæſit: denique C. Cæſaris opera reſtitutus, ex Pompeii Magni filia ſuſcepit, IV. *Cn. Cinnam Magnum*, qui bis ab Auguſto veniam ob-tinuit; ſemel, quod hoſtis in ipſum arma tuliſſet; iterum, quod ipſi paraſſet inſidias: amicus tandem ipſi factus Conſulatum an. 756. adeptus eſt. XV. Cornelii Cinnæ.

E *Ru-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

XVI. Cornelii Rufi & Syllæ.

E *Rufinis* duo tantum ſummos honores aſſecu ſunt: quibus *Plinii* prænomen fuit, I. pater & fi lius, uterque Dictator, II. hic præterea duos Con ſulatus anno 463, & 476. IV. Illius nepoti *Pu blio*, quod ludos Apollinares ex libris Sybillini celebrari juſſiſſet, primum *Sibyllæ*, tum *Syllæ* co gnomen inditum eſt: VIII. ejus abnepos fuiſſe di citur *L. Sylla* Dictator.

VIII. *L. Sylla* primum Quæſtor C. Marii ir Africam Jugurtham à Boccho accipit, deinde legatus in bello Cimbrico, Teutonico & ſociali multa cum fortiter geſſiſſet, Cluentium, Samnites & Hirpinos fudiſſet, poſt Præturam, Conſulatum an. 665. omnium pene civium ſuffragiis, & bellum Mithridaticum obtinuit: ſed cum *Sulpitius* Tribunus plebis provinciam & bellum in *Marium* transferret, in urbem, unde fugerat, cum exe.-citu rediit; occiſo *Sulpitio*, *Marium* fugat, tranſit in Græciam, captiſque Athenis, *Archelaum* Mithridatis ducem ſemel atque iterum ad Orchomenum & Chæronæam ſuperat; *Fimbriam* in Aſia opprimit, & pace Mithridati conceſſa in Italiam reverſus, *Norbanum* ad Canuſium, *Marium juniorem* ad Sacriportum, ad Cluſium *Carbonem*, *Teleſinum* & Samnites ad portam collinam vincit: Dictaturam occupat, quam tertio anno poſt deponit: in his omnibus laudandus, niſi cruentiſſima proſcriptione in cives ſæviiſſet. Quatuor uxores habuit, *Æliam*, *Cæliam*, *Cæciliam* Metelli pii filiam, & *Valeriam*. Ex *Cæcilia*, IX. *Fauſtum Syllam* ſuſcepit: & *Fauſtam*, quæ primum *Q. Pompeio Rufo*, tum *C. Mummio*, denique *T. Miloni* nupſit. *Fauſto Syllæ Pompeia* Pompeii Magni filia peperit *Fauſtam* Æmilii uxorem. VIII. *Syllæ* Dictatori, ſi Dioni credimus, frater fuit *Ser. Sylla*, IX. cujus filius *Publius* C. Cæſaris in bello civili legatus à Cicerone hac oratione,

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

quæ etiam nunc extat, defenſus eſt. X. Ejus filius, XI. & nepos *Lucii* XII. & pronepos *Cn. Fauſtus* Conſulatum adepti ſunt; primus ſub Auguſto an. 748. alter ſub Tiberio anno 785. tertius ſub Claudio anno 804.

CAPUT X.

Gens Domitia.

UT *Claudiorum*, ita *Domitiorum* gens duplex fuit; ſed utraque Plebeia. Altera *Ænobarbi*, altera *Calvini* cognomen habuit. De *Ænobarborum* familia, quæ multo illuſtrior fuit, hic agimus. I. Domitiorum gens duplex.

I. *Cn. Domitius* Conſul anno 561. pater fuit, II. *Cneii* Conſulis an. 591. III. cujus filius *Cneius* Conſulatu an. 631. Cenſura, Pontificatu maximo, de Allobrogibus & Arvernis, tum victoria, tum triumpho claris extitit. IV. Filios habuit *Cneium* & *Lucium*: ille Conſul an. 657. à L. Craſſo ipſius in Cenſura Collega diſſenſit ſæpius: hic etiam Conſul fuit an. 559. uterque in bello civili Syllæ & Marii cæſus eſt. V. *Cneio* duo erant filii, *Cneius* Cinnæ gener, in flore ætatis à Pompeio in Africa occiſus, & *Lucius*, qui Conſul an. 699. in acie Pharſalica fortiter dimicans cecidit. VI. Ex Porcia ſuceſperat *Cneium Domitium*, qui ob cædem C. Cæſaris primum damnatus, & aliquanto poſt reſtitutus Conſul creatus eſt an. 721. VII. *Hoſtilia* illi peperit *Lucium* Conſulem an. 737. qui ex *Antonia minore* genuit VIII. *Cneium* Conſulem anno 784. IX. *Neronis* Imperatoris patrem. II. Domitii Ænobarbi.

CA-

CAPUT XI.

Gens Fabia.

I, Fabii tres fratres, unde cæteri prognati.

FAbiæ gentis alii originem referunt ad *Herculem* qui ex Evandri filia *Fabium* genuerit: alii nomen ab agrorum foſſione deducunt, quaſi primum *Fodii*, deinde *Fabii* dicti ſint. *Fabiorum* omnium hic nomina prodere res eſſet & operoſa & mul[tum] faſtidii; ſatis erit illos proferre, qui adoleſcent[e] jam Republica victoriis ſuis Romanam rem mu[l]tum auxerunt: duo tamen te monitum velim; u[]num eſt, tres *Fabios M. Vibulani* filios, *Quintum*, *Cæſonem*, & *Marcum*, ſeptem annis continuis mu[]nus Conſulare obtinuiſſe: ex iiſque *Cæſonem* cum 315. *Fabiis* ad Cremeram à Veientibus cæſum fuiſ[]ſe: alterum eſt, *Fabios* omnes, qui poſtea mul[]tis perfuncti ſunt honoribus, à *Quinto Marci* filio qui unus gentis cladi ſuperſtes fuit, ut multis pla[]cet, propagatos eſſe.

II. Maximi & Pictores.

I. *Marcus Fabius Ambuſtus Quinti* filius ge[]mino Tribunatu militari, Conſulatu triplici an[no] 393. 397. 399. ovatione de Hernicis, de Tibur[]tibus triumpho, Magiſterio Equitum, Dictatura & Senatus principatu inſignis, tres mares, *Quintum*, *Marcum*, & *Cæſonem*, ſuſtulit, duaſque fœ[]minas, quarum altera Sulpitio Patricio, altera Licinio Stoloni Plebeio cum nupſiſſet, hæc marito Tribuno plebis perſuaſit, ut legem ferret de Conſulari dignitate plebi communicanda. Ut à *Quinto Maximorum*, ita à *Marco Pictorum* familia profluxit, è quibus tres Conſules memorantur, *Caius* anno 448. qui Ædem Salutis pinxit, ejuſque duo filii, *Caius* anno 484. & *Numerius* anno 487. ſed Conſulibus illuſtrior *Q.* ille *Fabius* Prætor, qui poſt cladem Cannenſem Delphos legatus miſſus eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

eſt, & ſcripſit Romanam Hiſtoriam, quæ cum à multis, tum à Livio ſæpiſſime laudatur.

II. *Q. Fabius Rullianus*, *Ambuſto* patre rebus geſtis clarior, Magiſter Equitum à Papirio Dictatore ob victoriam de Samnitibus ſecuri pæne percuſſus, quinquies Conſul fuit, annis 431. 443. 445. 456. 458. ter Dictator, ſemel Cenſor, Princeps Senatus; terque triumphavit, ſemel de Apulis, iterum de Gallis & Tuſcis, tertio de Samnitibus: cumque turbam forenſem in quatuor tribus urbanas conjeciſſet, primus è *Fabia* gente *Maximi* cognomen adeptus eſt. III. Ejus filius *Quintus*, cui ob devoratum patrimonium *Gurgitis* cognomen fuit, contra Samnites cum male pugnaſſet, patre legato victoriam retulit: Princeps Senatus, duplici Conſulatu annis 461. & 477. totidem de Samnitibus triumphis, Cenſura & in Ægyptum legatione enituit.

III. Fabius Rullianus.

V. *Q. Fabius Gurgitis* ex filio nepos, *Cunctator* à belli gerendi ratione, *Verrucoſus* à verruca in labiis, & à manſuetudine *Ovicula* vulgò dictus, laudem avitam ſuperavit: quinque Conſulatus annis 520. 525. 538. 539. 544. ut proavus, geſſit: duos triumphos ut avus retulit: ut uterque Princeps Senatus fuit: ſed utrique in eo ſuperior, quod Dictator exulantem victoriis Annibalem fregerit: duos ille filios habuit, *Quintum* & *Marcum*; primum *Quinti*, tum *Marci* poſteros perſequemur.

IV. Cunctator.

VI. *Q. Fabius Cunctatoris* filius Conſul anno 540. & in locum patris Augur genuit, VII. *Quintum* item Augurem, & *Quintum Labeonem*, qui Prætor navalem triumphum aſſecutus eſt, & Conſul anno 560. ponitur, eruditionis & ingenii laude illuſtris. A *Quinto* Augure adoptatus, VIII. *Quintus Fabius Æmilianus L. Pauli*, qui Perſen vicit, filius, Conſul anno 608. ex quo natus eſt, IX.

V. Filii natu majoris familia.

Q. Fa-

Q. Fabius Allobrogicus, qui Conſul anno 632 victo ad Iſaram flumen Betulto, & cæſis tum Allobrogum, tum Arvernorum 130. millibus nobiliſſimum egit triumphum: paulo poſt Cenſor reliquit, X. filium ab avitis paterniſque laudibus degenerem: cui Pompeius Prætor bonis interdixit. *Allobrogico* frater erat *Quintus*, ob candorem *Eburnus* cognominatus, Conſul anno 637.

VI. Natu minoris familia.

VI. *Marcus Fabius Cunctatoris* filius, vivo etiam tum patre mortuus, nepotem, VII. adoptione filii habuit, VIII. *Quintum Fabium Servilianum*, qui Conſul anno 611. rebus in Hiſpania proſperè geſtis ideo male audiit, quod pacem cum Viriatho æquis conditionibus iniiſſet: poſtea tamen Cenſor factus eſt. *Fabii*, vel *Serviliani* vel *Eburni* (aliter enim aliis videtur) nepotes fuerunt tres illi *Fabii* ſub Cæſaribus Conſules, *Quintus* anno 708. illiuſque filii *Paulus* an. 742. & *Quintus* 743. Qua vero ex Fabiorum ſtirpe prognati ſint *Fabii Buteones* Conſules an. 506. & 508. & *Licinius* anno 507. obſcurum eſt.

CAPUT XII.

Gens Fulvia.

I. Fulvii Centumali.

GEns *Fulvia* Tuſculo oriunda, tribus potiſſimum cognominibus diſtincta fuit, *Centumali*, *Flacci*, & *Nobilioris* E *Centumalis* tres Conſulatibus, duo triumphis nobiles extiterunt, quibus omnibus *Cneius* nomen proprium fuit: unus Conſul anno 455. de Samnitibus, alter illius nepos an. 525. de Illyriis triumphavit: cujus etiam filius Conſulatum anno 542. obtinuit.

II. Fulvii Flacci.

I. *M. Fulvius Pætinus* Conſul anno 454. duos filios ſuſcepit, II. *Quintum* & III. *Marcum*; ille *Flaccorum*, hic *Nobiliorum* princeps fuit. Pri-

mum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

mum de *Flaccis*, tum de *Nobilioribus* dicemus breviter. *Quinti* filius fuit, III. *Marcus* ille *Flaccus*, quo Conſule an. 489. bellum Punicum primum cœptum eſt: ex eo nati IV. *Quintus*, *Cneius*, & *Caius*, quorum longe diſpar gloria. *Caius Quinti* apud Capuam legatus fuit, *Cneius* Prætor, *Quinto* tertium Conſule, Apuliam ſortitus, apud Herdoniam amiſſo exercitu turpiter fugatus eſt; *Quintus* vero rebus geſtis clariſſimus, quater Conſul annis 516. 529. 541. 544. Magiſter Equitum, Pontifex, Cenſor, & Comitiorum cauſa Dictator, apud Beneventum Hannonis caſtra cepit, Annibalem ab urbe depulit, Capuam recepit, illiuſque Senatum ſecuri percuſſit. Quatuor filios ſuſcepit, V. *Quintum*, *L. Manlium Acidinum* in gentem *Manliam* adoptatum, *Marcum*, de cujus poſteris paulo poſt, & *Cneium*, qui à *Quinto* fratre Cenſore Senatu motus eſt, cujus nepos *Servius Flaccus* Conſul anno 618. Vardæos in Illyrico domuit. V. *Quintus* patre nihilo inferior Prætor Celtiberos bis inſigni pugna vicit, Contrebiam ad deditionem coegit, deinde ſemel anno 573. & iterum anno 574. cum fratre *Acidino* Conſul Ligures domuit; triumphum duplicem, unum de Celtiberis, alterum de Liguribus retulit; Cenſor Fortunæ Equeſtri templum dicavit, denique in amentiam verſus, laqueo vitam finiiſſe dicitur. VI. *Caio* ejus filio anno 919. Conſuli bellum fugitivorum conficiendum delatum eſt. V. *Marco Quinti* fratri natus eſt, VI. *Marcus* ille *Flaccus*, qui Conſul an. 628. cum rem feliciter in Tranſalpinos Ligures geſſiſſet, & de Liguribus Vocontiiſque triumphaſſet, Italos ad petendam civitatem primus excitavit, & C. Graccho leges agrarias ferenti adhæſit: quare ab Opimianis unà cum duobus filiis cæſus eſt. Filiarum altera *Lentuli Suræ*, qui ob conjurationem Catili-

næ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

næ necatus eſt; altera *L. Cæſaris*, qui Conſul fu anno 689 mater extitit.

III. Fulvii Nobiliores. *Marci Pætini* an. 454. Conſulis filius alter fuit uti diximus, *Marcus* pater *Ser. Nobilioris*, III. q Conſul anno 498. triumphum navalem egit d Pœnis; IV. nepotemque habuit *Marcum Nobili rem*, ovatione ex Hiſpania ulteriore, ex capta Am bracia: domitiſque Ætolis triumpho, Conſulat an. 564. & Cenſura, & Ennii Poëtæ verſibus cla riſſimum. Duo illi filii fuerunt, V. *Marcus* & *Quintus*: uterque Conſul, ille anno 594. hic an no 600. ſed alter altero aut fortior bello fuit, au felicior: nam *Marcus* de Liguribus victoriam & triumphum retulit, *Quintus* a Celtiberis ſemel at que iterum turpiter victus eſt.

IV. Gens Furia. *Furioſum* ſtemma ne hic ſubjicerem, unun me deterruit, quod eorum memoria ſit aliquant vetuſtior. Satis erit monuiſſe gentem *Furian* & Patriciam fuiſſe, & in quatuor familias diviſam fuerunt enim *Furii Metellini*, *Pacilli*, *Camilli Phili*, quibus omnibus longè præſtitit *Marcus Ca millus* alter à Romulo pater patriæ appellatus, ſe xies Tribunus Militaris, Dictator quinquies, qua tuor triumphis nobilis de Veientibus, de Gallis de Æquis, Volſcis, Etruſcis, &c.

CAPUT XIII.

Gens Julia.

I. Unde Juliæ gentis origo & cognomen Cæſaris. GEntem *Juliam*, quæ Albâ à Tullo Hoſtili dirutâ Romam migravit, & Patriciam fuiſſe & ab *Julo* Æneæ filio traxiſſe originem, pleriqu produnt Auctores: duo fuerunt præcipuè illiu cognomina *Julus* & *Cæſar*, non duæ tamen niſi mea me fallit opinio, familiæ: cum enim i faſtis ante bella Punica *Cæſarum* nulla, *Julorum* fre

equens , & poſt bella Punica *Julorum* nulla , *æſarum* vero frequens fiat mentio , non temere xerim *Cæſaris* cognomen inditum *Julorum* cuiam , à quo *Cæſarum* genus propagatum ſit, ıod aliquanto poſt duas in familias diviſum eſt. x una fuerunt *Cæſares* illi , qui cum ingenii lau: florerent , in diſſenſione Marii & Syllæ perient ; ex altera *C. Cæſar* Dictator. Primum de orum , tum de Dictatoris familia agemus. Unde ro *Cæſaris* cognomen deſumptum ſit , aliter is placet : ſunt enim qui vel à *cæſarie* , vel à *ſiis* oculis , vel à *cæſo* in Africa elephante deduum ſcripſerint : libentius ego aſſenſerim iis , qui *cæſo* matris utero petitum volunt.

II. Prima Cæſarum familia.

I. *Sexti Cæſaris* duo anno Urbis 545. memontur , quorum alter Siciliam cum exercitu Prær obtinuit , I. alter cæſo M. Marcello ad Criſnum Conſulem comitiorum cauſa miſſus eſt. II. ujus filius *Sextus* L. Pauli contra Ligures legas fuiſſe perhibetur. III. Ex eo natus *Sextus Cær* Conſul cum L. Oreſte an. 596. Tres filios buit , IV. *Sextum* Prætorium, *Caium*, & *Luum.* *Caio* & *Lucio* liberi nati ſunt , *Sexto* nulli. imum de *Caii* , tum de *Lucii* poſteris dicemus. . *Caius* pater fuit , V. *Sexti Cæſaris* Conſulis . 662. anno proximo ante bellum ſociale , VI. jus filius *Sextus* , Flamen Quirinalis , cum pro mo ſua Cicero diceret, genuit, VII. *Sextum æſarem* , qui à Caio Dictatore Syriæ Præfectus, militibus fraude Q. Cæcilii Baſſi interemptus . IV. *Lucius* duos filios ſuſcepit , V. *Lucium Caium* , quorum ingens Romæ gloria fuit ; ſed a alii : nam *Lucius* tum geſtis honoribus , Conlatu anno 663. & Cenſura , tum bellica laude bello ſociali floruit ; *Caius* vero ingenio & eloıentia : ipſe enim eſt Poëta ille & Orator urbatate & lepore conditus , de quo multa Cicero in Bruto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Bruto. Uterque Marii juſſu cæſus; *Caius* hoſp
tis Etruſci proditione, *Lucius* ad tumulum Var
Sucronenſis. Ejus filia *Julia* nupſit, primum
M. Antonio Cretico, deinde *Lentulo Suræ*, qui i
carcere necatus eſt: *Cretico Antonium* Triumv
rum, ejuſque fratres peperit. IV. *Juliæ* frat
erat *Lucius* ille Cæſar Conſul anno 689. qui cum
ſtetiſſet à Pompeii partibus, poſt victos, tum a
Pharſalum Pompeium, tum in Africa Scipionem
Uticenſibus auctor fuit, ut victorem reciperen
ipſeque Cæſari obviam profectus, cum ſibi, tu
multis vitam impetravit: proſcriptus aliquant
poſt ab Antonio, quem occiſo Cæſare hoſte
dixerat, à ſorore *Julia* ſervatus eſt. *Lucii* eju
filii triſtior exitus fuit, in bello enim African
cum libertos ſervoſque C. Cæſaris ferro & ign
necari juſſiſſet, paulo poſt à Cæſaris militibus
ipſe interfectus eſt.

III. Secunda Cæſarum familia, quæ Cæſaris Dictatoris fuit.

C. Cæſaris Dictatoris & proavo & avo *Cai*
prænomen fuit: avus ex *Martia* genuit *Caium* &
Lucium, & *Juliam* uxorem *C. Marii* ſepties Con
ſulis. *Caius* & *Lucius* ambo Prætorii immatur
morte ſublati ſunt, ille Piſis, hic Romæ. *Ca*
ex *Aurelia* natus eſt *C. Julius Cæſar* Dictator, &
duæ *Juliæ*, quarum una ex primo marito *Q*
Pedium, ex ſecundo *P. Pinarium*; altera ex *M*
Accio Balbo Acciam Auguſti matrem peperit. *Ca*

IV. C. Cæſar Dictator.

ius Julius Cæſar quater Conſul, an. 694. 705. 70
708. & Dictator perpetuus, vir omnium, qui u
quam extiterint, gloria militari clariſſimus, Hi
paniam ulteriorem ad Oceanum uſque perdomui
Helvetios & Arioviſtum Germanorum Regem i
Gallia vicit; Aquitanos, Gallos, Belgas, Britan
nos ſubegit, Germanos magnis attrivit cladibu
deinde orto bello civili, ab eo Petreius & Afr
nius in Hiſpania exercitu ſpoliati; victus ad Pha
ſalum Pompeius, ad Alexandriam Ptolemæu

Pha

[Ph]arnaces in Ponto, in Africa Juba & Scipio, ad [postremum?]ndam in Hiſpania Cneius & Sextus Pompeii: [ita]que uno tempore ex Gallia, ex Ægypto, Pon[to]. Africa quatuor triumphos egit, dumque ma[jor]a cogitat, ab amicis in Curia 23. vulneribus [con]foſſus eſt. Quatuor uxores habuit, *Coſſutiam* [fa]miliæ Equeſtris, *Corneliam* Cinnæ quater Con[suli]s, *Pompeiam* Q. Pompeii Rufi, & *Calpurniam* [L.] Piſonis filiam. *Coſſutiam* & *Pompeiam* repu[dia]vit; ex *Cornelia Juliam* Pompeii Magni uxo[re]m, ex aliis nullos liberos ſuſcepit.

Accia, quam *Julia* C. Cæſaris ſoror *Accio Bal*[bo] peperarat, nupſit *Octavio*, qui ex Prætura Ma[ced]oniam ſortitus, pulſis hoſtibus Provinciam [su]mma cum laude adminiſtravit; ſed haud multo [pos]t immatura morte obiit, cum ex duabus uxo[rib]us tres genuiſſet liberos, *Octaviam* majorem [ex] *Ancharia*, *Octavium* & *Octaviam* minorem [ex] *Accia*, quæ poſt illius mortem *L. Martio Phi*[lipp]*o* iterum nupſit. Cujus uxor fuerit *Octavia* [ma]jor, incertum eſt: minor certe primum fuit *C.* [Ma]*rcelli*, tum *M. Antonii* Triumviri. Ex Marcel[lo] *Marcellum* duaſque *Marcellas*; ex Antonio [dua]s *Antonias* peperit. *Marcellus* Ædilitius hæ[res] Auguſto deſtinatus in flore ætatis deceſſit. *Mar*[cell]*a* major primum *M. Agrippæ*, deinde *M. Ju*[lio] *Antonio* nupſit: *Antonia* minor *Druſo* Auguſti [pri]vigno, major *L. Domitio*. At de his ſuperius [dixi]mus, tum in gente *Antonia*, tum in *Claudia* [Ma]*rcellorum*, tum in *Domitia*. V. Octavii Cæſaris genus.

Octavius Cæſar, C. Cæſaris ex *Accia* ſororis fi[liæ] nepos, hæres ab eo ſcriptus; poſt illius cædem [a T]heſſalonica, quo ſtudiorum cauſa miſſus fue[rat], Romam rediit; & continuo cum Hirtio [&] Panſa Conſulibus M. Antonium ad Mutinam [fud]it: ſed paulo poſt Triumvir cum Antonio & [Le]pido prodita patria bellum Philippenſe cæſis VI. Auguſtus.

Bruto & Caſſio, Peruſinum victo L. Antoni
Siculum fugato Sex. Pompeio, denique Acti
cum devictis M. Antonii partibus feliciter conf
cit: Jani templum tertio clauſit, pace terra m
rique parta; Dalmatiam, Pannoniam, Illyricun
Rhætiam, Vindeliciam, Cantabriam per Druſu
& Tiberium privignos, alioſque duces imperi
adjunxit; Armeniam à Parthis & Craſſi ſigna r
cepit; Scythas & Indos ad ſuam populique R
mani amicitiam petendam allexit; ſemel ac vici
Imperatoris nomen adeptus, tres triumphos cu
rules egit, Dalmaticum, Actiacum, & Alexandr
num; Pontifex maximus, 13. Conſul, Tribun
plebis perpetuus, morum legumque moderato
Auguſtus à Senatu primus appellatus, orbis in
perium ſumma tum prudentiæ tum clementiæ la
de per 44. annos adminiſtravit, tandemque Nol
obiit anno ætatis 76. Tres duxit uxores, *Clodian*
P. Clodii & Fulviæ filiam, *Scriboniam* L. Liboni
ſororem, & *Liviam* ex Tiberio Nerone gravi
dam: ex Scribonia Juliam, ex aliis nullos libero
ſuſtulit.

Quis *Auguſto* fuerit corporis habitus, memori
prodidit Suetonius his verbis.

Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradu venuſtiſſima, quamquam & omnis lenocinii negli gens, & in capite comendo tam incurioſus, u raptim compluribus ſimul tonſoribus operam daret ac modo tonderet, modo raderet barbam; eoqu ipſo tempore aut legeret aliquid, aut etiam ſcribe ret. Vultu erat tranquillo ſerenoque; oculos ha bebat claros ac nitidos, quibus etiam exiſtimari vo lebat ineſſe aliquid divini vigoris: dentes raros & exiguos & ſcabros, capillum leniter inflexum & ſubflavum, ſupercilia conjuncta, mediocres aures naſum & à ſummo eminentiorem & ab imo de ductiorem, colorem inter aquilum candidumque

ſtatu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ſturam brevem , ſed quæ & commoditate & æquitate membrorum occuleretur, &c. Ea, quibus ejus mores perſequitur, quia longiora ſunt, hic adſcribere non libuit.

Julia Auguſti & Scriboniæ filia probris & flagitiis infamis bis nupſit, primum *M. Agrippæ*, a quo ideo dimiſſa *Marcella*, deinde *Tiberio Neroni* haud paulo poſt Imperatori. Tiberio nullos, Agrippæ quinque peperit liberos; filiæ fuerunt *Julia L. Æmilii Pauli*, & *Agrippina Germanici* uxor; mares, *Caius*, *Lucius*, & *Agrippa*: *Caius* & *Lucius* ab Auguſto ſcripti hæredes in ætatis flore perierunt; ille in Lycia, dum ex Oriente Romam redit; incertum ex vulnere, an morbo, an novercæ dolo: hic Maſſiliæ, dum Hiſpaniam petit. *Agrippæ* poſthumi & *Juliæ* ipſius matris par prope exitus fuit: ambo enim ab Auguſto relegati; ille, ob ferox & ſordidum ingenium, in inſulam Planaſiam; hæc, ob libidines, in Pandatariam: amboſque aliquanto poſt Tiberius, illum gladio, hanc inopia & tabe ſuſtuliſſe dicitur. VII. Auguſti familia.

Tiberius Nero Liviæ Tiberio Claudio filius, *Druſi*que frater, dum vixit Auguſtus, egregii nominis fuit, famæque integræ: tria bella geſſit, Rhæticum, Pannonicum, & Germanicum, de quibus tum ovationem tum triumphum retulit. Institutus hæres ab Auguſto, Germanici metu vitia ſua mira arte diſſimulavit: eo verò ſublato veneficiis, metu ſolutus, cum in affines, tum in civitatis principes ſæviit, quorum alios ferro, alios fame, alios alio genere mortis occidit, dum ipſe in Caprea inſula oblitus imperii infami luxu deliteſcit, ubi tandem deliciis confectus moritur. Ex *Vipſania* M. Agrippæ & Pomponiæ filia illi natus eſt *Druſus*, qui ſedato Pannonico tumultu ovans urbem ingreſſus eſt, Conſulque anno 766. ſed, orto ipſum inter & Sejanum diſſidio, veneno VIII. Tiberius.

ſublatus eſt, conſcia uxore *Livilla*, ex qua filia[m] genuerat *Juliam*, primum *Neroni* Germanici fili[o] tum *C. Rubellio* nuptam; duoſque filios, quoru[m] alter paulo poſt obiit; alter *Tiberius* nomine, [e]tiam tum puer Caligulæ juſſu cæſus eſt.

Tiberii formam Suetonius deſcripſit, indole[m] Tacitus.

Hæc Suetonius.

Corpore fuit amplo atque robuſto, ſtatura, qu[æ] juſtam excederet; latus ab humeris & pectore ceteris quoque membris uſque ad imos pedes æqua[li]s & congruens; ſiniſtra manu agiliore ac validiore colore erat candido, capillo pene occipitium ſub[]miſſiore, ut cervicem etiam obtegeret; facie hone[]ſta, in qua etiam crebri & ſubiti tumores, cu[m] prægrandibus oculis, & qui, quod mirum eſſet, no[]ctu etiam & in tenebris viderent, ſed ad breve; incedebat cervice rigida & obſtipa, adducto fer[e] vultu, plerumque tacitus, nullo aut rariſſimo etiam cum proximis ſermone, eoque tardiſſimo, nec ſine molli quadam digitorum geſticulatione.

Ita Tacitus l. 6. Annalium cap. 10.

Morum quoque tempora illi diverſa: egregius vita famaque quoad privatus, vel in imperiis ſub Auguſto fuit: occultus ac ſubdolus fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Druſus ſuperſuere: idem inter bona malaque mixtus; incolumi matre: inteſtabilis ſævitia; ſed obtectis libidinibus, dum Sejanum dilexit, timuitve. Poſtremo in ſcelera ſimul ac dedecora prorupit, poſtquam remoto pudore & metu, ſuo tantum ingenio utebatur.

IX. Druſus Tiberii frater.

Druſus iiſdem quibus *Tiberius* parentibus, *Ti. Nerone* & *Livia* genitus; privignus Auguſti multos Germaniæ populos ſubegit, omnia longe lateque uſque ad Albim populatus; ſed anno ætatis 30. deſignatus Conſul, ſive morbo, ſive equo ſuper crus collapſo in Germania interiit: Princeps virtu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

irtutibus *Tiberio* longe ſuperior; ex liberis, quos x *Antonia* Antonii Triumviri & Octaviæ filia enuerat, tres illi ſuperſtites fuerunt, *Germanicus*, ivia ſeu *Livilla*, quæ *Druſo* Tiberii filio nupt, & *Claudius* poſtea Imperator, de quo paulo oſt.

X Germanicus Druſi filius.

Germanicus duplici Conſulatu anno 766. & 770. iumpho de Cheruſcis clarus, ſed eximiis virtubus multo clarior, è Germania, ubi maxima ella feliciter confecerat, à Tiberio in Orientem iſſus, Cn. Piſonis, ut tum vulgo creditum eſt, elere Antiochiæ Syriæ extinguitur. Ex *Agripna* M. Agrippæ & Juliæ filia tres fœminas, todemque mares ſuſtulit: filiæ fuerunt *Agrippina* eronis Imperatoris ex *Domitio* mater, *Druſil-* Caſſio Longino, & *Livilla* M. Vinicio nupta; lii verò *Nero*, *Druſus*, & *Caius* vulgo *Caligula* ictus. *Nero Juliam* Tiberii ex Druſo filiò nepm; *Druſus Æmiliam Lepidam* uxorem duxit: d uterque ſine liberis à Tiberio alius alio tempofame necatus eſt.

Singulares *Germanici* virtutes perſequitur Tatus l. 2. Annalium cap. 11.

Indoluere exteræ nationes regeſque: tanta illi coitas in ſocios, manſuetudo in hoſtes: viſuque & uditu juxta venerabilis: cum magnitudinem & ravitatem ſummæ fortunæ retineret, invidiam & rrogantiam effugerat. Et erant qui formam, ætaem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locoum, in quibus interiit, Magni Alexandri fatis dæquarent: nam utrumque corpore decoro, genere ſigni, haud multum triginta annos egreſſum, ſuoum inſidiis externas inter gentes occidiſſe: ſed hunc item erga amicos, modicum voluptatum uno marimonio certis liberis egiſſe: neque minus præliatoem, etiamſi temeritas abfuerit, præpeditusque ſit erculſas tot victoriis Germanias ſervitio premere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Quod ſi ſolus arbiter rerum, ſi jure & nomine [...] *gto fuiſſet, tanto promptius aſſecuturum gloriam* [...] *litarem, quantum clementia, temperantia, cæ*[...] *bonis artibus præſtitiſſet.*

XI. Caius Caligula. *Caius Cæſar* a militari calceamento *Caligula* [...]ctus, *Germanico* & *Agrippina* genitus, Tibe[...] ſucceſſit: Princeps crudelitate, libidine, & mu[...] vitiis infamis; poſt exhauſtas immenſas opes, cu[...] graſſaretur per Ordinum omnium cædes, & p[...] deo coli ſe toto orbe terrarum juberet, à Chær[...] aliiſque interfectus eſt.

XII. Claudius. *Claudius Nero Caii* patruus & *Germanici* frat[...] poſt *Caium* Imperio præfuit; homo natura mi[...]me malus, ſed vecors ac ſtolidus, qui omnia p[...] libertorum & ſervorum libidine geſſit: Britannia[...] domuit, *Meſſalinam* uxorem ob ſtupra necari ju[...]ſit, ductaque *Agrippina* nepte, illius ex *Domi*[...] filium *Neronem*, præterito filio *Britannico*, ſi[...] ſucceſſorem deſtinavit; & paulo poſt veneno ſu[...]latus eſt, cùm *Britannicum* & *Octaviam* ex *Meſſa*[...]*lina* liberos haberet.

XIII. Nero. *Domitius Nero* à *Claudio* adoptatus initio ſic ge[...]ſit Imperium, ut inter bonos Principes haberi p[...]tuerit: poſt ætatis licentia corruptus in omnia pr[...]bra ac dedecora ruit; matrem *Agrippinam*, ux[...]res *Octaviam* & *Poppæam*, *Senecam* Præceptoren[...] aliosque cognatione proximos necavit: tum inviſ[...] omnibus cùm ad necem quæreretur, in ſemet ca[...]nificis officium occupavit.

Quamvis Caius, Claudius, & Nero poſt Acti[...]cam victoriam nati ſunt, cùm tamen & Rom[...] rerum potiti ſint, & ad gentem Juliam pertin[...]ant, non alienum fore putavi, ſi de aliis hæc pau[...]ca adderem, quorum etiam effigiem à Suetoni[...] expreſſam hic ſubjicere libitum eſt; primum *Cai*[...] deinde *Claudii*, tum *Neronis*.

Caius *ſtatura fuit eminenti, expallido colore, co*[...]

pa[...]

*ore enormi, gracilitate maxima cervicis & crurum,
& oculis & temporibus concavis, fronte lata &
orva, capillo raro ac circa verticem nullo, hirſutus
atera: vultum verò natura horridum, etiam ex in-
luſtria efferabat, componens ad ſpeculum in omnem
terrorem ac formidinem.*

Claudio *auctoritas dignitaſque formæ non defuit,
el ſtanti, vel ſedenti, ac præcipuè quieſcenti: nam
& prolixo nec exili corpore erat, & ſpecie canitie-
ue pulchra, opimis cervicibus: cæterum, & ingre-
lientem deſtituebant poplites minus firmi, & re-
niſſe quid & ſerio agentem multa dehoneſtabant, ri-
us indecens, ira turpior, ſpumante rictu, humen-
ibus naribus; præterea linguæ titubantia, caputque
um ſemper, tum in quantulocunque actu vel maxi-
ne tremulum..*

Nero *ſtatura fuit pene juſta, corpore maculoſo
& fœdo, ſubflavo capillo, vultu pulcro magis quam
enuſto, oculis cæſiis & hebetioribus, cervice obeſa,
entre projecto, gracillimis cruribus, valetudine
roſpera.*

CAPUT XIV.

Gens Junia.

DE *Junia* gente, cui *Bruti* cognomen adhæ- I.
ſit, Poſſidonium inter & Dionyſium non con- Gentis
venit: vult enim ille apud Plutarchum *L. Bruto*, Juniæ.
qui Reges exegit, filium fuiſſe ſuperſtitem; hic familiæ.
nega: cui cùm aſſentiantur plerique omnes, non
temere dixerim duplicem fuiſſe *Juniorum* gentem,
unam Patriciam, Plebeiam alteram; utramque
nobilem, illam expulſis Regibus, hanc occiſo
C. Cæſare. Patricia deſiit in *L. Bruto* primo
Conſule, qui filios, quod faverent Tarquiniis,
ſecuri percuti juſſit an. urbis 244. Plebeiæ multa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

fuerunt cognomina, *Bruti*, *Bubulci*, *Callaic* *Norbani*, *Penni*, *Peræ*, *Pulli*, *Scævæ*, & *Sillan* quorum clariſſimos quosque breviter indica ſatis erit.

II. Junii, Peræ, Penni, Pulli.

E *Juniis Peris* duo illuſtres fuerunt; alter *D cimus* Conſulatu an. 487. & de Meſſapiis triumph alter *Marcus* Conſulatu anno 523. Cenſura & D ctatura clarus. E *Pennis* unus *Marcus* Conſul a 586. è *Pullis Lucius* an. 504. qui ob neglecta a ſpicia claſſem amiſit; è *Norbanis Caius* an. 67 qui à Sylla victus eſt; è *Bubulcis* duo *Caii* pat & filius, ille tribus Conſulatibus anno 436. 44 442. duabus Dictaturis, totidem triumphis de Sa mnitibus & Æquis, Cenſuraque clariſſimus, hi duplici Conſulatu an. 462. & 467. & de Lucani triumpho inſignis.

III. Junii Bruti.

Ita confuſum *Juniorum* ſtemma, ut *Decimi* & *Marci Brutorum*, qui in C. Cæſarem conſpirarunt parentes ex factis vix aſſignari poſſint: *Decimi* a vus fuit, ut eſt conjectura, I. *Decimus* ille *Brutus*, qui Conſul an. 615. & Proconſul Luſitanos & Callæcos ad oceanum usque ita perdomuit, u inde & triumphi decus & *Callaici* cognomen retulerit. Pater II. *Decimus* Conſul an. 677, vir literis Græcis juxta & Latinis eruditus. III. Ipſe *Decimus* à Poſthumio Albino adoptatus à Cæſaris partibus ſtetit, cujus legatus in Gallia fuerat: poſt illius cædem diu Mutinæ ab Antonio obſeſſus; ab Octavio quidem liberatus eſt, ſed paulo poſt deſertus à ſuis ad Aquileiam juſſu Antonii interficitur.

IV. M. Bruti familia.

Marci verò pater fuit II. *Marcus Decimi* an. 676. Conſulis, niſi falſus ſum, frater, qui Prætor Galliam Ciſalpinam nomine Lepidi Conſulis cùm occupaſſet, Mutinæ à Cn. Pompeio obſeſſus, metu, ne à ſe deficerent milites, ſe ſuaque illi permiſit, cujus tamen imperio continuò poſt cæſus eſt. Ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ervilia M. Catonis ſorore *M. Brutum* ſuſceperat, uasque *Junias*, quarum altera *M. Lepido* Triumiro, altera *C. Caſſio* nupſit. III. *M. Brutus* moum integritate, elegantia ingenii, & literarum udio, cùm Ciceroni, tum optimo cuique clariſmus, in diſſenſione civili Pompeii partes ſecutus ſt; illum tamen Cæſar non modò ſervavit, ſed vexit ad honores, illique inter amicos primas deulit: quorum beneficiorum *Brutus* immemor anore patriæ in eum conjuravit, eoque cæſo, ocupata Macedonia, vicit quidem ad Philippos Otavium, ſed iterato poſt unum circiter menſem rælio, victus mortem ſibi conſcivit: uxor illi fuit *Porcia* M. Catonis filia.

CAPUT. XV.

Gens Licinia.

GEntis *Liciniæ*, quæ plebeia fuit, tres tantum familias, quæ aliis longè præſtiterunt, perſequemur: *Craſſos*, *Lucullos*, & *Muranas*. I. Gentis Liciniæ familiæ.

Hujus familiæ princeps fuit *P. Craſſus*, qui etiam tum juvenis creatus eſt Pontifex Maximus, aliquanto poſt Conſul anno 548. cum Annibale bellum geſſit: denique Cenſor: vir omnibus naturæ fortunæque donis inſtructus, nobilis, dives, forma corporis excellens, facundus, duobusque auctus filiis *Caio* & *Marco*, à quibus duæ *Craſſorum* familiæ propagatæ ſunt. Primum *Caii*, tum *Marci* nepotes explicabimus. II. Craſſorum origo.

I. *Caius* itidem ut pater duos filios genuit, II. *Publium* & *Caium*, utrumque Conſulem, illum anno 582. hunc 585. III. *Caius* ex Conſulatu ſortitus Macedoniam vario Marte bellum cum Perſe geſſit: nam primo prælio victus: ſecundo victor multas in Græcia urbes expugnavit. IV. Ab ejus filio *Pu-* III. Licinii Craſſi.

blio ex gente Mutia in Liciniam adoptatus eſt *P. Craſſus Mutianus*, qui & Pontifex Maximus & Conſul anno 622, contra Ariſtonicum in Aſia cùm bellum gereret, victus occubuit: ejus filiarum altera *C. Sulpicio Galbæ*, altera *G. Graccho* nupſit.

IV. L. Craſſus Orator. *L. Craſſus*, Orator ille, quem in libris *de Oratore* loquentem inducit Cicero, cum Q. Mutio Conſul anno 658. Galliam obtinuit: cum Cn. Domitio Cenſor: in Philippum Conſulem cùm paulo acriùs invectus eſſet, latus dicenti condoluit, & febri correptus ſeptimo die lateris dolore conſumptus eſt: ex *Mutia* duas filias ſuſcepit, unam *C. Marii*, alteram *Scipionis Naſicæ* uxorem: quæ cùm duos mares peperiſſet, *Craſſus* eorum alterum *L. Licinium Craſſum Scipionem* adoptavit. Quo patre natus ſit *Craſſus* Orator, nemo, quod in tanto viro mirum eſt, memoriæ prodidit. In faſtis Capitolinis diverſum prænomen illius patri affingitur, apud Sigonium *Lucius*, apud Pighium *Publius*. Quid certi ſuper hac re dicam, nihil habeo; ſi tamen conjectura uti licet, illum *Publii Craſſi* anno 582. Conſulis, de quo paulo ante, ex filio nepotem fuiſſe ſuſpicor: in avo enim Publio omnes conſentiunt, in patre non item: quia ille vel juvenis deceſſit, vel nullo, quod verius putem, Magiſtratu functus eſt; ideoque illius prænomen ignotum.

Illius eloquentiam & dicendi genus his verbis expreſſit Cicero in Bruto.

Erat ſumma gravitas, erat cum gravitate junctus facetiarum & urbanitatis oratorius, non ſcurrilis lepos; Latine loquendo accurata & ſine moleſtia diligens eloquentia, in diſſerendo mira explicatio, cùm de jure civili, cùm de æquo & bono diſputaretur, argumentorum & ſimilitudinum copia. Non multa jactatio corporis, non inclinatio vocis, nulla inambulatio, non crebra ſupploſio pedis: vehemens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

‐mens & interdum irata & plena juſti doloris o‐ ratio; multa & cum gravitate facetia: quodque ‐ifficile eſt, idem & perornatus & perbrevis.

II. *M. Craſſus Publio* hujus familiæ principe ge‐nitus V. pronepotem habuit *Marcum*, qui, quod ‐unquam ridere viſus ſit, ἀγέλαςος vulgo dictus ‐ſt, VI. cujus filius *P. Craſſus* cognomento *Sapiens*, ‐onſul anno 656. de Luſitanis triumpho, & cen‐ſura nobilis in bello civili Marii & Syllæ, ne in ‐oſtium veniret poteſtatem, ſibi mortem conſci‐‐it. Duo illi fuerunt filii, *Publius*, qui una cum ‐pſo periit, & VII. *M. Craſſus* Romanorum omni‐‐m ditiſſimus, qui poſt duplicem & ovationem & ‐onſulatum an 683. & 698. inita cum C. Cæſare ‐& Cn. Pompeio ſocietate bellum Parthicum ſorti‐‐us eſt, in quo cùm malè pugnaſſet, exercitum cum ‐ilio *Publio* amiſit: demum ipſe per ſpeciem col‐‐oquii ab hoſte circumventus occiditur.

V. M. Craſſus Dives.

VIII. *Marci* Divitis filius alter in bello civili Gal‐liæ Ciſalpinæ nomine Cæſaris præfuit: IX. nepos ſub Auguſto Conſul anno 723. de Thracibus & Ge‐tis triumphavit; X. pronepos etiam Conſul anno 739. XI. abnepos verò, cui prænomen *Marcus*, ut aliis, cognomen verò *Frugi*, ſub Tiberio Conſul an. 779. qnatuor ex Scribonia filios ſuſcepit; XII. *Cn. Pompeium Craſſum* Claudii generum, *M. Craſ‐ſum Scribonianum Frugi* Conſulem anno 816. *L. Craſſum Scribonianum*, & *Piſonem Licinianum* a‐doptatum à Galba: *Cneius* à Claudio, *Marcus* à Nerone, *Piſo* ab Othonis militibus cæſus eſt, *Lu‐cius* oblatum ab Antonio duce in Vitelliana diſſen‐ſione imperium repudiavit.

VI. M. Craſſi Divitis familia.

E *Lucullis* tres & honoribus & victoriis clari per‐hibentur: I. *Lucius* Conſul an. 602. Vaccæos Can‐tabroſque domuit; II. cujus ex filio nepotes fue‐runt III. *Lucius* & *Marcus*, uterque in bello tum Mithridatico, tum civili Syllæ legatus, uterque

VII. Licinii Luculli.

Conſul, ille anno 679. hic 680. uterque triumphalis, ille ex Aſia, hic ex Macedonia: *Lucii* tamen major fuit & virtus & gloria: ſæpe enim Mithridatem & Tigranem exigua manu vicit; villarum magnificentia, conviviorum ſumptu, & veſtium numero Romanos omnes longè ſuperavit: ex *Servilia* Catonis ſorore illi natus eſt IV. *Marcus*, qui Antonii juſſu poſt Philippenſem victoriam interfectus eſt.

VIII. Licinii Murænæ. *L. Murænæ* duo tantum illuſtres memorantur, alter triumpho, alter Conſulatu inſignis: I. *Lucius*, cujus pater avusque Prætorii, & ipſe Prætorius miſſus à Sylla Mithridatem repreſſit, eoque nomine triumphavit: duo illi filii fuerunt, II. *Lucius* & *Marcus*: bis ille in Mithridatem arma geſſit, ſemel ſub patre, iterum Luculli legatus: deinde deſignatus Conſul an. 691. à Catone aliisque ambitus crimine poſtulatus, à Cicerone tum Conſule ea oratione, quam etiam nunc præ manibus habemus, ita defenſus eſt, ut honeſtiſſimè abſolutus ſit: Galliam paulo poſt ſortitus *Marcum* fratrem legatum habuit.

CAPUT XVI.

Gens Livia.

I. Livii Salinatores. L*Ivia* gentis tres familiæ & cognomina fuerunt, *Denter, Salinator, Druſus*: è *Denteribus* Conſul fuit *Caius* an. 451. è *Salinatoribus* duo *Marcus* & *Caius*: ille duplici Conſulatu anno 534. & 546. totidem triumphis & Cenſura nobilis: Illyricos enim domuit & Aſdrubalem Annibalis fratrem cum exercitu ad Metaurum cecidit: ejus filius Conſulatum anno 565. adeptus eſt.

II. Livii Druſi. *Druſi* tum Conſulatus honore tum Tribunatu plebis celebres extitere. I. *M. Livius* cæſo hoſtium duce

uce *Drauſo*, *Druſi* cognomen ſibi ſuiſque inve-
it: II. cujus filius *Caius* cum Scipione Æmilia-
o Conſul anno 606. cæcus ille fortè fuit, de quo
'alerius l. 8. c. 7. duos filios habuit III. *Marcum*
: *Caium*, alterum altero longè illuſtriorem:
'aius quidem non indiſertus fuit, ſed *Marcus* in-
enio, eloquentia, divitiis pollens, Tribunus ple-
is cùm Senatus partes contra C. Gracchum tue-
:tur, Senatus patronus appellatus eſt: unde ad
ımmos honores evectus, aliquanto poſt Conſu-
ıtu an. 641. de Scordicis Triumpho & Cenſu-
a enituit. Tribunatus, quem *Marcus* ejus filius
eſſit, læta quidem initia, ſed cùm ipſi, tum uni-
erſæ Italiæ funeſtus exitus fuit: illum enim pro
uctoritate Senatus cùm ſuſcepiſſet contra Eque-
:rem Ordinem, videretque ſibi non meritam à
'atribus gratiam rependi, Latinis civitatem polli-
itus eſt: unde & ſociale bellum exarſit, & ipſe
ı atrio domus cultro percuſſus intra paucas horas
xpiravit: cædis invidia penes Cæpionem & Phi-
ippum Conſulem fuit. VI. Illius fortè nepos
uit *Marcus* ille *Druſus Libo* Conſul ſub Auguſto
nno 738.

CAPUT XVII.

Gens Lutatia.

GEns *Lutatia*, plebeia quidem, ſed victoriis clara fuit, quatuor enim *Lutatii* maxima bel- I. Lutatii,
a confecerunt; unus Punicum primum, alter
'halifcum, tertius Cimbricum, quartus civile Ma-
ium inter & Syllam. Bello Punico primo duo
Lutatii floruerunt, I. *Caius* & *Quintus*, cogno-
nento ille *Catulus*, hic *Cerco*; ambo fratres, am-
ɔo Conſulatu, victoria, & triumpho prope pa-
:es: ille enim Conſul anno 511. & anno ſe-

quenti Proconſul tanta clade Pœnos navali prælio affecit, ut ad duriores pacis conditiones adegerit; hic Conſul anno 512. Phaliſcos domuit: quare uterque triumphum, ille navalem de Pœnis, hic de Phaliſcis terreſtrem egit. *Caii Catuli* V. abnepos *Quintus Catulus* una cum C. Mario & Conſul fuit an. 651. & Proconſul Cimbros ad internecionem delevit; & in diſſenſione civili candentium carbonum vapore extinctus eſt. VI. *Quintus* ex eo genitus M. Lepidum anno 675, in Conſulatu Collegam acta Syllæ reſcindere conantem, & vicit ad urbem, & victum Italia expulit; & aliquanto poſt Cenſor Capitolium dedicavit.

CAPUT XVIII.

Gens Manlia.

I. Gentis Manliæ familiæ.

GEns *Manlia*, quæ jam inde ab urbis incunabulis illuſtris fuit, in tres familias, *Cincinnatos*, *Acidinos*, & *Vulſones*, tribui poteſt. *Cincinnati*, quod in Capitolio habitarent, *Capitolini*, deinde *Imperioſi*, tum *Torquati* dicti ſunt. Ex *Acidinis* Conſul unus *L. Acidinus* anno 574. ex gente Fulvia adoptatus; è *Vulſonibus*, qui, quod è *Cincinnatis* traxerint originem, *Capitolini* etiam vocantur, quatuor conſulatu, unus ovatione, duo triumpho inſignes fuerunt. *Aulus* Conſul anno 279. de Veientibus ovationem, *Lucius* bis Conſul anno 497. & 503. de Pœnis triumphum navalem, Cneius illius nepos Conſul an. 564. de Gallo-Græcis terreſtrem retulit: minor *Auli* fratris gloria, qui in Conſulatu anno 575. contra Iſtros bellum gerens, caſtra, quæ ſua temeritate amiſerat, virtute militum recuperavit.

II. Manlii Capitolini.

Manliorum, tum *Capitolinorum*, tum *Torquatorum*, ſtemma ſic commode ex faſtis, aliiſque pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

æ claſſis auctoribus explicari poteſt. I. *Cn. Man-*
Cincinnato an. 273. Conſuli filius fuit II. *Au-*
s Capitolinus Vulſo, de quo paulo ante diximus,
cujus liberis *Manlii*, tum *Vulſones*, tum *Capi-*
lini propagati ſunt. *Aulus* tres liberos genuit
bus geſtis clariſſimos, III. *Aulum* quater Tribu-
im militarem, III. *Titum* Tribunum militarem,
III. *Marcum* Conſulem an. 361. & triumpho de
quis nobilem, qui cum novis rebus ſtudere di-
retur, è ſaxo Tarpeio, quod contra Gallos for-
er defenderat, in præceps actus eſt.

Aulus filium habuit IV. *Lucium* Dictatorem, III. Manlii Torquati.
i gemina ſoboles contigit, V. *Cneius Imperioſus*
Titus Torquatus, ille bis Conſul fuit an. 394.
396. hic ter, an. 406. 409. & 413. ter etiam
ictator, qui cùm Gallum ſingulari certamine vi-
ſſet, ab illius torque *Torquati* cognomen ſibi
iſque poſteris peperit, VI. *Titum*que filium,
iod præter mandatum pugnaſſet, ſecuri percuti
ſſit. Ex eo tamen nepotem habuit VII. *Titum*
. 454. in Conſulatu mortuum, & abnepotes
III. *Aulum Manlium Atticum* & *Titum*, utrum-
ie duplici Conſulatu, Cenſura, & Triumpho cla-
ſſimos. *Aulus* Conſul anno 509 & 512. *Titus*
. 518. & 529. ille de Phaliſcis, hic de Sardis
iumphavit; *Titus* præterea Dictator comitio-
m cauſſa creatus eſt. *Tito* duo etiam nepotes ex
. *Aulo* filio fuerunt, ambo Conſules, X. *Au-*
s an 589. & *Titus* an. 588. qui filium à D. Si-
no adoptatum, cùm à Macedonibus accuſaretur,
amnavit. XI. *Lucius* ejus filius tres nepotes ha-
iit, XII. *Titum*, *Lucium*, & *Aulum* Ciceronis
micos; *Lucio* enim referente, Imperator à Sena-
appellatus eſt. Conſul ille fuit an. 688. pater-
ie XIII. *Lucii Manlii*, qui Syllam conjurationis
atilinæ poſtulavit, & aliquanto poſt in bello Afri-
ino contra Cæſarem periit.

CA-

CAPUT XIX.

Gens Maria.

I. Marii. C. *Marius* Arpini humili loco natus virtute m
litari ſummos honores adeptus eſt; vir,
quis unquam, bellicis operibus illuſtris; duo m
xima bella confecit, Jugurthinum & Cimbricun
ſeptem geſſit Conſulatus anno 646. 649. &c. b
triumphavit, ſemel de Jugurtha, iterum de Cin
bris, Teutonibus, & Ambronibus: Jugurtha
enim ſæpiùs victum à Boccho, ad quem fugera
proditum in Triumpho duxit: Teutones & Am
brones ad Aquas Sextias ſolus, Cimbros ad Ve
cellas cum Catulo occiſione delevit: at dum be
lum Mithridaticum L. Syllæ per Sulpicium erip
re conatur, urbe pulſus, poſt errores varios i
Africam appulit, unde à Cinna revocatus ſept
mum Conſulatum an. 667. invadit, in quo nimi
crudelitate in cives graſſatus obiit. Ex *Julia* C
Cæſaris amita duos ſuſcepiſſe filios dicitur, C
Marium & *Teleſinum*, id tamen non liquet: ſur
enim qui ipſius non filios, ſed ex ſorore nepote
eſſe velint. Ut ut eſt, *C. Marius* junior Conſ
an. 671. ad Sacriportum à Sylla victus Præneſte re
fugit, unde per cuniculos dum tentat erumpere
unà cum fratre *Teleſino* cæſus eſt. Fuerunt etiar
Marii Gratidiani, Ciceronis & amici & affine

CAPUT XX.

Gens Marcia.

I.I Gentis Marciæ familiæ. M*Arciorum* alii Patricii, alii Plebeii fuerunt
Patriciorum cognomen nullum, niſi fort
Coriolani; Plebeiorum multiplex, *Rutili*, *Cen*
ſorin

rini, *Reges*, *Figuli*, *Philippi*, &c. Patricii à *Numa* & *Anco Marcio* Regibus traxiſſe originem ...cuntur, è quibus præſtitit *Marcus* ille *Coriola*...*us*, primùm fortitudine, tum ſuo & in patriam ...dio, & in matrem amore notiſſimus.

C. *Rutilo* cum multi honores delati ſunt, qua...ior Conſulatus an. Urbis 393. 401. 409. 411. ... duo triumphi, alter de Privernatibus, alter de ...uſcis: tum honos ille plane ſingularis, quod pri...us è plebe & Dictator & Cenſor creatus ſit. Mi...or quidem *Caii* illius filii gloria, ſed modeſtia ...ajor: Conſulatu enim anno 443. & paulo poſt ...enſura perfunctus, cùm Cenſor iterum crearetur, ...anc dignitatem non reſpuit modo, ſed legem tu...:, ne cui hunc Magiſtratum bis ambire liceret: ...nde *Cenſorini* cognomen tum ipſi, tum ipſius ...oſteris inditum eſt. Illius abnepos *Lucius* an. ...04. cum Manilio Conſul initio belli Punici tertii ...arthaginem oppugnavit. Duo etiam ſub Impera...ribus *Caii Cenſorini* Conſules produntur, alter ...1. 714. alter 745, ille præterea ex Macedonibus ...iumpho nobilis. II. Marcii Rutili & Cenſorini.

E *Marciis Regibus* duo Conſules, totidem è *Fi*...*lis* memorantur: *Regibus Quintus*, *Figulis Ca*...*s* prænomen fuit. *Regum* alter an. 635. alter 683. ...onſulatum geſſit: & ille de Stœnis (gens erat Al...na) triumphavit. *Figulorum* alter alterius avus ...it; avus duplici Conſulatu an. 591. & 597. & de ...almatis victoria, nepos uno tantùm Conſulatu ...nno 689. illuſtris. III. Marcii Reges.

Philipporum ut plures Conſulatus, ita major glo...a fuit: quatuor Conſulatus adepti ſunt, quorum ...o primi *Quinti*, alii *Lucii* dicti ſunt. Primus ...t I. *Quintus* ille Conſul an. 472. qui de Etruſcis ...iumphavit; III. cujus nepos duplici Conſulatu ...1. 567. & 584. & Cenſura clarus extitit, clarior ...iquanto futurus, niſi in primo Conſulatu con- IV. Marcii Philippi.

tra

tra Ligures malè pugnaſſet. IV. *Lucii* ejus ex filio nepotes an. 666. Conſulis nomen longè illuſtrius, non militari quidem ſcientia, ſed eloquentiæ laude, qua M. Antonio & L. Craſſo haud multò inferior fuit; Cenſor aquæ *Marciæ* ductum reſtituit: V. ejus filius Conſul an. 697. ex *Marcia*, & *M. Catonis*, & *Hortenſii* Oratoris ſocer; ex *Accia* conjuge vitricus *Auguſti Cæſaris*, uti diximus in gente *Julia*.

De *L. Philippo* Oratore ita Cicero in Bruto.

Erat in Philippo *ſumma libertas in oratione, multæ facetiæ, ſatis creber in reperiendis, ſolutus in explicandis ſententiis: erat etiam imprimis, ut temporibus illis, Græcis doctrinis inſtitutus; in altercando cum aliquo aculeo & maledicto facetus.*

CAPUT XXI.

Gens Mucia.

I. Muciorum origo. *Muciorum gens*, quæ plebeia, una fuit, familiæ duæ, quibus & *Scævolæ* cognomen datum eſt, & duo ſingularia fuerunt; alterum, jus civile profiteri; alterum, Cenſuram nunquam petiiſſe. Gentis princeps I. *Q. Mucius Scævola* Prætor an. 538. duos habuit filios, II. *Quintum* & *Publium*, à quibus facta ſunt gentis duas in familias divortia.

II. Muciorum prima familia. II. *Quinto*, qui Conſul an. 579. contra Ligures rem male geſſit, ex filio III. *Quinto* nepos fuit IV. *Quintus* ille *Mucius* cognomento *Augur*, Conſul an. 636. C. Lælii Sapientis gener, & L. Craſſi Oratoris ſocer, quem tum in l. 1. de Oratore, tum in l. de Amicitia loquentem inducit Cicero. V. Ejus filius *Quintus* & ipſe dictus *Augur*, peritiſſimus juris & percomis habitus eſt.

III. Secunda. I. *Publius Quinti*, de quo paulo ante, frater natu

atu major Conſul an. 578. duos ſuſcepit filios. I. *Publium Mucium*, & *P. Craſſum Mucianum*, ui in gente *Licinia* adoptatus contra Ariſtonicum eriit, uti diximus, III. *Publius Mucius* an. 620. uo Ti. Gracchus cæſus eſt, Conſul, & aliquan- poſt Pontifex maximus, pater fuit IV. *Quinti* ius *Scævulæ* cognomento *Pontificis*, qui L. Craſ- Oratoris fuit, tum in Prætura, tum in Conſu- tu Collega, Aſiamque Prætor tam ſanctè admi- ſtravit, ut & aliis tanquam forma & exemplum iſti imperii proponeretur, & in illius honorem ſtum, cui nomen *Mucia*, ab Aſianis inſtitutum t. In civili bello à L. Damaſippo cæſus eſt. rimum *Q. Augurem*, deinde eo mortuo *P. ontificem* audivit Cicero, ut ipſe teſtatur.

CAPUT XXII.

Gens Octavia.

Octaviorum familia Velitris olim præcipua inter Patricias à Servio Tullio allecta quidem eſt, ed aliquot annis poſt ad plebem ſe contulit. I. *. Octavius Rufus* Quæſtorius, II. *Cneium* & *Caium* procreavit, à quibus duplex Octaviorum familia defluxit, conditione diverſa: ſiquidem *Cneus* & deinceps ab eo reliqui omnes ſummis functi unt honoribus; at *Caius* ejuſque poſteri in equeri ordine conſtitere, usque ad *Auguſti* patrem, ui ex Prætura Macedoniam ſortitus illam non minore juſtitiæ, quam fortitudinis laude adminiravit, uti diximus in gente *Julia*. I. Octavii Plebeii.

II. *Cneius Caio* genitus cùm Sardiniam Prætor btineret, dum *Africanus* major in Africa bellum erit, maris litora fortiter tutatus eſt. III. *Cneius* jus filius Conſulatu an. 589. & triumpho de Perſe multò illuſtrior. Perſen enim à L. Paulo jam vi- II. Octavii Patricii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ctum Prætor ceperat; & aliquanto poſt legatus ad Antiochum Laodiceæ Syriæ occiſus eſt. Ex duobus illius filiis IV. *Cneius* Conſul fuit an. 625. *Marcus* non item; ſed utrique filii Conſules fuerunt, IV. *Marco* V. *Cneius* an 677. *Cneio* verò VI. *Cneius* & *Lucius*, ille an. 666. hic 678. *Cneius* cum L. Cinnam in Conſulatu collegam urbe expuliſſet, paulo poſt illius juſſu interfectus eſt.

CAPUT XXIII.

Gens Pompeia.

I. Pompeiæ gentis familiæ. POmpeiorum, ſi Velleio credimus, tres familiæ fuerunt; una *Nepotum*, altera *Ruſorum*, tertia *Pompeii Magni*: omnes plebeiæ quidem, ſed geſtis honoribus nobiles.

II. Pompeii Nepotis. *Q. Pompeius* cognomento *Nepos*, qui Tibicinis, ut tum ferebatur, filius erat, ex hoc ſtemmate primus Conſulatum an. Urbis 612. adeptus eſt, Hiſpaniamque ſortitus turpe cum Numantinis, à quibus victus fuerat, fœdus pepigit: populi tamen favore non abſolutus modo eſt, ſed creatus etiam aliquanto poſt Cenſor cum Q. Metello Macedonico, qui & ipſe plebeius, quod nondum contigerat. Quod liberos habuerit obſcurum eſt: certum tamen illius nepotes fuiſſe *Sextos* illos *Pompeios*, qui ſub Auguſto Conſules memorantur, alter an. 712. alter 766. quo Auguſtus obiit; ille Ovidio, hic Valerio Maximo amiciſſimus. An eadem ex ſtirpe fuerit *Cneius* ille *Pompeius*, qui an. 722. Conſulatum geſſit, incertum eſt: nec enim ipſius cognomen, nec patris, nec avi prænomen apponitur.

III. Pompeii Rufi. I. *Q. Pompeius Rufus* Syllæ in Conſulatu anno 665. collega, II. una cum filio in diſſenſione civili periit, ipſe Pompeii Strabonis fraude, Sulpicii vero Trib. plebis inſidiis filius, qui jam ex *Cornelia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

a Syllæ filia tres liberos genuerat, *Pompeiam* à . Cæſare ob adulterii cum Clodio ſuſpicionem pudiatam, III. & duos *Quintos*, quorum alter rætor fuit Cicerone Conſule; alter Trib. plebis anno, quo Clodius, cui favebat, à Milone eſus eſt. *Quintus Rufus* habuit etiam ex *Aulo* frae nepotem *Q. Pompeium Bithynicum* Ciceroni aicitia conjunctum, qui in Ægypto, dum claſſis ompeii Magni diripitur, interfectus eſt. IV.

I. *Sex. Pompeio* duo filii fuerunt, II. *Sextus* & Pompeii *neius*; ille Juris Civilis, Geometriæ, & Stoïcæ Magni. ſciplinæ ſtudio totus incubuit; hic à perverſis culis *Strabo* vulgo dictus, orto bello ſociali priium legatus, deinde Conſul an. 664. præcipuum ontra Latinos victoriæ decus meruit; at paulo oſt de cœlo tactus periit. Vir ſuis quidem clarus ictoriis, ſed filii gloria longe clarior: pater enim uit III. *Cn. Pompeii*, qui ob res præclare geſtas Sylla *Magnus* appellatus eſt. Marium ille vicit, arinatem & Carbonem in Italia, Hieram Nunidarum Regem & Domitium in Africa, Sertoium & Perpernam in Hiſpania, Piratas Ciliciæ n mari Mediterraneo, in Aſia minori Mithridaem, in Syria Antiochum Comagenum & Ariſtoulum. Unde tres egit triumphos, unum ex Africa, alterum ex Hiſpania, etiam tum Eques, tertium ex Aſia, jam Conſularis; tres etiam geſſit Conſulatus an. 683. 691. & 701. primum & ſecundum cum M. Craſſo divite, tertium ſolus; ſed poſt tot trophæa vir Romanorum longe claiſſimus, cum nec ipſe parem, nec ſuperiorem Cæſar ferre poſſet, orto bello civili ad Pharſalum victus, juſſu Ptolomæi Regis, ad quem confugerat, interficitur. Ex quinque, quas duxerat, uxoribus, *Antiſtia*, *Æmilia* privigna Syllæ, *Mutia*, *Julia* Cæſaris, & *Cornelia* Scipionis filia, una *Mutia* liberos peperit, duos mares, IV. *Cneium* & *Sextum*,

tum, fœminam *Pompeiam*, quæ primum *Fauſti Syllæ*, deinde *Q. Servilio Cæpioni* nupſit, IV. *Cneius* & *Sextus* ut virtute, ita rebus geſtis patri longe impares, ad Mundam Hiſpaniæ oppidum à Cæſare victi ſunt, & *Cneius* in fuga cæſus, *Sextus* vero fratri ſuperſtes occupata Sicilia Octavii Cæſaris duces navalibus præliis ſæpe vicit, ſed tandem deſertus à ſuis à Titio in Aſia necatus eſt, cum ex *Scribonia* V. *Pompeiam* M. Marcello deſponſatam ſuſcepiſſet.

CAPUT XXIV.

Gens Porcia.

I. Cato Cenſorius. *P*Orciæ gentis princeps fuit, I. *M. Porcius* cognomento *Priſcus*, Tuſculo (Latii oppidum erat) oriundus; qui & à ſapientia *Cato*, & à cenſura *Cenſorius* vulgo dictus eſt. Invitatus in Urbem à Valerio Flacco, aliquanto poſt cum ipſo, & Conſulatum an. Urbis 558. & Cenſuram geſſit: Proconſul ex Hiſpania triumphum, legatis victoriæ de Antiocho ad Thermopylas præcipuam laudem retulit. Duas duxit uxores, *Liciniam* juvenis, jam ſenex *Saloniam*; ex quibus duos filios procreavit; alterum ex altera. Utrique *M. Cato* proprium nomen fuit: ſed natu majori à matre *Licinia*, II. *Liciniani*, minori à *Salonia*, II. *Saloniani* cognomen adhæſit: ab his duæ *Catonum Licinianorum* & *Salonianorum* familiæ propagatæ ſunt.

II. Porcii Catones Liciniani. II. *M. Cato Licinianus*, qui Prætor deſignatus ante patrem deceſſit, & ex *Æmilia* L. Pauli, qui Perſen vicit, filia ſuſcepit III. *Marcum* & *Caium Catones*; utrumque Conſulem; illum an 635. hunc anno 639. ſed utriusque Conſulatus infelix: *Marcus* enim in Africa periit; *Caius* vero adverſus

ius Scordiſcos cum male pugnaſſet, Tarracinam n exilium pulſus eſt, *Marci* filius, IV. *M.* ille *Cato*, qui obiit in Gallia Prætorius.

II. *M. Catoni Saloniano*, qui Imperator mortuus eſt, duo filii nati ſunt, III. *Marcus* & *Lucius*; qui Conſul an. 666. dum contra Italos ad lacum Fucinum pugnat, Marii junioris fraude, ut eſt conjectura, occubuit. III. *Marcus* Tribunitius cum Præturam peteret, mortuus, ex *Livia* Livii Druſi Tribuni plebis filia *M. Catonem* & *Porciam L. Domitii* conjugem reliquit. IV. *M. Cato* fuit *Uticenſis*, ille eximium *Porciæ* gentis decus; vita moumque integritate clariſſimus, qui poſt Præturam Pompeium contra Cæſarem ſecutus victis partibus, Uticæ ſibi mortem conſcivit. Ex *Marcia*, quam poſt Atiliam duxerat, duos liberos habuit, V. *M. Catonem*, qui in acie Philippenſi cecidit, & *Porciam*, quæ primum *Bibulo* nupſit, deinde *M. Bruto*. III. Saloniani.

CAPUT XXV.

Gens Quinctia.

QUinctia gens Albâ dirutâ à Tullo Rege inter Patricias cooptata; (hîc enim de Plebeia non agimus) quatuor potiſſimum familias complexa eſt, *Capitolinos*, *Cincinnatos*, *Flamininos*, & *Criſpinos*: è quibus brevitatis cauſa rebus geſtis clariſſimos quosque tantum proferemus. I. Quinctiæ gentis familiæ.

E *Capitolinis* duo maxime inſignes; quorum alter *T. Barbatus Capitolinus* ſexies Conſul an. 285. de Volſcis, Antiatibus, & Æquis victor triumphavit; alter *Titus* & Conſul an. 332. & aliquanto poſt Tribunus militaris. II. Quinctii Capitolini.

E *Cincinnatis*, I. *Lucius* ad Conſulatum ab aratro vocatus an. 283. duas Dictaturas poſtea geſſit; III. Cincinnati.

qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

quarum in prima Minucium Conſulem liberavit & de Æquis ſub jugum miſſis triumphavit; in altera vero Sp. Melium dixit à Servilio Ahala jure cæſum: è quatuor, quos ſuſceperat, filiis, II. *Lucius* ter Tribunus militaris fuit, ſemel Magiſter equitum; II. *Titus* vero bis Conſul contra Veios male pugnavit: illuſtrius III. *Titi* illius filii nomen duplici Tribunatu militari, Dictatura, de Præneſtinis & victoria & triumpho. Duos ille, IV. *Titos* genuit, quorum alter Conſul an. 402.

IV. Criſpini. Alter, IV. *Titus Pennus Criſpinus* Conſul an. 398. de Gallis triumpho clarus *Criſpinorum* familiæ princeps exſtitit: illius abnepos, VIII. *Titus Criſpinus* M. Marcelli an. 545. in Conſulatu collega insidiis Annibalis una cum Marcello deprehenſus ex vulneribus paulo poſt obiit. IX. *Lucius* ex eo genitus de Luſitanis & Celtiberis triumpho Proprætor enituit. Duo præterea *Titi Criſpini* Conſulatum ſub Auguſto adepti ſunt, alter an. 744. an. 759. alter.

V. Flaminini. E *Flamininis* quatuor Conſules fuiſſe perhibentur, quorum primi duo fratres *Titus* & *Lucius*, ambo quidem Conſules; ille an. 555. hic 561. ſed longe diſpari gloria; *Lucius* enim ob libidinem à M. Catone Cenſore Senatu motus eſt: *Titus* vero ex Quæſtura, quod ipſi ſingulare fuit, Conſul Philippum Macedoniæ Regem ſemel atque iterum vicit; Nabin Tyrannum ſubegit; pacem & libertatem Græciæ reddidit; & per triduum de Philippo triumphavit: deinde Cenſura perfunctus ad Pruſiam contra Annibalem miſſus eſt. Ex *Tito* filio Conſules habuit, nepotem anno 603. & pronepotem an. 630.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT XXVI.

Gens Sempronia.

GEns *Sempronia* Patricia quidem primum fuit, I. Sempro-
ſed deinde ad plebem tranſiit. *Atratini* enim niæ gen-
atricii fuiſſe dicuntur; *Tuditani* vero, *Blæſi*, *So-* tis fami-
bi, *Longi*, *Gracchi*, Plebeii. liæ.

Ex *Atratinis* Tribuni militares bene multi, Con- II.
les quatuor memorantur, *Aulus*, bis an. 256. & Sempro-
62. illiuſque filii vel nepotes *Lucius* & *Caius*, nii Atra-
le an. 319. hic 330. Floruit multo poſt *Caius* tini.
tratinus, qui an. 719. Conſul ponitur.

E *Blæſis* unus *Caius Blæſus* duplici Conſulatu III.
n. 500. & 519. & triumpho de Pœnis clarus Blæſi.
uit.

E *Sophis* duo *Publii*, pater & filius, Conſulatu, IV.
riumpho & Cenſura illuſtres fuerunt, primus Sophi.
onſul an. 449. de Æquis, alter an. 485. de Pi-
entibus triumphavit.

E *Tuditanis* quatuor Conſulatum aſſecuti ſunt; V. Tudita-
Iarcus anno 513. *Publius* 546. *Marcus* 568. *Ca-* ni.
us 624. Eo major *Publii* & *Caii* gloria, quod
le contra Annibalem rem bene geſſerit & Cen-
or fuerit; hic vero de Hiſtris triumpharit.

E *Longis* duo *Tiberii* Scipionum in Conſulatu VI.
ollegæ fuerunt: alter an. 535. P. Scipionis, qui Longi.
n Hiſpania periit; alter an. 559. Africani Majoris:
le una cum collega fuſis ad Lilybæum hoſtibus
Ielitam eis eripuit; ſed paulo poſt ad Trebiam
b Annibale victus eſt.

Semproniis omnibus rerum geſtarum gloria *Grac-* VII.
bi longe præſtiterunt. Eorum princeps I. *Tibe-* Gracchi.
ius Conſul an. 515. filium habuit II. *Tiberium*
ois Conſulem; ſemel an. 538. iterum 540. qui con-
ra Annibalem, dum rem gerit feliciter, fraude Lu-

cani hoſpitis ab hoſtibus cæſus eſt: III. cujus filius *Tiberius* duos Conſulatus an. 566. & 571. Cenſuramque geſſit, duos egit triumphos; primum de Celtiberis Prætor; alterum Conſul de Sardis; vir tum victoriis, tum virtutibus ætatis ſuæ clariſſimus. Ex *Cornelia* Africani Majoris filia duos mares, *Tiberium* & *Caium*, ſuſcepit, totidemque fœminas: quarum altera *P. Scipioni Æmiliano* nupſit. IV. *Tiberio* & *Caio Gracchis* par prope ingenium, par eloquentia; alia tamen alii: iidem honores delati; eadem utriuſque conſilia, idemque exitus fuit. Nam uterque Quæſtor Conſulum; *Tiberius* Mancini in Hiſpania, *Caius* Aurelii Oreſtis in Sardinia; uterque Tribunus plebis leges Agrarias contra Senatus voluntatem promulgavit, quare uterque à Patribus, *Tiberius* à Scipione Naſica in Capitolio anno 620. *Caius* ab Opimio Conſule in Aventino an. 632. oppreſſus eſt.

CAPUT XXVII.

Gens Servilia.

I. Serviliæ gentis familiæ. SErviliorum alii Plebeii, alii Patricii; variis diſtincti cognominibus. *Priſcus*, *Fidenas*, *Ahala*, *Structus*, *Geminus*, *Cæpio*, & *Vacia*. E *Priſcis* & *Fidenatibus* multi Conſules numerantur Tribuni militares multo plures: ex *Ahalis* duo treſve Conſules; ex *Structis* unus & alter; de quibus, quod naſcente Republica ab an. 250. ad 400 floruerunt, nihil dicemus; de aliis breviter.

II. Servilii Gemini. *Publius Geminus* bis Conſul, ſemel anno 501 iterum anno 505. pater fuit *Cneii Gemini*, qui Conſul an. 536. Annibalem Fabianis artibus ad ſummam inopiam redegit, cujus, opinor, filii *Caius* & *Marcus*, ille Conſul an. 550. hic non

tam

tam Conſulatu quem anno 551. geſſit, quam eximia animi corporiſque fortitudine clarus extitit, ſingulari enim certamine vicies & tricies viciſſe dicitur. Sunt tamen qui fratres illos Plebeios fuiſſe velint.

Geminis tamen præſtitit *Capionum* familia. I. *Cneio Capioni* an. 500. Conſuli filius fuit, II. *Cneius* item Conſul an. 500. ex quo genitus III. *Cneius* ille *Capio* Conſulatu quidem an. 584. inſignis; ſed trium filiorum gloria illuſtrior, qui omnes Conſulatum adepti ſunt. IV. *Q. Fabius Servilianus* in gentem Fabiam adoptatus an. 611. IV. *Cneius* 612. & IV. *Quintus* 613. qui ex Conſulatu ſortitus Hiſpaniam fœdus ab ipſius fratre *Q. Fabio Serviliano* cum Viriatho initum reſcidit: illumque cum armis non poſſet, inſidiis ac fraude per illius amicos ſuſtulit. Natus ex eo V. *Q. Capio*; qui poſt Præturam & triumphi decus ex Hiſpania ulteriore, an. 647. Conſulatum aſſecutus eſt: at paulo poſt, dum Proconſul Galliam regeret, ob aurum Toloſanum, ut tum creditum eſt, victus à Cimbris in carcere miſere periit: *vir acer & fortis*, inquit Cicero, *cui fortuna belli crimini, invidia populi calamitati fuit.* III. Cæpiones.

P. Servilius Vacia, *Caio Prætorio natus, Conſulatum obtinuit an. 674. & expugnatis Iſaurorum oppidis, ex Aſia & triumphi honorem & *Iſaurici* cognomen retulit. Ejus filius *P. Iſauricus* bis Conſul fuit, ſemel an. 705. cum C. Cæſare, cujus nomine Aſiæ præfuit, iterum cum L. Antonio an. 712. IV. Vaciæ.

CAPUT XXVIII.

Gens Sulpicia.

I. Sulpiciæ gentis familiæ.

S Ulpicios omnes alii Patricios fuiſſe volunt, alii nonnullos quidem Patricios; alios vero Plebeios; quod verius putem: *Galbas* enim Patricios, *Rufos* vero Plebeios ex antiquis denariis conſtat. Gens illa oriunda *Camerio* oppido, unde *Camerini* cognomen deſumſit, in multas familias diviſa eſt; fuerunt enim *Camerini*, *Longi*, *Saverriones*, *Petici*, *Rufi*, *Galli*, *Paterculi*, *Galbæ*, &c.

II. Camerini, Petini, Galli, Quirini.

E *Camerinis* multi quidem Conſulatum adepti ſunt; at cum ante annum Urbis 450. floruerunt, de his nihil dicemus. E *Longis Caius Longus* triplici Conſulatu an. 416. 430. 439. Dictatura, de Samnitibus triumpho clarus fuit. E *Peticis*, *Caius Peticus* quinque Conſulatibus an. 389. 392. &c. Cenſura, victoria de Gallis & de Hernicis triumpho. E *Saverrionibus* duo *Publii* Conſulatu an. 449. & 474. è *Gallis Caius* ſumma eruditione, Conſulatu an. 587. & de Liguribus triumpho. E *Paterculis Quintus* Conſulatu an. 405. & triumpho de Pœnis illuſtris. E *Quirinis* duo *Publii* Conſulatu an. 717. & 741. quo anno, ut multis placet, Chriſtus natus eſt.

III. Rufi.

E *Rufis* duo maximè celebres fuerunt, *Publius* & *Servius*: ille ingenii & eloquentiæ laude: hic Juris civilis ſcientia floruit; ille in Tribunatu juſſu Syllæ, cui bellum Mithridaticum ademerat, an. 665. necatus eſt; hic Conſul an. 702. à Cæſare contra Pompeium in bello civili ſtetit. Cicero *Publium* in libris de Oratore loquentem inducit, & ad *Servium* multas ſcripſit epiſtolas.

IV. Galbæ.

I. *P. Sulpicius Galba Maximus*, etiamſi nullo curuli

curuli honore perfunctus eſſet, Conſulatum anno 542. aſſecutus eſt: & aliquanto poſt Dictaturam & alterum Conſulatum anno 553. Ex II. *Servio* filio Prætorio nepotes habuit, III. *Caium* Prætorium & III. *Servium* patrem IV. *Servii Galbæ* Oratoris, qui vocatus in judicium, quod victus à Luſitanis eorum multa millia inſigni perfidia trucidaſſet, populi animum precibus & lacrymis flexit, & Conſulatus honorem haud multo poſt an. 609. adeptus eſt. Ex duobus filiis alter V. *Caius* primus è Sacerdotum collegio judicio publico damnatus eſt; alter VI. *Servius* anno 645. Conſul genuit VII. *Servium* C. Cæſaris in bello Gallico legatum: ex quo natus VIII. *Servius* ille *Galba*, qui multiplicem ſcripſit hiſtoriam, cujus ex IX. filio nepotes fuerunt, X. *Caius* Conſul an. 774. XI. *Servius* duplici Conſulatu an. 785. & 821. & imperatoria dignitate clariſſimus.

Galbæ Imperatoris, tum virtutes, tum vitia retulit Tacitus l. 1. H. c. 12.

Vetus in familia nobilitas, magnæ opes, ipſi medium ingenium, magis extra vitia, quam cum virtutibus: famæ nec incurioſus, nec venditator; pecuniæ alienæ non appetens, ſuæ parcus, publicæ avarus: amicorum libertorumque, ubi in bonos incidiſſet, ſine reprehenſione patiens: ſi mali forent, usque ad culpam ignarus; ſed claritas natalium, & metus temporum obtinuit, ut quod ſegnitia erat ſapientia vocaretur dum vigebat ætas, militari laude apud Germanias floruit: Proconſul Africam moderate, jam ſenior citeriorem Hiſpaniam pari juſtitia continuit; major privato viſus cum privatus fuit; & omnium conſenſu capax imperii, niſi imperaſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT XXIX.

Gens Tullia Ciceronum.

I. M.Cicero Orator.

I. M. *Tullio Ciceroni*, qui Arpini equeſtri loco natus erat, (hic enim de *Tullia* gente, quæ Patricia fuit, non agimus) *Maria Gratidia* tres liberos peperit, II. *Marcum* & *Lucium* Cicerones & *Tulliam* C. Aculeonis uxorem: II. *Lucius* III. filium habuit ſibi cognominem. II. *Marcus* duos, III. *Marcum* & *Quintum*; quorum ille oratorum facile princeps ingenio, eruditione, eloquentia, non Tulliæ modo gentis, ſed totius Reipublicæ decus extitit: primus ex ſua familia Curules honores, & Conſulatum an. 690. adeptus eſt, in quo Catilinæ conjurationem oppreſſit: à Clodio aliquanto poſt pulſus in exilium Senatus decreto ſummo cum honore revocatus eſt. In diſſenſione civili Pompeii partes ſecutus; à C. Cæſare, & ſibi, & aliis ſalutem impetravit. Denique juſſu M. Antonii, in quem acriter fuerat Philippicis invectus, an. ætatis 63. occiſus eſt.

II. Illius liberi & frater.

Ex *Terentia*, quam ſenex repudiavit, IV. *Marcum* ſuſcepit, & *Tulliolam*, quæ ter nupſit; primum *Piſoni Frugi*, deinde *Furio Craſſipedi*, tum *Dolabellæ*. Repudiatam à Cicerone *Terentiam* Salluſtius Hiſtoricus, & eo mortuo *Meſſala Corvinus* duxerunt. IV. *Marcus* filius patri longe abſimilis, guloſus enim fuit & bibax, ſi Plinio credimus, in locum M. Antonii an. 723. quo ille ad Actium victus eſt, ab Auguſto Conſul ſuffectus, Aſiam obtinuit. III. *Quintus* vero *Marci* oratoris frater, ex Prætura Aſiæ Proconſulari imperio per triennium præfuit; tandem una cum IV. *Quinto* filio, quem ex *Pomponia* Pomponii Attici ſorore genuerat, in triumvirali proſcriptione periit.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

CAPUT XXX.

Gens Valeria.

V*Aleriorum* gens duplex fuit, Plebeia & Patricia: è Plebeia fuerunt *Publius* & *Marcus* Lævini; quorum ille contra Pyrrhum, hic contra Philippum Macedonem res magnas geſſit; ſed de illis non hic agimus. Gentis Patriciæ princeps fuit *Voleſus Sabinus*, qui jam inde à Romuli temporibus divitiis & opibus pollens pacis Romanos inter & Sabinos ineundæ auctor fuit: cujus abnepos *M. Valerius Voleſus* tres habuit liberos, *P. Valerium Poplicolam*, *M. Valerium Maximum*, & *L. Valerium Potitum*; à quibus totidem familiæ propagatæ ſunt; *Valerii Maximi* ad annum Urbis 500. *Potiti* ad Auguſti Cæſaris imperium: *Poplicolæ* ad Arcadii & Honorii tempora maximis honoribus floruerunt. I. Valeriæ gentis familiæ.

P. Valerius Voluſi filius, & ob ſingularem quemdam in populum Romanum amorem vulgo *Poplicola* dictus, quatuor geſſit Conſulatus an 244. 245. 246. 249. duoſque egit triumphos, alterum de Veientibus; de Sabinis alterum. Duo illi filii nati ſunt, *Publius* & *Marcus*. *Publius* duplici Conſulatu an. 278. 283. & de Veientibus Sabiniſque triumpho nobilis, qui contra Herodium pugnans cecidit: nepotem habuit *Publium* ſemel ſub Camillo Magiſtrum equitum, & quinquies Tribunum militarem, & pronepotes *Publium* Conſulem an. 401. & Dictatorem an. 409. & *Marcum* bis Conſulem, ſemel an. 397. & iterum 400. II. Valerii Poplicolæ.

M. Valerio primi *Poplicolæ* filio duo nepotes fuerunt, *Publius* & *Marcus*; & abnepotes, ex Publio *Publius* Magiſter equitum, ex Marco *Marcus* ille *Valerius*, qui cum Gallum ſingulari certami- III. Corvini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

tamine viciſſet, adjuvante Corvo *Corvini* cogn men invenit, Curules Magiſtratus 21. ſex Conſ latus an. 405. 410. &c. Cenſuram, duaſque Di taturas geſſit, ter triumphavit de Antiatibus, Vo ſcis, Sidicinis, Etruſcis, &c. Ex qua Valerioru familia *M. Valerius Corvus* traxerit originem, pud eruditos non convenit: nonnulli P. *Valer. Poplicolæ* an. 401. Conſulis filium faciunt: quo contra faſtorum fidem eſt & hiſtoriæ; illi enir *Valerio Publius* prænomen fuit, *Corvini* vero, & patri & avo, *Marcus*, Zonaras eumque ſecutus Pi ghius à M. *Valerio Maximo Poplicolæ* fratre progna tum volunt, quod *Maximi* cognomen habueri Ipſe *Corvinus* apud Livium à *P. Poplicola*, qu Reges ejecit, ortum ſe profitetur: cui ego, quan aliis, aſſentiri malui. Quæ opinio ſi vera eſt, *Maximi* cognomen non avitum in eo fuit, ſed virtut partum.

IV. Meſſalæ. Ut ut eſt, nihil enim definire auſim, à *Corvino* propagati ſunt *Valerii Meſſalæ*. Ejus enim filius *Marcus* Conſul anno 464. pater fuit *Marci Maximi* Conſulatu anno 490. Cenſura, de Pœnis triumpho clariſſimi; cui, quod Meſſanam urbem Siciliæ cepiſſet, primum *Meſſanæ*, tum *Meſſalæ* cognomen inditum eſt. Ex ejus poſteris *Marci* Conſules multi, filius an. 527. nepos 565. pronepos 592. & Cenſor licet ipſe prius fuiſſet, à Cenſore notatus. Ab hoc *Meſſala* per centum prope annos jacuit *Meſſalarum* domus, donec illius pronepos *M. Meſſala Niger*, orator, prudens, acutus, multæque operæ, Conſulatum adeptus eſt an. 692. illiuſque cognatus *M. Maſſala* anno. 700. de quo poſtea agemus. Ex *Marco* oratore natus eſt *Marcus* & ipſe ſummus orator: qui eo nomine etiam tum juvenis à Cicerone laudatur, victis Bruti partibus, à quibus ſteterat, Octavio Cæſari, à quo fuerat revocatus in Urbem, contra An-

Antonium adfuit; deinde Conſulatum an. 724. de Salaſſis triumphum, & Urbis præfecturam obtinuit. Ex duobus filiis *Lucius* in gentem Aureliam adoptatus, *L. Aurelius Cotta Meſſalinus* dictus eſt: alter *Marcus* Conſul an. 750. bello Pannonico victor ornamenta triumphalia retulit: cujus filius & nepos *Marci* Conſulatum geſſerunt, ille an. 772. hic 820. Neronis in tertio Conſulatu collega. Ex *Caio Meſſala* & Hortenſii oratoris ſorore genitus eſt *M. Maſſala* Augur, Conſul an. 700. de quo paulo ante, cujus filius *M. Meſſala Barbatus* vir eruditiſſimus & Conſul anno 741. genuit *M. Meſſalam Barbatum*, qui ex *Lepida* ſuſcepit *Meſſalinam*, Claudii Imperatoris uxorem.

M. Valerius Maximus, *Voluſi* filius, & *Poplicolæ* frater, Auguratu, Conſulatu an. 248. Dictatura, de Sabinis & Latinis triumpho nobilis; filium habuit *Marcum* Conſulem anno 297. & pronepotem *Marcum* bis Tribunum militarem; ex cujus filio natus eſt *Marcus* bis Legatus ſub L. Papyrio Dictatore, & Conſul an. 441. & aliquanto poſt Cenſor. V. Maximi.

L. Val. Potito Voluſi filio & *Poplicolæ* fratri ſemel atque iterum Conſuli an. 268. & 283. filius fuit *Lucius* Conſulatu anno 304. & triumpho de Æquis & Volſcis clarus, qui duos filios habuit *Caium* & *Lucium* ambo Conſules an. 344. & 361. ambo Tribunos militares, illum ſemel, hunc quinquies. *Lucio* natus eſt *Lucius* ſexies Tribunus militaris; *Caio* vero *Caius*; cujus filii *Caius* & *Lucius* Flacci dicti ſunt. *Caius* quidem Conſul an. 422. fuit; *Lucius* Magiſter equitum an. 432. VI. Potiti.

Lucius ex *Marco* filio nepotem habuit *Lucium* Flaccum Conſulem an. 492. pronepotem *Publium* Conſulem an. 526. abnepotem *Lucium*, VII. Flacci.

qui cum M. Catone, quem in Urbem evocarat, & Conſulatum an. 258. & Cenſuram geſſit; & aliquanto poſt princeps Senatus lectus eſt. Ex eo genitus *Lucius* Conſul an. 600. pater *Lucii* Conſulis an. 622. qui duos filios ſuſcepit *Caium* & *Lucium*: quorum ille ſemel an. 660. Conſul fuit; hic bis an. 653. cum C. Mario, & iterum an. 667. cum Cinna Mario mortuo ſuffectus; Cenſor cum M. Antonio, & princeps Senatus: à Marianis in Aſiam contra Mithridatem miſſus C. Fimbriæ legati ſcelere occiſus eſt: ſunt tamen qui velint *Caium* & *Lucium* cognatos, non fratres fuiſſe: *Lucii* filius fuit *Lucius* ille Flaccus, qui bellum Cretenſe magna ex parte geſſit; Piſonis & Quæſtor in Hiſpania, & Legatus in Macedonia; is ipſe quem Cicero defendit. Duo illi filii nati ſunt *Lucius* & *Caius*, quorum ille ſub Caio Cæſare Prætor fuit, hic in partibus Pompeii periit.

DISSERTATIO QUINTA.

ANNUS, MENSES, ET FERIÆ ROMANORUM.

CAPUT I.

Quid tempus, dies, menſis, annus.

I. Quid tempus. OPERÆ pretium eſt de tempore ipſiuſque partibus pauca præmittere; ne quis offendat in iis, quæ de Romanorum annis & menſibus dicturi ſumus. Nihil aliud tempus eſt, quam menſura, qua priores motus partes poſterioreſque numerando percurrimus. Primus omnium motus ſupremi orbis diurna converſio eſt: ſunt alia tempora aliorum motuum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

verſio & totidem, quot orbium cœleſtium curſus: verum duo ſunt ex omnibns errantia ſydera, Sol & Luna, quorum converſionibus tempus potiſſimum metimur: ut enim ſupremus orbis diurna converſione diem, ita circuitu ſuo & Sol annum, & Luna menſem efficit.

II. Quid dies naturalis & artificialis.

Diem dividunt Aſtronomi in naturalem & artificioſum. Naturalis eſt Solis ab uno puncto ad idem punctum fixum velut a meridiano circulo ad eundem reditus. Artificialis eſt Solis ſupra horizontem commoratio: cui nox reſpondet; quæ Solis itidem infra horizontem mora definitur: naturalis dies 24. horis circumſcribitur; artificialis nec certum nec ſtatum horarum numerum continet; ſed modo plures, modo pauciores pro vario Solis vel acceſſu vel receſſu; dies vero civiles ad naturalis modum horis quatuor & viginti ab omnibus fere populis definiti ſunt: ſed non eadem fuerunt omnibus dierum initia: dies enim ſtatuitur vel à Solis ortu ad exortum, ut olim à Babyloniis: vel à meridie ad meridiem, ut alias ab Umbriæ populis: aut ab occaſu Solis ad occaſum, ut ab Athenienſibus ac Judæis: aut à media nocte ad mediam noctem, quod Romanis uſitatum fuit.

III. Quid menſis ſolaris, lunaris, periodicus, ſynodicus.

Ut ex horis dies, ita ex diebus collectis menſis efficitur: μῆνας Græci dicunt ἀπὸ τῆς μήνης, hoc eſt, à Luna, ſive ἀπὸ τοῦ μηνὸς μήνη deducitur; quod ὁ μὴν latius patet, quam μήνη; & ut Lunæ, ita & Soli menſes congruunt: menſium enim duo genera ſunt; alii enim ſunt naturales; civiles alii: naturalium ſpecies duæ, nam alii ſunt Solis, alii Lunæ. Solaris menſis eſt, quo Sol in Zodiaco orbe unum ſignum percurrit; cum vero non pari tempore ſigna omnia peragret, hujuſmodi menſes alii aliis dierum numero majores ſunt. Lunaris menſis iterum duplex eſt, alter periodicus, ſynodicus alter: periodicus, quo Luna orbem ſu-

um, percurrit; ſynodicus, quo Luna à Sole digreſſa Solem, qui motu ſuo gradus fere 27. progreſſu eſt, iterum aſſequitur: unde menſis periodicu ſynodico brevior eſt: ille enim dierum eſt 27. hor 7. 47″. 3′. hic vero dierum 29. hor. 12. 44″. 3′. civiles menſes nihil ſunt aliud quam numeri quidam dierum, quos unaquæquæ civitas ſibi præſcribit.

IV. Quid annus ſolaris & lunaris. Annum, uti dictum eſt, converſione ſua Sol efficit. Unde *annus*, ſi Varroni & Servio credimus, ab *annulo* dictus eſt; quod annum Solis reditu ad eandem, unde profectus erat, cœli partem metimur: duplex vero annus eſt, quorum alter ad Solis, alter ad Lunæ curſum deſcribitur: menſis enim, qui converſione Lunæ efficitur, duodecies replicatus ex hominum inſtituto lunarem componit annum: ſolaris annus itidem duplex eſt; cœleſtis ſive tropicus, cujus initium vel ab æquinoctiis ducitur, vel à ſolſtitiis, qui quatuor anni cardines ſunt: alter civilis, qui popularem ad uſum paululum ab eo deflectitur. Tropicus eſt dierum 365. hor. 5. 49′. Civilis non una menſura eſt, ſed pro vario populorum arbitrio, vel brevior eſt, vel longior.

V. Quid menſis & annus lunaris mathematicus & popularis. Admonere hoc loco non omiſerim; lunares ſive menſes ſive annos, alios eſſe mathematicos, alios populares: cum enim dies tribuantur in horas 24. horæ ſingulæ in 60. ſcrupula, prima hæc in totidem ſecunda; & ita deinceps: menſes v. g. dicuntur mathematici, qui ſupra dies horas aliquot continent horarumque ſcrupula; populares vero, qui alternis dierum ſunt 30. & 29. quaſi ſinguli ſupra dies 29. horas præciſe 12. colligant. Si quid vero de ratione ſcrupularia ſupereſt, id in horas ſenſim collectum diem tandem efficit, qui certis annis extra ordinem inſeratur: hujuſmodi annum lunarem, qui cum ſolari conjunctus non eſt, adhibent etiam nunc Turcæ & Arabes: populi tamen plerique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

plerique omnes, qui lunarem anni modum ſecuti ſunt, hoc anno uſi ſunt, qui cum ſolari implicatus eſſet, & communi velut incluſus orbe; quem cyclum ac periodum vulgo nominarunt.

CAPUT II.

Annus à Romulo ordinatus.

I. Annus Romuli decem, an 12. menſes habuerit.

Decem, an duodecim menſes priſcus Romuli annus contineret, dubitatum eſt à veteribus. Cenſorinus c. 20. annum jam tum ab initio duodecim fuiſſe menſium ex Licinio Macro & Feneſtella perhibet. Varro, Suetonius, Ovidius decem tantummodo menſium fuiſſe prodiderunt; & dierum 304. quos ita diſpenſatos fuiſſe Solinus & Macrobius volunt, ut menſes alii 30. alii 31. diebus evolverentur. Aliter tamen Plutarcho viſum eſt, qui menſibus aliis dies 35. aliis etiam plures; quibuſdam ne vicenos quidem attribuit: eoque pertinet, quod à Cenſorino de Albanis proditum eſt, illos menſi Martio arrogaſſe dies 36. Maio 23. Septembri 16. Nihilque aliud Romanis propoſitum fuiſſe ſcribit Plutarchus, quam ut 360. dies Græcorum exemplo ſingulis annis aſſignarent. Communis tamen opinio eſt Romuli anno non plures quam & menſes 10. & dies 304. competere.

II. Unde petita menſium nomina.

Dies igitur 304. menſibus decem Romulus diſtribuit: menſium nomina ſunt hæc, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Quintilis, Sextilis, September, October, November, December. Cur ſingulis hæc nomina indita ſint, inter Scriptores non convenit, alii enim aliunde ea repetunt: principem locum inter menſes Romanos Martius obtinet; ſecundum Aprilis. Uterque, ſi Fulvio & Junio adhibenda fides, à Diis, qui Romanorum

parentes ferebantur, dicti ſunt; Martius à Marte Aprilis ab Aphrodiſe ſive Venere. Feſto & Varroni aliter placuit, qui menſem Martium jam ante Romuli ætatem ab Italis uſurpatum urbibus memorant; ideoque à Marte ſortitum eſſe nomen quod Latina gens armis eſſet belloque dedita. Aprilem non à Venere vocatum ſcribit Cintius; ſed ab aperiendo, quod benigno calore ſolis tum e humo cuncta gignantur. Nec minor de Maii & Junii appellatione diſſenſio eſt. Populum Romulus cum in centurias ſeniorum & juniorum deſcripſiſſet, menſem Maium, ut auctor eſt Servius, à majoribus, *Junium* à junioribus nuncupavit. Maius tamen ex aliis à Maia dictus eſt, ſive Vulcani uxore, ut vult Cintius, ſive Mercurii matre, ut placet Plutarcho: Junius vero vel à Junone ex Ovidio, vel à Juventæ Dea ex Agrætio, vel à Junio Bruto qui Reges expulit: cæterorum vero nominum facilis ratio eſt; cum ab ordine, quo collocati erant, ſingulorum nomina repetita ſint: quintilis enim dicitur & ſextilis, quod ille quintus ſit, hic ſextus: hæc nomina ante Romulum in uſu apud Latinos fuiſſe certum eſt, unde quis non immerito ſuſpicetur Romulum non conſtituiſſe hunc anni modum; ſed ex Latio in Urbem invexiſſe.

III. Non idem in ſingulis menſibus dierum numerus.

Non idem dierum numerus menſibus ſingulis imputatus eſt; ſed aliis plures, pauciores aliis: qui enim lunarem inſtituit annum ſive Romulus, ſive quis alius, initium cujuſque menſis ſumpſit ex illo die, quo novam Lunam contigiſſet videri: quia vero alias celerius apparet, alias tardius; accidit, ut cum tardius viſa eſt, præcedenti menſi plures dies darentur; cum celerius, pauciores. Ita caſu factum, ut, quot cuique menſi dies primum attributi erant, totidem deinde retenti ſint; ita menſes quatuor Martius, Maius, Quintilis, & Octo-ber

ır unum & triginta dies ſortiti ſunt, cæteri triginta.

Singulorum menſium tres partes erant, à Ka- ndis, Nonis, Idibus appellatæ: de quibus duo ıærimus; unde petita hæc nomina, quotque dies ngulis partibus dati. Kalendæ à Καλῶ dictæ ſunt, ıæ vox idem ſonat, quod *voco*: cum enim lu- ıri menſe uterentur, ubi Pontifex primum Lu- e aſpectum obſervaſſet, vocata in Capitolium ple- e hac formula prædicebat, quot dies ad Nonas pereſſent; ſi quinque *dies*: *Quinque te voco Ju- novella*; ſi *ſeptem*: *Dies ſeptem te voco Juno vella*. Nonæ vocatæ ſunt, quod ab eo die ad lus octo dies paterent: quare Nonæ nonus retro es erant. Idibus nomen inventum, vel ab ove luli, quæ hoc die immolabatur, vel ab Etruſca oce *iduare*, hoc eſt dividere; quod menſem duas partes prope æquales Idus dividant; vel ἀπὸ τȣ͂ δȣς, à plenæ Lunæ ſpecie: tum enim orbe per- ecto, Luna videri ſolet. VI. Unde dictæ Kalendæ, Nonæ, Idus.

Kalendæ certam in menſibus ſedem ſemper oc- ıpant, primum cujuſque menſis diem; Nonæ & dus non item. Martio, Maio, Julio, & Octobri, ui 31. dierum erant, Nonæ ſeptimum, Idus de- imum-quintum: in reliquis, qui 30. diebus con- abant, Nonæ quintum, Idus decimum-tertium: a Nonis modo quatuor, modo ſex dies tribuun- ır, Idibus ſemper octo. Kalendæ pro menſe nodo 17. & Romuli tempore ſexdecim: primo ujuſque menſis die dicitur *Kalendis*; ſecundo die, i menſis die ſeptimo Nonas habet, VI. *Nonas*: ſi uinto, IV. *Nonas*; tum III. *Nonas, pridie Nonas*, ui dies eſt vel quartus, vel ſextus: poſt diem vero Nonarum proximus dies appellatur VIII. *Eidus*: um VII. & ita reliqui: poſt Eidus Kalendarum dies equuntur, quæ eo plures numerantur, quo pau- iores Nonas menſis habuit: dies enim poſt Eidus eliqui Kalendis menſis ſequentis imputantur. V. Quot dies Kalendis, Nonis, Idibus attributi.

CAPUT III.

Annus à Numa caſtigatus.

I
A quo Januarius & Februarius anno additi.

A Multis proditum eſt Scriptoribus annum Romuli primum à Numa Pompilio, deinde ab aliis caſtigatum eſſe, vel menſes duos additos, vel, ſi jam duodecim erant, dierum numerum fuiſſe aut ordinem immutatum: nam primus antea cum fuiſſet Martius, tertius ab Numa, vel à Tullo, vel à Decemviris factus eſt: primus autem Januarius, ſecundus Februarius: qui ambo vel antea non extiterant, ut multis viſum eſt, vel in duodecimum & undecimum locum ita rejecti, ut eſſet omnium poſtremus Februarius: quin etiam aliquot poſt Numam ſæculis, Januarius primum locum obtinuit, ſecundum Martius, Februarius poſtremum, quem initio ultimum fuiſſe plerique perhibent; & terminalia noviſſimum anni diem occupaſſe, omnes peræque conſentiunt: à quo vero potiſſimum ſecundo fuerit loco conſtitutus, incertum eſt.

IV.
51. dies à Numa additi.

Cæterum hæc à Numa caſtigationis inita ratio eſt, cum annus Romuli dierum eſſet 304. ſolari multo minor erat; cui tum vulgo 365. dies attributi: unde huic anno id inerat vitii, ut capita tum annorum tum menſium in eandem tempeſtatem non redirent; ſed hiberni menſes in autumnum, verni in hyemem, ac reliqui deinceps in alienam ſedem invaderent. Quare ut hic annus ad ſolarem propius accederet, additi quidem vivente etiam tum Romulo multi dies, ſed ii nec ullo proprio nomine ſignati, nec in certos menſes digeſti; cui incommodo ut mederetur Numa Pompilius 304. diebus 51. dies addidit in honorem imparis numeri, cum 50. tantum addere debuiſſet; annique lunaris modum 355. diebus definiit: deinde de ſenis

is menſibus, qui tricenarii erant, ſeu cavi, dies ngulos detraxit, quibus 51. adjunctis 57. dies exterunt. Tum ii dies in duo menſes tributi ſunt, anuarium & Februarium; Januario dati dies 29, ebruario 28. ita impar numerus in omnibus menbus adhibitus; uno exempto Februario; qui propterea & infauſtus habitus eſt, & diis manibus conecratus fuit.

III. Menſis Merkedonius intercalatus.

Perſuaſum erat id temporis tum Græcis tum Romanis, lunarem annum diebus 354. conſtare; olarem vero diebus 365. cum quadrante: quare t annus lunaris cum ſolari conciliaretur, ex diebus undecim, quibus lunam ſol excedit, menſis lecimus tertius conflatus eſt; qui à Græcis *Emboiſmæus*, à Romanis *Merkedinus* vel *Merkedonius* lictus eſt: is cæteris menſibus brevior erat; qui vel 22. vel 23. tantum dies alternis haberet; non ingulis annis, ſed poſt biennium tantum intercaatus eſt, poſt diem 23. Februarii; unde *Februarius intercalaris* interdum appellatus eſt.

IV. In anno Numæ unus dies abundavit.

In hoc vero à Numa peccatum eſt, quod amore imparis numeri lunarem annum ex 355. diebus compoſuerit, dieſque undecim cum quadrante more Græcorum, ut propius ſolis veſtigia luna premeret, addiderit: inde enim factum eſt, ut civilis apud Romanos annus dierum eſſet 366. cum quadrante, & cœleſtem uno die ſuperaret: unde prima confuſionis labes, nam Merkedinus menſis dies habuit 22. & 23. cum 20 & 21. alternis habere debuiſſet; nec quarti cujuſque anni initium ſolſtitio hyberno congruit; quod propoſitum Numæ fuerat. Cum enim cœleſtis annus civili uno die minor eſſet, uniuscujuſque anni caput uno die à ſolſtitio receſſit, & poſt 24. annos à ſolſtitio anni initium 24. diebus aberat; cui malo ſive à Tullo, ſive aliquando poſt à decemviris adhibita medicina eſt: à quibus vigeſimo quarto quoque anno &

Mer-

Merkedinus menſis & dies à Numa additus omit jussi ſunt: ut ad eandem ſolis metam plenis ann rum ſpatiis dies congruerent; quod Livius & M crobius prodiderunt: unde quivis intelligat, R manam periodum non 22. annis, ut Scaligero v ſum eſt, ſed 24. fuiſſe circumſcriptam.

V. Nundinæ nunquam in Kalendas vel Nonas incurrebant.

Unum eſt, quod hoc loco adnotare non pige bit, cùm apud Romanos nefas eſſet Nundinas ve in diem anni principem, vel in Nonas incurrere quod utrumque Reipublicæ pernicioſum putare tur: ne id eveniret, dies ille, quo abundabat an nus, eorum, qui faſtis præerant, permiſſus arbi trio eſt; ut, cum libitum erat, illum vel inter calarent vel omitterent: v. g. ſi nundinæ in Kal. Januarias caderent, dies unus præter morem in Decembrem inſertus eſt, & alter poſtea ſive de Januario ſive de alio menſe detractus; aut contra, dies unns Decembri ademptus, & Januario reſtitutus. Itidem, ne in Nonas nundinæ convenirent, in Januario intercalatus dies ille qui non ſtabilem in Kalendario ſtationem obtinebat, ſed ex Pontificum arbitrio ſolebat, vel diſpenſari, vel omitti.

CAPUT IV.

Annus iterum à C. Cæſare correctus, tum ab Auguſto.

I. Annus Pontificum vitio corruptus.

SI imperatam ſive à Numa ſive à Tullo intercalationem obſervaſſent Pontifices, conſtans anni Romani & ſtatus fuiſſet & ratio: ſed Pontificum libidine, penes quos intercalandi provincia fuit, anni caput è ſua ſede ita dimotum uſt, ut Januarius in autumnum pervenerit: menſis enim Merkedini intercalatio ab iis vel omiſſa eſt, vel præcipitata, ſive odio, ſive amore & Publicanorum & Magiſtratuum; ut tempus illis aut prorogarent, aut

ut minuerent. Eoque jam labes progreſſionem fecerat, ut C. Cæſaris tempore prima Januarii dies ſolſtitium hybernum 67. diebus antecederet.

Perverſum hunc anni ſitum & ordinem C. Cæſar ſummus Pontifex caſtigare inſtituit anno urbis 708. Ubi cognovit anni ſolaris modum ex Soſigene Ægyptio; hoc tempus in uſum civilem tranſtulit; juſſitque ut hic annus urbis 708. dierum eſſet 445. ex Cenſorino; habuit enim dies anni Pompiliani 355. præterea 23. menſis Merkedonii, denique 67. qui ad ſolſtitium hybernum deerant. Ex his diebus duo conflati menſes, iique inter Novembrem & Decembrem intercalati; ſed nullo incogniti nomine: ita hic annus menſes habuit quindecim, annusque *confuſionis* cum à Cenſorino tum ab aliis dicitur; vel quia *confuſionis* ultimus eſt, vel quia plures, quàm cæteri, & menſes habuit & dies. II. Annus confuſionis.

Hac perturbatione ſemel defunctus Cæſar, ut omnium deinceps curſum anni tenerent, ita Julianum annum conſtituit. Menſis Merkedonius, unde nata confuſio erat, abolitus; dies decem cum quadrante ad annum Pompilianum additi: ita ut annus civilis itidem ac ſolaris 365. diebus cum quadrante contineretur: dies vero addititii per varios menſes diſtributi; duo Januario, Sextili & Decembri adjecti, qui antea 29. dierum erant: reliquis totidem dierum Aprili, Junio, Septembri, Novembri, ſinguli. Hi vero dies in calcem menſium de induſtria conjecti; ne religiones cujusque menſis à loco ſummoverentnr: ita dierum ante Nonas & Eidus numerus idem, qui fuerat tempore Numæ, perſeveravit: ab Idibus ad Kalendas dies vel unus vel duo additi; ita ut eſſent pro menſium modo ut minimum ſeptemdecim; ut plurimum novemdecim. III. Annus Julianus conſtitutus.

Cùm Julianus annus dierum eſſet 365. cum qua- IV. Annus

biſſextilis.

quadrante, hoc eſt horarum præciſè 6; juſſit e
Cæſar tandiu differri, donec collectæ diem effic
rent; ut quinti cujuſque anni initio dies una acc
deret ad ſummam; hanc diem poſt 23. Februa
inſeri moris fuit; ne verò dierum ordo uſque
Kalendas Martias turbaretur, hic dies ſextus an
Kalendas ut dies ſubſequens, non ſeptimus,
debuit, appellatus eſt: unde quintus quiſque ann
biſſextilis dicitur, quod hoc anno ſexto Kalend
bis uſurpetur.

V. Annus Pontificum negligentia iterum depravatus, ab Auguſto emendatus.

Poſt Cæſaris obitum annus ab eo diſpoſitus Pontificum vitio labem maximam contraxit: cum enim præceptum eſſet ut dies intercalaris inſere retur quarto quoque anno, hoc eſt quarto ver tente & ineunte quinto; ii, qua de cauſa, incer tum eſt, confectis tribus tantum annis, inci piente quarto intercalarunt, non deſinente: un de paulatim accidit, ut infra metas ſuas anni Epocha conſtiterit; per annos enim 36. cùm dies novem ſufficere debuiſſent, 12. inſeruerunt: quare primus Januarii dies à ſuo cardine luxatus triduum ſolidum Epocham antevertit: Auguſtus Cæſar, ut tres illi dies perirent an. 738. juſſit, & annos 12. ſine intercalatione decurrere: & diem intercalarem non tertio deinceps anno, ſed quarto deſinente inſeri: ita concors ſubinde fuit cum tropico civilis annus.

VI. Ultima ſub Gregorio XIII. anni correctio.

Ne quid verò huic deſit diſſertationi de variis anni correctionibus, quænam caſtigandi iterum anni ſub Gregorio XIII. cauſa fuerit, paucis dabo. Quamvis anni Juliani deſcriptio ad uſum maxime expedita ſit, & ſolis converſionem, quam fieri poteſt, proxime conſequatur: fuit tamen Julianus annus ſcrupulis horariis 11. tropico major: cujuſmodi ſcrupulos hora ſexaginta continet, dies verò 1440: quare per annos 131. anni tropici minores ſunt uno die Julianis annis: unde fit, ut tropici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

opici caput in anni Juliani modo verſus menſi-
m initia paulatim reflectatur; dum Julianus in
a ſede permanet. Exempli cauſa vernum æqui-
ɔctium tempore Concilii Nicæni diem 20. & 21.
lartii occupabat, poſt annos fere 1300. dies Mar-
i 10. & 11. obtinuit: proinde anno 1582. Gre-
orii XIII. juſſu dies decem expuncti ſunt, & æ-
uinoctium vernum ad priſtinas ſæculi Nicæni
otas revocatum: ne vero deinceps cardines illi
agarentur, proviſum eſt, uti ſingulis annorum
nturiis biſſextilis omitteretur, quartâ tamen ex-
eptâ centuriâ; quæ biſſextilem retinet. Ita 400.
nnis tres tantum biſſextiles pereunt, quod non
ntum annis, ſed 131. unus dies anno Julia-
o accreſcat: unde per annos 393. tribus diebus
opicum ſuperat, quod facilitatis gratia per cen-
rias diſpenſatur.

CAPUT V.

Dies feſti, profeſti, & feriæ.

DIerum apud Romanos non eadem ratio fuit, I. Dies feſti.
ſed tum religionis, tum judiciorum cauſa va-
ium genus & multiplex. In tria potiſſimum fa-
igia, partim à Romulo, partim à Numa diviſi
int: alii enim *feſti* erant, hoc eſt, diis colendis
onſecrati: alii *profeſti*, quibus rei tum publicæ
m privatæ vacare fas erat: alii *interciſi*, qui diis
ominibusque ita communes erant, ut certis ho-
s jus dicere liceret, nefas aliis. *Feſtorum* verò
aſſes quatuor fuerunt, *Sacrificia*, *Epulæ*, *Ludi*,
eriæ; hæc enim nomina iis indita ſunt diebus,
uibus in deorum honorem vel oblata ſunt ſacri-
cia, vel ludi exhibiti, vel celebrata convivia, vel
b opere ceſſatum eſt. II. Feriæ pu-

Feriæ aliæ publicæ erant, aliæ privatæ. Publi-

carum

blicæ & privatæ. carum ſpecies quatuor; *ſtativæ*, quæ ſtatis tu[m] menſibus tum diebus univerſo populo commun[es] erant: *conceptivæ*, quæ quot annis ſive à Magiſtr[a]tibus ſive à Sacerdotibus in dies tum certos tu[m] incertos concipiebantur: *imperativæ*, quas pro im[]perio ſeu Conſul ſeu Prætor imperabat: *nund[i]næ*, quibus conveniebant ruſtici, ſive emendi, ſ[i]ve vendendi cauſa. *Feriæ privatæ*, aliæ familiaru[m] propriæ, ut Claudiæ, ut Corneliæ; aliæ perſon[a]rum, ut dies natales, & aliæ id genus.

III. Quorum fuerit ferias indicere. Ferias publicas proclamare & Prætoris fuit & Regis ſacrificuli: ille *compitalitias*, *conceptivas*, *im[]perativas*; hic omnes indixit: Prætor verò, ut forenſibus negotiis vacatio eſſet; Rex ſacrorum ut ſacra rite peragerentur: diverſa utrique præ[]ſcripta formula; hæc Regi ſacrificulo, v. g. *Jov[i] epulum cras eſt*. Prætori, *Die nona poſt Kalenda[s] Januarias Quiritibus compitalia erunt*. Quænam vero opera feriis vetita eſſent, nos admonet Cice[]ro, his verbis; *feriarum ratio in liberis requieten[i] habet litium & jurgiorum: in ſervis operum & la[]borum*. Hoc tamen feriis agi fas erat, teſte Scæ[]vola, quod prætermiſſum noceret. Si v. g. bo[s] decidiſſet in ſpecus; ſi trabs tecti fracta eſſet; & bovem liberare, & fulcire trabem licebat.

V. Dies profeſti. Ut *feſtorum* dierum, ita etiam *profeſtorum* genu[s] multiplex fuit: quibus enim fas erat Prætori tri[a] hæc ſolemnia verba dicere, *do*, *dico*, *addico*, i[i] *faſti* erant: quibus id non licebat, *nefaſti*: præ[]terea *comitiales* erant, quibus agere cum populo *comperendini*, quibus vadimonium dicere; *ſtati*, quibus judicio cum peregrino contendere: quan[]quam ſunt qui faſtos dies diverſæ fuiſſe rationis ve[]lint: faſti enim alii integri, alii non item, cujus[]modi comitiales erant; ſi v. g. comitia vel caſu vel juſſu Conſulis non haberentur: nefaſtis verò die[]bus quamvis tria ſolemnia verba Prætor non dice[]ret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

:t, cauſas tamen agere, habere concionem, le-
em promulgare licitum erat.

Sicut domi, ita & foris, *nefaſti* dies erant, ſive *on prœliares*; quibus aut rem ſuam repetere, aut oſtem laceſſere nefas; alii *Atri* dicebantur, ut oſtridie Kalendas, Nonas, & Idus: alii *Inomina-s*, ut ante quartum Kalendas & Idus; quod enim is diebus tum à Sulpitio Tribuno militum ad lliam adverſum Gallos, tum ab aliis ducibus libi male pugnatum eſſet; Pontificum decreto autum eſt, ne quis his diebus prælium commit-:ret. Inominalibus accenſitæ ſunt feriæ, & *Lati-æ*, quibus induciæ cum Latinis ſancitæ erant; & *aturnaliorum*, quod ſumma in pace imperaſſe Sa-ırnus diceretur: & *Ditis* & *Proſerpinæ*, quod his iebus deorum triſtium patere januam fabularen-ır: ſi tamen prælium iniret hoſtis; illius retun-ere impetus, vimque & injuriam propulſare nun-uam prohibitum. IV. Dies nefaſti.

)ISSERTATIO SEXTA.

ROMANORUM VESTES, CONVIVIA, LUDI, ET FUNERA.

CAPUT I.

Romanorum veſtes.

VAria fuerunt apud Romanos veſtium genera; alia enim virorum veſtis erat, alia puerorum, alia mulierum: erant etiam diverſa & militum & Imperatorum, ſive indumenta, ſive inſignia. Illorum nomina ſunt hæc, *toga*, *trabea*, *tunica*, *ſubucula*, *penula*, *chlamys*, *lacerna*, *paludamentum*, *ricinium*, I. Apud Romanos varia veſtium genera.

lana,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

læna, ſtola, capitium, pallium, zonæ, mitræ, plagulæ, de quibus pauca delibaſſe ſatis erit.

II. Togarum forma & uſus.

Ut pallium Græcorum, ita toga Romanorum propria fuit: unde vulgo togatos pro Romanis, & palliatos pro Græcis apud auctores legere eſt; & comœdiæ togatæ, quæ Romanorum, palliatæ, quæ Græcorum. Fuit & toga pacis inſigne; ſicut & ſagum belli. Toga, quam tunicæ ſuperindui moris erat, ſemper lanea fuit; ut plurimum figura ſemicirculari, ſicut auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſeus; interdum etiam quadrata, ſi Athenæo credimus: aperta, an integra & ſine ulla ſciſſura fuerit, aliter aliis viſum eſt: apertam fuiſſe docet Valerius Maximus; dum Scipionem Naſicam lævam manum apertæ togæ circumdediſſe refert; integram fuiſſe pluribus contendit Aldus Manutius: cingi ſolitam ſcribit Sigonius, Manutius negat: unde illud Syllæ de Caio Cæſare, *Cavete à puero male præcincto*, alter de toga, alter de tunica cum Suetonio explicat. Non eadem omnibus togæ menſura fuit: ii, quibus res domi anguſta, breviore toga uſi ſunt; quibus ampla, longiore. Stante Republica longior erat, ſub Imperatoribus brevior: tum enim neglectâ togâ vulgus abiit ad penulas, lacernas, & tunicas, eaſque pulli coloris: cumque Auguſtus vidiſſet in circo pullatorum turbam, per jocum dixiſſe fertur, *Romanos rerum dominos gentemque togatam*: deinde Ædiles monuit, ne quem in circum venire niſi togatum paterentur. Apud veteres nulli ſinus erant, poſtea breves fuerunt duo; ſed alter altero inferior; ambo togæ ita, vel aſſuti, vel appenſi, ut ſuperior à dextro latere ad ſiniſtrum haud aliter ac balteus oblique ſerperet, inferior ab umbilico ad imam ferme togam deflueret.

III. Togarum varia genera.

Togarum varium genus fuit & multiplex: erant enim *toga prætexta, virilis, candida, pulla, ſordida,*

dida, *purpurea*, *picta*. Tum *prætexta* fuit, cum limbus purpureus ad extremam oram circumlatus erat; *virilis*, ſi pura, & nulla adjuncta eſſet purpura; *candida*, quæ præter nativam lanæ albedinem cretâ additâ ſplendeſceret; *pulla*, quæ pulli & atri coloris; *ſordida*, quæ alba quidem, ſed & longo uſu attrita & pluribus fœdata maculis; *picta*, quæ & purpurei coloris erat & auro diſtincta: *purpurea*, quæ ex mera contexta erat purpura, unde diverſa fuit & à *prætexta* & à *picta*; quod nec limbus, nec aurum adderetur.

IV. Toga prætexta & virilis.

Has togas pro arbitrio adhibere neſas erat; ſed alius aliarum uſus fuit. *Prætexta* propria fuit Magiſtratuum omnium, Sacerdotum, Magiſtrorum, qui vicis ſingulis præerant, Senatorum, qui curabant ludos Romanos; ſed maxime & puerorum ad annum 17. & puellarum, donec nuberent: hic uſus, ut Macrobius refert, vel à Romulo vel à Tarquinio Priſco profluxit; quorum ille puero, qui è Sabinis mulieribus primus natus eſt, *prætextam*; hic filio, qui etiam tum puer in bello Sabino hoſtem occiderat, & *prætextam* & *bullam* indulſit: *toga virilis* privatis hominibus communis fuit, quam anno ætatis 17. dari ſolemne fuit: tum enim quiſque ſui juris erat, cùm prius à pædagogo regeretur.

V. Toga candida, pulla, ſordida.

Toga candida ab iis tantum adhiberi ſolita eſt, qui honores peterent: *Pulla* vero ab iis qui erant in luctu, v. g. ſi cui vel pater, vel mater obierat; unde illi *candidati* dicti ſunt, hi vero & *pullati* & *atrati*: ſub Imperatoribus, ut togæ uſus, ita color albus negligi cœpit, plebiſque togæ ut plurimum *pullæ* fuerunt; unde inter cives id erat diſcriminis: quod ingenui *Candidati*, plebeii *Pullati* à togarum colore dicerentur: cum ſtante Republica ii ſoli eſſent *Candidati*, qui ambirent Magiſtratus; & *Pullati*, qui eſſent in luctu. Idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

fere *ſordidæ* togæ uſus erat qui *pullæ*: ſi cui enim quid calamitatis accidiſſet; ſi de aliquo crimine poſtulatus; tum ut ſuum ſive dolorem ſive metum teſtaretur; togam *ſordidam* adhibebat: tumque & *ſordidatus* & *ſordidus* & *in ſordibus eſſe* dicebatur. Hujusmodi etiam togis infima plebs ſæpe uſa eſt; cui ob inopiam mutandæ togæ copia non erat; cùm ditiores & niveas & nitidas gererent: erant enim Romæ fullones; qui contractas diuturno uſu ſordes eluerent. Sed inter togas principem locum obtinuit toga ſive *picta* ſive *palmata*: vix enim alteram ab altera differre putem: quæ, ob figurarum varietatem, cùm ad picturæ ſimilitudinem accederet, *picta* dicta eſt; & Imperatorum, dum Romæ triumphum agerent, propria fuit: datum tamen eſt & L. Æmylio Paulo qui Perſen vicit, & Pompeio Magno, ut *picta* toga, ubi & quando libitum eſſet, uterentur.

VII. Tunicæ & latus clavus.

Togæ ſupponi tunicas mos fuit, ut plurimum duas, interdum plures: quæ cutem attigit, *Subucula* dicta eſt; quæ togam, *Tunica*, quæ togâ & anguſtior erat, & brevior: primum manicæ tunicis nullæ erant; deinde additæ; quæ ſi digitos manumve tegerent, id probro & ignaviæ datum. Ex tunicarum varietate, Senatorum & Equitum, plebisque petitum diſcrimen eſt: plebis tunica recta erat, & ſine clavis, Senatorum & Equitum clavata: ſed in Equitum tunicis anguſti erant clavi; in Senatorum lati; unde hujusmodi toga & *latus clavus* & *tunica lati clavi* vulgo nuncupata eſt. Ita etiam inter Tribunos militum alii *anguſticlavii*, alii *laticlavii* dicti ſunt; quod illi anguſto, hi lato clavo uterentur: per clavum vero cave quidquam aliud intelligas, quam purpureos veluti flores, panno vel aſſutos, vel intextos; quem morem victis Etruſcis invexiſſe Tullum Hoſtilium perhibent. *Latum clavum* Senatorum liberis, ubi viri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

virilem togam ſumpſerant, Auguſtus indulſit, ademit Tiberius. Tum Senatorum, tum Equitum filiis ab anno ætatis 17. conceſſum fuiſſe ad annum ætatis Senatoriæ, Aldus Manutius ſuſpicatur; ita tamen, ut ſi hoc anno in Senatum allegerentur, illum retinerent; ſin minus, deponerent, cum *latus clavus* Senatoriæ dignitatis eſſet inſigne. *Palmata* tunica, quæ vel lato clavo honeſtior erat, triumphantium fuit; à palmis in ea depictis nomen inditum.

Chlamys, Lacerna, Paludamentum, Ricinium, Læna, Sagum, militaria indumenta; quæ tunicæ ſuperindui uſus fuit: quid aliud ab alio differret non facile eſt aſſequi. *Licinium* quadratum fuit: *Læna* ita dicta, quod ex mera lana texta erat: *Lacerna* militum fuit, ut *Paludamentum* Imperatoris: erat enim purpura, cocco, auroque diſtinctum; unde Imperator ad bellum *Paludatus* proficiſci ſolebat; interdum tamen & Legati & Tribuni militum, ſi Livio credimus, *paludamento* uſi ſunt, quod *chlamys* etiam dicitur. VIII. Chlamys Lacerna, Paludamentum.

Penula, quæ tum viris, tum mulieribus communis erat, ſupra tunicam indui ſolebat, ad arcendum ſive frigus ſive imbrem. Idem de *Stola* ſcripſit Nonius Marcellus: quæ tamen mulierum propria fuit; qua, pariter ac viri tunica, utebantur; quod ex ipſo Varrone patet, qui viro *togam* & *tunicam*, mulieri *pallium* & *ſtolam* tribuit: ut enim à viris toga tunicæ, ita à mulieribus pallium ſtolæ circumdatum: de cæteris mulierum veſtibus plura dicere nihil attinet. IX. Penula & ſtola.

Calceamentorum duo genera fuerunt, *calceus* & *ſolea*; *calceus* totum pedem texit, *ſolea* plantam tantum: pars ſuperior teretibus habenis devincta erat, ut ait Gellius. Calcei alii *mullei* erant, & *lunulati*, alii *perones* & *puri*: illis nomen factum, & à *mulli* colore purpureo, & à *lunula* aſſuta, X. Calceamenta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

his à corio *puro*, ex quo abſque lunulis conſtabant. *Peronibus* plebs & viatores uſi ſunt; *Lunulatis* Senatores & Patricii; quæ tamen nota non lunæ figuram, ſed vel centenarii numeri ex Iſidoro, vel literæ Rho referebat, ut obvius quiſque ipſos a Romanorum patriciis ortos vel inde agnoſceret. Quod Romulus vel primus induxit, vel ab Regibus Albanis mutuatus eſt: poſt Auguſtum calcei albi coloris erant: Imperatorum coccinei, vix tamen quiſquam mihi perſuaſerit, omnes ſive Senatores, ſive Patricios purpureis calceis uſos eſſe.

XI. Ritus Gabinus.

Non abs re fuerit hoc loco pauca ſubjicere de *ritu Gabino*, de puerorum *bulla*, de Equitum *annulo*. Quænam togæ componendæ ratio *ritus Gabinus* diceretur, commode ita explicari pôteſt. Togæ lacinia, quæ ſiniſtro brachio imponi vulgo ſolebat, primum contrahenda, deinde ita retrahenda ad pectus, ut in nodum, qui togam breviorem redderet, necteretur. Hic ritus à Gabiis (urbs eſt Latii) nomen invenit: quod illius oppidi cives, dum forte togati ſacris operarentur, ingruentibus hoſtibus contractis eâ ratione togis obviam ire auſi ſint; iiſque fuſis victores redierint: hoc modo præcinctus Conſul ſolebat bella indicere, Imperator ſacra facere, cremare hoſtium ſpolia, &c.

XII. Annuli & bulla.

Annulorum uſus ex Ægyptiis & Judæis ad Græcos, à Græcis ad Romanos manavit: nam Thamar Gen. 38. annulum à Juda popoſcit. Annulum Joſepho Pharao tradidit Gen. 41. Nulla quidem apud Homerum annulorum mentio: at annuli Polycratis Samii meminit Plinius. Romæ primis temporibus vel nemo vel pauci annulis uſi ſunt, poſtea Senatus omnis, at ferreis, aureis verò ii ſoli, qui vel triumpharent, vel legationem obirent: deinde ut Senatui latus clavus, ita Equeſtri ordini aureus annulus inſigne fuit: plebi enim florente Republica prohibitus: denique eo deve-

nit

nit annulorum libido, ut ſinguli digitorum articuli annulis ornarentur: annulique cuderentur leviores & graviores; æſtivi & hyemales. Ut equitibus annulus, ita nobilium pueris *bulla* ornamento fuit: erat ex auro ſæpius, interdum ex argento aliove metallo, in cordis figuram efformata: ut illius aſpectu incitati ſe fortes domi foriſque præſtarent: qui uſus à Tarquinio Priſco, uti dictum eſt, profluxit: is enim filium ſuum, quod hoſtem etiam tum puer interfeciſſet, hujusmodi munere donavit: unde bulla patriciorum pueris ſenſim dari cœpit.

CAPUT II.

Romanorum prandium, cœna, & accumbendi ratio.

QUinque erant apud Romanos cibi ſumendi tempora, mane, *jentaculum*: circiter meridiem, *prandium:* haud multo poſt, *merenda* : ſub horam nonam, *cœna*: noctu *comeſſatio*, quæ ebrioſorum fuit. Nec quinquies tamen, nec quater ſinguli ſingulis diebus eſſe ſolebant, ſed pueri tantum, ſenes, ſervi, opifices: alii verò, vel bis, vel ſemel. His vocibus diverſa origo eſt. *Jentaculum* ita dicitur, quod à jejunio, *prandium*, quaſi παρ' ἔνδου, quod meridie: *merenda*, quod poſt meridiem cibus ſumeretur; *cœna* vero & *comeſſatio* à Græcis vocibus κοινὸν commune, & κώμη, pagus: quod veteres in propatulo luxus vitandi cauſa cœpitarent, & in vicis, antequam conderentur oppida, alios alii convictus cauſa invitarent: ſunt tamen qui *comeſſationem* à comedendo deduci velint. (I. Cibi ſumendi tempora.)

Prandium, cùm à priſcis Romanis non uſurpatum fuit, tum ſemper parciſſimum: cœna & lautior (II. Cœna.)

tior & liberalior; quod ſeorſim apud ſe prande-rent; cum amicis ſæpe cœnitarent: cœnæ tres partes erant; prima, *guſtatio*, in qua mora, pro-mulſidem, echimos, oſtreas, & alia id genus ap-poni moris fuit; altera, *cœna*, in qua cibi erant & præcipui & lautiſſimi; tertia, *menſæ ſecundæ* ſive *menſa pomorum*; in quibus bellaria, nuces, poma, uvæ, & hujus generis alia. In uſu fuit, ut prin-cipio cœnæ daretur ſcheda, in qua notatum erat, quot, quæ, quove ordine obſonia apponi debe-rent, ut ex Athenæo colligere eſt. Solemne etiam fuit ut divo alicui libarent, hoc eſt nonnihil vi-ni, vel in terram, vel in menſam ex patera effun-derent.

III. Unde mos accumbendi fluxit. De cœnandi ratione quatuor quærimus; unde mos accumbendi fluxerit; quis numerus, tum lectulorum, tum convivarum? quis accumbendi modus? quiſve locus honoris? ſummus? an me-dius? Alia aliis temporibus cœnandi ratio Romæ fuit: primum quidem aſſidentes, deinde accum-bentes cœnarunt: mos ille à Laconibus & Cre-tenſibus teſte Varrone; hic vero ab Aſianis devi-cta Aſia Græciſque manavit; uſus tamen fuit, ut fœminæ pudoris cauſa cubantibus viris aſſiderent, quibus etiam poſtea indultum eſt, ut itidem ac vi-ri accumberent.

IV. Lectulorum & convivarum numerus. II. Conſuetudo fuit ſub veſperam in cœnaculo menſam inſtrui, & rotundam & humilem; cir-cum menſam, vel duo ut minimum, vel tres ut plurimum lectulos inſterni purpura, aliave ſtragu-lâ veſte pro convivatoris aut opibus aut inopia: convivarum verò numerus nec Gratiarum numero minor, nec Muſarum major eatenus eſſe debuit: ut cum pauciſſimi convivæ non pauciores eſſent, quàm tres; cum plurimi, non plures quam novem.

V. Accumbendi ratio. III. Priuſquam accumberent, corpus lavare, mutare togam, ſoleaſque, ne inquinarent lectu-los,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

los, ponere ſolemne fuit: in lectulis verò ita ſeſe componebant, ut dorſo à pulvillis ſuffulto & capite leviter erecto pars corporis inferior jaceret in longum porrecta, ſuperior verò cubito ſiniſtro niteretur: quod ſi plures uno lecto decumberent; hæc cubandi ratio fuit, ut pedes illius, qui ad caput lecti jacebat, pone dorſum ſecundi, pedes ſecundi pone dorſum tertii porrigerentur.

IV. In uno lecto bini interdum, ſæpe terni, quaterni nonnunquam, raro plures accumbebant; qui ad lecti caput erat, *ſummus* dicebatur; qui ad pedes, *imus*; qui inter iſtos, *medius*: ſi bini tantum in lecto convivæ, qui dignitate præſtabat, ſummus fuit; ſi terni, medius; ſi quaterni, proximus à ſummo. VI. Quis locus honoris.

CAPUT III.

Romanorum Ludi.

Ludorum diviſio, vel à loco ubi exhibiti ſunt, vel à fine propter quem celebrati, repeti poteſt: ſi à loco, ludorum duo fuerunt genera, *Circenſes* & *Scenici*: ſi à fine, quatuor, *ſacri*, *votivi*, *funebres*, *ludicri*: qui enim in circo agebantur, dicti ſunt *Circenſes*; qui in ſcena ſive theatro, *Scenici*; qui in Deorum honorem, *ſacri*, ut *Megalenſes*, *Cereales*, &c; qui ex voto vel pro victoria vel pro bona valetudine, *votivi*, qui in mortuorum funere, *funebres*: qui exercitationis cauſa, *ludicri*, ut *Trojani*, *Caſtrenſes*, &c. I. Varia ludorum genera.

Non unius Magiſtratus fuit omnes exhibere ludos; ſed alii alios curarunt pro diverſa Reipublicæ forma & ludorum varietate: omnes pene ludos præter *funebres* celebrare initio Regum fuit, deinde Conſulum: ubi conſtituta Reipublicæ forma eſt, creatique varii Magiſtratus; Conſules & Prætores II. A quibus ludi exhibiti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

tores fecerunt ludos *Circenſes*, *Sæculares* & *Apollinares*; Ædiles plebeii *Plebeios*, Ædiles Curules *Megalenſes*, *Cereales* & ejuſdem generis alios; nonnunquam etiam *funebres*: ſed ſæpius hæredes illius, cujus in honorem edebantur.

III. Ludi Circenſes.

De Circenſibus tria potiſſimum quærimus: quid circus? unde hoc illi nomen? quique ludi in eo exhibiti? Cum Romana res nondum adoleviſſet, in inſula Tiberina ludi primum celebrati: erant pro meta enſes ex una parte, ex altera Tiberis? deinde Tarquinius Priſcus inter Palatinum montem & Aventinum Circum exſtruxit; cujus longitudo trium ſtadiorum erat cum dimidio, latitudo quatuor jugerum; poſt tectum impoſitum eſt, facta ſedilia, loca in 30. curias diviſa: à duobus lateribus Euripus erat, qui aquas reciperet; poſt Euripum exſtructæ triporticus, ex quibus una conficitur Amphitheatralis octo ſtadiorum amplitudine, capax 150. millium hominum. Hæc & plura Dionyſius: omnia perſequi ornamenta, infinitum ſit. Circus dicitur, vel quod circum metas & pompa ferretur, & equites currerent: vel quod ſpectaculis undique ædificatis ludi in medio celebrarentur. Hi ludi Circenſes in ſeptem veluti claſſes tribui poſſunt: quarum prima fuit pugna cum cæſtibus, pugnis, fuſtibus, gladiis, pilis, haſtis &c. ad quam pertinent tum gladiatorum certamen, tum pugna cum beſtiis, quorum utrumque ingenuis infame fuit; tum etiam lucta, cùm alter alterum ſeu vi ſeu agilitate corporis humi ſternere nitebatur. In ſecunda claſſe curſus erat. In tertia ſaltatio, aut in æquo campo, aut ex inferiori loco in ſuperiorem, & contra, aut cùm in equos inſiliebant, vel nudi vel cataphracti. In quarta jaculatio diſcorum, ſagittarum, pilorum, telorum. In quinta pugna equeſtris. In ſexta aurigatio, qua bigæ, quadrigæve certabant. In ſeptima nau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

naumachia ſive navale certamen, cum in aqua forma navalis pugnæ adumbrata eſt.

IV. Theatra.

Varia Romæ fuit pro varietate temporum ludorum ſpectandorum ratio. Primum, quibus animus erat dexteritatis aut firmitatis aut pernicitatis dare ſpecimen, in diem & locum dictum conveniebant, & ex una parte judices, ex altera circumfuſa multitudo, uter vinceret, ſpectabant: deinde quod alii aliis objectu corporum nocerent; locus circum undique aggeſtis ceſpitibus factus eſt altior, medius depreſſior: unde illi *caveæ* nomen factum; poſt ſubſellia ſibi quisque attulit. Ubi verò Meſſala & Caſſius theatrum faciendum locarunt, magnifica Romæ identidem theatra exſtructa ſunt: præ cæteris tamen maxime celebrantur theatra L. Mummii, M. Scauri, & Curionis temporaria, & Pompeii Magni ex quadrato lapide ſtabile: primas tamen tulit Scaurus, cujus in theatro ſcena triplex erat, 360. columnæ, ſigna inter columnas ad tria millia: ima pars ſcenæ è marmore, media è vitro; cavea cepit hominum 80. millia; reliquus apparatus veſte Attalica, pictis tabulis, aliisque id genus magnificentiſſimus.

V. Variæ theatri partes.

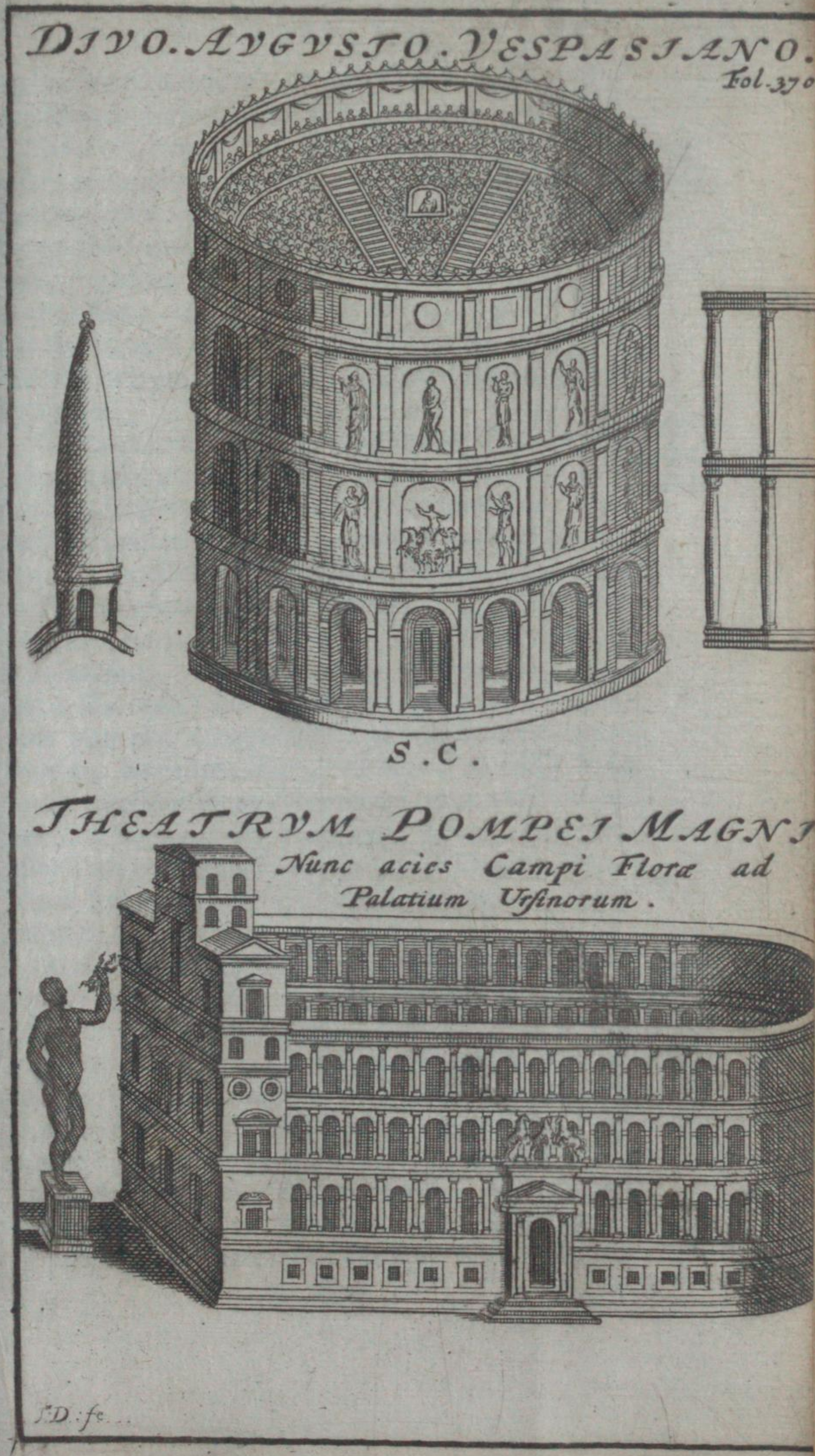
Theatri multæ partes erant, *ſcena*, *proſcenium*, *pulpitum*, *orcheſtra*. *Scena* ab umbra arborum nomen invenit; ibi enim à paſtoribus carmina recitari aliàs moris fuit? *ſcena* verò ab uno theatri cornu ad alterum pertinuit, fuitque vel ductilis vel verſatilis, ut varias picturæ ſpecies exhiberet. Ante ſcenam erat *proſcenium*, ubi dum in ſcena laterent perſonæ, alii geſticulatione, cantu, ſaltatione populum retinerent: è *proſcenio* eminebat *pulpitum*, quo prodibant actores: *proſcenium* excipiebat *orcheſtra*, in qua Senatores conſidebant: at non idem ſemper Senatoribus locus fuit: nam per annos 558. Senatus & Equeſtris ordo populo mixti ludis interfuerunt: ſed an. 558. Attilius & L. Scribonius

bonius ex Africani majoris conſilio Senatum: Roſcius an. 685. Equites à plebe diſtinxit. Amphitheatra forma ſemper erant aut circulari aut oblonga, ut in iis ludi gladiatorii & ferarum venationes exhiberentur; medius locus & *cavea* dictus eſt & *arena:* quod & depreſſus eſſet, & arena ſparſus, ut certantes absque offenſione caderent; quamvis theatra, circi, aliaque hujusmodi loca proprios haberent ludos, omnes tamen ludos in omnibus abſque diſcrimine committi ſæpe contigit.

VI. Ludi Scenici, tragœdia, comœdia, ſatyra, mimus.

Scenicorum ludorum originem l. 7. exponit Livius: cum anno 389. Romæ peſtilentia eſſet, nec vis morbi aut humanis conſiliis aut ope divina levaretur; ludi quoque ſcenici inter alia iræ cœleſtis placamina inſtituti ſunt. Ex Etruria acciti ludiones, qui ſine ullo carmine ad tibicinis modos ſaltantes haud indecoros motus more Thuſco dabant; poſtea verſus, ſed inconditi, & motus à voce non abſoni acceſſerunt: denique arte omnia perpolita. Ludorum verò ſcenicorum quatuor ſunt genera, *Tragœdia*, *Comœdia*, *Satyra*, & *Mimus*, de quibus pluribus diſſerere non eſt hujus loci: cujusque definitionem apponere ſufficiet. *Tragœdia* eſt imitatio per actiones illuſtris fortunæ, exitu infelici, oratione gravi metrica. *Comœdia* eſt poema dramaticum negotioſum, exitu lætum, ſtylo populari: ita Julius Scaliger. *Satyra* ex Diomede Grammatico eſt fabula, in qua tragici Poetæ ſatyros induxerunt ludendi cauſa jocandique, ſimul ut ſpectator inter res tragicas & ſerias ſatyrorumque jocis & luſibus delectaretur. *Mimus* eſt vilium & rerum & perſonarum imitatio: ad mimos vel ſatyras quodammodo pertinent Attellanæ fabulæ, quibus à ludionibus Attellâ ſive Averſâ Romam evocatis nomen inditum: quorum fabellæ cum turpiores eſſent, Romana ſeveritate temperatæ ſunt; ut in iis pauca obſcœna eſſent, joci verò mul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

multi, multique ſales: in Attellanis tamen ſemper ſervare perſonam jus fuit, in ſatyris non item.

Hi fere ſacri ludi erant, *Megalenſes*, *Cereales*, *Florales*, *Martiales*, *Apollinares*, *Conſuales*, *Capitolini*, *Romani*, *Plebeii*, *Compitalitii*, *Palatini*, *Sæculares*: Megalenſes magnæ deorum matri fiebant, & primum quidem dicti *Megalenſia*, poſtea, ut fit, detrita litera *Megaleſia*, per ſex dies, à pridie Nonas April. ad v. Idus exhibitos faſti declarant: tum ludendi licentia facta omnibus, paſſimque convivia celebrata. VII. Ludi ſacri.

Cereales in honorem Cereris habiti ſunt à pridie Idus Aprilis per dies octo, ut ipſius luctus ob raptam Proſerpinam à matronis adumbraretur: ante noctem epulari nefas erat: exhibebantur etiam certamina equeſtria: fuit Ædilium curulium hos ludos in Palatio edere, quos Prætores & Magiſtratus in toga & prætexta celebrarent, cives conviviis & ſodalitatibus. Floralibus ludis turpior origo eſt. Acca Tarratia cùm quæſtu corporis vim ingentem pecuniæ comparaſſet, populum Romanum moriens hæredem dixit, eâ lege, ut editis ludis ſuum natalem diem celebraret: quo verò rei pudendæ aliqua dignitas adderetur, deam, quæ præeſſet floribus, fuiſſe finxerunt; inde Ovidius Nympham fuiſſe nomine Chlorim, eamque Zephyro nuptam fabulatur. VIII. Ludi Cereales.

Martiales ludi in Martis, Apollinares in Apollinis laudem peracti. Martiales equorum de curſu & venatione commiſſi, Apollinares à Marco vate imperati, ut hoſtis ab agro Romano pelleretur; dumque primum hi ludi exhibentur, repentino hoſtis adventu plebs ad arma excitata hoſti occurrit, eumque fundit: unde moris fuit ut populus & ſtipem Apollini conferret, & hos ludos ſpectaret laureatus, & omnes vulgo apertis januis in propatulo epularentur: cumque hi ludi non ſta- IX. Martiales & Apollinares.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

ti eſſent: ſed in annum à Prætore voverentur, an. 545. in certam diem ſingulis annis decerni cœperunt.

X. Conſuales, Capitolini, & Romani.

Ludis *Conſualibus*, *Capitolinis*, *Romanis*, *Plebeiis*, & *Compitalitiis*, diverſa cauſa fuit: Conſuales à Romulo facti Conſo Deo, cujus aram ſe reperiſſe ſub terram mentitus erat, ſive Conſus ille Neptunus, ſive quis alius deus: in his ludis cùm multa, tum id maxime ridiculum fuit, quod & equos & aſinos non ociari modo ſinerent, ſed coronarent etiam floribus. *Capitolini* ob ſervatum Capitolium auctore Camillo Jovi conſecrati ſunt; in quibus ſenex ludibrii cauſa à præcone produci ſolebat, cum toga, prætextaque aurea; quod eo cultu Veientium Rex à Camillo ſub haſta venditus eſſet. *Romani* ludi à Regibus fieri cœpti ſunt, *magni*que appellati, quod magnis impenſis darentur: ſunt qui cum Conſualibus confundant: ex Cicerone liquet in honorem trium magnorum Deorum Jovis, Junonis, Minervæ ab Ædile curuli per novem dies primum in circo, deinde in theatro peractos.

XI. Plebeii & Compitalitii.

Ludi *Plebeii* vel poſt Reges exactos, vel victis à Poſthumio Dictatore ad lacum Regillenſem Latinis, vel poſt plebis ſive in montem ſacrum ſive in Aventinum ſeceſſionem inſtituti ſunt. Illos ab Ædilibus plebeiis in Circo per triduum fieri Livius, minas argenti quingentas dari Dionyſius ſcribit; epulumque populo apparari ambo teſtantur. *Compitalitii ludi* ante urbem deſignatam à vicorum compitis, in quibus illos exhibebant agreſtes, & facti & dicti ſunt; deinde intermiſſi ad Servium uſque Regem, tum à vicorum Magiſtris inſtaurati, denique ſublatis collegiis ipſi quoque aboliti.

XII. Ludi Sæculares.

Ludorum *Sæcularium* origo ita infecta eſt fabulis, ut vix quidquam veri inde elici poſſit: Sæculares

lares dicti ſunt, non quod centeſimo quoque anno fierent, ſed quod, quæ rarò accidunt, poſt ſæculum evenire vulgo dicimus: nulli enim ſtati erant, ſive dies, ſive anni, quibus exhiberentur: cùm ante Auguſtum quater tantum editi ſint, primum an. urbis 52. ſi Zoſimo adhibenda fides; deinde à Valerio Poblicola exactis Regibus; denique aliquanto poſt ſub Conſulibus: quinquies ſub Imperatoribus ab Auguſto, Claudio, Domitiano, Septimo Severo, & Philippo, anno urbis milleſimo: paulo ante ludorum tempus per Italiam mitti præcones mos fuit, ut populum invitarent ad ludos: quos nemo aut vidiſſet unquam, aut viſurus eſſet; per triduum omni genere, tum ludorum & in circo & in theatris, tum ſacrificiorum in omnibus templis celebrabatur, diis pene omnibus facta ſacrificia, Jovi, Junoni, Dianæ, Apollini, Latonæ, Parcis, Cereri, Diti, & Proſerpinæ; ritus cæteros perſequi longum ſit.

XIII. Ludi votivi.

Votivi ludi dicti ſunt: quos vel Magiſtratus vel Imperator voverat poſt partam ex hoſte victoriam exhibendos. Ita Acilius Conſul, ita alii ludos voverunt; ad quos etiam pertinent tum ludi *victoriæ* & à Sylla & à C. Cæſare imperati, tum ludi ſub Imperatoribus quinquennales, & decennales, & vicennales, qui ab Auguſto alii alia de cauſa inſtituti ſunt: quinquennales ob devictum Antonium; decennales, ut imperium abſque invidia retineret: ſolebat enim decimo quoque anno ludos edere, tumque populo reſignare imperium, illudque illico, quaſi rogaretur, recipere; inde fluxit ille mos, ut cæteri deinceps Imperatores & decimo & etiam vigeſimo Imperii anno ludos magno apparatu exhiberent: quod apud omnes auctores legere eſt: fuerunt etiam & *triumphales* ludi, qui poſt inſignes victorias; & *natalitii*, qui in ſummorum virorum natalibus ederentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

XIV. Funebres. *Funebres* ludos à Græcis olim fuiſſe uſurpatos ex Achillis & Æneæ exemplo intelligere licet; quorum ille ad Patrocli, hic ad Pallantis ſepulcrum hujuſmodi ludos edidit: unde etiam gladiatorium munus profluxit: captivi enim primum ad mortuorum tumulum occiſi, deinde, ut crudelitas aliqua voluptate miſceretur, inter ſe commiſſi. Romæ vel Junius Brutus in patris defuncti honorem, vel App. Claudius & M. Fulvius Conſules gladiatores primi dederunt: eoque devenit Populi Romani furor; ut certis menſibus ad 20. vel 30. hominum millia in his ludis trucidarentur. M. Tullius Conſul ne ab ullo candidato; Auguſtus, ne ſæpius quàm bis annis ſingulis; nec plurium quàm 60. parium celebrarentur prohibuit: Nero 400. Senatores, Equites 600; fœminas Domitianus in his ludis inter ſe commiſit: quos Theodoricus Italiæ Rex multo poſt ſuſtulit.

XV. Caſtrenſes & Trojani. Superſunt & *Caſtrenſes* ludi & *Trojani*; quorum illi à militibus, dum in ſtatione manerent, militari ritu edebantur; hi Romæ à pueris, qui Aſcanii exemplo turmatim congrediebantur; qui omnibus præerat, *princeps juventutis* appellatus; iſque primum vel ex patricia, vel ex nobili gente: deinde ex Imperatorum ſtemmate ſemper delectus.

CAPUT IV.

Romanorum funera.

I. Cadaver ad januam expoſitum. LUbet etiam hoc loco de Romanorum funeribus pauca ſubjicere: cum quis gravi morbo domi decumberet, aderant affines & cognati, qui ſpiritum ejus ore exciperent, morientiſque clauderent oculos; quod tamen ne præſtarent filii, Mævia lege cautum erat. Ut obierat; moris erat defuncti

defuncti corpus per intervalla conclamari; calida aqua à propinquis ablui; ut vitalis ſpiritus, ſi quis ſupereſſet, excitaretur: deinde à pollinctoribus, quorum erat curare mortuos, ungi & togâ indui; candida vel alba, ſi è plebe eſſet, aut Eques; prætexta, ſi Magiſtratus; purpurea, ſi Cenſor: tum cadaver ad januam facie & pedibus in publicum verſis collocatum; interim cupreſſi in mortui domo appoſitæ; ſeu quia hæc arbor Diti ſacra eſt, ſeu quod ſemel excisa non renaſcatur.

II. Delatum à viris nobilibus.

Pòſt apparabantur ea quæ ad funus opus erant, & die octavo populus ad honeſtandas exſequias invitatus per præconem his verbis: *Exſequias v. g. L. Titio L. filio, quibus eſt commodum ire jam tempus eſt: Ollus ex ædibus effertur:* poſtquam convenerat populus, ſi is pauper fuerat, feretro; ſi dives, lecto vel purpura conſtrato vel pretioſis linteis cadaver efferebatur: tum tibicen ſive ſiticen, utroque enim nomine appellatur, phrygio modulo canere funebrem Næniam: quæ mortui laudes, fidem, integritatem, fortitudinem, & præclare geſta contineret: illius erat funeris pompam præcedere, propinquorum, vel veſpillonum, ſi tenuioris erat fortunæ, ſive feretrum, ſive lectum deferre; unde ſæpe filii parentes; fratres ſorores ſuas; interdum ſervi libertate donati, devictarum gentium legati, ſenatores, prætorii, & conſulares ſummorum virorum & Imperatorum corpora extulerunt. Ita corpus Æmilii Pauli, qui Perſen vicit, à legatis Macedonum & Ligurum elatum eſt; L. Syllæ à Senatoribus & Virginibus ſacris; Metelli Macedonici à quatuor filiis; quorum unus Conſul deſignatus erat, unus Cenſorius, duo Triumphales, tres Conſulares.

III. Funeris pompa.

In pompa deferri ſolemne fuit honorum, quos geſſerat, inſignia, ut faſces, ſecures, arma, dona militaria, coronas, quas retulerat, vexilla, urbium

dona

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

dona & legionum, ſpolia hoſtium, majorum expreſſos cera vultus, & totius gentis longo ordine ſimulacra. Lectum præcedebant & cives qui raſis capitibus triumphantes proſecuti erant, & ſervi manumiſſi, qui tum pileati, velatis alba lana capitibus: lectum ſequebantur propinqui, affines, filii, filiæ, amici, omnes capillo demiſſo, & in veſte pulla; præter filias & nudis capitibus erant paſſis crinibus, & alba veſte albaque vitta inſignes; adhibebantur etiam præficæ, quæ ad lugendum conductæ darent cæteris plangendi modum.

IV. Habita in foro oratio funebris.

Si claro genere ortus erat, & bene de publica re meritus; corpus in forum delatum eſt: ibique habita oratio funebris vel à filio, ſi quis adultus erat, vel à propinquo; qui mortui virtutes & præclare geſta laudibus extolleret: quæ conſuetudo à P. Valerio Poblicola manavit; qui Collegam ſuum Junium Brutum oratione funebri primus laudaſſe perhibetur; qui honos & juvenibus interdum ſive fortitudine ſive genere illuſtribus, & claris mulieribns delatus eſt. Inde funus procedebat in locum, ubi corpus vel ſepeliendum erat, vel cremandum: initio in domo quemque ſua ſepeliri uſus fuit; deinde lege XII. Tabularum vetitum, ne quis in urbe ſepeliretur; quod tamen nonnullis virtutis ergo populus indulſit, ut Valerio Poblicolæ, P. Poſthumio Tuberto, C. Fabricio, Serv. Sulpicio, Veſtalibus, & poſtea Imperatoribus: fuit verò vel Augurum vel Sacerdotum locum ſepulcro deſignare ſive in agris ſive in viis extra portas.

V. Denique cadaver rogo impoſitum.

Si cremandum corpus erat, pyra in modum aræ exſtructa eſt ex larice, picea, taxo, aliiſque arboribus; circum cupreſſi poſitæ. Pyra & cadaver pretioſis liquoribus perfuſa; pyræ, aurum, arma, pretioſa veſtis, aliaque id genus injecta; digitus mortuo abſciſſus; ut combuſto reliquo corpore ad

d ipſum juſta fierent; tum corpus impoſitum pyæ, cui ardentem facem, qui mortuo arctiori neeſſitudine junctus erat, inferebat; humanus etiam ſanguis interdum ante rogum effuſus, aut captivorum, aut gladiatorum; ſive ii à Romanis cæſi, ſive inter ſe commiſſi; quorum ſi copia non erat, ſolebant præficæ & ſuas laniare genas & inde cruorem effundere: ubi uſtulatum cadaver erat; rogus *buſtum* dici cœpit; cineres in urna collecti; cognati, amici, aliique ter aqua pura à Sacerdote aſperſi: ſub hæc præfica noviſſimum verbum illud altâ voce pronunciabat, *I. licet*; hoc eſt, *ire licet*; & qui comitati funus erant, extremum vale dicebant: *Vale, vale, vale, nos te ordine, quo natura permiſerit, ſequemur:* denique cineres & oſſa in ſepulcrum illata; ante quod conſtituta ara erat, in qua odores incenderent. Peractis ad ſepulcrum juſtis ab hæredibus convivium amicis & cognatis domi datum; ſenibus cœna funebris, quæ *Silicernium* dicta, & interdum epulum populo. Hæc fere ſunt quæ ad Romanorum funera pertinent.

INDEX RERUM,

Quæ ad Bella, Prælia, Mortes, Provincias, Jura, Familias, &c. pertinent.

A

Aciei forma. pag. 211
Acies quotuplex. ibid.
Adoptivorum filiorum nomina. 226
Ædiles plebis, Curules, Cereales. 253
Æneas Phrygia pulſus regnat in Italia. 1
Agnomen. 222
Ala. 204
Aleſia capta à Cæſare. 109
Ambracia capta à Fulvio Nobiliore. 103
Annuli. 234

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Annus a Romulo ordinatus. 349
Correctus primum à Numa. 352
Deinde à Julio Cæſare.
Vitio Pontificum corruptus. ibid.
Ab Auguſto emendatus. 356
Denique à Gregorio XIII. ibid.
Annus confuſionis. 355
Annus lunaris, ſolaris, popularis, &c. 348
Armorum varia genera. 214
Athenæ à Sylla captæ. 106
Avaricum captum à Cæſare. 108
Augures à quibus lecti. 264
Auguriorum varia genera. 273
Augurii captandi ratio. ibid.
Auſpicia. ibid.
Auxilia. 200

B

Bella Romanorum. 4
Bellum Achaicum. 19
Actiacum. 41
Ætolicum. 18
Albanum. 5
Allobrogicum 29
Antiochenum. 17
Ardeaticum. 6
Aſiaticum. 20
Balearicum. 35
Cænimenſe. 4
Camerinenſe. ibid.
Celtibericum. 22
Cimbricum. 25
Creticum. 35
Etruſcum I. ſub Tarquinio Priſco. 5
Etruſcum II. ſub Servio. 6
Faliſcum. 7
Fidenatenſe I. ſub Romulo. 4
Fidenatenſe II. ſub Tullo Hoſtilio. 5
Gabinum. 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Gallicum I. 7
Gallicum II. 21
Gallicum III. 29
Gallogræcum. 18
Jugurthinum. 25
Latinum I. ſub Anco Martio. 5
Latinum II. ſub Tarquinio Priſco. ibid.
Latinum III. 8
Liguſticum. 20
Luſitanicum. 23
Macedonicum I. 14
Macedonicum II. 16
Macedonicum III. ibid.
Mithridaticum I. 26
Mithridaticum II. 27
Mithridaticum III. ibid.
Mutinenſe. 39
Numantinum. 23
Parthicum. 30
Peruſinum. 40
Philippenſe. 39
Piraticum. 34
Pompeianum. 38
Punicum I. 10
Punicum II. 11
Punicum III. 13
Romanum. 6
Sabinum, ſub Romulo. 4
Sabinum, ſub Tullo Hoſtilio. 5
Sabinum, ſub Tarquinio Priſco. ibid.
Sabinum, ſub Tarquinio Superbo. 6
Samniticum. 8
Sertorianum. 37
Servile, Euni. 31
Servile, Salvii. 32
Servile, Spartaci. ibid.
Siculum. 40
Sociale. 33

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Syllanum. 35
Tarentinum. 9
Veientinum I. ſub Romulo. 4
Veientinum II. ſub Anco Martio. 5
Veientinum III. ſub Tarquinio Priſco. ibid.
Veientinum IV. ſub Servio. 6
Veientinum V. ſub Camillo. 7
Viriathicum. 24
Volſcum I. ſub Tarquinio Superbo. 6
Volſcum II. 7
Bulla puerorum. 364

C.

Cadaver ad januam expoſitum. 374
Delatum à viris nobilibus. 375
Rogo impoſitum. 376
Calceamenta. 363
Capite tenſi ad militiam admiſſi. 197
Capitolium. 246
Capua à Fulvio Flacco capta. 101
Carthago nova ab Africano majori capta. 103
Carthago vetus à minori Africano diruta. 104
Cenſorum origo. 250. *Jura & poteſtas.* ibid.
Centuriarum inſtitutio. 231
Centurionum gradus. 207. *Ordo in pugna.* 212
Chlamis. 363
Cibi ſumendi tempora. 365
Claſſium inſtitutio. 231
Cœna. 365
Cognomen. 221. 225
Cohors. 201
Comœdia. 370
Conciliabulum. 195
Comitia triplicis generis. 235. *A quibus vocata.* 237.
Ubi & quando habita. 239
Conſulares provinciæ. 259
Conſules. 247. *Illorum inſtitutio, inſignia & jura.* *ibid.* & *ſeq.*
Corinthus à Mummio incenſa. 105

Cornu. 204
Corona & quotuplex. 216
Curiarum inſtitutio. 230

D.

Decimus Centurio. 207
Decuriones. 209
Dictatoris inſtitutio. 260. *Poteſtas.* *ibid.*
Dies feſti. 357. *Profeſti.* 358. *Nefaſti.* 359
Dies naturalis & artificialis. 347
Duumviri creati, & illorum munera. 271

E.

Equites, & eorum origo. 234
Equites delecti. 199
Evocati milites. 206
Exercitus partes. 200

F.

Familiæ Romanorum. 275
Æmilii Barbulæ. 279
Lepidi. 281
Mamerci. 279
Pappi. *ibid.*
Pauli. 280
Regilli. *ibid.*
Scauri. *ibid.*
Antonii. 283
Aurelii Scauri. 286
Oreſtæ. *ibid.*
Cottæ. *ibid.*
Cæcilii Metelli. 288
Metelli Macedonici. *ibid.*
Metelli Balearici. 289
Metelli Dalmatici. *ibid.*
Metelli Numidici. *ibid.*
Calphurnii Flammæ. 291
Bibuli. *ibid.*
Piſones Cæzonini. *ibid.*
Frugi. 292
Beſtiæ. *ibid.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Claudii Patricii. 29
Craſſi. 29
Pulchri. ibid.
Nerones. 29
Claudii Plebeii Marcelli. 29
Cornelii Maluginenſes. 29
Coſſi. ibid.
Arvinæ. ibid.
Scipiones. ibid.
Scipiones Aſinæ. 299
Scipiones Hiſpalli. ibid.
Scipiones Africani. ibid.
Scipiones Aſiatici. 301
Scipiones Naſicæ. ibid.
Lentuli. 302
Dolabellæ. 303
Cethegi. ibid.
Cinnæ. ibid.
Rufi. 304
Syllæ. ibid.
Domitii Ænobarbi. 305
Fabii Maximi. 306
Pictores. ibid.
Fulvii Centumali. 308
Flacci. ibid.
Nobiliores. 310
Furii Camilli. ibid.
Julii Cæſares. ibid.
Junii Peræ. 320
Penni. ibid.
Pulli. ibid.
Norbani. ibid.
Bubulci. ibid.
Bruti. ibid.
Licinii Craſſi. 321
Luculli. 323
Murenæ. 324
Livii Denteres. ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Salinatores. ibid.
Druſi. ibid.
Lutatii Catuli. 325
Manii Acidini. 326
Vulſones. ibid.
Cincinnati. ibid.
Capitolini. ibid.
Torquati. 327
Marii. 328
Marcii Coriolani. ibid.
Rutili. 329
Cenſorini. ibid.
Reges. ibid.
Figuli. ibid.
Philippi. ibid.
Mucii. 330
Octavii. 331
Pompeii Nepotes. 332
Rufi. ibid.
Magni. 333
Porcii Catones. 334
Liciniani. ibid.
Saloniani. 335
Quinctii Capitolini. ibid.
Cincinnati. ibid.
Criſpini 336
Flaminini. ibid.
Sempronii Atratini. 337
Blæſi. ibid.
Sophi. ibid.
Tuditani. ibid.
Longi. ibid.
Gracchi. ibid.
Servilii Priſci. 338
Fidenates. ibid.
Ahalæ. ibid.
Structi. ibid.
Gemini. ibid.

Capiones. 339
Vaciæ Iſaurici. ibid.
Sulpicii Camerini. 340
Petici. ibid.
Galli. ibid.
Quirini. ibid.
Rufi. ibid.
Galbæ. ibid.
Tullii Cicerones. 342
Valerii Poplicolæ. 343
Corvini. ibid.
Meſſalæ. 344
Maximi. 345
Potiti. ibid.
Flacci. ibid.
Feriæ publicæ & privatæ. 357
Flaminum creatio & numerus. 265
Flaminis Dialis dignitas. ibid.
Forum. 195
Funera. 375. *Funeris pompa.* ibid.

G.

Gabinus Ritus. 364

H.

Haruſpices. 274
Haſta pura. 216
Haſtati. 205
Haſtatus princeps. 208

I.

Imperator. 210
Imperatoris appellatio. 217
Imperium quid. 188. & 258
Ingenui tantum ad militiam admiſſi. 196
Ingenuus quis. 184
Jura Romanorum. 182
Jus Cenſus. 185
Coloniæ. 193
Conciliabuli. 195

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Fœderis. ibid.
Fori. ibid.
Honorum. 187
Imperii. 188
Italicum. 189
Latii. 188
Magiſtratuum. 187
Militiæ. 185
Municipii. 194
Patriciorum. 184
Plebeiorum. ibid.
Præfecturæ. 194
Provinciarum. 191
Romanum. 183
Sacrorum. 184
Suffragii. 187
Tributorum. 185
Vectigalis. 186

K.

Kalendæ. 351

L.

Lucerna. 363
Lectulorum circa menſam numerus. 366
Legati. 363
Leges latæ in comitiis. 236
Legio quid. 201
Legionum numerus. 203. *Ordo in acie.* 211
Libertini ad militiam admiſſi. 197
Libertus & liber quis. 183
Ludi à quibus exhibiti. 367
Ludi Apollinares. 371
Capitolini. 372
Caſtrenſes. 374
Cereales. 371
Circenſes. 368
Compitalitii. 372
Conſuales. ibid.

Florales. 371
Funebres. 373
Plebeii. 372
Martiales. 371
Romani. 372
Sacri. 371
Seculares. 372
Scenici. 370
Trojani. 374
Votivi. 373
Lupercorum inſtitutio, ſacrificia, &c. 268

M.

Magiſtratus in comitiis creati. 236
Manipulus quid. 231
Menſium unde petita nomina. 349
Menſis lunaris, ſolaris, periodicus, ſynodicus. 347
Markedonius. 353
Milites cur dimiſſi. 199
Militum varii ordines. 205. *Ordo in pugna.* 212
Mimus. 370
Mortes illuſtrium Romanorum. 114
Mors L. Æmilii Pauli. 122
L. Æmilii Pauli Junioris. ibid.
Annibalis. 153
M. Antonii Oratoris. 131
M. Antonii Triumviri. 151
M. Attilii Reguli 119
L. Junii Bruti. 113
Tit. & Tib. Brutorum. ibid.
D. Bruti. 147
M. Bruti. 149
C. & L. Cæſarum. 131
C. Julii Cæſaris Dictatoris. 144
C. Caſſii. 148
Sp. Caſſii. 115
L. Catilinæ. 136
M. Catonis. 142

Q. Catuli. 131
M. Tul. Ciceronis. 147
L. Corn. Cinnæ. 134
P. Clodii. 138
M. Coriolani. 114
P. Craſſi. 131
M. Craſſi. 139
C. Curionis. 140
P. Decii. 117
P. Decii Junioris. 118
M. Livii Druſi. 128
Fabiorum. 115
Tib. Gracchi. 124
Ca'i Gracchi. 125
Jugurthæ. 156
M. Manlii. 116
T. Manlii. 118
M. Claudii Marcelli. 121
C. Marii. 132
Sp. Melii. 115
Corn. Merulæ. 131
Mithridatis. 157
Numæ Pompilii. 111
Octavii. 130
Cn. Pompeii Magni. 140
Sex. Pompeii. 150
Pyrrhi. 152
Romuli. 111
L. Apul. Saturnini. 128
Cn. & P. Scipionum. 120
P. Scipionis Afric. majoris. 122
P. Scipionis Afric. minoris. 127
P. Scipionis Pompeii ſoceri. 144
Sertorii. 136
C. Servilii Glauciæ. 128
Servii Tull. 112
P. Sulpicii. 129

L. Corn. Syllæ. 134
P. Valerii Poplicolæ. 114
Viriathi. 155
Municipium quid. 193

N.

N*obiles qui.* 276
Nomina unde petita. 225
Nomina fœminis, filiis, libertis impoſita. 226
Nomina gentium & familiarum. 228
Nominum varia ratio florente & everſa Republica. ibid.
Nonæ. 351
Numantia ab Africano minori deleta. 105
Numitor ab Amulio regno ejectus. 2
Nundinæ nunquam in Kalendas aut Nonas incurrebant. 254

O.

O*vatio quid.* 218

P.

P*Allium.* 360
Paludamentum. 363
Patricii. 184
Patriciorum origo. 198
Pedites delecti. 363
Penula. 216
Phaleræ. 267
Pinurii quando inſtituti. 184
Plebeii. 234
Plebis origo. ibid.
Pontificum electio. 202. *Jura.* 288
Poteſtas quid. 267
Potitii quando inſtituti. 365
Prandium. 209
Præfecti equitum.

Prælia Romanorum. 42
Prælium Acilii Glabrionis, contra Antiochum. 74
L. Æmilii Pauli, contra Perſeum. 73
M. Antonii ad Philippos, contra Brutum & Caſſium. 97
M. Attilii Reguli, contra Pœnos. 57 & 58
C. Jul. Cæſaris, *contra Helvetios in Heduis.* 85
contra Arioviſtum. ibid.
contra Nervios ad Sabin. 86 & 87
contra Ambiorigem. ibid.
contra Pompeium ad Pharſalum. 91
contra Ptolemæum ad Alexandriam. 93
contra Pharnacem in Ponto. 94
contra Jubam & Scipionem ad Tapſum. ibid.
contra Pompeii filios ad Mundam. 96
Octav. Cæſaris, *contra Antonium ad Mutinam.* 97
contra Brutum & Caſſium ad Philippos. ibid.
contra Sext. *Pompeium ad Siciliam.* 99
contra M. Antonium ad Actium. ibid.
Q. Lutatii Catuli, *contra Pœnos.* 59
Appii Claudii, contra Pœnos. 56
Claudii Pulchri, contra Pœnos. 59
C. Claudii Neronis, contra Aſdrubalem ad Metaurum. 66
Clœliæ virginis contra Porſennam. 46
A. Cornelii Coſſi, contra Tolumnium. 48
M. Valerii Corvini, *contra Gallum.* 49
M. Licinii Craſſi, *contra Parthos.* 88
M. Curii, contra Pyrrhum. 55
Decii, contra Pyrrhum. 54
C. Duilii, contra Pœnos. 56
Q. Fabii Rulliani, contra Samnites. 51 & 52
Q. Fabii Cunctatoris, contra Annibalem. 63
C. Flaminii, contra Annibalem ad Traſymenum. 61
Sempronii Gracchi, *contra Pœnos ad Calonem.* 66
Horatiorum, contra Curiatios. 43
Horatii Coclitis, contra Etruſcos. 44
Junii Pulli, contra Pœnos. 59
Valerii Lævini, *contra Pyrrhum.* 53
Luculli, contra Mithridatem ad Cyſicum. 81
Contra Mithridatem in Ponto. 82
Contra Tigranem in Armenia. ibid.
T. Manlii Torquati, contra Gallum. 48
M. Marcelli, contra Virdomarum. 77
L. Marcii, contra Aſdrubalem in Hiſpania. 68
C. Marii, contra Bocchum. 78
Contra Jugurtham ad Cirtam. ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

contra Teutonas ad Aquas Sextias. 79
contra Cimbros ad Vercellas. ibid.
L. Cæcilii Metelli, contra Pœnos. 58
Q. Metelli, contra Jugurtham. 77
L. Papyrii Curſoris, contra Samnites. 51
Cn. Pompeii Magni, contra Mithridatem in Ponto. 84
contra Hiarbam & Domitium in Africa. 90
contra Sertorium ad Sucronem. ibid.
Poſthumii Regillenſis, contra Tarquinios. 46
L. Quintii Cincinnati, contra Æquos. 47
T. Quintii Flaminini, contra Philippum. 72
Romuli, contra Acronem. 42
contra Tatium. 43
Mutii Scævolæ, contra Porſennam. 45
Sempronii, contra Annibalem ad Trebiam. 61
P. Corn. Scipionis, contra Annibalem ad Ticinum. 60
P. Corn. Scipionis Africani, contra Aſdrubalem ad Bætulam. 68
contra Aſdrubalem ad Salpiam. 69
contra Syphacem in Africa. ibid. & 70
contra Annibalem. 70
L. Corn. Scipionis, contra Antiochum. 75
L. Corn. Syllæ, contra Mithridatem ad Chæroneam. 81
contra Mithridatem ad Orchomenon. ibid.
contra Carinatem & Marcium, ad portam Collinam. 89
Tulli Hoſtilii, contra Veientes. 44
Terentii Varronis, contra Annibalem ad Cannas. 64
T. Veturii, contra Samnites ad Furcas Caudinas. 50
Prænomen quid. 221. Quomodo ſcriptum, & unde deductum. 223
Prætorum jura. 251. Numerus. 252
Poteſtas. 253
Princeps. 205
Proletarii ad militiam admiſſi. 197
Proconſulum inſignia & comitatus. 258
Provinciarum diviſio facta ab Auguſto. 259
Provinciæ Romanorum. 158
Achaia. 173 & 174
Ætolia. 174
Æqui. 160
Africa. 179
Apulia. 162
Aſia. 175
Baleares. 170
Bithynia. 176
Brutium. 162

Cades. 170
Campania. 161
Cantabria. 169
Carnia. 166
Caſſiterides. 170
Cilicia. 177
Corſica. 168
Creta. 181
Cyprus. 178
Dalmatia. 172
Epirus. 174
Etruria. 159
Gallæcia. 169

Gallia. 164. { *Alpina.* 167 / *Braccata.* 166 / *Comata.* ibid.

Galli-Senones. 163
Græcia. 173
Hernici. 161
Hiſpania. 169
Illyricum. 171
Inſubria. 165
Iſauria. 177
Iſtria. 171
Italia. 159
Latium. 160
Libya. 181
Liguria. 164
Lucania. 162
Luſitania. 169
Lycia. 177
Macedonia. 173
Mauritania. 180
Numidia. ibid.
Oſci. 161
Pamphilia. 177
Pontus. 176
Sabini 163
Salentini. 162
Samnites. ibid.
Sardinia. 168
Senogallia. 163
Sicilia. 167
Syria. 178
Venetia. 166
Vmbria. 163

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Volſci. 160

Q.

*Q*Væſtorum ordo. 256. Jura. ibid.

R.

*R*Emus. 3
Romani ab aliis nomina mutuati. 221
Romani populi variæ diviſiones. 229
Romulus & Remus Numitoris nepotes. 2
Amulium occidunt. 2. *Romam condunt.* ibid.

S.

*S*Acerdotes in comitiis creati. 236
Sacerdotum varia genera. 261
Senatores, eorum origo. 232
Servus quis. 183
Servorum nomina. 227
Sibyllæ quæ & quot. 270
Sibyllini libri cui & à qua Sibylla oblati. ibid.
Signa militaria. 213
Socii qui. 200
Stipendia. 215
Stola. 363
Suffragii ferendi ratio. 242
Supplicatio. 217
Syracuſæ à Marcello capta 101

T.

*T*Empus quid. 346
Theatra. 369
Tigranocerta à Lucullo capta. 107
Tragœdia. 170
Tranſvectio quid. 251
Triarii. 205
Tribuni plebis. 254
Tribuni militares. 208. *Qua ratione delecti.* 198
Tribunorum militarium numerus. 208
Tribuum inſtitutio. 229 & 230
Triumphus. 217 & ſeq.

V.

*V*Eii à Camillo capti. 100
Velites. 205
Veſta & Veſtalis nomen unde. 266
Veſtalium inſtitutio, & munera. ibid.

FINIS INDICIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
144 E 30